Keleti Gábor
rajztanár
áll. népiskolai
Bp.
1905.

A m.kir. vallás- és közoktatásügy
szám alatt s a keb. számvevőség XI
letének másolata:

Utasitom, hogy B
tának /Cime: Budapest, IV., Kö
Bizottsága által rendezett mű
kapcsolatos hirdetési költsége
kilencszáznegyvenezer koronát
terhére utaljon ki.- Budapest,

MDK

Keleti Gábor

Tollrajz

Nemzeti Szalon nemzetközi graf. kiáll. 1900.
35.l.

MDK

Keleti Gábor

A mücsarnok téli tárlata. Vas. Ujs. 1897.
827-828.l.

MDK

Kelety Gabor

"Fóthi út". Olajf.

KMTárs.1901/2.téli kiall. 42.l.

MDK

Keleti Gábor, festőm.

Este. Olf.

Mücs. -OMKT.- Tavaszi kiállitás.1900. Kat. 39.1.

Keleti Gabor, grafikus
--

Az Orsz.M.Kir.Iparmüvészeti Iskola tanárai,tanársegé
dei/segédtanarok/,-Keleti Gabor,-1895-1896.-Ekitmé
nyes rajz. 52.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Ipar,üv.Iskola/1880-1944/ok-
tatasi rendszaere és ~~formai~~ 37.old
forrasai

Müv.Tört.Ert. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

MDK

Keleti Gábor, festőm.

Olf.

233. Este.

Műcsarnok.1900. tavőkiáll. Kat. 39.l.

MDK

Kelety Gábor

Hajnali köd, of.

Az 1921.évi őszi kiáll.tárgym. Műcsarnok.1921. nov.
22.l.

Kelet 9.

Művével ünnepelte
munkásnőnk 75 éves jubi-
leumi kiállításain.

V. 4. 936. V. 31.

Kelen Armin

pécsi nobrázmak
a Szatmary-féle oltár
rajzáért! 50 frt
utalványozott a Kultusz-
minister

MOB irattár
27/1882.

Pesthidegkút, r. k.

111

Kelen Ármin

(Klein Ármin ?)

Dr. Hampel József múzeumi őr a pécsi Szákmány féle oltárnak Kelen Ármin által készített rajzát megküldi és megvételre ajánlja. A Minister megbízandó, hogy Kelen Ármnak tiszteletdíj fejében a rajzért 50 frt utalvány jogú méltóságnak, utalványozztassék.

Henzelmann Imre: A magyarországi műemlékek orsz. bizottsága 1882. febr. 18-i korszerű rendes ülésének jegyzőkönyve. Arch. Ért. 1882. füz. II K. II. lap.

Kelen (Klein) Armin

A képzőművészeti társulat bírói bizottsága az alapítói díjak megosztása két ifj. Kelen (Klein) Armin és Braun Arnold és Wünsche Emile között, e művek sem feleltek meg teljesen a kitűzött követelmeny, de legalább jóban

képzőművészeti mű-
mogyoldatai

Vas. Ujs. 1887. 204. l.

Kelen Armin

Gerecseraptár

215. h.

FENYVES
FENYVES

Helen Armin ~~kohair~~

Festo

A Képzőművészeti Társulat alapító tagjai díszokmányainak tervére az igazgatóság pályadíjat tűzött ki s a legjobb rajz száz forintot nyert jutalmul. E pályázaton részt vett.

Képzőműv. szemle, 1881. évf. 1. (március)

Dr. Kelen Béla

A Mücsarnokban megnyilt a "Magyar Amatőrfénykép
pezők Országos Szövetségének Nemzetközi kiállí
tása, melyet M. /Margitay/ ismertet: "Fény-
képkiállitás" cimmel. A bemutatott képek a leg
nagyobb foku elismerést váltottak ki a kriti-
kusból, aki megállapitja, hogy több igazi mü-
vészetet lehet látni ezen a kiállitáson, mint
a legtöbb idei tárlaton. A fényképező lencse
müvészeinek munkájából árad a lélek, a finom-
ság és a tudás. "A fotografálás ma müvészetté
vált"-mondja s felsorolja a résztvevő müvésze-
ket: Pécsi József, Balogh Rudolf, Révész Zol-
tán, Heidelberg, Horváth, Kankovszky, Bacsa
András, Dr. Kelen Béla, Haranghy György, Szé-
kely Aladár, Máté Olga, Gaiduschek Erzsi, Lip-
pich Elek. ÉLET, Bp. 1910. junius 17. II. évf
24. sz. 795-796. lap.

Kelen Dezső

MAGYAR MUVESZET
1932. 148.

dr. Kelen Éva

Napraforgók c. műve (eml.)
szerepel a „Textil falikép 69"
c. tárlaton a soproni festőtársaságban

(r.): Textil a falon

Kisalföld 1969 XI. 25

Dr. Velen Éva

Alkotása emlékre

Bartolan Lajos: Mirennui séta
Vas Nagyszombathely, 1964. szept 7

M.D.K.

Kelen J. szobrász

kapott felszólitást a kérnök-egyleti nagypályázat díjának, az aranyérem minőségének elkészitésére, melynek vázlatát Thau M. csinálta. Ellenőrzés képpen két bécsi vésnőktől is kértek ajánlatot.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Heti Értesitője, Bp. 1882. I. köt. 34. és 45. old.

D. KELEN ÉVA

D. KELEN ÉVA textiltervező munkái október 7-ig láthatók Budapesten, a II. kerületi Tanács művelődési központjában megrendezett kiállításon.

Magyar Hirlap 1975/261/9

Kelen Imre

Indian Ruond-Table Conference, Épreuve d'Artiste

Lieutenant Colonel His Highness the Nawab of Bhopal

Colonel His Highness the Maharaja of Jammu and Kashmir

Mr. C.Y. Chintamani

Aga Khan

A Patiala-i Maharadzsa

Mac Donald

Magy. Ujságrajzoló müvészek Egyesülete 1. kiáll.

N.Szal. 1931. dec. 6 1.

A RÁTZ STÚDIÓ GALÉRIA MEGHÍVJA ÖNT

Kelemen Károly

festőművész

kiállításának megnyitójára

1996. ÁPRILIS 24-ÉN, 18 ÓRÁRA

A kiállítást megnyitja:

KOZÁK CSABA

A kiállítás megtekinthető:

1996. MÁJUS 8-IG, HÉTFŐTŐL PÉNTEKIG 10–18 ÓRÁIG,
SZOMBATON 10–13 ÓRÁIG

RÁTZ STÚDIÓ GALÉRIA
Madách I. u. 3. Tel./Fax: 342-2342, 322-8814

Kelement Zoltán

Iparrajzkiállítás - Iparművészeti Múzeum nagytermében - a kiállításon növendékei szerepelnek.-

Nemzeti Ujság
1929.VI.11.

La Sagrada Politica

November 12-én a *Népszabadság* Budapest mellékletében *Sz. A. A.* átiratában adott hangot Nemzeti nézeteinek *Lukovich Tamás*, a Magyar Urbanisztikai Társaság alelnöke *A hatalom emlékműve?* címmel. Tisztelettel próbáltam olvasni szabad véleménynyilvánítását a színházépítés anomáliáival kapcsolatban, még azt is elnéztem neki, hogy leszegett homlokkal próbálja folytatni a számháborút, és egy visszamenőlegesen titkos és bizalmas kamarillai pletyka alapján javasol középutas megoldást: cuccoltassunk ki egy meglévő társulatot egy meglévő színházból, turbózzuk fel az épületet, és kiáltsuk ki Nemzetinek. Félköltségből félmegoldás, olcsó és praktikus, egy ciklus alatt kivitelezhető és a kalap mellé tűzhető. Azt viszont nehezményezem, hogy az ország egyik felelős városépítője, városrendezője, városszépítője (?) – eredetileg valami ilyesmit takar az urbanista mesterség – a következőképpen érvel: „... talán jobb lenne egy meglévő színházat erre a célra átalakítani, mint egy újnak az építésébe belekezdeni, hacsak nem szeretnénk mi is egy Sagrada Famíliát [*sic!*] magunknak. A nagy hírű templomot ugyanis csaknem egy évszázada építik a barcelonaiak." Tessék?

Talán le vagyunk késve itt valami fontos változásról, nem értesítettek időben, hogy a kultúra átértékelődött, nagy menetelés folyik és fényes szeles fújnak? Bizonyos szavak, mint például kultúrközpont és szauna, teljesen elvesztették a legitimitásukat, csak undorral illik őket nagy ritkán szájra venni. Most pedig a Szent Családot is utolérte a paradigmaváltás. Talán szólni kellene a derék katalánoknak is, hátha még nem késő félbehagyni az építkezést, elvégre Baszkföldtől a mór végekig meglehet vagy kismillió paplak és imahely Spanyolhonban, miért pont most kell nekik újat emelni, amikor az nem gazdaságos és pláne nem időszerű. Lukovich úr feltehetőleg járt már a La Sagrada Família félkész falai között és alaposan ismeri Barcelona városfejlesztési koncepcióját száz évre előre és visszamenőleg, de azért talán számára sem érdektelen, hogy mit jelent másoknak az ellentmondásokkal terhes, de épülő templom.

Először is a Sagrada nem egyszerűen templom, hanem egy egész intézmény. Gaudi gondolt egy nagyot, és akadtak olyanok, akik képesek voltak vele és utána és helyette továbbgondolni, amit elkezdett. A Sagrada nem egy rezsim, nem egy politikai eszme, még csak nem is egy vallási közösség mentőjja az utókornak, sőt, nem is Gaudi kőbe vésett kézjegye, hanem egy – pfuj! – kultúrközpont, aminek nem feltétlenül kell határidőre szerkezet-, kulcs-, vagy bármiféle készültségben az aktuális tamburmajor/kormányzó/helytartó/elnök/farizeus/kiskirály Nemzetiszínszalag-vágó ollóját várnia. Megpróbálták már kicsinyes városépítési koncepcióval – az épület elhelyezésének ellentmondó utcaraszterrel – lehetetlenné tenni, fúrták minden irányból, de a Sagrada ellenállt, épül, ott van, toronymagasan, és tesz a jövő-menő adminisztrációkra. Lassan formálódnak a mellékhajók boltozatai, fehér köpenyes statikusok modellezik a következő ütem boltozatát az altemplom laboratóriumában, üvegen keresztül meg lehet nézni, olyan, mint egy látványpékség. Szobrok rakódnak egymás mellé a kapubélletekben, az egész ház élő történelem, élő művészettörténet, élő kultúra. Megkondítják a harangot, de közben kerregnek a betonkeverők, ide-oda siklanak a futómacskák, számozott zsalusablonokat illesztenek száz méteres magasságban. A Sagrada nem pillanatnyi érdek, nem a hatalom, hanem a folytonosság emlékműve. Persze elfogadom, hogy a konzerváló-mumifikáló kultúrpolitika számára ez a fajta szabadelvű, csapongó, nyitott kultúrintézmény érthetetlen és elfogadhatatlan, de cserébe kérem, hogy ha nem értik, akkor legalább példa gyanánt ne hozzák fel. Szegény megkavart magyar turista, elképzelem, amint szervezett nyaralásán a buszból kiterelve megáll, felnéz a két bazaltömlenyes toronyra és fitymálódva odaveti a szomszédnak, „Na, ezek is befűrödtek, azt olvastam, sose hozzák tető alá."

A Sagrada–Nemzeti hasonlat azért is sántít, mert egy adakozásból, belépőjegyekből és alkalmi szubvenciókból finanszírozott épületet kicsit erőszakolva lehet csak összevetni egy elsősorban költségvetési pénzen, pontosabban szakmai, országos, helyi, politikai és még ki tudja milyen konszenzus alapján finanszírozott és mellesleg adakozásból megvalósítandó létesítménnyel. De ha már itt tartunk, tudja mit, Lukovich úr? Üsse kő, teljesedjék be a jóslata és legyen nekünk Sagradánk. Épüljön centiről centire, legyen a folytonosság félkész emlékműve, mindig csak annyit haladjon, amennyire az erőnkből és a szándékunkból futja. Tiszta sor, nincs aktatologatás, osztás, szorzás, minden rezsim annyit tesz hozzá vagy vesz el belőle, amennyi neki tetszik, vagy amennyit nem szégyell. Ott fog állni, le lehet rajta mérni a dolgok állását. Négyévenként más veszi át a művezetést, áthelyezik a bejáratot, hogy ne farral legyen az Andrássynak, majd titkos alagúttal a Parlamenthez csatolják. Ez lesz a mi Sagradánk. Csak azt kellene eldönteni, hogy mi az, amire szükségünk van: la Sagrada Cultura, vagy La Sagrada Politica?

INTERNATIONAL BUDA STAGE

1021 Bp., Tárogató út 2-4.
Tel.: 274-2085

Magyar nyelvű programjainkat kivétel nélkül angolra fordítják szinkrontolmácsok, s így külföldi vendégeink fülhallgatóval élvezhetik. Színháztermünk légkondicionált, büfénk elsőosztályú. Parkolóhely az épület közelében.
Közlekedés: a Moszkva tértől 56-os villamossal vagy busszal, két megálló a Budagyöngye Bevásárlóközpont után.

Január (esti programjaink 1/2 8-kor kezdődnek)

8. péntek	KONCERT: Gerendás Péter és barátai adnak örömzenét
9. szombat	**DÉLELŐTT 11:** BONBON MATINÉ: „Zümzüm Színház". Méhes Csaba „Pantomix" összeállítása az egész családnak **ESTE 1/2 8:** JAZZKONCERT: A Hungarian Cotton Orchestra játszik
10. vasárnap	SZÍNHÁZ: „Fregoli". Közérzeti vízállásjelentés. Méhes Csaba egyszemélyes színháza
13. szerda	FILM: Némafilmek élő zongorakísérettel. Játszik: Kecskeméti Gábor
15. péntek	KONCERT: Hamari Júlia mesterkurzusának zárókoncertje
16. szombat	SZÍNHÁZ: Keyes: *Virágot Algernonnak*. Főszerepben: Sinkó László, Molnár Piroska, Kiss Eszter, Gesztesi Károly és Kálloy M. Péter. Rendezte: Kálloy Molnár Péter
17. vasárnap	SZÍNHÁZ: Keyes: *Virágot Algernonnak*. Főszerepben: Sinkó László, Molnár Piroska, Kiss Eszter, Gesztesi Károly és Kálloy Molnár Péter. Rendezte: Kálloy Molnár Péter

Információ és jegyigénylés a helyszínen: 274-2085

Képpel és képtelenül

Farkas Katalin és Babiczky László sorozata a Merlin Klubban (Gerlóczy u. 4.)

1999. január 12-én, kedden este 9-kor: „Napraforgók" – Huszonéves költők estje.

Közreműködnek: a Merlin Színház művészei. A műsorsorozatot ebben az évben a Soros Alapítvány támogatja.

Nem oda Buda?

Deiii jöjjön a Buda Stage-re!

Reinhardté volt, aki 1911-ben a mai Fővárosi Nagycirkusz helyén, a Beketow porondján rendezte meg az *Oidipusz királyt*. Az az előadás nem bizonyult sikeresnek.

Dulay László most egy, a hely szelleméhez kötődő darabbal *(Alonso Alegria: Kötélen a Niagara felett)* próbálkozott az FNC-ben, sőt a színpadi darab nagyjelenete ténylegesen is artistaprodukcióként adatik el(ő): a szórólap kellő harsánysággal hirdeti, hogy a színészek „a nézők szeme előtt próbálnak meg átmenni a 6 méteres magasságban kifeszített kötélen, háló nélkül, csupán egy vékony dróttal biztosítva".

Vegyük komolyan ezt a szöveget. A vásárian közönséges tónus egyeseket tán elriaszt, másoknak felkelti az érdeklődését, jómagam a furcsa csúsztatás mögött rejlő valóságtartalmakra szeretném felhívni a figyelmet. *Háló nélkül!* Hálóval a produkció sokkal életveszélyesebb lenne, mert azt megtanulni, hogy hogyan kell a hálóba esni, lényegesen nagyobb és kockázatosabb teljesítmény, mint végigmenni egy (kb. max. 60 cm magasságon) kifeszített drótkötélen. Ha valakinek jó az egyensúlyérzéke, annak az utóbbi feladat sikerülhet akár első próbálkozásra is. A szakma íratlan szabályai szerint azonban egy trükköt csak akkor lehet közönség elé vinni, ha az a próbán tízből tízszer sikerül. A két fiatal színész (Schneider Zoltán és Vass György) dicséretes szorgalommal sajátította el a kötélen járás tudományát, az előadáson sikerült a produkció, külön értékelendő az, hogy a magasságot is meg kellett szokniuk, de a dolognak ténylegesen mégsem volt igazi tétje.

Rizikót a profi artisták is csak akkor vállalnak, ha nagyon muszáj, a próbákon egészen természetes a biztonsági öv használata. Egy trükköt gorjanak. Annak a vékony kis övnek a használata szubjektíve maximális biztonságérzetet ad az artistának. Az artista tudja, hogy az az öv megóvja őt a komoly balesettől, de persze mégis koncentráltan dolgozik, a rossz mozdulat ugyanis nagyon kellemetlen következményekkel jár: az embernek elakad a lélegzete, úgy érzi, kiszakad az oldala, egyszóval fájdalmas dolog ott csüngeni a levegőben. Ez nem színészi „beleélés", hanem konkrét fájdalomérzet. Más szakma, más követelményszint.

A darabban dramaturgiailag az égvilágon semmi sem indokolta azt, hogy a nagyjelenet előtt londzsöv helyett (az alpinisták használta) hevedert öltsenek a színészek. Ezzel a művelettel nemcsak a komoly balesetnek, hanem az esetleges fájdalomérzetnek a lehetősége is ki lett zárva. A színésznek maradt a színlelés, a nézőnek pedig a mű-élvezet. Legalábbis a papírforma szerint. De az ördög soha nem alszik. Babonás vagyok, nem öltöm tehát szavakba azokat az eshetőségeket, hogy mi minden történhetne például egy hirtelen áramkimaradás alkalmával, ezeket az atavisztikus félelmeket minden artista a zsigereiben tudja.

A darab végén tehát végigmentek a színészek a drótkötélen, majd kialudtak a fények. Részemről elmaradt a katarzis, helyette görcsberándultam, mert a neheze most kezdődött: a tökösötétben ki kell akasztani a karabinert, és (már londzs nélkül!) le kell jutni a hídról (nem láttam, hogy a kezüket begyantázták volna, nem tudtam, mennyit erősítettek előzetesen, ha beakad az ing, ha kicsúszik az egyik keze, stb., stb.). A magasságot mindenképpen tisztelni kell.

Az artista teszi a dolgát, az ő munkája önmagában hiteles. Ha valamit rosszul gondol, nem a hipotézise fog meghalni helyette. A színházi előa-

La Sagrada Política

Vörös prosztó

nos műveltségnek. Magyarországon is járt 1864-ben, külön érdekesség, hogy a hatóságok nem adták meg az engedélyt arra, hogy átkeljen a Duna fölött, így a Városligetben mutatkozott be. 1997 szeptemberében ifj. Simet László a Körút „születésnapján" hatalmas tömeget örvendeztetett meg azzal, hogy a házak tetején kifeszített kötélen – mondanom sem kell –, háló és biztonsági öv nélkül végigsétált. Az eset kapcsán a *Népszabadság* újságírója Baldiónak, a két világháború közötti legnagyobb magyar kötéltáncos-csoport vezetőjének egy mondását idézte: „Az élet nagyszerűségéről csak annak lehet fogalma, aki már végigment egy irdatlan magasságban kifeszített kötélen". (A Baldió-csoport egyébként nem nevezhető világhírűnek, annak dacára, hogy az egészen kivételes háromemeletes piramist is bemutatták, a hét ember egyike id. Simet László volt, az Állami Artistaképző Intézet tanára, aki a színházi előadás artistaprodukciójának betanítója; ő szerelte fel egyébként a drótot a fia részére a Körúton.)

Van, aki csinálja, van, aki beszél róla. „Hatalmas élmény volt" átsétálni a Körút felett, mondta Simet Laci, és bizonyos, hogy nem foglalkozik Ikarosszal mint a kollektív tudattalan egyik toposzával, nem keresi a közös pszichológiai mozgatórugókat szakmája és a hobbyja (repülés) között.

Az elmúlt néhány száz évben az egyházak és a színidirektorok kevés sikerrel ugyan, de folyamatosan kikeltek a kötéltáncos konkurenciája ellen. Talán a felkínált ideológiák hiányosságai, hazugságai teszik örökérvényűvé Juvenalis formuláját, hogy „A nép... ma egészen meglapul és csak e két dolgot kívánja szorongva: cirkuszt és kenyeret." De a tömegember is ember.

VÁRJASI FARKAS CSABA:

Gonosz, bosszúálló, kétnyelvű. Beteg.

Áldozat, gyilkos.

A mackó én vagyok, meg az a repedtsarkú Bovaryné. A mackó ő, te. A mackó a művészet.

Nincs, de csak ő van, más még annyira sincs, mint ő.

A mackó – hát persze: de ne mondjunk ki mindent.

Múlik az idő. Van, aki ötvenéves, van, aki épp most enged a negyvennyolcból, mintegy. Mackó szeme mindent lát, elloptuk a léniát.

De a picsába a nosztalgiával és a rezignációval. Figyelni.

Esterházy Péter

(Elhangzott Kelemen Kettenbrücke 50. születésnapja alkalmából rendezett kiállításon december 11-én a Dovin galériában. A kiállítás január 12-ig látható.)

Kelemen Kettenbrücke: Teddy izzó Henry Moore-szerű szoborral (1986)

KELEMEN KÁROLY

Babarczy Eszter: Magánmitológiák. El Kazovszkij és Kelemen Károly kiállitása a Dovin Galériában.

Uj Művészet 1996, lo. sz. 45-47

esztergomi érsek nagypecsétjén Szent Adalbe
szerepeltetése.

E főpapi pecsétek minden esetben az ikono
egyházi emlék esetében megfoghatatlan mara
programszerkesztés individuális indítéka, it
nagyon fontos, hogy e pecséteken gyakran jel
amelyek mintegy megelőzik más művészeti ága
abból a körülményből, hogy a főpapok mindi
versengtek, vagy éppen maguk is idegen s
kinevezésük, beiktatásuk táján kötelezően já
nemcsak arra, hogy ízlésüket az új stílu
pecsétnyomóikat külföldi mesterekkel vésess
adatokat szolgáltathatnának a magyarorszá
Feldolgozásuknak azonban éppen egyetemes j
ezért is várat magára. A legújabb művészettör
római–avignoni főpapi pecséteknek a 14. szá
ismeretében. Ugyanígy körvonalazhatónak bi
második felének egy, *Vilmos pécsi püspök* (
franciaországi udvari művészetre visszavezeth

A főpapi pecsétképek helyi vonatkozásainal
a püspöki székhelyeken egykor létezett műalko
kicsinyített reprodukcióit láthatjuk. Valóban,

A titokzatosság költészete

Szobrok, képek az Angelikában

***Bánffy György* kiváló művész nyitotta meg a közelmúltban *Károly Éva* festőművész és *Kelemen Kristóf* szobrász művész kiállítását a Battyhyány téren lévő Angelika Kávéházban.**

Károly Éva légies álmokat fest könnyed tánclejtésű figurákkal. E határzónában talál rá a maga képi tündérmeséire úgy, hogy a táj és a nő formája érzelmeit és megrendülését is közvetíti. Az „Ablak előtt" álló asszony szemérmes érzékisége maga a báj, a harmónia, a „Naplemente" a maga körkörös fényességével a lét ismétlődően ismételhetetlen varázsa. Úgy festi alakjait, hogy bennük a titokzatos költészetet láttatja, miközben mindvégig az ősz színtobzódása jelenti számára az élet titkát és zenitjét. Kelemen Kristóf nemrégen mutatkozott be Szentendrén, a Tasi Galériában, az ő műve a monori József Attila szobor, ő mintázta Ádám Jenő szigetszentmiklósi síremlékét. Arcképcsarnoka a magyar szellemi élet nagy alakjait örökítette meg – Simándy Józsefet, Moldován Stefániát és az egész színészetet szimbolizáló remek Bilicsi Tivadar portrét – vagy kétszáz személyiséget, Petőfit, Hincz Gyulát – saját önarcképét is a római portrészobrászat minden erényével – az alaposság finomságával. (A kiállított műalkotások december 31-ig tekinthetők meg.)

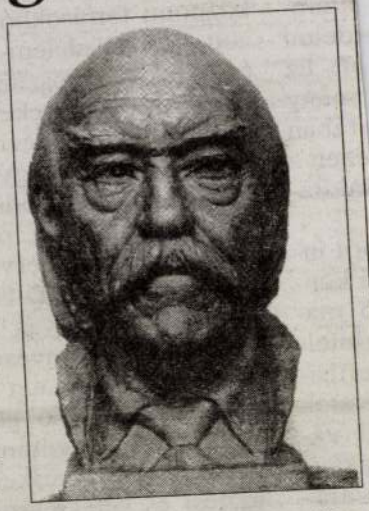

Kelemen Kristóf portréja Varga Nándor Lajosról

(-oson-)

KELEMEN KRISTÓF

HÉTFŐ PEST MEGYEI HÍRLAP NAPJA dec. 3

D-H,
a Ke-
nkájá-
síteni.
atáro-
edelmi
ól. Ez
rmány
atában
ezett a
lakítá-

ból in-
gi kép-
ő ma-
gletei-
zerűsí-
seletek
ell vá-
daság-
vala-
k ösz-
et sze-
tevé-
zolgál-

alakult
gazda-
l a ke-
ők el-
lomá-
i atta-
akmai
reske-
finisz-
lik, a
a Külg-
a.

gésben hangsúlyozni szükséges, hogy a fejlett piacgazdasággal rendelkező országok kormányzatai is működtetnek, alapvetően központi forrásokból finanszírozott, kereskedelem-fejlesztéssel és befektetés-ösztönzéssel foglalkozó szervezeteket. Az ITD-H is több ilyen intézménnyel áll kapcsolatban, az együttműködés kereteit megállapodások rögzítik. A japán, olasz, portugál, argentin partnerszervezetek tapasztalatait az ITD-H tevékenységében hatékonyan hasznosítani tudjuk. A környező országok tapasztalatai is azt mutatják, hogy az átalakuló gazdaságokban a központilag irányított és finanszírozott kereskedelem-fejlesztési és befektetés-ösztönzési tevékenység nélkülözhetetlen. Hosszabb távon számítanunk kell azonban az állami szerepvállalás, a támogatás csökkenésére.

A Kormányhatározat is rögzíti, hogy a Kereskedelmi Szolgálat irodáinak működtetésébe és finanszírozásába be kell vonni a magyar vállalati szektort, a három köztestületi kamara útján. Ennek szellemében az IKIM – ITD-H és a gazdasági kamarák között 1997. október 30-án aláírt együttműködési megállapodás is rögzíti a kamarák azon törekvését, hogy a Kereskedelmi Szol-

ITD-H, az IKIM, és a gazdasági kamarák 1997. október 30-án együttműködési megállapodást írtak alá annak érdekében, hogy a Kormányhatározatban megfogalmazott feladat végrehajtását hatékonyan és konkrét intézkedésekkel biztosítsák. A közös célkitűzések és feladatok megfogalmazásánál arra törekedtünk, hogy hasznosítsuk az eddigi eredményeket és tapasztalatokat, elkerüljük a kapcsolódó tevékenységeknél a párhuzamosságot, és biztosítsuk a vállalkozók részére a hatékony, gyors és megbízható információáramlást és szolgáltatást.

Ennek a szell
megállapodás,
szükségesnek ta
rólagos állami k
lesztés és befek
valamint a közv
célokat szolgál
fejlesztési tevék
aci jelenlét kö
rendszerben tö
tását. A közös in
kiemelt feladatá
és középvállalk
koztatásának, r
csolatainak min
lesztését.

A megállapo
IKIM – mint az
tulajdonosa – b
rák bekapcsolód

hans iro
központjá
gálata tele
felvilágos
tén megki
lat részére

A külg
zékét a I
koztató 19
ma tartalr
ci szervez
mel. A T
Keresked
jegyzékét
vány a K
hető meg
ban

KELEMEN Lajos

Vigilia 1998/1. 1998/12.
Limes 1998/4.

Sas Péter: Kelemen Lajos levelei Hóman Bálinthoz. = Limes, 1998/4. 289–300.

Mátrahási Zsuzsa: A miniszterelnökségi helyszínei. Fejős Zoltán igazgató a Néprajzi Múzeum raktárairól. = MN 1999. jan. 11. 1, 5. ill

(Ősz-tóth): Kormányzati napjed terve. = MN 1999. jan. 9. 5.

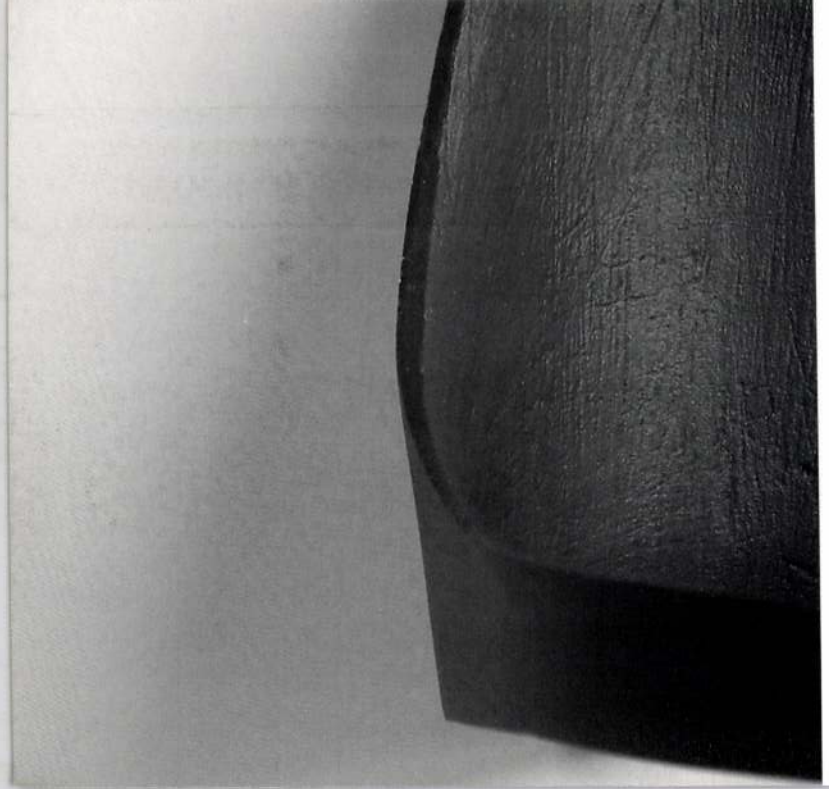

ÓBUDAI TÁRSASKÖR GALÉRIA
Budapest, III., Kiskorona u. 7.

FOK – VARIÁCIÓ

KELEMEN ZÉNÓ

kiállítása

Megnyitja 2008. október 14-én 19 órakor

PAKSI ENDRE LEHEL

művészettörténész

A kiállítás megtekinthető október 15-től november 9-ig
hétfő kivételével 14-18 óráig

nka
Nemzeti Kulturális Alap

tovább
2

Kelen Márta

~~Demiavy Edith~~

Fodor Mária

Kelen Márta

Kelemen Ilona

Király Erzsébet

Marsovszky Emília

Nagy Aglája

Neubauer Theodora

Pokorny Marcella

Rohacsek Anna

1932/33. Körjegyzőkönyv rajztanár aláírása

Képrőm. fősk. cím

1932/33. 57. l.

314/1930 szhoz. M.o.B.

Kimutat

Borsos Gyula fény

25 db. fényképekről. —

Borsó Jellke, tpl. Kultrg

" Falucs Kárly, u

Fogaras vár, Kultrgé

Lekvorka " "

Jetye " "

Turán " "

Segesvári vártemplom.

Rozsnyó várromu

Gölnicz vár Kultrgé

Diósgyőr "

Onód "

M.D.K.

Keleu Márta
raptaniár

1938-ban lett Erdős Géza
festő-felesége.

~~Munkaszolgálatos~~ Munkaszolgálós: Erdős Géza
Művészet, 1965. junius - 13 lap.

Kelen Márta

tanítónő

1932/33 tanévben elvelet nyelv. Esztétikát:

Áttekintő Mádai. 4o füzet

Ferkepzomioiskevk 58. l.

T. 4800.

tszik, mig az előtérben az oszt-
ndischgrätz herczeggel, ki a ma-
nézi és a kit a vezérkar vesz kö-

lletin.

v. J. Höfelich in Wien, Stadt,
orbehalten.
eilungen des Fürsten Windischgrätz aus
Soroksar ausdehnt umschlossen blieb.

k. 24.3: 33.6 cm.

Thelen Márta

1928/29 – 1932/33

Ferkèpzomfoiskèvk

0/9.l.

elrejtve.

A *renaissance-É.* egyesíti magában a keletinek gazdag színpompáját és a görögnek plasztícitását, de sem a színpompa, sem a plasztícitás nem vezethető vissza közvetlen hatásokra. Szülőoka a kor életöröme, gazdagsága, pompaszeretete és művészeti felfogása, mely szereti, ápolja, kultiválja az emberi testet, de nemcsak önmagában szemléli, hanem környezetével, a térrel együtt ábrázolja. Így keletkezik a színes, domború, többsíkú, téres renaissance-É., mely határozottan festői jellegű és a motívumok testi ábrázolásánál határt nem ismer. Az egyes darabokat néha 4—5 egymás mögé forrasztott, áttörtfalú, díszes lemezből alkotja, melyek között a színes, finoman modellált emberi és állati alakok kényelmes, szabad mozgású életet élnek. Sohasem sikerült még a fém fényét és ragyogását trébelés által jobban érvényre juttatni, nyugodt felületeket vésés és beágyazott zománc által művészibben megeleveníteni és a drágakövek ragyogását a zománc lágy színével, a gyöngyök enyhe fényével, az arany sárgaságával és a bársony mély pompájával egységesebb hatássá fokozni, mint ebben az időben.

Leggyakrabban alkalmazott technika a *ronde bosse*, melyet már a késő gótika kedvelt, s a renaissance-É. teljesen kisajátított magának. A különböző áttetsző és opak színek és az arany síma, vagy véséssel és poncolással ékesített felületének váltakozása festői effektusokat eredményez a művészien modellált alakokon. Az ábrázolások tárgya rendszerint az antik mitológiából merített és allegórikus tárgyú, de az antikkal való

Kelen Márta

V. évf.

10P jutalomdíj

1932/33

Ferképzőmfoiskevk 28 l.

Helen Ainsworth

Budapest, Hilar, 1892, E. 8.

8. h. 30. (H. C. H.)

Helen (Klein) Annie 1956 –

Pesti Hirlap. 1882. jan. 8.

Munkácsy Budapesten

Klein Annie festő (l. Kelen)

Pesti Hírlap. 1881. nov. 18.

az ős. Kisfaludy-társulat az ősszel az alapítói díszkiadás....

Kelen Miklós

epitész

szül. Brassó 1894

okl mérnök 1925

Nevjegyz. Műegyetem 10 l.

Mária Terézia

Halála.

A két ablakos teremben egy
va ül a jobbra fordult beteg király
[illegible] kit a mellette térdelő
lévő asztalnál az orvos a recipét
rom hölgy és öt úr van. Az előbbie
egy áll, egy pedig a feszület mell

MARIEN THERESIENS R
Grosmüthiger Übergang aus diese
den 29ten November 1780, im 63t
im 40ten.

Szines rk. mér. a rl. 37

Sz. n.
692-

MDK

403. Kelen Miklós,ép.

Szül.: Brassó, 1894 Okl.kelte: 1925 Sz.: 8675

A m.kir.József müegyetemen oklevelet, abszolutoriumot vagy oklevélhonosítást (nyert) építészek névjegyzéke 1873-1928-ig

EP-IP - EP-MÜV. 1931.márc.1. 41.l.

MDK

Kelen Tibor **épitészmérnök**

Kiosztották az épitőipari Tud. Egyesület Alpár-emlékérmet. Népszava, 1959, jun.14. 6.l.

Kelen Tibor, (építész) MDK

A 44. sz. Építőipari Vállalat főmérnöke, az előregyártott elemekből való építés szakembere.

A: Számítják a téglát az Üllői úti lakótelep újabb nagy építkezésén 6.l

ESTI HIRLAP, Bp. 1961. jan. 12.

⟨Kelen Tibor⟩
építész
cikke

⟨⟩ A gépesítés problémái · Építés-Építészet. 1950. 6. sz.
411 – 413. l.

BUDAPEST
9300FC

Kelen Tibor

Budapest, 1940. szept.

Kelen Tibor okl. építészmérnök,
II. Török-u. 10. ○153-328

rint:

az első 5.000 P. érték után 8
30.000 " ig 15
50.000 " ig 20
100.000 " ig 25
" " P.-ön felül 30

Az értéket esetenként a Főfelü-
lőség állapitja meg, s a dij megfe-
lő művészeti, vagy történeti vagy
gyéb muzeális / könyvtári/ értékü
gyak átengedésével is leróható, am
nyiben azt a Főfelügyelőség alkalm
nak találja.

A magyar állam, külföldi képvis
leteinek használatra, az államtól
dezett vagy jóváhagyott kulturális
legű kiállitásokra a Főfelügyelőség
dijmentes ideiglenes kiviteli enge
adhat.

Kelen Tibor építészmérnök Budapest 1915.

József nádor 1939/40

357. kép. *33. (Mss. I. .3) Graduale*

Kelen Tibor

cikke: Lakásépítési kiállítás - Magyar Építőművészet, 1966. 15. évf., 5. sz. 58. l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-283.l./ 248. l.

Kelen Tibor

okl. építészmérnök

szül. Budapest 1915.

Vöröst 1940

Józsefnádor 1939/40

228. l.

(NYÁRI EGYETEM) IV. ÉVÉRŐL

Kelendorfer József 22, 34, 94, 110, 131, 145, 157, 159
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

15 - 18.sz.

Budapest, 198... év .....hó

Ph.

Érvényes 19.....tól ...

Felkérjük, hogy a fenti kutatá
példányát az MTA MKCS Könyvtár
küldeni sziveskedjék.

Kelemen István

a hódmezővásárhely-
gerencsér céh mestere
1848 ban.

Kőshimotalas 187. l.

Kelenfi József ~~Kelenfi/József~~ MDK

1951-ben u j i t ó /müsz. tisztv./ az államosított Zsolnay-gyár "Nemzeti Vállalat"-nál.

79.o. 51. jegyz.
Nikelszky Géza: A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

MDK

Vielemovitth Gombkötő Miklós gombkötő

A Soproni Gombkötő Céh Mestere 1641 ben

(25 old)

Somonkos Ottó: A soproni gombkötő céhszabályzata. 118.o.

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. 1955. Kiadja Sopron Város Tanácsa.

Kelényi Béla, grafikus

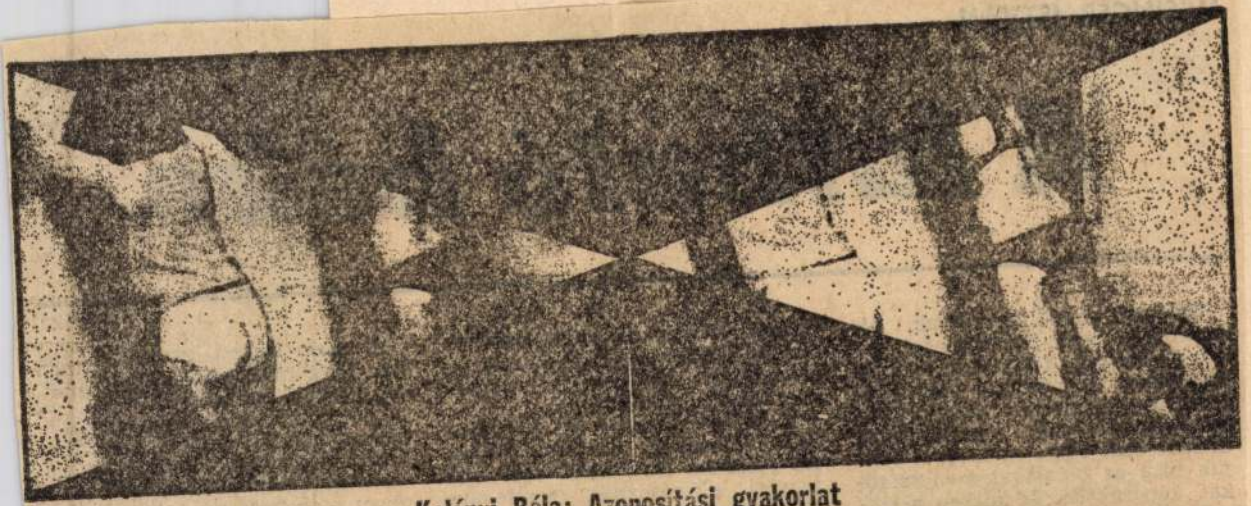

Kelényi Béla: Azonosítási gyakorlat

5.

Élet és Irodalom Bp. 1984. dec. 14. XXVIII/50

éke

rem üresen sem jelentékte-
kik itt végezhetik munkáju-
ontos emberek lehetnek, ez
szik. Meg az is, hogy külö-
gondjuk nincs az időre,
kényelmük olyan praktiku-
ervezett, puritánságában is
otthonos, hogy ha akarják,
l is feledkezhetnek a külvi-

Kelényi Béla, grafikus

Kelényi Béla
Élet és Iro

Kelényi Béla: Bélyegterv

15

XX VIII/49

Előfizet

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Kelényi Béla, grafikus

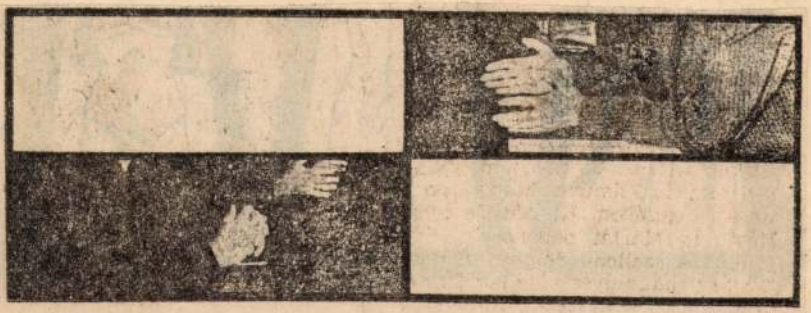

Kelényi Béla: Mitológia

Kelényi Béla: Mitológia

8

Élet és Irodalom, Bp. 1984. nov. 30 XXVIII/48

Kelényi Béla, grafikus

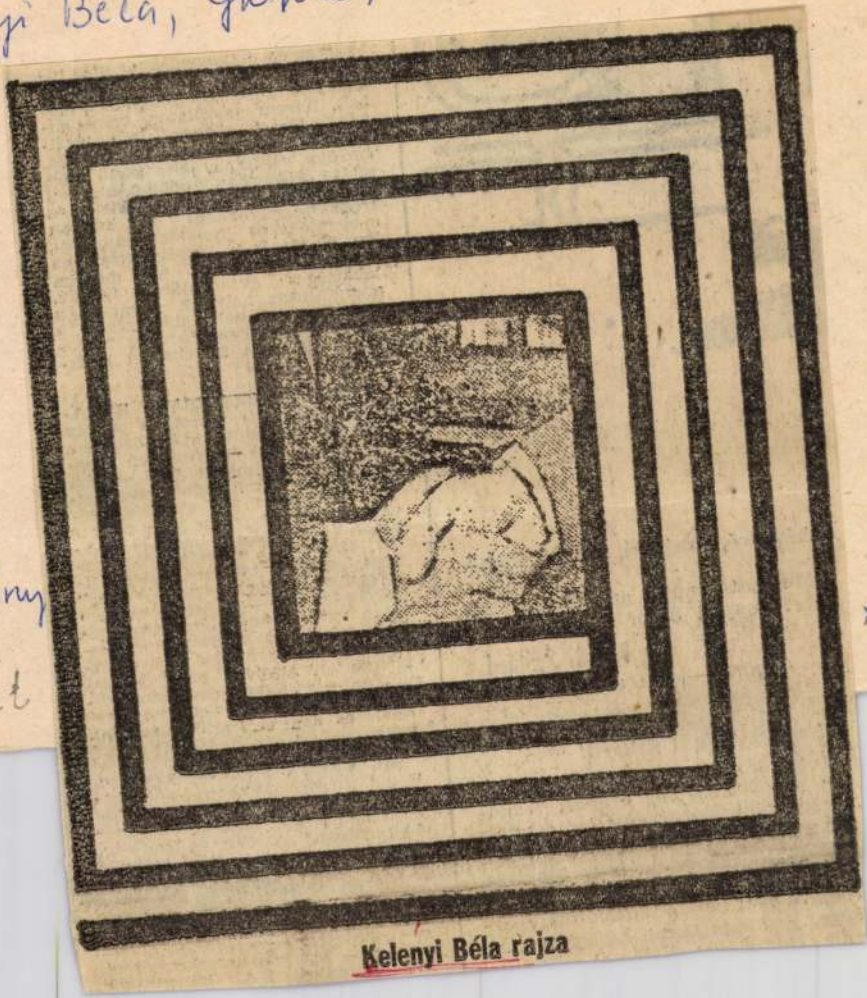

Kelenyi Béla rajza

Kelény

Élet

1.

XXVIII/40

★

Kedves Faludi Szilárd!

Ne vádoljuk Szirmai S. Arnoldot: alighanem az eredeti rendszergondolkodó zseniális rendetlenségének következménye az ige, a supinum-tő neologikus elvétése. Felelősség csakis engem terhelhet. Nagyra becsülendő elhivatott éberszége, a méltatlanul háttérbe szo-
rult (klasszikus) filológiai [illegible]

neve.

DR. VARGA MAGDA, SZEGED. Rövid kérdés érkezett hozzánk: „Hány éves Móricz Virág, ha négy hét hiján egyidős Borbély Sándor édesapjával?" Az Élet és Irodalom szeptember 21-i számában Borbély Sándor születésnapi köszöntőt írt Virágokat Móricz Virágnak" címmel. A cikkben nem szerepel az ifrónő életkora. Levélírónk figyelmét felhívjuk — máskor is alkalmazott — udvarias szerkesztőségi gyakorlatunkra. A hölgyírókat

Kelényi Béla, grafikus

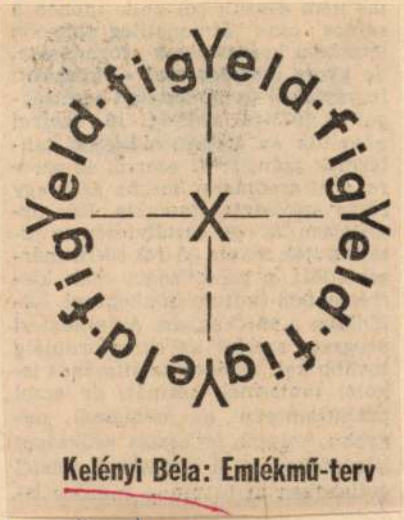

Kelényi Béla: Emlékmű-terv

Kelényi Béla; Emlékmű-terv.

2.

Élet és Irodalom Bp. 1984 aug 10. XXVIII/32

Kelényi Béla, grafikus

Kelé

Élet

11.

XXVIII/25

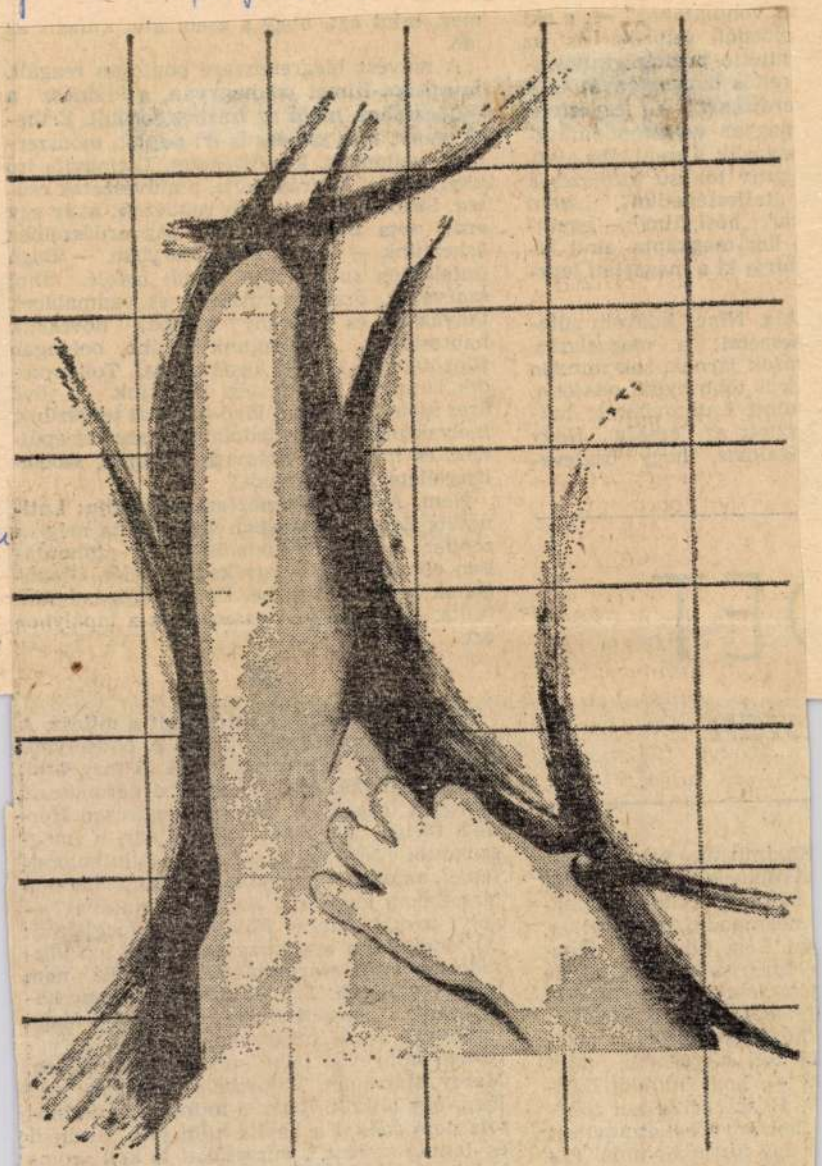

Kelényi Béla: Cím nélkül

stán

Kazimirral, ezt mondta
Attilának... Más megfo-
bátor volt, hogy igazsá-
megmondta, hogy persze,
gyi Béla többeket meg-
éleménynek helyet ad, de
ykát, csak ítéletet. Horvai
seniális művészete mellett
lkotó zsenijéről" is meg-
le kell szögeznem, mint
a —, hogy mindig Lati-
". Huszárik Zoltán tőké-
botrányhős-Latinovitsot
r egy forradalommal"); s
ts—Várkonyi konfliktus-
, az álarcos rejtőzködők,
intrikusai a vétkesek.

Hanem a hegytetőn ottmaradt a mítosz. A botrányhősé. A forradalmáré. A botrányhős forradalmáré. A Színészkirályé. A magyarok színészkirályáé. Akinek neve „a háromszínű lobogóra írható" — mondja ironikusan Hernádi Gyula. „Így konvergálhat egy, a megszokottól eltérő magatartás — a falu bolondjának, az udvari bolondnak magatartása — a társadalom ideológiai konformizmusával" — szövi tovább Jancsó Miklós. És megjegyzi: „Ő lépett fel a magyarság nevében, aki köztudottan sváb származású..." — „Ez nem lehet érv Petőfi, Zrínyi, Herczeg Ferenc hazájában..." — veti ellene Hegyi Béla. Maga Latinovits az ő „magyarnak kínlódott bolyongó bunyevác lelké"-ről ír egy levélben, Mezey Máriának. Valójában lényeges ez? Igen, úgy látszik. Része a mítosznak. Latinovits nem sokkal a halála előtt írta. Hernádi és Jancsó szerint a mítoszokat le kell rombolni; „a mítoszok mindig hamisak — mondja Hernádi —, az ember értékét csökkentik, mert lényegében szakrális tendenciájúak..."

Kelényi Béla, grafikus

Kelényi Béla: Emlékműterv

Kelényi Béla: Emlékműterv

2.

Élet és Irodalom Bp. 1984. szept. 14. XXVIII/37

Kelényi Béla, grafikus

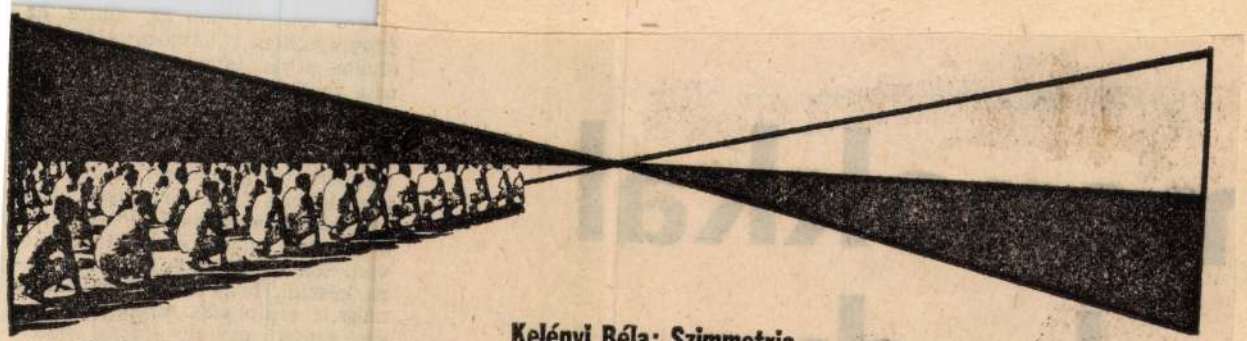

Kelényi Béla: Szimmetria

Kelényi Béla: Szimmetria

15.

Élet és Irodalom Bp. 1984. aug. 17.

XXVIII/33

...a következőt az, amire az
esanya nem vállalkozott. Mert az
válás pillanatától a gyerekek sor-
a gondozónők kezében van, s bi-
ny többszörösen kiszolgáltatot-
k, hiszen még panaszkodni sem
dnak... Nem könnyű manapság
egbízható munkaerőt találni. Az
ar jobban fizet, és persze nincs
szakai és vasárnapi szolgálat. Ez
munka valóságos szenteket kí-
án. Sok szülőt az is meggondolás-
a késztet, hogy a legtöbb helyen
agy a zsúfoltság, mivel végszük-
ég esetén egy-egy plusz ággyal
égiscsak bővítjük a férőhelyek

Kelényi Béla, grafikus

Kelényi Béla: Aranymetszés

Élet és Irodalom

4.

XVIII/11

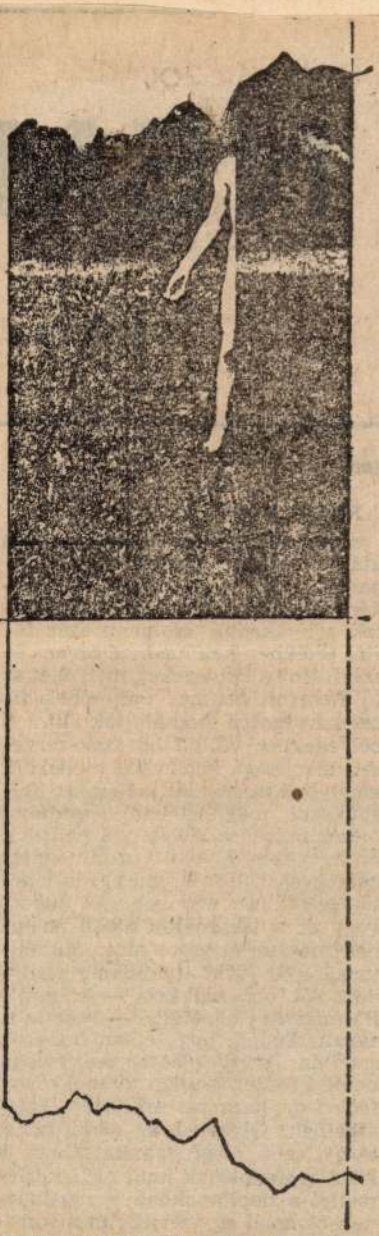

Kelényi Béla: Aranymetszés

amelyben tájékoztat a Nemzeti ...
építésére meghirdetett társadalmi mozgalomról, a követendő politikai és szervezési elvekről, a támogatás bélyegvásárláson kívüli egyéb lehetőségeiről. Te azonban jól tudod, hogy az a társadalmi akció, melynek megszervezésére most fölszólítanak, már jóval korábban elkezdődött, sőt, első szakasza — húszmillió forintnyi bevétellel — már le is zárult. Tudod, hogy ebben az első, spontán szerveződött szakaszban befolyt összeg csupán töredékrészét fedezi az építkezés milliárdos költségeinek. Olvastad az erről szóló, tárgyilagos megfogalmazásában is kissé csalódottnak ható MTI-közleményt a napilapokban, s ugyanaznap olvastál egy terjedelmes interjút — szintén egy napilapban —, mely az elfogadottnak számító terv-

Kelényi Béla, grafikus

Bemutatjuk Kelényi Béla grafikáit

Korunk istenei a televíziós híradásokban meg a hírügynökségek fotóin láthatók — ők is valahol másutt, más közegben, idegen hegyek csúcsán lakoznak, akár az antik mitológiák tarka, nyüzsgő szereplőgárdája. Cselekedeteik éppúgy meghatározzák létünket, mint bármely istené bármely hívő emberét. Csak az a különbség, hogy ezek az istenek nem egy mitikus, kitüntetett időben (Mircea Eliade szavával: *in illo tempore*) szabják meg a mai ember egyszeri életének kereteit, hanem most. És az ő mitológiájukat úgy hívják, hogy politika. Soha olyan szakrális jelentősége nem volt egy-egy politikai döntésnek, aktusnak, mint éppen a mi profán korunkban. Egy gombnyomás — és máris itt az Utolsó Ítélet (a Második Elővetel nélkül). Így is nézhetjük a világot. Ha van hozzá merszünk. Kelényi Béla bátor művész. Írással kezdte, performance-ekkel folytatta, s itt látható képei sem egyebek, mint pillanatba sűrített, a papír síkján rögzített gesztusok. A modern mitológia jelzésszerű ikonjai. Technikájuk: montázs, manipulált xerox.

Kelényi Béla harmincéves. Az ELTE egyéni levelező hallgatója.

Széky János

Ein Mensch verbrennt. Es ist kein Unfall, sondern Selbstmord als politische Demon-

Szt 10.

XXVI/42

igénybevételével, [illegible] felszólalása nem hangzott el.

Apt Konters nem is létezik. De a probléma igen.

Radó György

[illegible] a nem hagyhatják az iskolák köpenyeket, mint a [illegible]szen itt nincsenek fogatérembe beszorított tábinak előreugró lába bales; csak egész nap meshyben ülnek a diákok. A sem unatkozhatnak, hiosztály a kémia előadólvi laborban, a tornatezik éppen, akkor lecsapsok költséggel és fáradakított rajztermükre. A lkerített szögletet, ahol ttek, kávét főzhettek, ették közös dolgaikat. használhatják. De hát nári szoba meghittsége, valahányan nyüzsgünk k az asztalok között. pedig? Az osztály tute, hogy vendégségben em gondozhatja, díszíteti oly sokat emlegetett thonát": neki *nincsen* [illegible]hona.

Ezúttal nem *a jelenlegi gazdasági helyzetről* van szó, kapacitás- és pénzhiányról, tehetetlen jószándékról. Hanem a felelősség hiányáról, közönyről, jóra való restségről, a „majd csak lesz valahogy" legyintéséről. Nem objektív, hanem szub-

van szó. Azt is elhitték osztál nőküknek, hogy a nem minden valamit mégiscsak jelentő tanul nyi átlagok alapján ők ígérkezn legjobbnak a kilenc első osztály zül, s intelligenciájukra, humo zékükre, fegyelmezettségükre számítunk a közös balsorsban. C az osztályfőnök tűnődik el a hogy nem lehet elég korán m ismerni a *„minden jótett elv méltó büntetését"* gyakorle Hogy mit fog mondani nekik, mégse. Hogy meddig viselik kedvűen az otthontalanság álla tát diákjai és rajztanár kollé Hogy innen csak a folyosóra tőzhetnek.

★

SEGÍTSÉG! — mondja hát n az osztályfőnök mindenkinek, illet, innen és túl a kerület h rain. Mindenkinek, aki tudja: a nyira törődünk önmagunkkal, a vőnkkel, amennyire az iskoláva gyerekekkel törődünk. Hiszen vataloknak és hivatalfőnökökne vannak elöljárói; nemcsak a ta kötelezi az állami fegyelem nemcsak a gyerek köteles n tartani azt, amit megígért talán mégsem

Kelényi Béla, grafikus

13 rajz: repr.

Kelényi Béla: Rajzok az 1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16. oldalon

Élet és Irodalom 8 p. 1983. okt. 21. XXVII/42

Kelényi Béla, grafikus

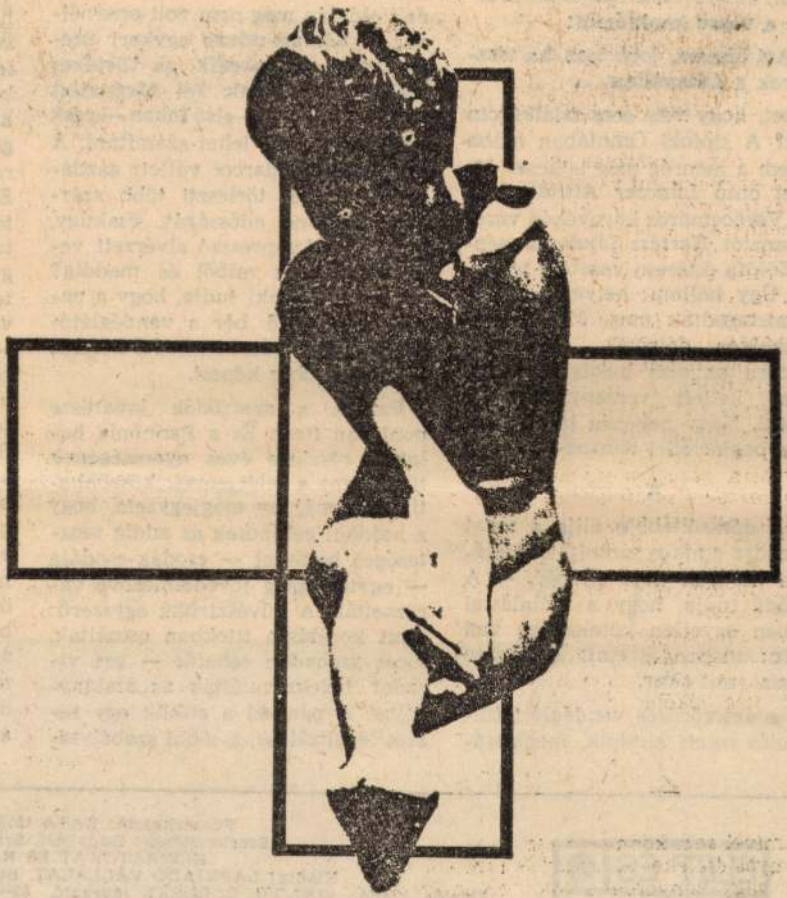

Kelényi Béla: Corpus

Kelé

Éle

15

XXVII/26

csupán: időben fizetni. Különben azt tesz, amit akar.

Ha a szerződéses vendéglőst túlszámolás miatt elcsípik, megbírsá-

most szabadon tehetik — ezt viszont belekalkulálták az átalánydíjba. A pénzzel a stiklik egy részét legalizálták, a többi szabályta-

nősítik
mazott
összev
a szolg

ÉLET ÉS IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Főszerkesztő: BATA IMRE; h
Szerkesztőség: Budapest, Széchen
KÉZIRATOKAT ÉS RAJZO
Kiadja: LAPKIADÓ VÁLLALAT, Budape
Felelős kiadó: SIKLÓSI NORBERT igazgató. 83—3009.
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető: a helyi (
a „Kultúra" Könyv és Hírlap
Előfizetési díj havonta 24 forint.

Kelényi Béla, grafikus

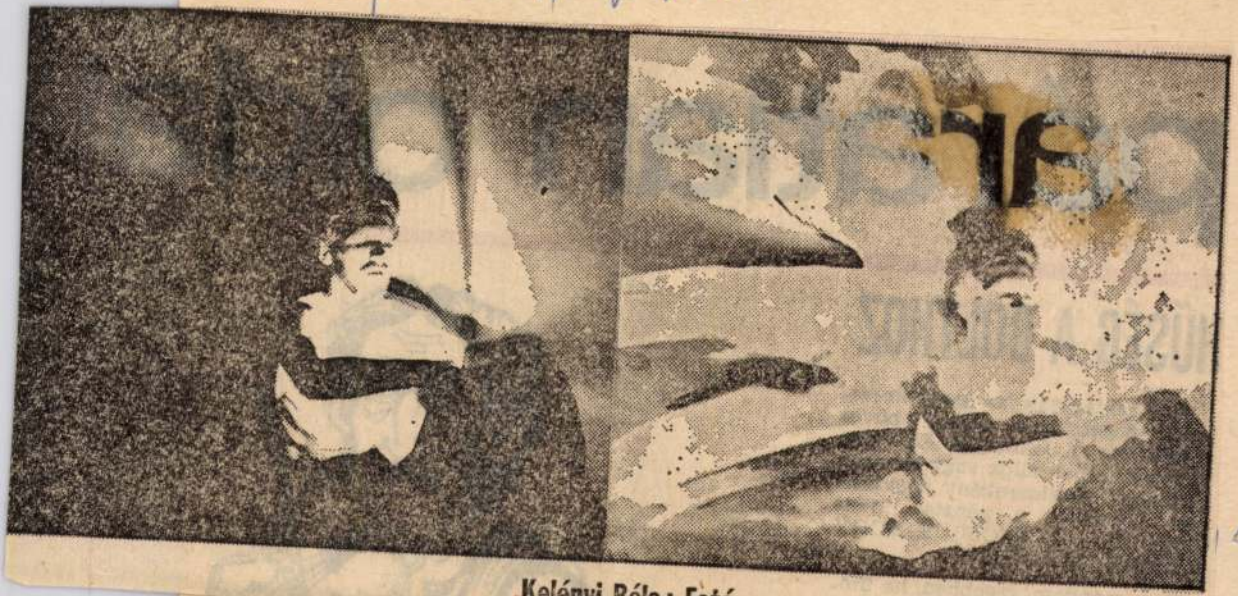

Kelényi Béla: Fotó

Élet és Irodalom 1984. márc. XXVIII/9

10.

al

Kelényi Béla, grafikus

Kelényi Béla: Neutron-fotogram

Kelényi

Élet és

4.

XVIII/8

másap is kinyit. Működhet-e
társadalom egészségesen enélkül?
Azt mondják, az öregedés legbiztosabb jele, amikor már minden változás nyűg teher. De vajon az állandó változás nem öregít-e korábban? Az árak, a törvények a rendeletek, a szabályok, a jogok és kötelességek tengerének változásai már alig követhetők. felfoghatók. De ezek között legalább akad olyan is, amelyik könnyíti, egyszerűsíti az életet. Egy másik csoport azonban úgy dagad, önt, áraszt el mindent, hogy közben szinte semmi haszonnal nem jár.

minden más lett, de a régi közö
ség ezt is megszokta, elfogad
Másfél év telt el így, és a körny
egyetlen szórakozóhelye ismét ür
sen állt. A rendőrség vitte el
egész személyzetet, milliós csal
ról beszéltek még sokáig az emb
rek. Következett a harmadik felv
nás. Versenytárgyalás, szerződés
forma, új főnök, és az ő ízlésén
megfelelően mindenben új módi.
környékbeliek, akár a növényzet
fölégett mezőre, visszatértek,
már keserű szájízzel. Végképp
múlt az állandóság megnyugt
biztonságot adó érzése. A ter
lomból menedékhely lett. É
rozsdás lakat tanúsága szerint

Kelényi Béla, grafikus

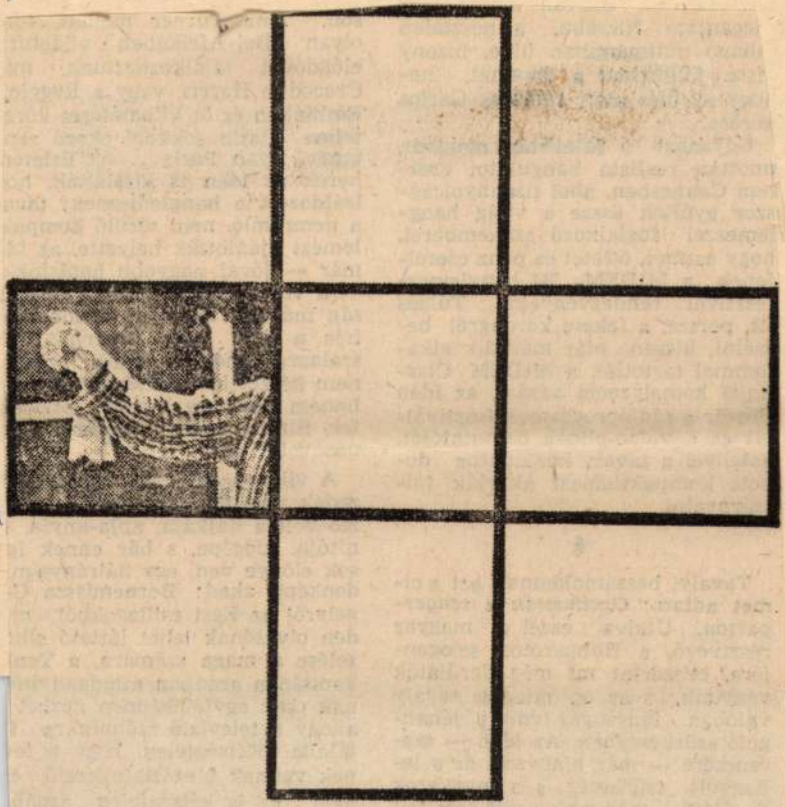

Kelényi Béla: Mitológia

Kelényi

Élet

2

XXVIII/5

vagyunk, s az optimizmus tavaly valóban fénysugár volt a lehangoló szürkeségben. Az idén — szerencsére — már hiányzott ez a lehangolt szürkeség, s a magyarok derűlátása már csak azért sem lett volna szenzációs, mert úgy vettem észre, az egész tőkés világ opti-

kapitanya azonban mindannyiur
nak csak egyféleképpen nézhet
ahogy a televízió számunkra f
tálalta. Kétségtelen, hogy a tév
nek vannak fantáziafejlesztő e
nyei, az is kétségtelen azonb
hogy nem annyira a szem, m
inkább az agy rágógumija l

Kelényi Béla, grafikus

Kelényi Béla: Hommage a Csuang-ce

Kelényi

Élet

13.

XXVIII/7

kait, nehogy a felpuffadt élet eltorzítsa a dolgok valódi kontúrjait. A részletjelenségeket nem foglalja egybe, nem építi be tudományos teóriák hatalmas épületrendszerébe. Az életnek valóban élet a legegyszerűbb, legigazabb neve. És Kassák minél keményebb, tárgyilagosabb, dísztelenebb megjelenítésre törekszik. Többször még a kopárság veszélyét is vállalja.

irtózatos ereju nyomása eltorzítja itt az élet ismert és megszokott formáit. Torz halak, különös vízi növényzet, ismeretlen és rettenetes élet, a mozgás szinte megváltoztatott feltételei. Ritka írói erőfeszítés, fellobbanó diadal, amelyik ilyen elemi erővel ható képeket tud teremteni. Itt, a társadalmi rétegezettség legmélyén, Kassák hősei senkihez és semmihez nem tartoz-

Kelényi Béla, grafikus

Kelényi Béla

9.

Élet és Irodalom Bp. 1984. jan. 27. XXVIII/4

Kelényi Béla, grafikus

Kelényi

Élet é

4.

XXVII/2

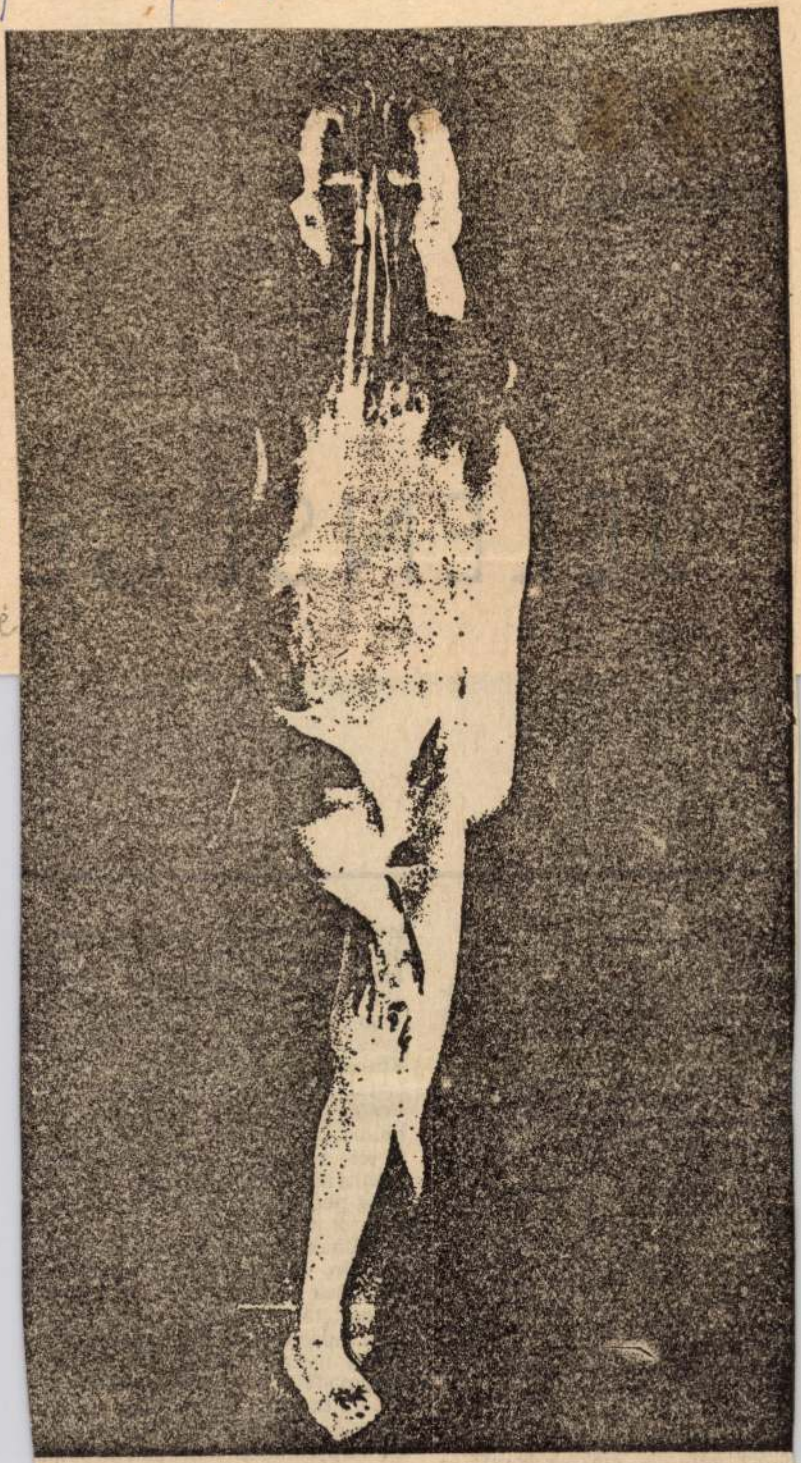

Kelényi Béla: Neutron-fotogram

‹enyér

Álmodozva, félig csukott szem-
el járok az utcán, mégis több
indenbe beleütközöm, például a
nyeret árusító kis teherautókba.
em nehéz ezekbe beleütközni,
ert a forgalmasabb helyeken
gy sorokban állnak előttük. El-
ántan állnak a pestiek a kenyér-
t, mintha háború lenne. Ahogy
nak a járdaszigetek mentén, fel-
reng körülöttük bizonyos hősies
ngulat. Szinte őrt állnak, s haza-
s tettről van szó. De én rossz és
tözködő hazafi vagyok, így nem
dvelem ezt a kenyérügyet. Nem
dvelem, mert a maszek sütödék
ég fehérebb, s krumplisabb ke-
eret sütnek, mint az államiak. Én
barna kenyeret szeretem, de ez
ágánügy. Az állami pékség a
rna kenyeret 7,40-ért, a fehéret
0-ért adja. A maszek árudák a
yér kilóját 14-16 forintért adják,
egy kétkilós kenyeret mini-
? forintért. Kétségtelenül

lonokból kínálják a hamburgert, pizzát és a hot dogot. Színes tömeg hömpölyög az utcákon és költekezik. Nagyon sok a külföldi, a németeken, olaszokon, cseheken és lengyeleken kívül a keleti ember is. Törökök, akik néhány éve még az isztambuli utcán unatkoztak, most Pesten unatkoznak. Látszatra. Úgy hallom, az éjszakai szórakozóhelyek is tele vannak, s nem számít, hogy mennyibe kerül a whisky, vagy egy üveg pezsgő. Sok a kurva és a kurvák jól keresnek. Így a strici is sok, ott ülnek ők is a bárpultok magas székein. Már baráti országokból is érkeznek kurvák, s szolgálataikért ezerrel többet kérnek, mint a magyar honleányok. Elszaporodtak a drága nyugati autók. Néhány éve megcsodáltam a közelünkben lakó, de ki tudja hol dolgozó villanyszerelő óarany színű Mercédeszét, de napjainkban már belefáradtam a csodálkozásba. Sok a Mercédesz, BMV, Opel, és Volkswagen a pesti utcákon, nem beszélve a tori

Kelényi Béla, grafikus

Kelényi Béla: Azonosítási gyakorlat

1.

1.6. XXVIII/1

itszik, „bejön", de a vérbeli olva-
ó szemével nézve a könyv valójá-
an — ismét Joyce tréfáját idézve,
az ideális álmatlanságban szenve-
ó ideális olvasónak" készült. Nem
olvasásra, hanem böngészésre
aló!

Ma is böngésztem, sőt, ha kedvem-
való és magyarul megoldhatónak
tszó mazsolát találok a hatalmas,
e sokhelyütt bizony száraz ka-
csban — talán újra örömömet
lem majd abban, hogy az eddig
örülbelül 0,8 százaléknyit kitevő
ordításaimhoz még néhány tized
zázalékot hozzátoldjak. De arról
ró sem eshet, hogy az egésszel
„megbirkózni" próbáljak.

Biró Endre
egyetemi tanár

jottem című —árglosszával kap-
csolatban az alábbi tájékoztatást
adjuk (mint ismeretes, az írás ar-
ról szólt, hogy a volt állami gondo-
zott terhes anyát a szabályokra hi-
vatkozva, férjével együtt sem fo-
gadták be az albérlők házába).
Több szerv, intézmény közbenjárá-
sának eredményeként a fiatal há-
zaspár problémája megoldódott.
December 14-én kiutalták számuk-
ra az őket jogosan megillető lakást
az albérlők házában (Budapest,
XV. ker., Kőrakás park 4. sz.) A
fiatalok még ezen a napon meg-
kapták a kulcsokat, és be is köl-
töztek otthonukba.

Lehoczky László
a KISZ KB gazdaságpolitikai
és érdekképviseleti osztályának
vezetője

em a világon először vezették be,
-ban, a diperte oltóanyaggal való
lező védőoltást. Ugyanebben a
idatban szerepel a másik tévedés
nely szerint ezt a vakcinát azért
tudjuk eladni Bangladesben,
t nem felel meg az Egészségügyi
gszervezet normatíváinak. A kö-
nültban szakértőként tíz hónapot
ttem az említett országban, s ta-
talataim szerint a Magyarorszá-
előállított diperte oltóanyag piaci
ősége it nem a vakcina összetéte-
minősége határozza meg (mely
bként 1964 óta, mikor az Egész-
gyi Világszervezet előírásait ki
, ezeknek az előírásoknak meg-
." Észrevételeit, kiegészítései
nnjük.

NYOKI KATALIN, BUDAPEST
ónk felháborodottan utasítja
egyik cikkünket, amely „meg
engedhető" hangnemben ír
ységről. **Követeli, hogy szolgál-
k elégtételt** a „népcsoportnak"
ől a cikkíró „foghegyről, lené-
nyilatkozik. Ezt is olvashatjuk
ben: „Hogy előfordul a szóban
eset, nem vitás. De néhány je-
ből általánosítani, és véleményt
l egy egész népcsoportról (hi-
san etnikai csoportról) az már
sak gondolkodásbeli hiba, ha-
bben az esetben szó szerint a
élet megnyilvánulása." Tanács-
József **A kisember** című riportjában
(Élet és Irodalom, 1983. december 9.)
szó szerint a következő olvasható,
legalábbis úgy sejtjük, levélírónk ezt
véli a sérelmes passzusnak: „Állítja:
bár hátrányos helyzetűek lennének
az ő gyerekei is. Úgy, mint az ötszá-
zaskötegeket lobogtató, villogó fogú
bontási vállalkozó lányai, fiai. Autó-
val viszi őket iskolába, számolatlanul
osztja a zsebpénzt, s autót helyez ki-
látásba, ha év végén nem lesz bukás."
Mi eddig azt hittük, ennél konkré-
tabb, egyénre szabottabb, kevésbé ál-
talánosító dolgot nehéz leírni. Most
sem hisszük, hogy tévedünk. Nagyon
régi téma ez: ha az újságíró azt írja:
a sarki KÖZÉRT-ben becsapták, ki-
kéri magának valaki a „tisztességesen
dolgozó közértesek százezrei nevé-
ben", jóllelet az újságíró egy eladó-
ról, egy bontási vállalkozóról, egy
konkrét figuráról írt. Az érzékeny-
ségnek, a belemagyarázásnak ilyen
szélsőséges eseteivel azonban, mint
ez, ritkán találkozhatni.

Kelényi Béla

Magyar Nemzet
1985. 6. 23.

Véletlen egybeesés, hogy *Baranyay* András és

Kelényi Béla

kiállítását egyidőben, egymástól csupán néhány lépésnyire rendezték meg Óbudán, ez utóbbit a Zichy-kastélyban. Baranyay vagy tizenöt éven át tartó kemény munkával jutott el a reneszánsz testtanulmányoktól a test és lélek közvetlen együttrezgését rögzíteni tudó manipulált fotómunkákig. A nála körülbelül 15 évvel fiatalabb Kelényi Béla számára ez már természetes, kézenfekvő kiindulópont.

Jellegzetesen mai eszközöket használ Kelényi: fotót és xeroxot, fóliákat, s bár ez alkalommal nem, máskor gyakran tekinti egész kiállítását egyetlen berendezett térnek, installációnak. Ezekkel a szokásosnak tekinthető, s most már külön jelentést nem hordozó eszközökkel, amelyek kivétel nélkül a dolgok felületéről hántanak le rétegeket, megkísérli tényleg feltépni a felszínt. Ám nem tehet mást — mint minden léleknyomozó művész —: sejtet. Nem „kész" még, amit Kelényi kiad a kezéből, de sejtései, sejtetései erősek; a kezébe temetett arc hatalmas-elnagyolt fotóját nézve az az érzésünk, kapcsolatot tudunk majd az ő révén teremteni távoli birodalmakkal.

z képest olcsó?

(Brenner György rajza)

— **Új gyógyszertárat** avattak szerdán Tiszakécskén. A hét-

MK SAJTOFIGYELŐ
MAHIR MAGYAR HIRLAP
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-738

Kelényi Béla, grafikus

ÉLET ÉS IRODALOM

1984 FEB 24.

1021

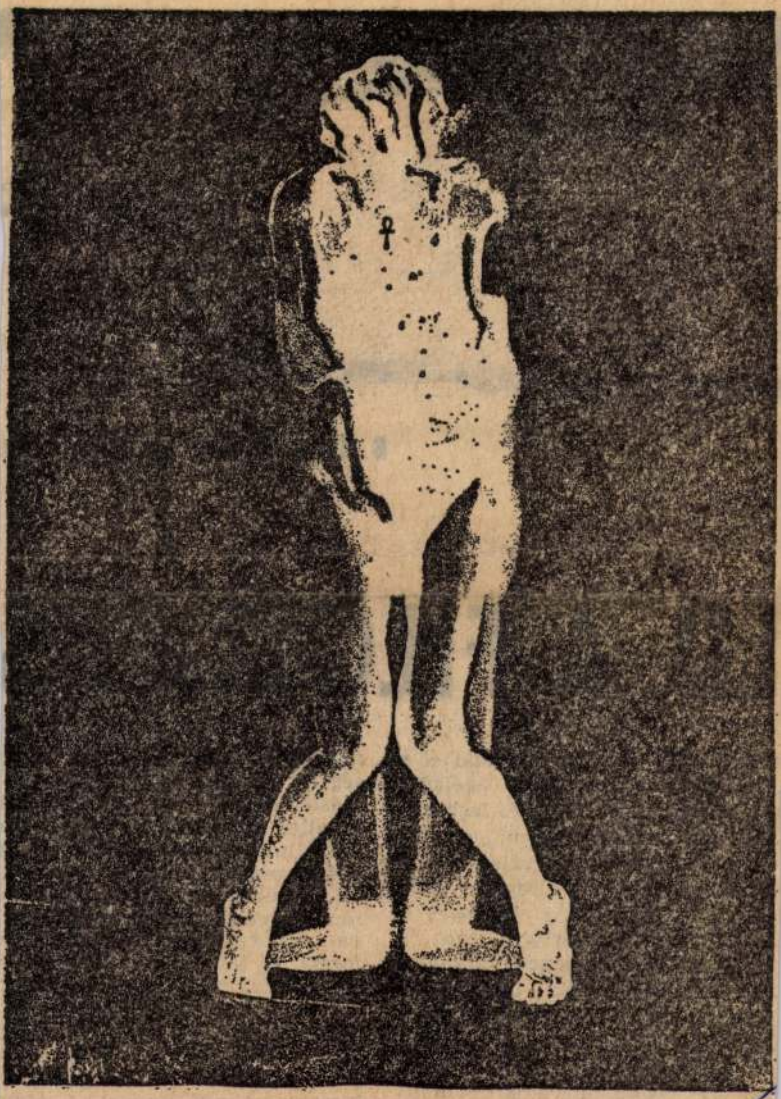

Kelényi Béla: Neutron-fotogram

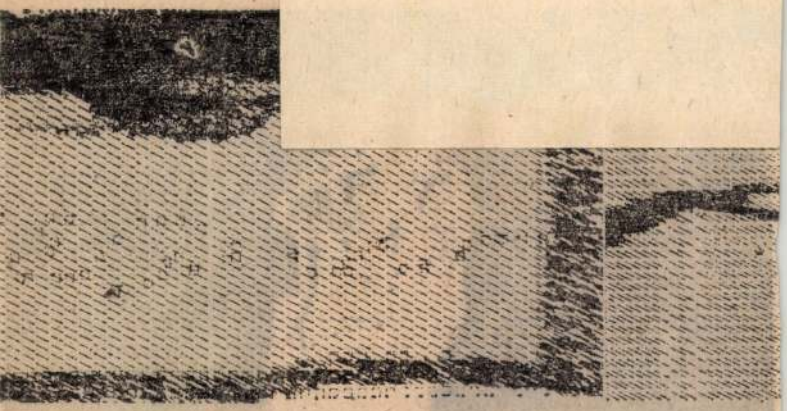

B. Szabó Zoltán: Részlet a Taóbó

LD, A FILOZÓFUS

másap is kinyit. Működhet-e társadalom egészségesen enélkül? Azt mondják, az öregedés legbiztosabb jele, amikor már minden változás nyűg teher. De vajon az állandó változás nem öregít-e korábban? Az árak, a törvények a rendeletek, a szabályok, a jogok és kötelességek tengerének változásai már alig követhetők, felfoghatók. De ezek között legalább akad olyan is, amelyik könnyíti, egyszerűsíti az életet. Egy másik csoport azonban úgy dagad, önt, áraszt el mindent, hogy közben szinte semmi

minden más lett, de a régi közö ség ezt is megszokta, elfogadt Másfél év telt el így, és a környé egyetlen szórakozóhelye ismét üre sen állt. A rendőrség vitte el a egész személyzetet, milliós csalá ról beszéltek még sokáig az embe rek. Következett a harmadik felvo nás. Versenytárgyalás, szerződés forma, új főnök, és az ő ízléséne megfelelően mindenben új módi. . környékbeliek, akár a növényzet fölégett mezőre, visszatértek, d már keserű szájízzel. Végképp e múlt az állandóság megnyugtat biztonságot adó érzése. A temp lomból menedékhely lett. És

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kelényi Béla, grafikus

ÉLET ÉS IRODALOM

1984 MÁR 2

1021

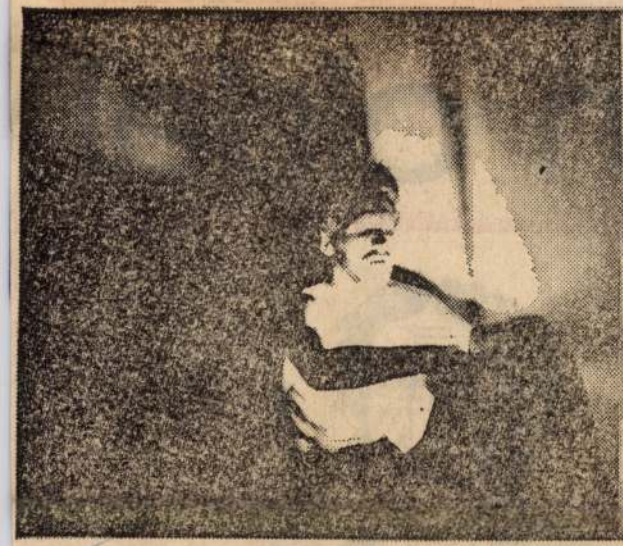

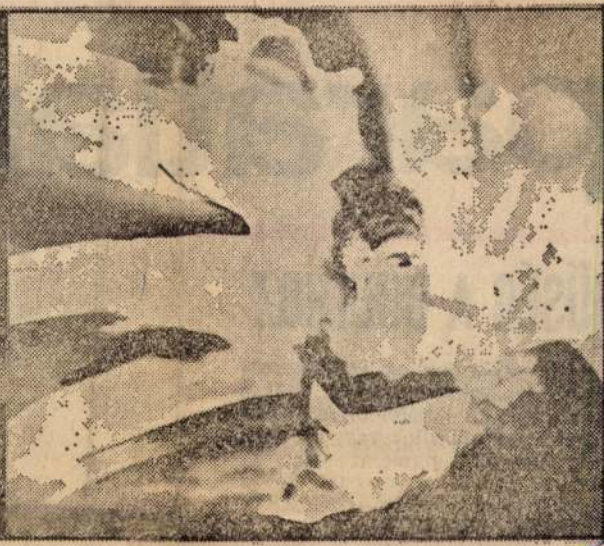

Kelényi Béla: Fotó

páratlan oldal

HŰSÉG A BOLTHOZ

A jó reklámnak, az ügyes keresedői fogásoknak olykor bűvös rejük van. A lakótelepi ABC-ben aponta sorban állok vagy fél órát, közben alkalmanként negyvenzer elolvasom a pénztár fölött üggő táblát: KÖSZÖNJÜK, HOGY NÁLUNK VÁSÁROLT.

Nem mondom, régebben, ha ütőetett a guta a zsúfoltság miatt,

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kelényi Béla
grafikus

ÉLET ÉS IRODALOM

1984 JAN 27

1021

Kelényi Béla: Emlékműterv

alábbi könyvek is: Bodor Pál és Farkas Árpád publicisztikai írásai, Lőrinczi László és Kántor Lajos útirajzai.

★

Bodor Pál a nemzetiségi irodalom „mindenesei" közé tartozik. Megjelentek versei és regényei, szerkesztett irodalmi lapot, vezetett könyvkiadói részleget és televíziós adást. Személyes irodalmi műformát teremtett: az általa „lírai röplapoknak" nevezett minia-

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kelényi Béla

ÉLET ÉS IRODALOM

1984 FEB 3

1021

Kelényi Béla: Mitológia

hány nagyobb bomb
ciaországban. Szóval
ruccantam Nizzába,
suhanó pullmannban
kissé fölhúztam a l
hogy az ülés alatt rá
kezére.

Ugyanezt a fatali
unottan realista han
tem Cannesban, ahol tizennyolcadszor gyűltek össze a világ hanglemezzel foglalkozó szakemberei, hogy eszmét, ötletet és pénz cseréljenek a MIDEM '84 hanglemezfesztivál rendezvényein. Túlzás itt, persze, a fekete korongról beszélni, hiszen már második alkalommal tartották a MIDEM Classique komolyzenei vásárt, az idén először a rádióprogramok fesztiválját és a video-clipek bemutatóját, amellyel a tavaly köztudatba dobott kompaktlemezt akarják túlszárnyalni.

★

Tavalyi beszámolómnak azt a címet adtam: *Optimisták a tengerparton.* Utalva ezzel a magyar résztvevő, a Hungaroton szlogenjére, miszerint mi még derűlátók vagyunk, s az optimizmus tavaly valóban fénysugár volt a lehangoló szürkeségben. Az idén — szerencsére — már hiányzott ez a lehangolt szürkeség, s a magyarok derűlátása már csak azért sem lett volna szenzációs, mert úgy vettem észre, az egész tőkés világ optileáldozott a hanglemeznek; tavaly a nemromló, nem sérülő kompaktlemezt ajánlották helyette, az idén már — jóval nagyobb hatásfokkal — a video-clipet. A séma mostanság már az, hogy az előadó megírja a dalt, vagy megírják neki, szalagra énekli, utána azonban nem készül hanglemez az egészből, hanem reklámszakember, pszichiáter, filmrendező és operatőr bevonásával video.

A világon két vagy három nemzedék nőtt föl úgy, hogy a televízió volt a dajkája, apja-anyja, tanítója, időgépe, s bár ennek igen sok előnye van, egy hátránya mindenképp akad: Bornemissza Gergelyről az Egri csillagokból minden olvasónak lehet láttató elképzelése a maga számára, a Tenkes kapitánya azonban mindannyiunknak csak egyféleképpen nézhet ki, ahogy a televízió számunkra föltálalta. Kétségtelen, hogy a tévének vannak fantáziafejlesztő erényei, az is kétségtelen azonban, hogy nem annyira a szem, mint inkább az agy rágógumija lett.

MHSAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Vielényi Béla

ÉLET ÉS IRODALOM
1984 FEB 17

Grafikus

1021

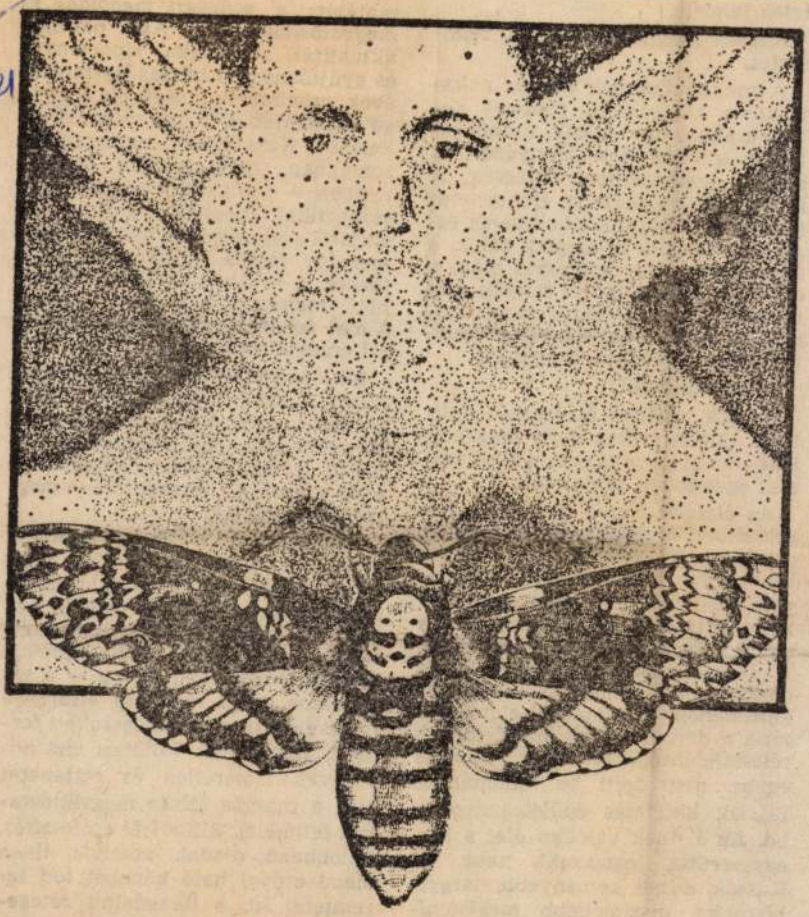

Kelényi Béla: Hommage a Csuang-ce

telen felelete.

Kassák diagnózisa pontos, félelmetes.

A munkaalkalmak hiánya a kapitalista társadalom roppant kolosszusában, úgy látszik, azonos jelenség a vitaminok hiányával az emberi szervezetben. Betegség. A kor riasztó epidémiája. Döbbenetes tünetei: a demoralizált emberek ezrei, százezrei, a besüppedt célok, a szolidaritás lélegzetakasztó hiánya, kis koncokért elvadult kutyák marakodása vagy alázatos farkcsóválása, az emberit és emberséget fenntartó csontozat összeroppanása.

A munka halál?

Kassák regénye áttüzesedő antitézis. Olyan erővel vonz magához, hogy ma olvasva is érzem a parázzsal égetett bőr fájdalmát.

Az életnek élet a neve — a hérakleitoszi mondat első felének ábrázolásában Kassák még magasabbra jut. Nem ad neki más nevet, más világítást, más magyarázatot. Ábrázol. Az életnek élet a neve. Nem ködösíti el érzelmeivel. A nyersanyagba nem lopja be az olcsó szimbolizmus élesztődarabkáit, nehogy a felpuffadt élet eltorzítsa a dolgok valódi kontúrjait. A részletjelenségeket nem foglalja egybe, nem építi be tudományos teóriák hatalmas épületrendszerébe. Az életnek valóban élet a legegyszerűbb, legigazabb neve. És Kassák minél keményebb, tárgyilagosabb, dísztelenebb megjelenítésre törekszik. Többször még a kopárság veszélyét is vállalja.

gó masszájában forrt, mindazt sikerült Kassáknak emberekben, sorsokban, helyzetekben, helyszínekben — a plakát, a röpcédula, a statisztikai tabellák kétdimenziós síkjáról a művészi alkotás háromdimenziós terébe átépítve — elénk tárnia. A kritikus csak azt kérdezheti: *mennyire s hogyan?* Akkori s mai feleletem: felkavaró, művészi érzékletességgel.

Minden műalkotás külön kis kozmosz. Kassák regénye is az. Zárt rendszer, külön világ, pályája a reménytelenség. Atmoszférája a fullasztó levegőtlenség, s emberei — akár a leprások társadalma — megmegbélyegzettek.

Ahogyan ez a világ szemünk előtt lassan kialakul, majd ahogyan később már a lehunyt szemhéj mögött a sötétben velünk marad, fel-felkísért: megrendítő élmény, salaktalan teljesítmény. Mint a tengerfenék világa — a víz irtózatos erejű nyomása eltorzítja itt az élet ismert és megszokott formáit. Torz halak, különös vízi növényzet, ismeretlen és rettenetes élet, a mozgás szinte megváltoztatott feltételei. Ritka írói erőfeszítés, fellobbanó diadal, amelyik ilyen elemi erővel ható képeket tud teremteni. Itt, a társadalmi rétegezettség legmélyén, Kassák hősei senkihez és semmihez nem tartoz-

Kelényi Béla

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

grafika

1984 MÁR 16.

ÉLET ÉS IRODALOM

/1021

Kelényi Béla: Aranymetszés

Levél egy s

Kedves Barátom,

a minap, amikor hosszú szünet után véletlenül összefutottunk, elpanaszoltad, hogy kezdő bizalmiként „rögtön kínos feladatot" sóztak a nyakadba, csaknem ezer forint értékben kell eladnod ötven- és százforintos bélyegeket, melyeket az új Nemzeti Színház építésének finanszírozására bocsátottak ki. A bélyegekhez vállalatod szakszervezeti bizottsága körlevelet mellékelt, amelyben tájékoztat a Nemzeti felépítésére meghirdetett társadalmi mozgalomról, a követendő politikai és szervezési elvekről, a támogatás bélyegvásárláson kívüli egyéb lehetőségeiről. Te azonban jól tudod, hogy az a társadalmi akció, melynek megszervezésére most fölszólítanak, már jóval korábban elkezdődött, sőt, első szakasza — húszmillió forintnyi bevétellel — már le is zárult. Tudod, hogy ebben az első, spontán szerveződött szakaszban befolyt összeg csupán töredékrészét fedezi az építkezés milliárdos költségeinek. Olvastad az erről szóló, tárgyilagos megfogalmazásában is kissé csalódottnak ható MTI-közleményt a napilapokban, s ugyanaznap olvastál egy terjedelmes interjút — szintén egy napilapban —, mely az elfogadottnak számító tervvel kapcsolatos funkcionális kifo-

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1984 JUN 22

Kelényi Béla

ÉLET ÉS IRODALOM

avagy mi is ez

1021

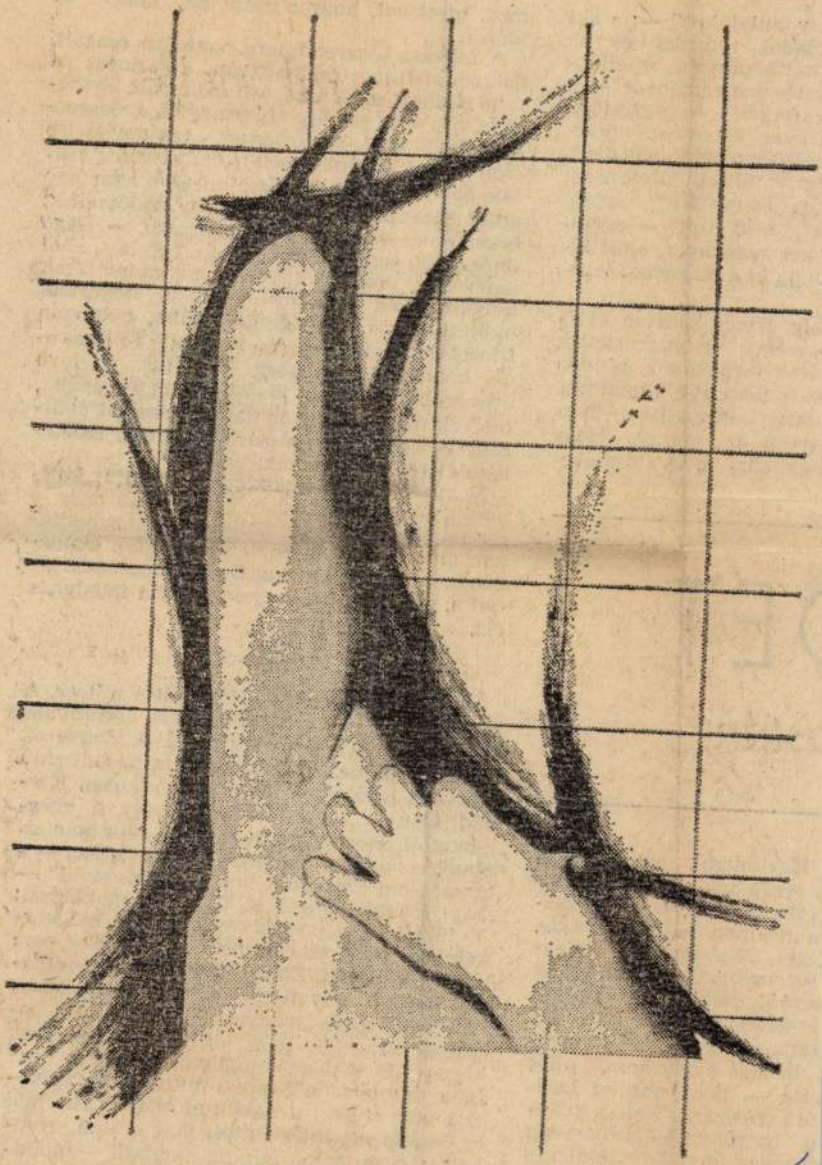

Kelényi Béla: Cím nélkül

zent vonulatához" —; s aki
e előadói retorika és az
eremtette puritán, intellek-
s kettős hagyományát — a
szerafikust" — egyesítve,
j magyar versmondóművé-
t magaslik a zseni lába alatt,
negatív töltésű kifejezések
", „teljességetika", „szent
tika", „hősi film" — együt-
y a kor megkapta, amit ki-
ig bírja ki a magaslati leve-

ırabig. Nincs kedvem súly-
l beszélni; a magaslaton,
zerafok járnak, sok minden
ıdék is több nyílik odafönn.
ı jutott Latinovitsról bot-
zasztott az ország. Hogy
rágalmaz, hogy összeve-

)ET

astán

, Kazimirral, ezt mondta
y Attilának... Más megfo-
y bátor volt, hogy igazsá-
re megmondta, hogy persze,
Hegyi Béla többeket meg-
véleménynek helyet ad, de
etykát, csak ítéletet. Horvai
zseniális művészete mellett
zalkotó zsenijéről" is meg-
..le kell szögeznem, mint
ıdja —, hogy mindig Lati-
ör". Huszárik Zoltán tőké-
a botrányhős-Latinovitsot
elér egy forradalommal"); s
ovits—Várkonyi konfliktus-
iek, az álarcos rejtőzködők,

meg, min
idő.
A mű
Színpado
rendezés
tő igény; más színész is ír naplót, mondjuk
tant, vallomást, kortörténetet. Latinovits író
akart lenni. Az írás, vélte, a művészetek csú-
csa. Szabad, kalandos és rendezett, akár egy
erdei séta Bagó kutyával. „Az erdőszélhez
érkeztünk — írja a *Bagó story*ban. — Bagó
önfeledten sumizkodja magát befelé, ahol
szarvasok, őzek, vaddisznók és vadmalacok
tanyáznak és szerény gombák növesztik
habtestüket... Ballagunk tovább, boldogan
filozofálunk. Platón kései utódai. Tollászko-
dik bennünk a teljesség. Belakjuk a jövő
üres szobáit és olyan jövő-házakat tervezünk,
melyek már a mi gondolataink szerint épül-
nek, és mindenki számára értelmes, szocia-
lista életet biztosítanak."

Nem. A szöveg ránézésre elmondja: Lati-
novits Zoltán az írásban sem találta meg a
rendet. A képzelt szabadság felé zuhantá-
ban elvesztett még egy kapaszkodót. Önma-
gának sem vallotta be. De az idegrendszere
tudta. Az ízlése is. A zseni ujja a lapályhoz
ért.

●

Hanem a hegytetőn ottmaradt a mítosz. A
botrányhősé. A forradalmáré. A botrányhős
forradalmáré. A Színészkirályé. A magyarok
színészkirályáé. Akinek neve „a háromszínű
lobogóra írható" — mondja ironikusan Her-
nádi Gyula. „Így konvergálhat egy, a meg-
szokottól eltérő magatartás — a falu bolond-
jának, az udvari bolondnak magatartása — a
társadalom ideológiai konformizmusával" —
szövi tovább Jancsó Miklós. És megjegyzi:
„Ő lépett fel a magyarság nevében, aki köz-
tudottan sváb származású..." — „Ez nem
lehet érv Petőfi, Zrínyi, Herczeg Ferenc ha-
zájában..." — veti ellene Hegyi Béla. Maga
Latinovits az ő „magyarnak kínlódott bo-
lyongó bunyevác lelké"-ről ír egy levélben,
Mezey Máriának. Valójában lényeges ez?
Igen, úgy látszik. Része a mítosznak. Latino-
vits nem sokkal a halála előtt írta. Hernádi
és Jancsó szerint a mítoszokat le kell rom-
bolni; „a mítoszok mindig hamisak — mond-
ja Hernádi —, az ember értékét csökkentik,
mert lényegében szakrális tendenciájúak..."

Kelényi Béla

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1983 JUL 1

ÉLET ÉS IRODALOM

szenvedő holdat

1021

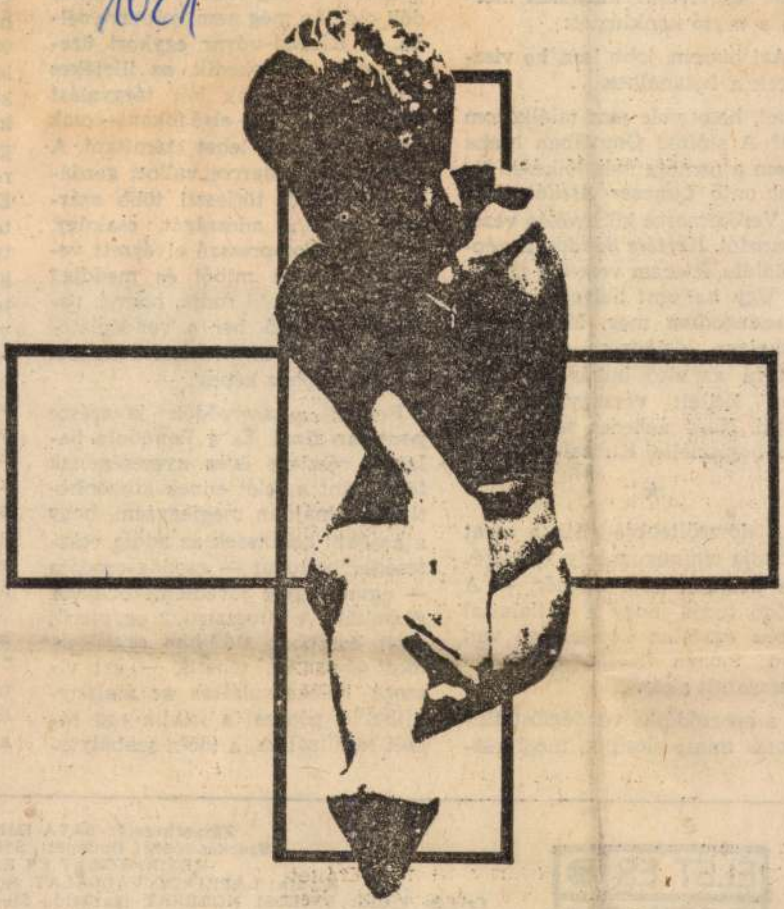

Kelényi Béla: Corpus

A szomszéd asztaltól felénk
nek. A főnök — egykor szaká
halkan, szinte csak magának
molja a végső konklúziót:

— Azt hiszem, jobb lesz, ha
szatérek a fakanálhoz...

Lehet, hogy vele sem találk
többé? A siófoki Omniában l
keresem a nemrég még lelkese
leteket ontó *Lunczer Attilát*,
tólag Verőcemaros környékén
egy panziót. *Kertész Sándor*, a
laki Zöldfa étterem vezetője is
adta. Úgy hallom: helyette pincerei gazdagodtak meg. Most ismét Keszthelyen dolgozik. Az Áforpresszóra az első bukás óta már kétszer kellett versenytárgyalást hirdetni. Nagy nehezen talált gazdára a boglárlellei Kinizsi-udvar is.

★

— A dörzsöltebbje állja a sarat — mondja cinikus mosoly kíséretében a helybeli népi ellenőr. — A szerződő tudja, hogy a vállalattal szemben egyetlen kötelessége van csupán: időben fizetni. Különben azt tesz, amit akar.

Ha a szerződéses vendéglőst túlszámolás miatt elcsípik, megbírsá-

Hiszen mindenki tudja, hogy a papíron szereplő bér a vendéglátóiparban amolyan kiegészítő kereset a borravalóhoz képest.

Persze, a szerződők javarésze pontosan fizet. És a Pannónia balatoni részlege éves nyereségének több mint a felét ennek köszönheti. Rosszmájúan megjegyzem, hogy a hajdani gebinesek az addig veszteséges boltokat — csodák-csodája — egytől egyig jövedelmezővé varázsolták. A bűvészt rükk egyszerű: amit korábban titokban csináltak, most szabadon tehetik — ezt viszont belekalkulálták az átalánydíjba. A pénzzel a stiklik egy részét legalizálták, a többi szabályta-

tendőb
vállalk
— ami
binesé
váló d
sék, az
Róbert
azzal,
ben ny
gebine
eléged
nem k
önmag
ba, ho
nősítik
mazot
összev
a szolg

ÉLET ÉS IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Főszerkesztő: BATA IMRE; he
Szerkesztőség: Budapest, Széchen
KÉZIRATOKAT ÉS RAJZO
Kiadja: LAPKIADÓ VÁLLALAT. Budapes
Felelős kiadó: SIKLÓSI NORBERT igazgató. 83—3009.
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető: a helyi (B
a „Kultúra" Könyv és Hírlap
Előfizetési díj havonta 24 forint.

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR MAGYAR HIRDETŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1984 JAN. 06

Kelényi Béla

1021

Kelényi Béla: Azonosítási gyakorlat

mint egyik irodalmi lapunk főszerkesztője írta nekem nemrégiben. Sikert arattak, mint ezt azok a fiatal irodalomkedvelők tanúsítják, akik lassanként összes tiszteletpéldányaimtól megfosztottak, hogy kézről kézre adogassák.

Erre a helyreigazításra, hogy tudniillik nem fordítom a Finnegans Waket, akkor is szükség volna, ha az elkészült anyag hazai megjelenése megtörtént volna, vagy folyamatban volna. Úgy érzem, el kell oszlatnom a hiedelmet, hogy ezzel a teljesen fölösleges filológiai „rekordkísérlettel" izzadok. Mire volna jó egy „nemlétező" „privát" angol nyelven írt 628 oldalas művet magyar olvasó számára hozzáférhetőbb, de szintén nem létező magyar nyelvre átültetni? Teljes összhangban Szentkuthynak az Irodalomtörténeti Társaság ülésén elhangzott értékelésével, úgy látom, hogy olvasmány, elolvasni való könyv akkor se lenne a Finneganson, ha valaki bravúrosan megoldaná az átköltést. Hiszen az eredeti sem az! Joyce jóslata-tréfája, hogy háromszáz évre el akarja látni a filológusokat munkával, úgy látszik, „bejön", de a vérbeli olvasó szemével nézve a könyv valójában — ismét Joyce tréfáját idézve, „az ideális álmatlanságban szenvedő ideális olvasónak" készült. Nem elolvasásra, hanem böngészésre való!

Ma is böngésztem, sőt, ha kedvemre való és magyarul megoldhatónak látszó mazsolát találok a hatalmas, de sokhelyütt bizony száraz kalácsban — talán újra örömömet lelem majd abban, hogy az eddig körülbelül 0,8 százaléknyit kitevő fordításaimhoz még néhány tized százalékot hozzátoldjak. De arról szó sem eshet, hogy az egésszel „megbirkózni" próbáljak.

Biró Endre
egyetemi tanár

ben, nem is egy — sajnálom, hogy ez elkerülte a szerző figyelmét. Ezt követően örvendetes változás volt, és ez éppen a sajtó érdeme: az Esti Hírlap Köz-tér rovatában megjelent cikkek hatására kisebb tervezői és kivitelező építőipari szervezetek, valamint ügyvédi munkaközösségek képviselői jelentkeztek határozott szándékkal a foghíjak beépítésére. Ezeken túlmenően mi magunk is keressük a beépítés további lehetőségeit, hogy előbbre léphessünk, de előttünk kitaposatlan az út...

Kustos Lajos
osztályvezető,
VII. kerületi Tanács V. B.

Albérlők mennyországa

Az Élet és Irodalom 1983. december 9-i számában megjelent *Így jöttem* című —árglosszával kapcsolatban az alábbi tájékoztatást adjuk (mint ismeretes, az írás arról szólt, hogy a volt állami gondozott terhes anyát a szabályokra hivatkozva, férjével együtt sem fogadták be az albérlők házába). Több szerv, intézmény közbenjárásának eredményeként a fiatal házaspár problémája megoldódott. December 14-én kiutalták számukra az őket jogosan megillető lakást az albérlők házában (Budapest, XV. ker., Kőrakás park 4. sz.) A fiatalok még ezen a napon megkapták a kulcsokat, és be is költöztek otthonukba.

Lehoczky László
a KISZ KB gazdaságpolitikai és érdekképviseleti osztályának vezetője

töltöttem az említett országban, s tapasztalataim szerint a Magyarországon előállított diperte oltóanyag piaci lehetőségeit nem a vakcina összetétele és minősége határozza meg (mely egyébként 1964 óta, mikor az Egészségügyi Világszervezet előírásait kiadták, ezeknek az előírásoknak megfelel)." Észrevételeit, kiegészítéseit köszönjük.

MÁNYOKI KATALIN, BUDAPEST. Olvasónk felháborodottan utasítja vissza egyik cikkünket, amely „meg nem engedhető" hangnemben ír a cigányságról. **Követeli, hogy szolgáltassunk elégtételt a „népcsoportnak"**, melyről a cikkíró „foghegyről, lenézően" nyilatkozik. Ezt is olvashatjuk a levélben: „Hogy előfordul a szóban forgó eset, nem vitás. De néhány jelenségből általánosítani, és véleményt alkotni egy egész népcsoportról (hivatalosan etnikai csoportról) az már nem csak gondolkodásbeli hiba, hanem ebben az esetben szó szerint a fajelmélet megnyilvánulása." Tanácstalanul ülünk a levél előtt. Varga S. József **A kisember** című riportjában (Élet és Irodalom, 1983. december 9.) szó szerint a következő olvasható, legalábbis úgy sejtjük, levélírónk ezt vélli a sérelmes passzusnak: „Állítja: bár hátrányos helyzetűek lennének az ő gyerekei is. Úgy, mint az ötszázaskötegeket lobogtató, villogó fogú bontási vállalkozó lányai, fiai. Autóval viszi őket iskolába, számolatlanul osztja a zsebpénzt, s autót helyez kilátásba, ha év végén nem lesz bukás." Mi eddig azt hittük, ennél konkrétabb, egyénre szabottabb, kevésbé általánosító dolgot nehéz leírni. Most sem hisszük, hogy tévedünk. Nagyon régi téma ez: ha az újságíró azt írja: a sarki KÖZÉRT-ben becsapták, kikéri magának valaki a „tisztességesen dolgozó közértesek százezrei nevében", jóllelet az újságíró egy eladóról, egy bontási vállalkozóról, egy konkrét figuráról írt. Az érzékenységnek, a belemagyarázásnak ilyen szélsőséges eseteivel azonban, mint ez, ritkán találkozhatni.

MK SAJTOFIGYELO
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kelényi Béla,
grafikus

SZOCIALISTA MŰVÉSZETÉRT

1984 MÁJ

1021

Kelényi Béla: Neutron-fotogram

ták folytak, i
napjainkban i
védettségének
az egyes sz
nagyságáról,
érdekeltségi rendszerének bizonyos részleteiről, vagy a pedagógusok, köztük a zenepedagógusok nagyobb megbecsüléséről. Nem az a célunk, hogy vita nélkül értsünk egyet egymással, hanem az, hogy a viták eredményeként jó megoldások szülessenek, és azok végrehajtását tartsa mindenki kötelességének. Az egyetértés mércéje pedig mindenütt a cselekvés legyen.

Közös törekvések

Az állásfoglalás felhívta a szakszervezetek figyelmét arra is, hogy segítsék az állami szerveket gazdasági, kulturális feladataik megoldásában; a törvényesség, a rend és a fegyelem megszilárdításában; a döntések előkészítésében, a tervek véleményezésében. Ugyanakkor az állami szervek és vezetők kötelességévé tette a szakszervezetek jogainak tiszteletben tartását, munkájának támogatását, hangsúlyozva: a szakszervezetek észrevételei, javaslatai nem maradhatnak érdemi válasz és intézkedések nélkül.

Az együttműködés elvei tiszták, rendezettek; azokat párt-, állami és SZOT-határozatok rögzítik. Ez azonban

Sándor, Szécsényi Ferenc, Orlóczi Béla és mások, akik a kulturális irányításnak és gazdálkodásnak, a káderpolitikának, a támogatási rendszernek megannyi gondjáról szóltak. Jogosan! Szeretném azonban megjegyezni, hogy a főhatóságokkal és a munkahelyi vezetőkkel az együttműködésünk nemcsak és nem elsősorban a vitákban merülnek ki, hanem a közös törekvések és ésszerű kompromisszumok is jellemzik.

Eddig arról beszéltem, hogy mit erősített meg a központi bizottság említett állásfoglalása. Most — ugyancsak a teljesség igénye nélkül — a tennivalókról kívánok szólni. Feladatainkat három pontban szeretném összefoglalni. Elsőként is az a dolgunk, hogy az eddig bevált, a központi bizottság által most megerősített elveknek a gyakorlatban is maradéktalanul szerezzünk érvényt. Ehhez kérjük a pártszervezetek politikai támogatását, és igényeljük az állami, tanácsi, munkahelyi vezetők partnerhez méltó együttműködését.

Másodszor: kövessünk el mindent kongresszusi határozataink végrehajtásáért, úgy, ahogy arról a felező központi vezetőségi ülésünkön állást foglaltunk. Ezek ismertek

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR MAGYAR HÍRKÖZLŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 331-748, 340-726

Kelényi Béla, grafikus

ÉLET ÉS IRODALOM

1984 AUG 10

1021

figyelő

Kelényi Béla: Emlékmű-terv

tó tanulók száma 32-ről 30-ra mer-
séklődött, a zsúfoltságot csak kis-
mértékben tudtuk csökkenteni, kü-
lönösen a városokban. A fejlesztési
program szerint az ezredfordulóig
tovább kell növelni az általános is-
kolai tantermek számát, de ezzel
párhuzamosan az eddiginél na-
gyobb arányú fejlesztés szükséges
középfokon is. A következő másfél

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1984 JAN 13

/1021/ Kelényi Béla

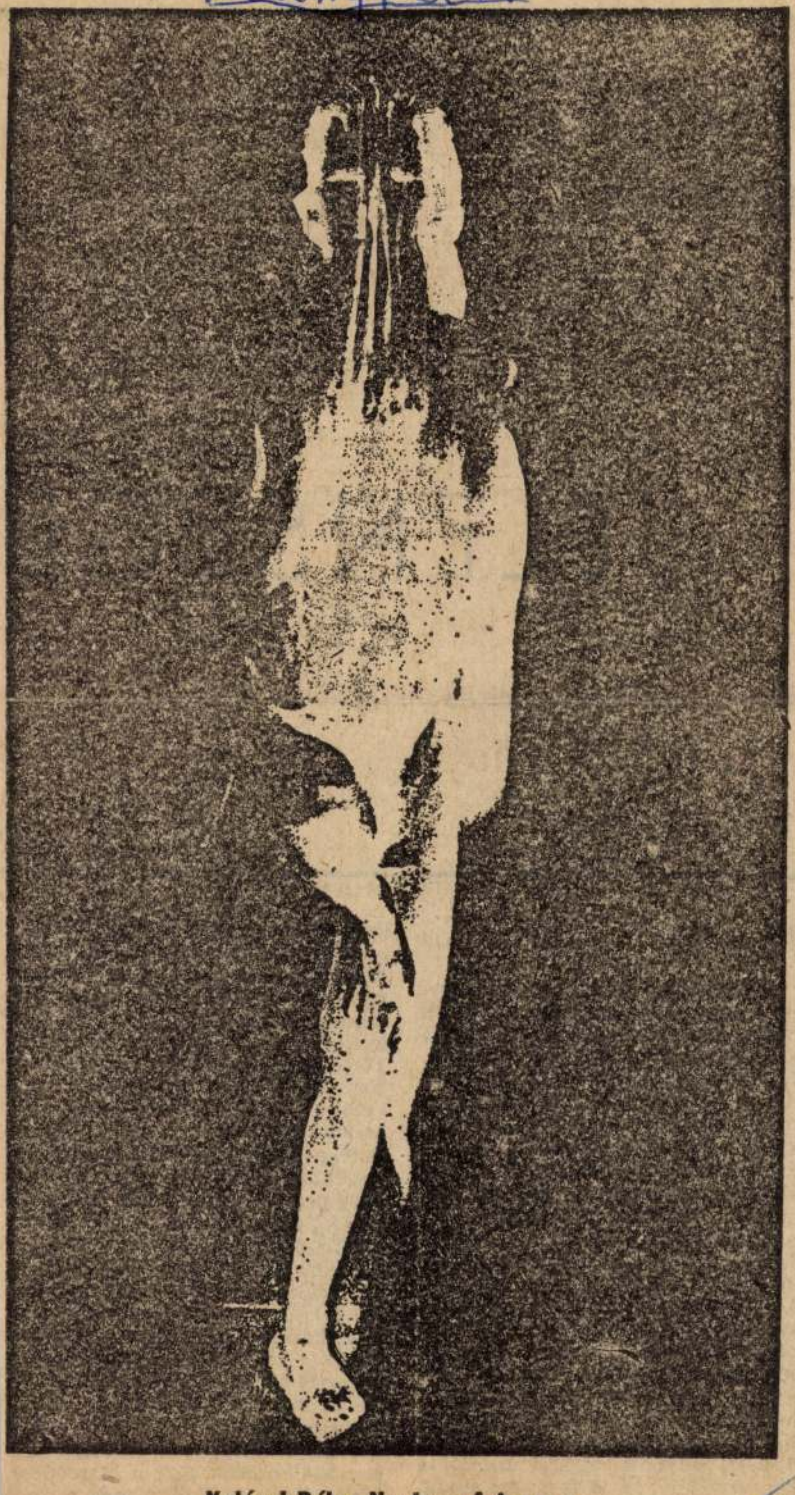

Kelényi Béla: Neutron-fotogram

BERTHA BULCSU:

JELENSÉGE

Kenyér

Álmodozva, félig csukott szemmel járok az utcán, mégis több mindenbe beleütközöm, például a kenyeret árusító kis teherautókba. Nem nehéz ezekbe beleütközni, mert a forgalmasabb helyeken nagy sorokban állnak előttük. Elszántan állnak a pestiek a kenyérért, mintha háború lenne. Ahogy állnak a járdaszigetek mentén, feldereng körülöttük bizonyos hősies hangulat. Szinte őrt állnak, s hazafias tettről van szó. De én rossz és kötözködő hazafi vagyok, így nem kedvelem ezt a kenyérügyet. Nem kedvelem, mert a maszek sütödék még fehérebb, s krumplisabb kenyeret sütnek, mint az államiak. Én a barna kenyeret szeretem, de ez magánügy. Az állami pékség a barna kenyeret 7,40-ért, a fehéret 7,60-ért adja. A maszek árudák a kenyér kilóját 14-16 forintért adják, tehát egy kétkilós kenyeret minimum 28 forintért. Kétségtelenül bővítik a választékot, de felverik a kenyér árát, s ezáltal a magyar lakosság felét nehéz helyzetbe hoz-

lonokból kínálják a hamburgert, pizzát és a hot dogot. Színes tömeg hömpölyög az utcákon és költekezik. Nagyon sok a külföldi, a németeken, olaszokon, cseheken és lengyeleken kívül a keleti ember is. Törökök, akik néhány éve még az isztambuli utcán unatkoztak, most Pesten unatkoznak. Látszatra. Úgy hallom, az éjszakai szórakozóhelyek is tele vannak, s nem számít, hogy mennyibe kerül a whisky, vagy egy üveg pezsgő. Sok a kurva és a kurvák jól keresnek. Így a strici is sok, ott ülnek ők is a bárpultok magas székein. Már baráti országokból is érkeznek kurvák, s szolgálataikért ezerrel többet kérnek, mint a magyar honleányok. Elszaporodtak a drága nyugati autók. Néhány éve megcsodáltam a közelünkben lakó, de ki tudja hol dolgozó villanyszerelő óarany színű Mercédeszét, de napjainkban már belefáradtam a csodálkozásba. Sok a Mercédesz, BMV, Opel, és Volkswagen a pesti utcákon, nem beszélve a torinói Fiatokról és a japán autók egész skálájáról. Mondják, hogy a használtautó-piacon már minden kapható, nulla kilométeres Mercé-

KELÉNYI Béla
Életünk, 1986/3.sz.

BELLA ISTVÁN

Kelényi Béla versei elé

Mióta világ a világ, a költészet a lehetetlen megkísértése. A lehetetlené: mintha valaki szavakkal akarná kifogni a legnagyobb bálnát, magát a tengert. Sokan szánták el magukat efféle vállalkozásokra, sokan feszegették a „titkokat" létezővé iparkodva tenni azt, ami nincs. Az első lépés így fogta igájába az időt, az első kerék így ejtette foglyul a végtelent.

Az itt következő versek, Kelényi Béla szövegei is valami hasonló merészségre vállalkoznak. Mint minden újra törekvő, a lehetetlent kísérti meg ő is. Szavakkal akar mozgást, *valami* mozgóképhez hasonlót *vetíteni a szemünk elé. Olyanféle lehetetlent próbál meg a versben, mint a század eleji kubista s futurista festők a mozdíthatatlan, két dimenziós síkon, a vásznon: belénk szuggerálni a teret, s mozdulatlan vonalakkal megjeleníteni a mozgást magát: a futás, a száguldás ezer és ezer pillanatát. Ám a mozgás, amit Kelényi Béla fölmutatni kíván, egyetlen mozdulat csupán, egyetlen lépés: az első lépés.*

Kelényi Béla szövegei egy elképzelt űrbe — az ő szavával: a Helybe — helyezett képzelt mozgás: egy lépés fázisainak mikroszkopikus elemzései. Lassított s így szükségszerűen kinagyított felvételek, ahol önkéntelenül mássá válik minden. Mássá, de „világértékűvé", mert ugyanaz a törvény érvényesül bennük, mint mintájukban: az emberi világban és a mindenségben.

Kelényi világának törvénye és törvényhozója a világba vetett ember. Ő akar lépni, mozdulni a másik felé, aki ugyanúgy mozdul, lép, mint ő. Lemondva a szavakról, már-már a második jelzőrendszerről is, csupán gesztusok nyelvén beszélve, lét előtti és lét utáni mozdulatokkal. Megtalálják-e egymást? Kelényi nem állítja, hogy igen, és nem állítja, hogy nem.

De ez már vigasz.

KELÉNYI BÉLA

Emlék-terv

/ahogy a fal előtt/lehunyt szemmel/egy fénykép/
/ahogy ott áll/egy fénykép/a fal előtt/
/a kézben cigaretta/a másik kézzel a haját/
/egy fénykép/lehunyt szemmel/fehér kabátban/
/a fal előtt/indulás előtt/egyetlen fénykép/
/ahogy ott áll/szétnyílt fehér kabátban/

árnyék nélkül/mozdulat nélkül/egy fénykép/
egy cigaretta/a másik kézzel a haját/
a haján a fény/egy fénykép/visszahunyt szemmel/
a fal előtt/ ahogy ott áll/indulás előtt/
a kézben cigaretta/egy fénykép/mozdulat nélkül/
árnyék nélkül/fehér kabátban/a fal előtt/
lehunyt szemmel/ahogy ott áll/egy fénykép/
a másik kézzel a haját/a haján a fény/
egy cigaretta/egy fénykép/indulás előtt/

képek egy némafilmből

madam chauchat-nak

az átfutó fény pillanata. a távozás
kihagyott résében a kép. a pillanat
amikor kihagy a szív és megáll.
a hús derengésében a csontok vázán
átfutó fény. a résben a távozás
lenyomata. amikor megáll a szív.
a várakozás hogy a fény pillanata
az elhagyott képbe visszatér.

●

mintha minden: a várakozás az ajtó
a mozdulatlanság távozás előtt —
minden előkészület: a letakart székek
az üres asztal a lehúzott redőnyök —
mintha az utolsó visszafordulás
a falon a képek a sötét falak felé —
minden: a figyelem lehunyt szemekkel
a hely ahol a nézés hullása megáll —
mintha kinyílhatna minden: előkészület

●

az utolsó képen majd együtt leszünk.
mint egy csoportképen ahol mindenki
egymásra hasonlít. egy másik az előtti
képen még a részletek. még átnézünk
visszanézünk oda ahol mindenki más.
mindenki máshová figyel. nem látunk
arra a képre ahol együtt leszünk
és megnyílik mögötte az
ami már nem kép nem utolsó.

Egy némafilm feliratai

A TÉR 1.	NYÍROTT FÁK 2.	A FÁK ÁRNYÉKAI 3.	LÉPCSŐ 4.
A TÉR 5.	EGY TEST ÁTHALAD 6.	A NYÍROTT FÁK KÖZÖTT 7.	TÁVOLODIK 8.
A FÁK ÁRNYÉKAI 9.	VÁRATLANUL EGY TEST 10.	A LÉPCSŐ 11.	TÉR 12.
A LÉPÉSEK TOVÁBB 13.	NYÍROTT FÁK 14.	KÖZÖTTÜK ÁRNYÉK 15.	EGY TEST 16.
TÁVOLODÁS A LÉPCSŐN 17.	EGY TÉREN ÁTHALAD 18.	NYÍROTT FÁK KÖZÖTT 19.	AZ ÁRNYÉK 20.
EGY TEST VÁRATLANUL 21.	A LÉPCSŐN 22.	TOVÁBB A TÉR 23.	24.

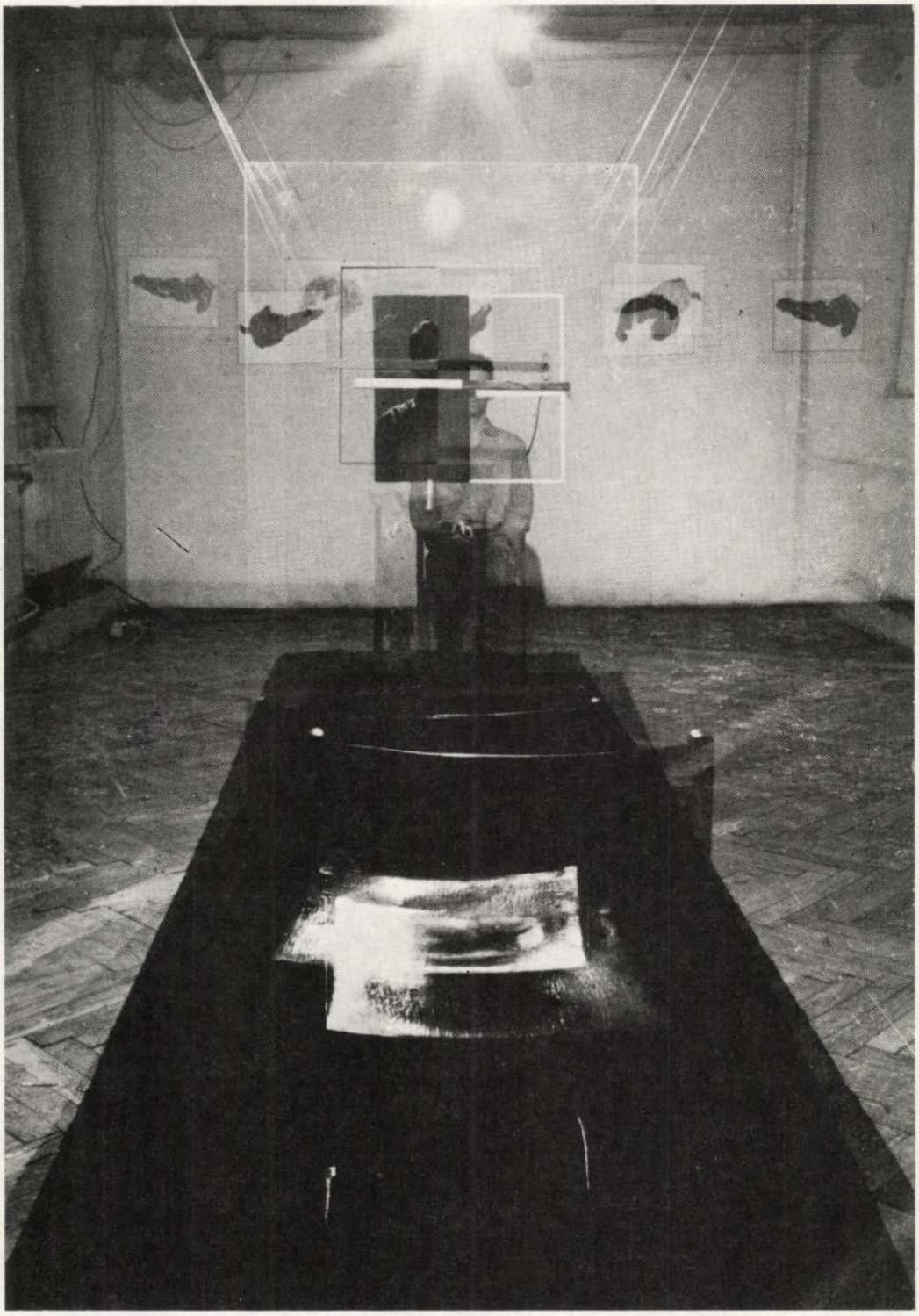

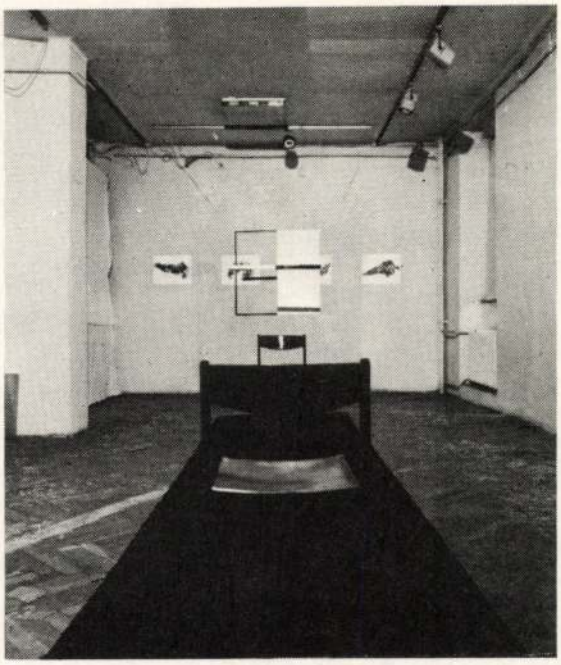

megnyitó-KÉPzet

„bilaterális önképző" environment 1985. 03. 05.—10. bercsényi u. 28—30.

próbálom megtalálni . . . meghatározni a helyem . . .
a helyzetemet . . . ebben a térben . . . próbálom
ideképzelni magam . . . hogy a legkisebb rés se . . .
lezárni az érzékeimet . . . kizárni mindent . . .
ami már más . . . ami ezen a téren kívül . . . ahol
csak ismétlődik . . . minden mozdulat . . . minden
kép . . . megállás nélkül . . . próbálok visszahatolni . . .
behatolni ebbe a térbe . . . mint egy végtelenül
érzékeny mikrofon . . . rögzíteni a folyékony
díszleteket . . . és kiszakítani magam . . . áttörni
mozdulatlanul . . . mielőtt tönkrefényképezi a testem
ez a tér . . . mielőtt széttört mozdulatburkok . . .
próbálom behatárolni . . . ülni magammal szemben . . .
végig ugyanúgy . . . végtelenítve . . . mozdulat nélkül . . .
rés nélkül . . . megosztani a testem . . . a helyem
ebben a térben . . . ahol nincs más . . . nem lehet más . . .
csak a figyelem . . . a kiülés szembesítése . . .
végtelenül . . . az egyetlen pont . . . ahol ugyanaz
minden . . . minden egy . . . az arcaim . . . a fekete
és a fehér . . . ahol nincs több mozdulat . . . nincs
több kép . . . próbálom ideképzelni magam . . .
kizárni mindent . . . visszahatolni mozdulatlanul . . .
önmaga elé . . . próbálom végtelenítve . . .

Gyakorlat

: visszahallgatom:
: visszahallgatom:
: amit akkor:
: amit azóta is:
: emlékszem:
: az idő ugyanolyan:
: az idő:
: ugyanolyan:
: az ajtó:
: félig nyitva:
: később más:
: másfajta fényben:

: sehol egy porszem:
: a folyosó:
: végig felmosva:
: minden irányban:
: a letakart tükör:
: egy kép:
: elalvás előtt:
: emlékszem:
: súrlódás nélkül:
: egy csepp:
: ahogy leválik:
: visszahallgatom:
: egy csepp:
: egy burok:
: csúszás nélkül:
: súrlódás nélkül:
: minden irányban:
: mint egy álom:
: a száraz levegőben:
: ahol összeér:
: lélegzet nélkül:
: az idő:
: ugyanolyan:
: mint akkor:
: elalvás előtt:
: félig nyitva:
: később más:
: sehol egy porszem:
: a letakart tükör:
: a folyosó:

: végig felmosva:
: csak egy repedés:
: súrlódás nélkül:
: egy csepp:
: elalvás előtt:
: a száraz levegőben:
: ahogy leválik:
: egy burok:
: másfajta fényben:
: mint egy álom:
: lélegzet nélkül:
: ahol összeér:
: egy kép:
: félig nyitva:
: az idő:
: minden irányban:
: a letakart tükör:
: amit akkor:
: csak egy repedés:
: emlékszem:
: egy repedés:
: amit azóta is:
: visszahallgatom:

NAGY MIKLÓS

Arany János a Bánk bánról

1. Egy félbehagyott, egyéni módszerű dolgozat

Arany szép karácsonyi ajándékot kapott 1858 decemberében: 15-én ugyanazon az akadémiai közgyűlésen előbb levelező, majd rendes taggá választották. A *Bánk bán*ról írt tanulmánnyal akarta székfoglalóját megtartani, de jól haladó s mintegy 70 nyomtatott lapra rúgó dolgozatát befejezetlenül tette félre még 1859 első felében, megtudva, hogy Gyulai Pál szintén e rétbe vágta kaszáját (Arany Krk X, 613.). Elhatározása nem pusztán baráti előzékenységből fakadt, hanem akkori beteges állapotából is: gyanította, hogy egészséges, mozgékony, fiatalabb barátja nála hamarabb megbirkózik a feladattal. Szilágyi István egyik levele nyomán arra is gondolt, az epikus költészettel való foglalkozás jobban illik hozzá. A témaváltás gyümölcse az irodalomtudományunk históriájában mérföldkőnek számító *Zrínyi és Tasso*. Ez hangzott el még 1859-ben székfoglalóként, míg a korábbi kísérlet fiókja mélyére került, s onnét csak 1879-ben jutott a közönség elé a *Prózai dolgozatok* ívein. A fogadtatás elismerő volt, bár bizonyára más a légkör akkor, ha nem tizenkilenc esztendővel Gyulai értekezésének megjelenése után veszik kézbe a bírálók. Sokban hasonlított egymáshoz a két tanulmány, s a kortársak, sőt az irodalomtörténészek többsége is inkább a hasonlóságokra, mint az eltérésekre ügyelt. Pedig ez a torzó igen egyéni módszerrel készült. Szerzője lemondott az akkor divatos életrajzi megközelítésről, műfaji, műfajtörténeti tárgyalásról. Mindez tudatos válogatás, koncentrálás eredménye, nem magyarázható a befejezetlenséggel, amelyről természetesen nem feledkezhetünk meg ítéletünk megalkotásakor.

Az évtized vége valóságos reneszánsza Katona József szellemének. Éppúgy tanúsítja ezt nagy tragédiájának két új kecskeméti edíciója Horváth Dömétől (1856, 1860), mint a *Bánk bán* előadások újbóli engedélyezése a Nemzeti Színházban 1858 márciusában. Feltűnő, hogy a költő meg Gyulai mellett Szász Károly, továbbá a Petőfit felhígító Székely József is nagy érdeklődéssel fordul a lassan már magyar klasszikusnak tartott alkotó felé. A Toldi írójának erős vonzalma Katona József iránt azonban akkor már jó két évtizedes: „[...] különös, hogy egy bizalmas körben (1836) *Bánk bán*-t elébe tevém *Stibor*-nak", vallja 1855 derekán, sokat idézett önéletrajzi levelében. Tanulságosak 1845 decemberében Szilágyi Istvánhoz intézett sorai, amelyekben a romantikus színműírók meglepetést hajszoló „előre nem látott [...] deus ex machinái"[1] felett tör pálcát. Victor Hugo *Angelo*jával szemben itt a „Macbeth, III. Richard, Bánk bán" hármasa testesíti meg szemében a helyes fölépítést. Szász Károlytól tudjuk, hogy Arany nagykőrösi irodalomóráin se feledkezett meg nemzeti tragédiánk fejtegetéséről, gondosan kiválasztva a serdülők érettségének megfelelő tanári módszert és a szemelvényeket.[2]

Ez az egyenletes léptű, minden homályt eloszlató elemző metódus elkísérte a *Bánk bán tanulmányok*ba is (amelyeket olykor csupán *Tanulmányok* gyanánt emlegetünk majd). Ha e nagy értékű torzó műfaját kívánjuk meghatározni, először csupa tagadó definíció juthat eszünkbe: *nem* költői arckép, nem esik benne szó Katona József életéről, jelleméről, koráról. Még kevésbé pályarajz vagy összehasonlító dolgozat, hiszen híjával van a világirodalmi összevetéseknek éppúgy, mint az egyéb Katona-művekre történő utalásoknak. Nem érinti a színpadravitel kérdéskörét sem, jóllehet a IV. fejezet *(Gertrúd jelleme)* lezárásából kitetszően a szerzőnek nagyon is lenne mondanivalója e tárgyról. (Az 5. felvonásról — Katona szóhasználatában „szakasz-

A Budapest Galéria
tisztelettel meghívja Önt

KELÉNYI BÉLA
TAU

című kiállításának megnyitójára
1991. augusztus 9-én 18 órára
a Józsefvárosi Kiállítóterembe.

A kiállítás megtekinthető
1991. szeptember 8-ig
hétfő kivételével
naponta 10–18 óráig.

KELÉNYI Béla

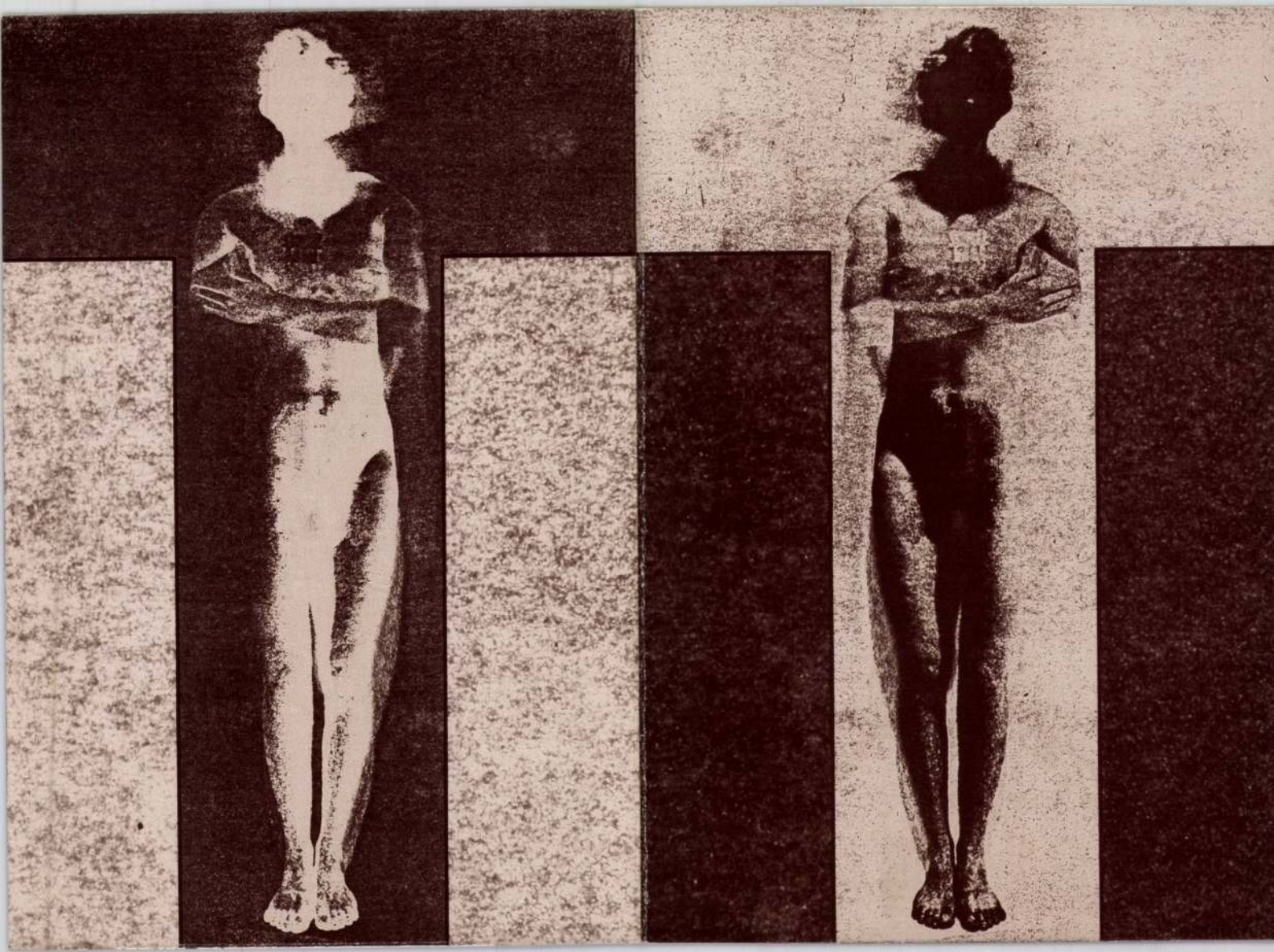

KELÉNYI Béla

A Budapest Galéria
tisztelettel meghívja Önt

KELÉNYI BÉLA
TAU

című kiállításának megnyitójára
1991. augusztus 9-én 18 órára
a Józsefvárosi Kiállítóterembe.

A kiállítás megtekinthető
1991. szeptember 8-ig
hétfő kivételével
naponta 10–18 óráig.

Berhidi Mária

Érmezei Zoltán

Gémes Péter

Kelényi Béla

Lovas Ilona

Schmal Károly

Siflis András

Szöllőssy Enikő

Türk Péter

A Budapest Galéria
meghívja Önt a

SZŰK KAPU

c. kiállítás megnyitójára
1991. augusztus 15-én
este 20 órára a
Budapest Kiállítóterembe.
(V., Szabadsajtó út 5.)

A kiállítás megtekinthető
1991. szeptember 15-ig
hetfő kivételével
naponta 10-18 óráig.

KELÈNYI Béla

KELÉNYI Béla

ld. Katedrális, 1991.1.sz. 3-6.p.ill.

KELÉNYI Béla

Petőcz András: Kelényi Béla és a láthatatlan jelenlét. = Új Írás, XXXI. évf. 2. sz. 1991. 100. p. sz. ill.

et Nicolas Froment
tapisseries

Kelényi Béla, grafikus

Kelényi Béla kiállításáról

Kelényi Béla:

Élet és Pro

285 - máj. 17 XXIX/20

3

való hajsza előbb-utóbb kikezdi

KELETI Béla épitész (1870-körül - ?)

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990 78.p.

Kelényi Béla, grafikus

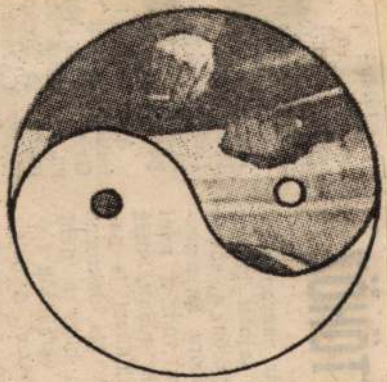

Kelényi Béla: Mitológia

10.

Kelényi Béla: Mitológia

Élet és Irodalom Bp. 1985. nov. 8. XXIX/45

Kelényi Béla, grafikus

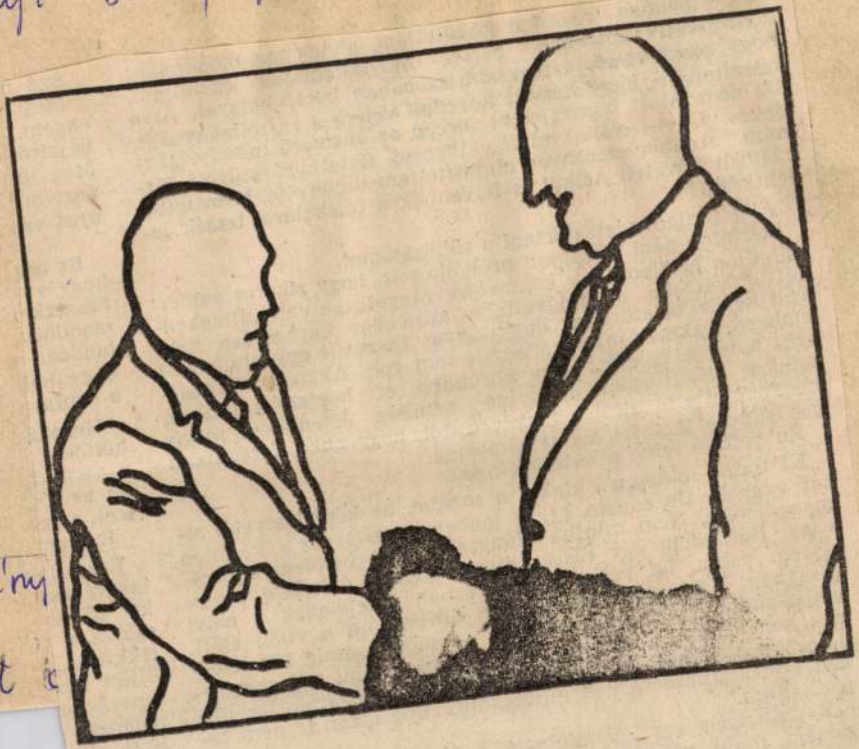

Kelényi Béla rajza

Kelény

Élet

13

XXIX/37

dott. Valódi ambiciómat szemérmesen takargattam előle. Ebben Edit a cinkosom volt mindaddig, amíg aztán le nem tagadhattam.

Voltaképpen egy gyorstalpaló tudósítói tanfolyamot végeztem, majd néhány soros üzemi híreket kezdtem szállí-

tem a sze
nehezen
Kollégain
bízatás u
jelent frá
szárazabb

Kelényi Béla, grafikus

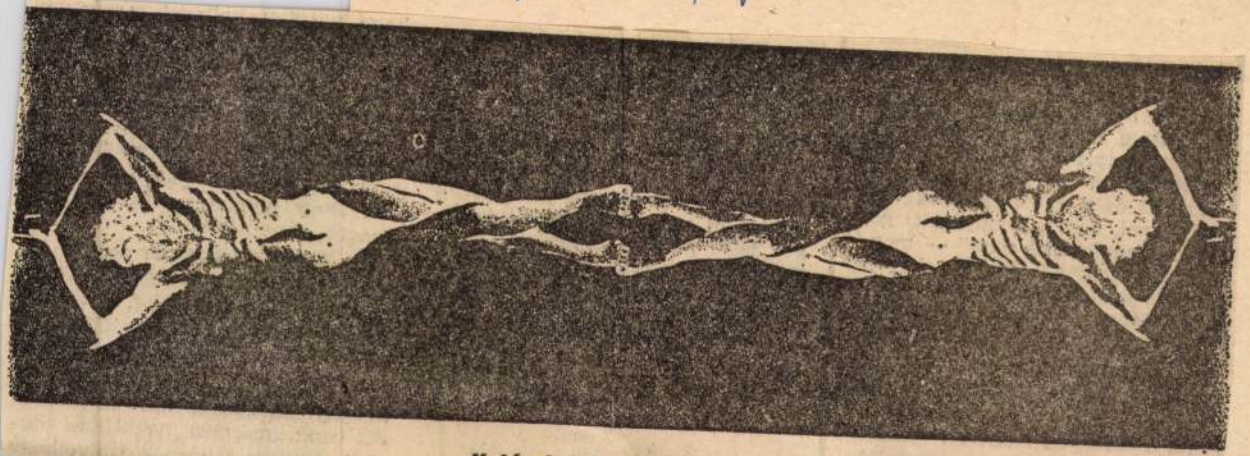

Kelényi Béla: Egyensúly

Kelényi Béla: Egyensúly

1.

Élet és Irodalom Bp. 1985. ápr. 19. XXIX/16

külföldi kollégái megértsék.
ıj a katolikus papnak. Muszáj
ány tudományágban latinul
De a rajzolóművésznek
muszáj. Ha mégis latinosko-
legalább ellenőrizze magát.
odalmi lap szerkesztőjének
nuszáj, de az ellenőrzés nem
Hogy ne kapjon ilyen Vissz-
ıt.
Élet és Irodalom április 5-i
ınak 3. oldalán egy rajz felett
Opus magnus. Nos, a latino-
udják, hogy nem minden -us
főnév hímnemű. Aki például
latin jelzőt akarna ragasztani
eti ünnepünk latin nevéhez és
ná: „március magnificus idu-
éppúgy hibáznék (mivelhogy
dus" nőnemű)

Kelényi Béla, grafikus

L: Kéri Ádám

12.

Vadas József: 101. negyedszázad

Élet és Irodalom. Bp. 1985. jún. 28 XXIX/26

KELÉNYI Béla

Vigilia 1988. 4.

nyolhatja a könyv lapjairól az olvasó. Igaz, a kiállítás nem mérhető össze a könyvvel, hiszen az előbbiben az elsődleges vizuális információ maga a kép, az utóbbiban pedig a szöveg; tehát az illusztráció eleve másodlagos helyre kényszerül, s óhatatlan összehasonlítgatás tárgya lesz. Emellett esztétikai értékelésünkben saját képzeletünk s a látvány közötti különbségnek is súlya van. Dalí egyéni víziói nem sugározzák azt az erőt, mellyel Dante az egész középkor kollektív látomását megörökítette. Manapság amúgy sem divat a kollektivitás némiképp lejáratott eszméje. Inkább amolyan individualizálgatás az, ami nekünk, nagy elkényelmesedésünkben megfelel. Salvador Dalí meg éppen nem az, aki könnyen beilleszthető lehetne Aquinói Szent Tamás társadalmába, ahol az egyént a közösségnek rendelik alá. Igaz, a festőnek nehéz dolga volt, hiszen ma már ritka a konkrét megbízatás, a megrendelésre készülő „kapcsolódó mű". Mindenki önmaga megvalósításán fáradozik, nem várhatunk mást a művészektől sem. Ráadásul nincs is egységes kultuszunk — mint volt Danténak és Szent Tamásnak a boldog középkorban —, Dalí pedig egyenesen saját kultuszának ihletett prófétája. Műveiből hiányzik az a szükséges alázat, amely minden alkotásnak, az illusztrálásnak meg különösen sine qua nonja.

Szerencsére a festmények okozta csalódást enyhíti Babits Mihály immár klasszikussá vált fordítása, Szántó Tibor gyönyörű tipográfiája; ha a könyv árát látva az ember el is tűnődik azon, vajon az irodalmi *értéket* vagy csak egy divatos, hóbortos festő hírnevét kell-e megfizetni?

Naszlady Ágnes

Árnyékvilágkép

(Kelényi Béla Fénymás című kiállítása)

Kelényi kiállítás-sorozata, az ezt megelőző előadások, performance-ok, environmentek, és írásai is azt az átmeneti állapotot célozzák meg, mely a megvalósulás és áttűnés határán van. Kelényi első kiállításainak egyike a *Zóna* címet viseli (1983). Előadásait (performáció, 1981; Térfelvétel, 1981: „Emlékműterv", 1982, Szkéné Színház) a beavatás bevezető gyakorlatainak is nevezhetnénk, vagy fantasztikus utazásoknak, amelyekben kényszer alatt tesz utat, abban a reményben, hogy ez lesz az utolsó út a végső megvilágosodáshoz.

Kelényi azt a pontot fogja meg, ahol a testiség és a szellemiség érintkezésével a telítődés, feltöltődés vagy éppen a kiüresedés megkezdődött. E kettő közé feszítés a jellemző gesztusa. E kettőssége egyik fele az ős-öl (barlang), föld alá süllyesztett pince-tér, ahová le kell ereszkedni, vagy olyan épített, zárt helyiség, ahová egy alacsonyan elhelyezett hasadékon át, meghajolva jut be az ember. A másik fele a síkból szinte kilépő, lebegő szellemképek negatív világa.

A „Fénymás" pincebarlangja is kétcsatornás. Metszete Y-forma, ahol a fény felváltva, a szív ritmusára pumpálódik hol az egyik, hol a másik folyosószárba. A beavatási hely légkörét erősíti az alacsonyan lebegő képek sora, az alacsonyra szerelt és képekre fordított „vallatólámpák" vakító fénye. A néző nem néző, hanem résztvevő, egy rendszer része, egy szinte alkimista procedúrában.

Kelényi aranycsináló abból a szempontból is, hogy nem ismeri előre a fénnyel való kísérleteinek lehetséges eredményét, és szinte ő csodálkozik a legjobban, amikor képeinek előhívásakor megjelenik a megfolyt arany.

Az arany háttér Kelényi szerint az eredeti kép hagyománya. Az arany, az úgynevezett tiszta, forma nélküli tér, térszerű fény, amely szimbolikusan a szellemiséget jelenti, Isten megjelenését. Azért az eredeti képet keresi, amit az individualizáció ebből az arany háttérből letakart. Ezeknek a rétegeknek a lebontása, lefejtése, a rárakódott anyagok eltávolítása a cél: az anyag önazonosítása.

Szimbolikusan már az első performance-aiban megjelenik az arany mint jelkép (Beckett: Cascandó, 1980), de a „Fénymás" kiállításon válik egy ősi kultúra szellemiségének fotogramjává. Fényképei, habár sokszor nem maga készíti (pl. legutóbbi Fénymás című kiállításának fotósa Fejér G. Tamás), a mindenségről, az átláthatóságról és az átláthatatlanságról szólnak, Kelényi egyik legfontosabb kutatási területe önmaga és a tér viszonya.

Minden önazonosítási kísérlete a labirintusba való leereszkedés bátorsága, melyről így ír: „Még sokat kell mennünk, míg észrevesszük, hogy labirintusban vagyunk, még sokáig kell keresnünk, mire megtaláljuk, hogy a bejárat maga a középpont. A középpont a tükörrel, a szörnnyel, önmagunkkal, ahova leereszkedve az ember átéli saját halálát.

Barna Róbert

A hónap krónikája

Pázmány Péter reneszánsza. A magyar nyelv és gondolkodás nagy művésze születésének 350. évfordulójára a Szépirodalmi Könyvkiadó Tarnóc Márton avatott válogatásában adott ki egy csokornyit Pázmány prédikációiból. Ez a könyv lett az elmúlt esztendő egyik legnagyobb sikere.

Aligha csak azért, mert a nagyszerű válogatás joggal pályázhatna „Az év legszebb könyve" megtisztelő címre (kivitelezése a Kner Nyomdát dicséri). Pázmány beszédeinek válogatása alighanem mélyebben rejlő és kielégítetlen olvasói várakozásnak felelt meg. Olyan korszakban, mely telve van bizonytalansággal, olyan irodalmi helyzetben, melyet nem lehet megállapodottnak, nyugalmasnak, tisztázottnak nevezni, szembesülhetünk irodalmi és nemzeti múltunk egyik nagy alakjával, aki következetesen, eszményeihez hűségesen tudott és mert értékőrző és értékteremtő lenni. Nemcsak a magyar nyelv egyik legnagyobb művészével, hanem egy magatartással is, mely ma, ebben a szellemi környezetben is példaadó.

Egy könyvsorozat margójára. Ugyancsak a Kner Nyomdában jelenik meg az Új Auróra füzetek sorozat. Irodalomtörténeti, néprajzi, szociográfiai munkák kiadása adta meg karakterét, de négy újabb kötetével mintha újabb irányokba is tágítaná érdeklődési körét. Béládi Miklós hagyatékából Arcképvázlatok címmel jelent meg szubjektív válogatás, mely a tragikusan korán elhunyt kiváló tudós rádióelőadásainak elenyésző, de munkásságára jellemző részét tartalmazza. A rádiókritika korunk egyik érdekes műfaja, a tudósi alaposság, ismeret elegyedik benne a népszerűsítés nemes igényével. Béládi mindkettőnek avatott mestere volt. Emellett a szerencsésen válogatott könyv érdeklődésének, ízlésének szerteágazó voltáról is elárul egyetmást, hiszen e szerény keretek között is sejtetni engedi, milyen tág szellemi területekre terjedt ki figyelme. Ott szerepelnek a kötetben szellemi indítóinak, Németh Lászlónak és Illyésnek tömör portréi, s természetesen egy Kassák-kritika, hisz Béládi a magyar avantgárd tanulmányozásának egyik élharcosa volt. De emellett élete végén mind határozottabban és tudatosabban igyekezett más törekvéseket, irányzatokat is befogadni. Ezt jelzik azok a finom, megértő és beleérző analízisek, melyeket Illés Endre, Rónay György és Zelk Zoltán egy-egy munkájának szentelt. — Pomogáts Béla Költészet és népesség című tanulmányfüzére a szerzőnek a huszadik századi magyar népiesség irodalmával kapcsolatos kutatásait fejleszti tovább, gazdagítja új elemekkel. Rendkívül érdekesek és alapvetőek azok az elemzései, melyek egyik legfontosabb szakterületének, az erdélyi magyar irodalom alakulásának drámai folyamatáról rajzolnak képet. A népiség és népiesség az erdélyi magyar költészetben 1945 előtt, illetve után címmel írt tanulmányai egy nagyobb irodalomtörténeti szintézis fejezetei, melyek felkeltik az olvasóban a reményt, hogy a szerző mihamarább megírja majd az erdélyi magyar irodalom teljes történetét is. Mostanában megjelent munkái azt sejtetik, birtokában van anyagának, mely tragikus fordulataival mindenképp megérdemelné, hogy szerves része legyen magyarságképünknek. — Laczkó András: Vonások Bródy Sándor arcképéhez című tanulmánysorozata néhány igen fontos területen gazdagítja e ma ritkábban emlegetett, a maga korában felszabadító hatást tett regényírót. Érdekes adalékokat tesz hozzá a naturalizmus irodalomszemléletéhez, érdekes képét villantja fel a korabeli sajtónak, s egyik tanulmányában színes, szellemes párhuzamos arcképét rajzolja meg Adynak és Bródynak. — Néhány szó a szavakról címmel A mai szlovák irodalom 1970—1985 címmel rendezett konferencia anyagából jelentek meg tanulmányok. A kötet jól jelképezi az Új Aurora című kitűnően szerkesztett békéscsabai folyóiratnak a hazai és a szomszéd népek irodalmai között eredményesen betöltött híd-szerepét, mely manapság igazi küldetés.

Neveljünk az Úr szellemében mottóval jelent meg a Szolgálat 76. száma. Benne izgalmas, fontos írások a vallásos nevelés kérdéseiről, a különféle nevelési módszerek keresztény értékeléséről, a keresztény önnevelésről. A modern keresztény nevelés szellemét annak a felelős és nyitott, párbeszédre mindig kész, de a magunk értékteremtő, hagyományőrző erejét hangsúlyozó magatartásnak kell áthatnia, mely a Szentatya a katolikus nevelés nemzetközi hivatalához intézett üzenetét jellemzi (szintén e szám közli). Manapság, amikor alighanem joggal emlegetik világszerte a pedagógia avatott szakemberei a nevelés válságának szomorú tényét, a hívő családok fontos erőforrásukra lelhetnek a Szolgálat kitűnően megszerkesztett új számában.

Kelényi Béla a
grafikus művei

MHIR SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1983 OKT 21.

ÉLET ÉS IRODALOM

1021

Kelényi Béla: Mitológia

da: Meta

rt Frick

Kelényi Béla

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

gyűjtőmű

1983 OKT 21

ÉLET ÉS IRODALOM

1021

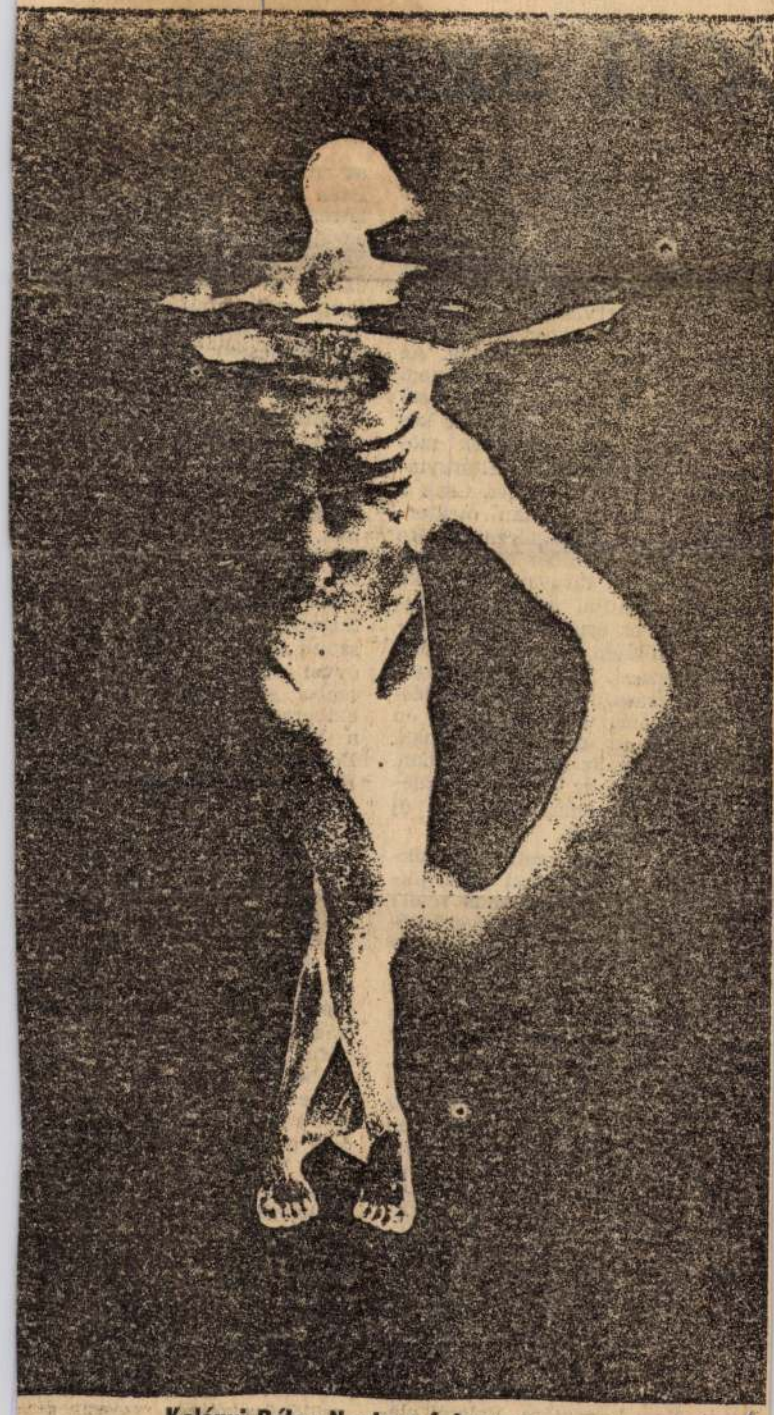

Kelényi Béla: Neutron-fotogram

XXI.

Vaksi, leragadt-szer
didergés-zacskó. Kop
ros. Lét és létező, létezés és létező
örökös kapcsolatát nem idegenítheti el a tárgy és viszonyunk a tárgyhoz. A tárgyak viszonya hozzánk. A tárgyak emberviszonya az ember bizonyossága, az ember akaratbuzgalma, a hűség buzgó hiánya. Az egyetemes lét nem tárgyias es nem tárgyilagos, az egyetemes lét szerves mámor-szövedék, egymást követelve föltételező állapotok szövetsége. A társadalmi lét eltárgyiasulhat. De soha nem a lét. Csak a termék. A civilizációsan megtermelt. A dologilag megteremtett. Én hiszem, hogy az ember nem magányos gyülemlő tárgyai, termékei, gyülemlő gondjai között. Én hiszem, hogy az értelem nem magányos. En hiszem, hogy az értelem a lét virágzása. Mert a lét az értelem virágzása. Az elidegenedéshit dekadencia a lét ellen. És én nem hiszek az új dekadenciában. Én nem hiszek az új zagyvaságban. Én nem hiszek az új értelem-ellenességben. En nem hiszek az új értelem-üldözésben.

Támadják a költészetet? A strukturák felől? A politikai absztrakciók felől? A negativizmus felől? A mínusz felől? A megnevezhetőség hitvesztése felől? A tudomány gőgje felől? A természeti és társadami depresszió felől? A hit-megzavarodottság felől? Az bántja csak a költészetet, aki az értelmet gyűlöli! Az bántja csak a költőt, aki gyűlöli a szabadságot. Mert a költészet és a költő: értelem plusz (+) szabadság! Hit az értelemben plusz (+) társadalmi és szellemi emberszabadság. Legalább ezt ne hagyjuk. Legalább ezt adjuk. Legalább ezt kapja örökségül, gyors-örökségül tőlünk az a XXI. század! Hogy azt mondhassuk: hoztunk valami fényt, valami reményt újszülött szívedre XXI. század. Mint jajgató, síró, óbégató meztelen újszülött mellkasára, a szív fölé tett piros virágot, fehér virágot. Nem halottra. Nem koporsóra. Valami elemi hitet az élet értelmében, szép

lete, hezne az emberi, a vil
egyetemet, minden egyszerűvé, é
hetővé, áttetszővé válna. (Csak
szívemből idéztem.) Igaza vol
Szép volt, amit mondott. Iga
volt? De Isten azért Isten, ho
ne nézhessen ki belőle az er
ber. Az ember nem ülhet az iste
szemben, az istenszem pupilláj
betöltve ülő testével, mint gyerm
rácsozott, kerekes biliszéken, me
telen fenékkel, nem ülhet a Co
nea mögött, hogy onnan nézzen
világegyetemre, s az emberre o
nan. Az ember nem nézhet az A
szolut nulla (0) pont felől a vil
ra. Hiszen Isten lenne akkor.
Abszolút Derengés, az Abszo
Sugárzás, a Ragyogó Sötét, az A
szolut Nulla Pont után 15 milli
évvel született az ember. Ez
ember az ember. Az ember c
emberszemmel nézhet a Valósá
a Világegyetem-Istenmagányra,
Dolog-sokaságra, az Emberre és
Elmúlásra. Az emberire és a n
emberire. Ezért ember. Lehet:
embernek azért oly bonyolult a
lág. Ezért sötét, nehéz, ragy
szövevény a lét. Az emberi és n
emberi. Mit tehet hát az ember
költő? Vállalja embervoltát, vál
ja emberiség-sorsát. Azt, hogy
sa és hite bonyolultabb, mint
ember-látta természet. Mint a
mészet, amit az ember megism
vágyik. A fizikus, a tudós, a
zófus, az űrrepülő, a költő. Me
emberszív az ember-nélküli e
temes természetnél bonyolult
Ezt kell az embernek vállalnia
kell a költőnek vállalnia. Ezt
dást. Ezt a hitet. Hogy a költ
az emberértelemnek jó segítsé
emberszívnek szép kötelessé
költészet is csak azt mondja,
az űrhajósoknak a csillag: hog
életnek értelme van. Amit a cs
mond, azt a költő. Ezzel a hit
kel szülessünk a XXI. száza
mi, mai Emberiség. Így forog
ki, fejjel előre, a XX. század
szülőhüvelyéből, szétrepedt
asszonytestéből a hamar-jöv

KELÉNYI Béla Jelenkor XXXI. évf.2.sz. 1988

TILLMANN J. A.

SZÍNTEREK VÁNDORAKÉNT

Kelényi Béla útjai

Képek létrehozásához ma különösen nagy elszántság kell. E képiséggel elárasztott világból nem vezetnek bejárt utak a képek forrásvidékeihez. A múlt képei muzeális szigethajók mélyeibe szúfolva úsznak egy ködös jövő felé. Síkjaikról tovatűnt arcok és alakzatok néznek az eléjük zarándokoló nomádok forgatagára. Készítőiknek a megjelenítés és az ábrázolás érvényébe vetett hitét letűnt korok ereje éltette. Egy megfeszített test, a pillanat kivételességének méltóságát tudó arc, a képablak keretei között föltáruló táj képe a belátás és a megnyilatkozás magaslataként állt egykor nézői előtt.

A képek mai özönében nem nyílnak ilyen kilátások. Az álló- és mozgóképek tarka és kusza áradata szüntelenül ostrom alatt tartja látómezőnket. A technizált képiség realizmusának pusztító diadalmenete színes hordalékká mossa össze a létezők pompáját. A látás pusztulásának későújkori panorámája elkerülhetetlenül újraállítja a kép tilalmának kérdését. Ez pedig a látható és a láthatatlan határvidékére, a végső képek közelségébe vezet.

A látható és a láthatatlan kérdése legszemélyesebb vetületben minden ember számára saját lénye, valamint képmása és árnya kérdésében jelentkezik. Képmásunk, tükrözött önképünk ma ezer és ezer pillanatban, a legváltozatosabb helyzetekben vetül elénk. A tükröző felületekről, fényvisszaverő burkolatokról, a mesterséges táj ornamenseiről tükör-másunk hol élesen, hol pedig torzan vagy homályosan lép elő. Az utcák tükörfalai közt képmásaink erdejében járunk. E civilizatorikus falazatok közepette a reflexió nem pusztán a gondolkodás el- és visszairamodó pályájának ívét írja le, hanem állandóan önmagunkra, önnön látványunkra és kinézetünkre emlékeztet. Testünk képe, tükröződő nézete ezért is nyer egyre nagyobb teret személyünk belső, rejtett, és gondolkodásunkban is csak ritkán reflektált nézetéhez képest.

Az ezredvég embere művi környezetének kiterjedése folytán egyre ornamentálisabbá válik. A hangsúlyeltolódás az ön-tudat terén is szembetűnő: az emberi benső tartásának kárára a technizált kultúra tükrében látható önképek uralkodtak el. Önnön testének látványát ma mindenki képként megjelenített testek látványával kényszerül összevetni. A mindenkori „mérték" ezen a téren az, amit az élet díszletiparában, a „változatlan színjátékhoz legalább változó kellékeket" mottó jegyében előállítanak. Az emberi öntudat mai hordozója ezért a „sztár" lett.

Ezzel egyidejűleg a belső emberi nézőpont egyre elvontabbá, fogalmibbá és pontszerűbbé vált. Régmúlt korok emberei legbensőbb lényüket a *lélek* (és olykor a *szív*) szavában ragadták meg. A ma közkeletű „én" megnevezésben nyelvileg és szemléletesen mutatkozik meg ez a redukció. (E tekintetben különösen az angol I személyes névmás figyelemre méltó!) A korábbi megnevezések még hordozták azt a köteléket is, ami az embert a világhoz fűzte. Az „én", a puszta személyes névmás csak a grammatikai, és – az átpszichologizált – pszichikai térben hordoz jelentést.

Az ember lénye ugyanakkor a képmáson és az *én*en túl, igaz, az öntudat határára szorítva, az *árny*ban is valamiképpen megjelenik. Az *árny* az ember lényének a halál határfaláról visszatekintő képe. Elmosódottságában mintha a tükörkép és az *én* között állna: az előbbinél életlenebb, az utóbbinál kiterjedtebb és körülhatárolatlanabb, de elválaszthatatlanul az ember lényéhez tartozó.

Kelényi Béla művészetében az ember lényének e hármas nézetrendszerével találkozunk. A különböző közegekben felfogott, megjelenített vagy felmutatott képei a

„teljes értelmű" tegeződés, amilyen Hans Castorpot fűzi Clawdiához éppúgy, mint Mynheer Peeperkornhoz, s amelynek e teljes értelme a „mintha én volnék" képtelensége, ez a szerelemben és szeretetben olykor mégis valóra váló képtelenség. Amely mintegy folytatása a Kausitaki Upanisadban elkezdett párbeszédnek: – *Ki vagy tehát? – Én vagyok Te! – És Te vagy az egész Mindenség.* – Csak éppen a misztikus feltételnélküliség helyén az evilági emberi viszonyok problematikusságába helyezve: végső soron az a mindig szakításhatárig, és megannyiszor azon túl is feszített *tegezőviszony*, amely az embert és az ember önnön transzcendentálását, az ember művészetét összeköti és elválasztja, az írót a tárgyával (és tárgyától), magamat önmagammal (és önmagamtól), az ént a másikkal (és a másiktól), aki önmaga.

„Mert ideje vagyon a szaggatásnak és az egybevarrásnak",

fejeztem be bölcsen bölcs Salamonnal, vagyis ezzel a kétségbeesett deus ex machinával, mélyen bánva, hogy mégis belebocsájtkoztam ebbe a kikényszerített szerepbe. Azt már nem is volt kedvem hozzáfűzni, hogy ez a többszörös tegezés a regényben még egy másik szinten is megismétlődik. Az elbeszélés szintje helyett magának a szövegnek a szintjén. Ebben a vonatkozásban a szöveg kerül tegező viszonyba más szövegekkel, amelyek előtte íródtak, az intertextuális testvériség egységében magába olvasztva a magyar irodalom egy egész külön vonulatát, amely a magyar írók Párizs-élményének tüköre. De ebből aztán már végképp úgysem értettek volna semmit. (És, persze, azt az árnyalatot sem tudtam volna hogy érzékeltetni velük, ami a *tükre* alakot a *tüköre* alaktól megkülönbözteti.) Michel még egy utolsó rundót töltött. De ahhoz már nem nyúltam.

„Nesze nektek – gondoltam még –, most aztán megkaptátok." S közben, egész mostanig, amíg itt megyek a kicsit nedves fél-utcán (a rue Saint-Martin egyik utcasorát itt lebontották, hogy közvetlenül rányíljon a Beaubourg előterére), az szorult eszem egyik tokjába, hogy lehetne ezt a familiáris-gyermeki-banális magyar szólást franciául mondani. Még a liftben is ez jár az eszemben, mind a mögött, ami még benne jár, most például az, hogy a liftajtó automata vasfüggönye is két ütemben, mintegy két ízületben végzi horizontális mozgását, ahogy kinyílik. Lehet, hogy a mechanikának is a binaritás az általános alaptörvénye? Nicsak, csuromvíz lett a hajam. Ebben az átkozott városban még májusban is milyen alattomos nyirok környékezi az embert. Igazán ideje lenne már végre valami fejfedőt viselnem.

test helyzetei és nézetei, valamint figyelő lénye közti találkozások képcsarnokába vezetnek. E találkozások megformált emlékműveivel először költészetében találkozhattunk. A nemrég kötetben is megjelent költői szövegeiben *(Helyén)* mindvégig a test és a tér környező alakzatai közötti vonatkozások, a színtereken át- és visszajáró megfigyelő emlék-képmásai tűnnek fel. („Mindent figyelsz. Azt mondod: kép. Szavakon próbálsz átjutni: látni." – írja a kötet nyitószövegében.) Ezek az írások nem „lírai impressziók", nem ritmizált és rímesített „köz"-érzeti tudósítások, de nem is helykitöltésre szánt szövegcsipkék. Szövegeiben az életszíntér vándoraként vonulása látványának emlékképeit állítja maga és olvasói elé.

Emlékműveiben az élet ismétlődő pillanatai látszanak egymás tükrében. A tükrök közt az emberi test változó helyzetei, más és más metszetekben látszó képei tárulnak föl. Szüntelenül tovamozduló nézőpontról rögzített látványegyüttes ez: elemi tárgyak, a tér alapformái, zárt és nyitott színterek, az átvezetés nyiladékai: kapuk, ajtók, térközök, a hely és az idő rései, a múlt és a jövő közé hidat verő elmozdulás. Az élet legszemélyesebb nézetei a halott formákba öltöző változás, az ismétlődés köreit rovó idő háttere előtt jelennek meg.

Kelényi képzőművészeti határjárásai is erre a tájékra vezetnek. A műfajok sokaságában; a grafikákban, fotókban, performanszokban, kalligráfiákban, kiállításokon, montázsokban, objektekben, valamint ezek kombinációiban megjelenített, vagy tükröztetett látványok a költői szövegekben is tapasztalható „belső szem" nézésének képi vetületei; anyag- és közegváltozatai. Számos változatban, visszatérően tárgyuk a test helyzeteinek, a mozdulatok különböző, és mégis egymásra rétegződő időfázisainak feltárása; a testek és a terek viszonya, a tükröződésekben torzuló és felbomló arcok, az átmenetek kitüntetett pillanatai, az elmozdulások egymásbamosódásai. A határfelületek közé zárt terekben, az idő párhuzamos metszetei közt zajlik itt a képrögzítés, az emlékfeltárás. A színterek állandóságában ismétlődő gyakorlatok ezek: időről időre megújított felvételek a szemlélő testéről és a környező terekről. Mintha egyetlen kiterjedt állókép fagyában járna az utazó. Ahol egyre csak saját bejárt útjaira téved, és újrajárni kényszerül múltja nyomait: az előző tér- és testhelyzeteket. Így méri fel a változandóság tükrében a változatlant. A változatlan vetületében a változás viszonylagosságát. A kezdet és a végpont közti útszakaszok ismétlődéseit. Ahol azonban mégis minden ismétlődést viszonylagossá tesz mindnyájunk közös utazása e bolygó felszínén, sodródásunk a galaktikus óceánban, mely minden megélt helyet és időt egyedülállóvá avat és őriz az elhagyott terek emlékezetében.

MARNO JÁNOS

az enigmatikus kendő

a fekete a gazember egyik
fele; mellécsal egypár szint még
:fél szintre rongyszint – rossz szolganép
mely az álmai közt benne-sántít . . .
és fejéhez kap: a zsebkendője!
megléte könnyű, hiánya nehéz
odakap tehát – egyelőre
kínozza csak egymást a két kéz
(míg más titokban eltűnődik
a holmi talánya-sorsa felett . . .)
:a pátosz ügyefogyott, de szép

bankkölcsönt kér, majd rőfösboltot nyit
a természet beburkolózik
önnön látványába; tépőzár
kerül hitvesre, pultra a lány
jago ha tragédiát akar
mármost miért ne; a faj eláll
eső, írógép, kliens kopog
meglódul a kivilágított
vagon, extázisban az undor
fűszerein hányódik az ész
(mit ronthat szerelmünk a szüzsén?)

volenti non fit iniuria . . .
(mert) nemcsak jago voluntarista
sőt, a valóságban egyedül
ő nem az; az akarat mellesleg
van vele, mint egy matt bártükör
(a feketét megengesztelni)
míg amaz végrehajtja a tör-
vényt, ő felismeri: reá most a
látszatkeltés sürgelme hárul
s hogy bérét megduplázza a bárpult
elbámul *a vigíliába*

bezzeg a többi alszik pimaszul
karéjban, akár egy zenekar
aljasnak lenni könnyű e faj
véli, hisz mind ugyanazt fújja
:képre a hang, s rá a cselekmény . . .
ünnepnap itt a politika
melyet ingyen hat át a felhaj-

tóerő; nem, nem a nő fehér
csupán az asztal- meg ágynemű
világít elöl, a lámpahíd
egyujjas, zubogó tövénél

nézd!, mutat a fickó maga köré
a félelem hova fellebbez
édes húsnyelve, miként a méz
kavarog-perdül az állemez
csillagdús, póri fedélzetén
ám ha irgalmat nyer, mindjárt nem
érti, miben sántít, hasonmásképp
egyre tovább az álma, térdén
miért inog a féltékenység
:s roppant, akaratgyenge párja
a kép: csal: jago a jogát várja

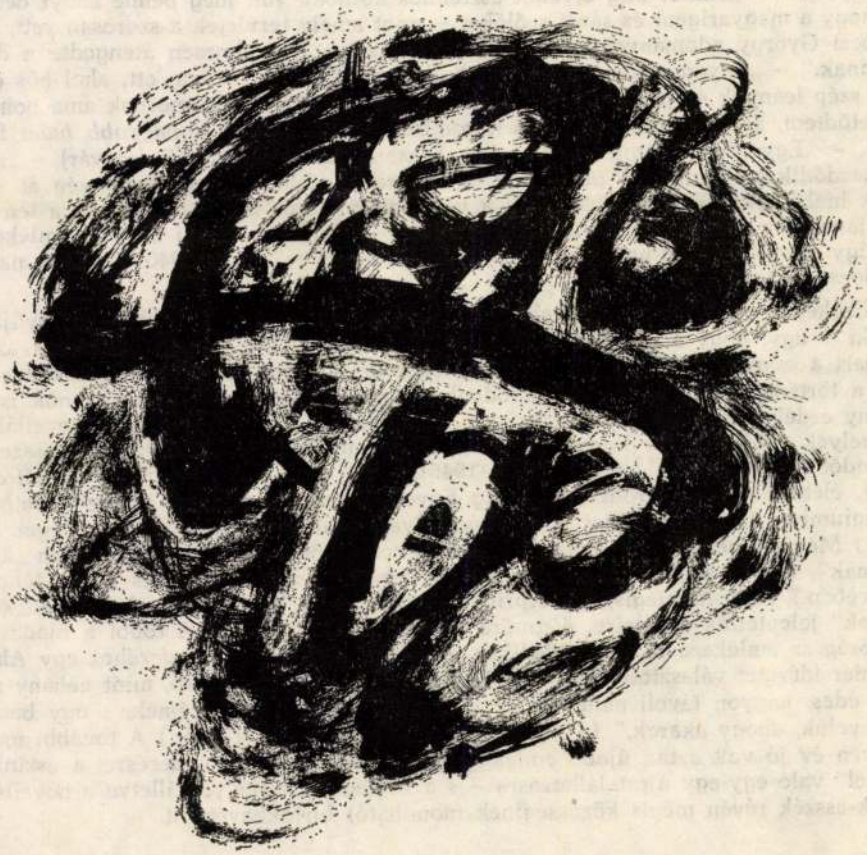

KÁNTOR LAJOS

SZÍNHELYEK, SZERELMEK

Jékely Zoltán összegyűjtött novellái

„A tornakert fái alatt már roskadoztak a nagy flekkensütő tüzek." (Nagyenyed; a kötet első, e mondattal indított novelláját Reményik Sándornak ajánlotta a szerző.) – „Miután dédanyám a Várhegyoldali, zsindelyfedelű, sárga házban elfújta a gyertyát, a kis szobára mérhetetlen sötétség borult." (Brassó) – „A kolozsvári tanári házsorban, ahol kamaszkoromban laktunk, elég sok fiúgyermek volt." – „Kolozsvártól, a város végi görcsös fűzfától a Rue de Lanneau-i szállodáig vagy kétezer kilométer az út, s rettentő vizeken, hegyeken, síkságokon vezet át..." – „Sok különös história történt a kolozsvári régi, Farkas utcai tanári házcsoport falai között." – „Harmadik napja tanyáztam harmadmagammal a félig leégett, kirabolt vadászházban, éppen két évvel az elviharzott háború után" (Kápolnástető környéke, kétezer méter magasban). – „Óesztendő éjszakáján történt a római magyarok szállásán, a béke utolsó esztendejében." – „Akkor alig ötvenöt esztendős korában volt még benne annyi becsület, hogy a magyarigeni és sárdi szőlőket – mint amely területek a szorosan vett, ősi, Rákóczi György adományozta birtokhoz tartoztak – kegyelmesen átengedte a dédapámnak." – „Enyeden történt, a nagy kollégium kicsi városában, ott, ahol hős diákok, szép leányok és jó borok teremnek." – „1942 nyarán a Szamosnak ama pontjára vetődtem, ahol tizenöt esztendős koromban addigi *életem legnagyobb halát* fogtam". – „Egy régi barátommal jártuk a házsongárdi temetőt." (Kolozsvár) – „Na, jól kezdődik a nyaralás – gondoltuk, s a zápor füstölgő, porzó függönyén át szemünk hiába szerette volna felfedezni a várva várt Maros menti dombokat, a temető kapujának s a templomtoronynak körvonalát." – „Különös római napok! Emléketeket, úgy látszik, holtom napjáig magammal hurcolom." – „A. D. 1940. Halottak napja a kolozsvári temetőben."

Ezeket a színhelyeket a Jékely-novellákból, többnyire az első sorokból gyűjtöttem ki – úgy, hogy a gyűjtést a kötet közepefelé abba is hagytam. Már csak azért is, mert a szaporodó Gyöngyházy-elbeszélések az író alteregójának mesélőkedve és nem a történés helye szerint formálódnak; nagyobb türelemmel azért bennük is jó néhány erdélyi helyszínt azonosíthatunk, akárcsak a többi, keret nélküli novellában – amelyek 1935 és 1979 között születtek. Ebből az ötödfél évtizedből mindössze öt esztendőt élt Jékely Kolozsvárt (1941–1946), s azt megelőzően még hármat (1926–1929), élete első tizenhárom évét pedig Enyeden, az apai házban, illetve a Bethlen Kollégiumban töltötte. (Itáliai útjait összeadva, jóval kevesebb időmennyiséget kapunk.) Mégsem nevezhetjük ezeket a távolléteket – közelléteket? – egyszerűen „közjátéknak". (Lásd: a „Közjáték Kolozsváron" című fejezetet Pomogáts Béla Jékely-könyvében.) Vagy ha mégis, úgy Áprily Lajos fiának, Jékely Zoltánnak ezek a „közjátékok" jelentették az életre, *életműre* szóló élményt, ihletést. A többi a ráadás, a lehetőség az emlékezésre. Már 1944-ben, az olasz tárgyú *Isten madará*hoz egy Alain Fournier idézetet választott mottóul: „Egyebem sem lesz maholnap, mint néhány nagyon édes, nagyon távoli emlék – de ezek aztán igazán az enyémek, s úgy bánok majd velük, ahogy akarok." (A mottóválasztásra Pomogáts is kitér.) A további majd negyven év jó volt aztán újabb emlékgyűjtésre, főképpen emlékidézésre, a „színhelyekkel" való egy-egy újratalálkozásra – s a végleges (személyes, illetve a novellák-versek-esszék révén mégis közösséginek mondható) birtokbavételre.

dóan a forradalom eljövendő szakaszának elveit konfrontálja", „a szocialista állapotot, amelyben – mint írta – nem lesz már nemzeti kérdés".

Nemcsak a távlat, hanem a hozzávezető út hogyanjának megítélésében is eltért még ekkor véleménye Leninétől. Mert elismerve is az adott pillanatban a nemzeti kérdés figyelembe veendő tényét, pusztán esetlegességnek minősítette azt, s nem olyannak, mint ami számot tevően befolyásolhatja a cselekvés mikéntjét. Világosan kitűnik ez az egyik Lenin-szöveg általa adott értelmezéséből. Lenin Rosa Luxemburggal vitázva – annak tézisével, amely szerint „az imperializmus korában már nem lehetnek nemzeti háborúk" – így fogalmazta meg a saját tételét: „Az imperialista hatalmak ellen irányuló nemzeti háborúk nemcsak lehetségesek és valószínűek, hanem elkerülhetetlenek, haladó jellegűek és forradalmiak". Lukács tolmácsolásában ez a gondolat más hangsúlyt kapott. *„Igen valószínűtlen"* lett az, amit Lenin *„valószínűnek"* és *„elkerülhetetlennek"* ítélt. Vallott az interpretációs elszólás: önkéntelenül is, de csökkentette az értelmezés során (igaz: lehet hogy részben a használt német fordítás következtében) Leninhez képest a nemzeti kérdés jelentőségét. S a húszas évek nem egy megnyilatkozásában megfigyelhető nála ez a torzulás. A Blum-tézisek vitájában ki is használta ezt ellene Kun Béla. Szemére hányta, hogy a trianoni béke felvetette problémákról szólva a területi integritás nacionalista elvének elutasítása mellett nem hangsúlyozta a jogos nemzeti igényt: az önrendelkezés szükségességét.

(Folytatjuk)

VÉGEL LÁSZLÓ

A BALOLDALI MONOLÓG ELLENTMONDÁSAI

Vajon az élet a földön nem szakadatlan kihívás-e?

Szent Ágoston

Sinkó Ervin életművének meghatározó jegye a vallomásosság, az önéletrajzi elem, a kor válságainak szubjektív válságokként való átélése és ábrázolása. Munkásságában az életrajzi forma, a napló, a vallomás, a szubjektív emlékirat a problematikussá vált forradalmi egyéniség művészi jegyeket viselő dokumentuma lesz. Századunk forradalom-mítosza az életrajzi formában talált megfelelő kifejezésmódra, ebben a beszédben, beszédmódban sűrűsödik összsze egy-egy korszak problémavilágának számtalan ellentmondása, az értelmiségi forradalmár kálváriájának, tragikus létének, léthelyzeteinek, dilemmáinak kimondása.

E jelenségben némi ellentmondás fedezhető fel. Hisz az életrajzi forma akkor hiteles, ha az önmagát érvényesítő, öntudatát feltáró szubjektivitás *végcélt* képvisel, s ezen az úton sajátítja el a világmegismerés tapasztalatait. Az önreflexió méltósága hitelesíti vagy megsemmisíti a világ igazságait, értékrendjét, a szembenállás vagy az azonosulás biztos talaja az egyes emberben rejtőzik. *A klasszikus önéletrajzi formát a személyes különbégtevés hitelesíti,* vagyis az a kemény és tiszta akarat, hogy az individualitás ne oldódjon fel személytelen célokban és érzelmekben. Sinkó munkásságában *felbomlanak* e forma klasszikus ismertetőjegyei, az individualitás önmaga radikális és teleologikus megszüntetésének gesztusára, a megváltás keresztjére támaszkodik. A klasszikus önéletrajzi forma nem veszíti el hitelességét a szubjektivitás megsemmisülését megidéző démonikus, apokaliptikus látomásokban sem, hisz az ÉN ebben a viszonyban még foszlányokká tépetten is „emlékszik" az egyéniség varázsának rejtjeleire; a semmivel való misztikus szembenézésében is feltárulkozik a megváltó szubjektivitás. A forradalmár nem vállalhatja ezeket a kivezető ösvényeket, mert nem a saját képére formált teljességgel vagy teljesség-hiánnyal kerül szembe, hanem olyan valóságos mozgalommal, mely részmozzanataiban is feltétlen azonosulást követel tőle. A klasszikus önéletrajzi forma közvetlenül szól az eszményekről és az ellen-eszményekről, a forradalmár monológja csak bonyolult közvetítések által. Ekkor szűnik meg a monológ-forma egyneműsége, hogy rejtetten drámai szerkezetet nyerjen. *Paradigmatikus, hogy korunk baloldali értelmiségi forradalmárai az egész társadalmi lét megváltoztatására irányuló szenvedélyükről a monológba kényszerített drámai beszédben szólalnak meg leghitelesebben.* A gyakorlat kalandorai a lélek bensőséges „mimikrijében" fogalmazzák meg történelmi tapasztalataikat. A forradalmi éthosz feltárja az epikus keretek tág lehetőségeit, melyekből az elmagányosodástól reszkető egyén segélykiáltása hallatszik. Miért szül az utópia annyi magányos hangot, monologizáló beszédmódot? Milyen belső ellentmondás szüli a forma és a toposz kettősségét? *Predrag Vranicki* egy írásában jelezte ennek a kettősségnek eszmei kereteit. „A marxisták voltak századunk legnagyobb eseményének, az októberi forradalomnak a protagonistái, és ők voltak a szereplői annak a fejlődésnek is, amely egy történelmi szfinksz rejtélye elé állította őket. Igazi görög dráma zajlik le szemünk előtt – írta –, csak szélesebb és sorsszerűbb formában." A rejtély lényege a rájuk lesújtó sorsnak a személyes életen túlmutató transzcendens ellentmondásában keresendő; a legtisztább meggyőződésű forradalmár is tudja – valójában csak ő tudja –, hogy a legtisztább meggyőződés válik legkönnyebben a dialektika áldozatává, a *forradalom örök tisztítótüzének fényében elhalványul a forradalom ragyogása.* A disszonáns életrajzi forma ennek az ellentmondásnak a feszültségében jön létre, *a monológikussá álcázott*

Sok költő

Sok költő – rég-rég vátesz . . . próféta . . . jós . . .
mostanában pocsolya-gödrökben hajóz
mostanában nem jósol meg semmit nem révül el
mostanában magaféltő s inkább magára ügyel

Sok költő mostanában száraz tárgyilagos
pénztárcája ha netán dagadt is érzelmi zsebje lapos
forgatja fondorlattal a hatásos szavakat
s a vers a végén műanyag-csemegés kirakat

Sok költő mostanában nem költő – ügyes kisiparos
eszközei boltban kaphatók de a költő válogatós
amit szépen-rendben árul a kereskedő
dühös eredetiség indulatával összezavarja ő

Sok költő mostanában főként arra hajlamos
hogy illetlenné tegye a hajdan ildomost
sok költő mostanában grimaszokat vágni szeret
s szereti grimaszosnak láttatni is az életet

Sok költő mostanában szégyelli ha röpte magos
és úgy igyekszik szülni hogy előtte nem is állapotos
sok költő (költő?) mostanában párnáján éjjel noha sír
nappal hidegen (ön-)gúnyolódik ha előtte a papír

Sok költő mostanában fenemód öntudatos
pedig a portékája ezer emberből jó ha egy számára kapós
emiatt most is szokás az ósdi szokás:
a költők közt irgalmatlanul tombol a marakodás

Nincs vátesz vérével nem irja „Hazám" senki a porba most
pedig a történelem folyosója manapság is elég huzatos
ha megtartani akarunk és megtartatni – tán vissza kellene
[lépni valamit
vátesz lenni érzelmes pózos patetikus legalább egy kicsit

míg a „tragédiák *hirdetett* morállal". (A szerző kiemelései.) És egészen sajátságos termék itt, Közép-Kelet-Európában a „választási vígjáték".

Úgy tűnik, a drámaíró Spiró György Wyspiański műveiben találja meg az Európának az ebben a részében élő-létező társadalmi-történelmi és egyedi specialitások kifejezésére leginkább alkalmas dramaturgiát, noha a lengyel történelmi-társadalmi fejlődés – miként ezt többször hangsúlyozza – sok vonatkozásban különbözik a többiekétől. Mindenekelőtt abban látja talán a leghasznosíthatóbb formát, amelyet „tudatdrámának" nevez. Ezt – csak egy-két ismérvét tekintve – az jellemzi, miszerint a bűn „az emberi tudat elégtelen működéséből" fakad; „az ábrázolt emberi tudaton kívül nincs érvényes tudat; nincs drámai cselekmény, nincs középponti hős", „csupa fontos mellékszereplő létezik"; a világlátás nem abból indul ki, hogy „kezdetben vala a tett", hanem abból, hogy „kezdetben vala a tudat"; a „tudatdrámában nem lehetséges esetlegesség, véletlen"; a lényege nem az ideologikum, nem vallás és etika, hanem „egyszerűen emberi magatartások bemutatása"; az alakok ábrázolását nem az általánosan elterjedt tipizálás etikája szerint kell megvalósítani, vagyis: „a *különös* kétes szintje helyett inkább az egyedi és az általános szintjeit kell felerősíteni, külön-külön". A Wyspiański különböző drámáival kapcsolatban leírt ismérvek közül az általunk kiemeltek – úgy tűnik legalábbis – a követendő tudatdrámák dramaturgiájához tartoznak.

Látható, valóban nehéz erről a könyvről véleményt mondani. Hiszen még az egyedi jelentéssel és tartalommal használt dramaturgia-fogalom is érdekes, még akkor is, ha az elemzésekben a szerző nem tudja mindenütt következetesen végigvinni a definícióban megadottakat. Ugyanakkor – és ez egyáltalán nem kevés – megvalósítja az elmélet és történetiség egységét; és ezzel a korszerű módszerrel bemutatja, milyen sok hasonlóság van az itt élő népek drámairodalmában, és így valóságlátásában. Jóval többet tudhatunk ezután a szomszédos népek sokszor bizony alaposan mellőzött drámairodalmáról. A színházak is felfigyelhetnének jó pár műre; mindenekelőtt talán Djura Jakšić *Jelisaveta* c. tragédiájára, amely Spiró György elemzése szerint kitűnő mű.

nem azonos személy(ek) a művész és a kiadó; az utóbbiban pedig személy szerint azonosak, akiknek bensejében éppen ezért igen gyakran súlyos kettősség él.

Nos, mindezeket csak azért említettük, mert ez a könyv végül sajátságos elméleti megközelítésből megírt sajátságos drámatörténet; pontosabban egy elméleti problémakör töréneti áttekintése. Még akkor is, ha az adott elmélet – mint minden elmélet és minden történet – vitatható. A könyv annak ellenére is elméleti megközelítésből megírt munka, ha a szerző kijelenti: „Ez a könyv nem drámaelmélet...". Az persze való, hogy nem úgy drámaelmélet, ahogyan azt értelmezni szoktuk. De elmélet, ha tetszik, az előző értelemben vett dramaturgia-elmélet, s a dramaturgia alapdefiníciójának variációit megvalósító dramaturgiák története. Az előzőekben éppen ezért igyekeztünk rámutatni az elméleti megközelítés néhány buktatójára.

A könyvnek ezt a sajátosságát – vagyis az elméleti problémakör történetiségének megírását – igen nagy örömmel kell üdvözölnünk, bármennyire sajátságos az elmélet és ennek következtében a történet. Egy elméleti problémakör végigvitele egy korszak drámáinak teörténetiségén nemcsak ritkább, mint a fehér holló, hanem manapság már – meggyőződésünk szerint – a történetiségnek az egyik legtöbbet ígérő útja. Csak a dogmatikus marxizmus tekintette a történetiségből mellőzhetőnek, sőt mellőzendőnek a logikai, az elméleti aspektust. És e kettőnek az együttes alkalmazása eredményeket is hozott. Így láthatta meg Spiró György, hogy a 19. század elején a közép-kelet-európai nagyvárosok színházaiban a romantikus-nacionalista érzület a „nyelvi harcban nyilvánul meg, a *játékstílus* és a *darabválasztás* azonban továbbra is egységes marad". (Kiemelések a szerzőtől); továbbá azt, hogy Kotzebue dramaturgiája a lengyel, a magyar, szerb és a román drámairodalomban is elterjedt; illetve, hogy Kotzebue és követői – ő úgy mondja – dramaturgiájából, – de inkább azt mondhatnánk, világlátásából, műlátásából – mindaz kimaradt, ami sikereinek idején „az európai gondolkodásban, a filozófiában, művészetelméletben és magában a művészetben" történt. Elmélet és történet szerves egységében veheti észre, hogy a 19. század elején ezen a területen létrejött nemzeti tragédiákban mennyire azonos szemléletmód – Spiró György itt is dramaturgiát mond – nyilvánult meg; pl. „Aki a szerző nemzetéhez tartozik (...) az a jót képviseli, ellentétben az idegen hangzású név viselőjével"; hogy az összes tragédiában a szereplők „nem rendelkeznek jellemmel, csupán céljuk minősíti őket"; hogy tétjük a nemzeti lét, és ezért „magyar drámában csak a magyar király képviseli a jót és az igazat, szerb drámában csak a szerb király, horvát drámában a horvát nagyúr", ami azt is jelenti, hogy „a politikum közvetlenül minősül morállá".

És sorolhatnánk tovább, különösen a 19. század elejének magyar, szerb, horvát és szlovák drámáinak sok tekintetben megnyilvánuló hasonlóságát. De talán már ennyiből is levonható, miszerint az olyannyira azonos szemléletmódok, nézőpontok, sőt világhoz-valósághoz való viszonyok között jóformán csak egy tényező teremtett alapvető különbséget – mert ez minden részletet áthatott – Közép-Kelet-Európa legfőbb, szinte jóvátehetetlen károkat okozó átkos tényezője, a nacionalizmus. Spiró György akármit is tart dramaturgiának, a fogalom meghatározásának bármennyire is vannak buktatói, igen-igen nagy érdeme, hogy a drámai világlátásnak erre az azonosságára oly pompásan rámutatott; adott esetben épp az elméleti elemzésekkel. Amivel tökéletesen bizonyítja, noha nem tér rá ki részletesen, a történelmi-társadalmi helyzeteknek olyan nagy-nagyon lényeges funkcióját. „Az összes közép-kelet-európai nemzeti drámairodalomban gyakori – idézhetjük az azonosság újabb tanúságául –, hogy éppen a nagy nemzeti tragédiák, a később reprezentatívnak értékelt drámák kerültek színpadra legkésőbb, a legtöbb nehézség árán". De talán az is a dráma-, színház- és valóságlátás azonosságát húzza alá, hogy „miután már színpadra kerültek, miután már reprezentatív drámákként tisztelték", ezeknek a tragédiáknak a „dramaturgiai problémáit (...) ilyen vagy olyan módon újra és újra el lehetett kenni". Emögött talán az is ott van, hogy az érzelmek a térség minden népében uralkodóvá váltak az intellektualitás fölött, ebben a tekintetben is. Közösek vagyunk még abban, hogy a tragédiákat szándékolt igények hozták létre, mert észrevették, hogy a nagyközönség szórakozni akar. Az elmélet és történetiség egységében lehet meglátni továbbá, hogy a múlt század elejének-közepének vígjátékai ebben a térségben „*létező* morállal" operáltak,

A Tragor Ignác Múzeum
tisztelettel meghívja Önt és
kedves családját
1992. november 11-én, 19. órára
a Görög Templom Kiállítóterembe

KELÉNYI BÉLA

„DÉL"

c. KIÁLLÍTÁSÁRA

Megnyitó-performance:
"Russian Chakra"
Zene: Hortobágyi László
Megtekinthető hétfő kivételével
naponta 10. és 18. óra között
2600 Vác, Március 15. tér 19.

Kelényi Béla: "Között", 1991, Budapest Galéria,
Fotó: Fehér Márta

KELÉNYI Béla

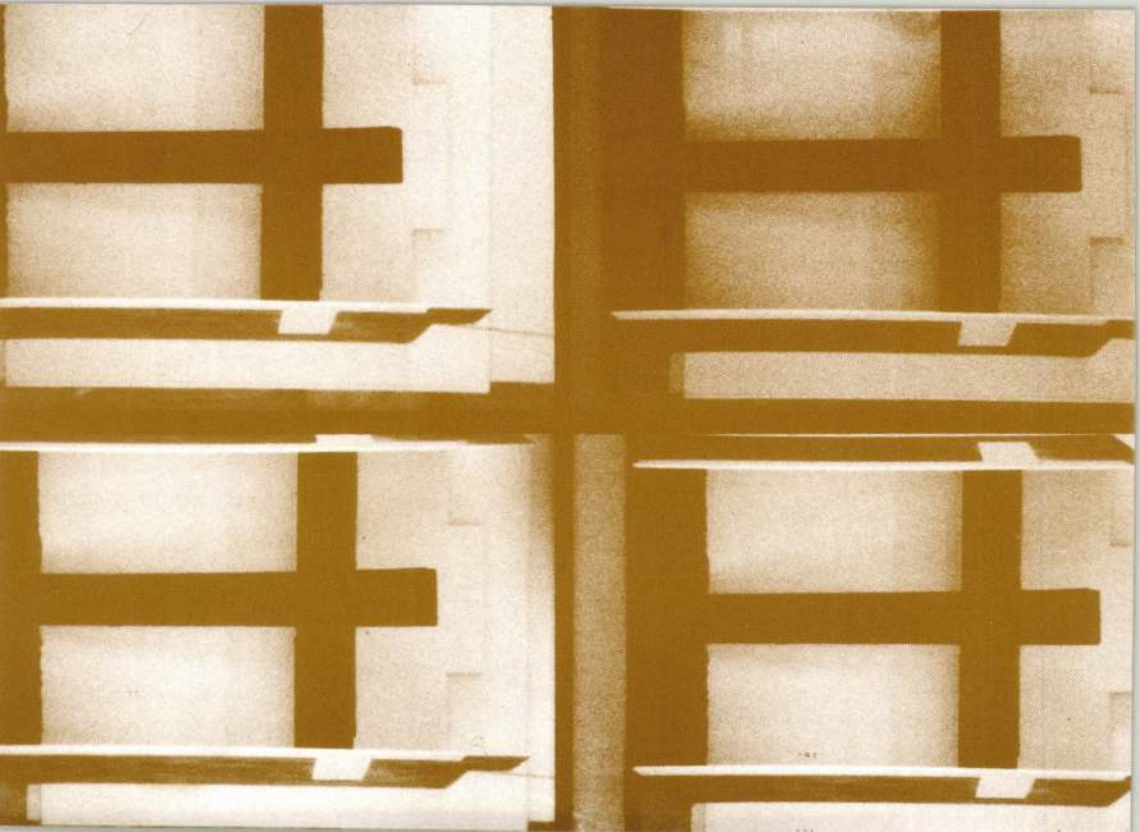

Jubileum, Andrássy út 1.

Roczkov Galéria: Csoportos kiállítás

Az ezredvégi népvándorlás nem csak a városszéli piacok és a vendéglátóipar szintjén hozza létre a multikulturalizmus gazdagságát, hanem a magas kultúra szféráiban is. Sőt. E folyamatnak immáron hagyománya, múltja lett: a minap ünnepelte második születésnapját a budapesti Roczkov Galéria.

Az elegáns Andrássy úti bérpalota lépcsőházában, a lift mögött meghúzódó parányi galériában eredetileg csak a szerb Milorad Krstić aktuálisan elkészült műveit állították ki. A negyedévenként cserélődő tárlatok alig tudtak lépést tartani a festő áradó alkotói termékenységével. A szép Roczkov-lányok (három a kislány) irányításával, szervezésével állandó és egyre bővülő, közönségben intézményesült bensőséges testvéri közösségük. Milorad Krstić vonzó képei mellett ez a kedvesség lépett a szakmai, művészetelméleti megalapozottság helyébe, s látható, hogy ez is sikerre vezethet. Mert ennek a sajátos stratégiának köszönhetően a galéria két éve működik, ami nyilvánvaló siker, ha csak azt vesszük figyelembe, hogy ezalatt hány anyagilag és koncepcionálisan megalapozottabbnak tűnő vállalkozás ment csődbe. Nincs továbblépés, nincs új, nagyobb galéria lehetősége, ahogyan ez a születésnapi kiállításmegnyitón elhangzott beszédből kiderült. Roczkovék „csupán" működnek tovább, ami megnyugtató, s ha térben nem is, a galéria profilja szempontjából egyre növekszenek. Milorad Krstić kiállításainak sorát először Wahorn András képeinek bemutatása törte meg, s kettejükhöz azóta Mata Attila, Kopasz Tamás, Várnagy Ildikó és Szabados Árpád is csatlakozott. A jubileumi kiállításon mindannyiuk jelen vannak műveikkel. Alkalmi együttesük nem reprezentál művészcsoportot és nem következménye teoretikusan megvédhető koncepciónak. E tény mögött a galériát szervezők és nyilván a tulajdonosként is exponált Kristić ízlése, értékítélete húzódik meg. Olyan döntés, amely szinte teljesen leegyszerűsíthető, a tetszik – nem tetszik dilemma szelekciójára. A választás bátorsága nem becsülhető le, ahogy a jó ízlésű választás közvetlensége sem. Márpedig a Roczkov Galéria körének kiválasztása nyilvánvalóan jó ízlésű ítészeké.

MILORAD KRSTIĆ: TWO WOMEN

A verniszázs alkalmával összegyűlt tömeg természetesen nem férhetett el a kicsiny galéria szűkös terében. Szokás szerint mindenki kiszorult a lépcsőházba vagy az eső áztatta járdára. Az amerikai olvasztótégely-tudatot illusztráló Coppola, vagy ünnepi forgatagban megrajzolt etnikai sajátosságok, egzotikumok távoli érdekessége sejlett föl a cúgos kapualjban. Krstić kiállításai a budapestre menekült/költözött szerbek rendszeres társadalmi eseménye. Makavejev-filmek és feliratos amerikai mozik közönsége, ismert arcai bukkannak föl itt időről időre. A jól öltözött elegáns urak és hölgyek, divatos fiatalok kulturált, kifinomult érintkezése mögül nem felejthető ki a háború sem. Társadalmi esemény egy idegen társadalomban. Szerb vagy angol szavak keveredése új magyar barátokéval alkotnak szigetet itt Budapesten, az Andrássy út 1. szám kapuíve alatt.

BIA

AZ IDŐ KÖREI

Egy ember áll a hófehérre csupaszítottságában is szakrális térben, fekete öltönyben, visszavonhatatlanul magára hagyottan. A rubljovi ikonok hangulatát idéző zene tölti be a jéghideg termet. És pontban este hétkor, a megszentelt jelen kiböjtölt nyugalmú pillanatában megkezdődik az utazás.

Kimért, vagy inkább eltéveszthetetlenre érlelt ritmusban elindul, az óramutató járásával ellentétes irányban: visszafelé. A megvasalt sarkú, durva bakancs metronómkoppanása néhány lépés után beépül a zene ritmusába. Rója a köröket a templom kőpadlóján, a sötétre ázott talpfákból álló monumentális kereszt kijelölte úton. A négy azonos cikkely fehér, ám a negyedek közötti „átjáró" fekete szénnel van felszórva. Csakúgy, mint a körbejárható világ mögött elhelyezkedő – mintegy abból kiemelt, azt kiegészítő – „más világ" korongja. Itt a keresztbe rendezett talpfák találkozási pontjából egy ötödik nő ki, ledönthetetlen oszlopként mered az égbe. Fölötte, az elérhetetlen magasságban világosság: csupasz villanykörte ég.

Ha a két világot egymásba illesztenénk, ez a villanykörte egy vonalba kerülne a mélység fókuszába, az „evilág" középpontjába belógatott fénnyel. Ez a vonzáspontja a vezeklésszerű, visszafelé tartó időutazásnak, mely egyszer csak véget ér. A képzeletbeli óraszámlap „tizenkét órájánál", azaz a nullapontnál vagyunk – minden kezdeténél. Egy lélegzetvételnyi időre kimerevedik a kép, majd a kőhöz csattanó alumíniumvödörből kiömlik az első őselem, a levegő, s – az óramutató járásával immár azonos irányban – kérlelhetetlenül megindul az evilági idő.

Sorra birtokba vétetik a többi őselem is. Másodikként a tűz, aztán a víz, végezetül a föld. A körök során a megvasalt bakancs lassan elkeveri egymással az anyagokat. A homok közé víz, a parázsba föld vegyül, a levegő sokáig érintetlen körcikkelyét sár teszi egyneművé a többivel. Az ember halad a fény vonzásában, anélkül, hogy előre jutna vagy közelebb kerülne a teljesség origópontjához.

A köröknek soha sincsen vége. Ám ezernyolcszáz másodperc elteltével mégiscsak eljön a „most": a körforgás a jelen egyetlen hosszan kitartott pillanatában megáll, a zene elhallgat, az ember eltűnik. A két világ marad csak ott. Egymás mellett-fölött, összetalálkozatlanul.

Zsubori Ervin

Kelényi Béla „Dél" című kiállítása Vácott, a Görög Templom Kiállítótermében (Március 15. tér 19.) tekinthető meg, hétfő kivételével naponta 10 és 18 óra között.

„A konstruktivizmus a legtisztább immanencia művészete"
(Kállai E.)

Nudogram

Anton Stankowski fotói és grafikái

A szellemi frissesség, alkotói lendület, felfedező szenvedély kortalanságát demonstrálja a 20-as évek dinamizmusából filozófiai-esztétikai tisztaságából induló, ma is ebben élő nyolcvanhat éves mester, *Anton Stankowski* életműve, amellyel a Kassák Múzeumban és a Goethe Intézetben megrendezett párhuzamos, fotó-, illetve grafikai kiállításon találkozhatunk demceber 17-ig.

Moholy-Nagy László, Piet Mondrian, Teho van Doesburg kortársa, kortársunk ma is azonos hőfokon sugározza a Bauhaus, a De Stilj szellemiségét, töretlenül kutatva a tiszta formákhoz és színekhez, a fotóművészet experimentális tartalmaihoz, az alkalmazott grafika, a desing, a reklám megújításához vezető utat.

Anton Stankowski fotós, festő, szobrász, designer. Tanulmányait a kor legjelentősebb modern fotográfiai műhelyében, az esseni Folkwangschulében folytatta. Elsősorban a kísérleti, a tárgy- és dokumentáló fényképezés problémái érdekelték. 1928–29-ben egy ügynökség munkatársaként kezdte a fotóit reklám céljaira felhasználni, majd Zürichben Max Dalang műtermében, később színes magazinoknál dolgozott. Több művészeti csoport, például a *„Group 56"* társalapítója. Stuttgartban él és dolgozik.

Fotói konstruktív felépítésűek: egyenes, ferde, feszes, szerkesztett képkivágások, függőleges, vízszintes biztonságok. A teret alakító fény és árnyék, a mozgás, az idő struktúrájának felfejtésére tesz kísérletet. Fotogramjaiban játékos, humoros megoldások. Minimal artos visszafogottsággal keveset vállal, sokat ad.

Stankowski a teremtő mozzanatra összpontosít, legyen az festmény, grafika, reklám, plakát, címlap, fotó, fotómontázs vagy fotogram. Univerzális, ha úgy tetszik, intermediális művész.

Alkalmazott grafikai célzattal indul a feladatnak, de végül csaknem minden esetben megrezzen a léc, önálló művek buggyannak elő, többet kapunk, mint amit a szándék föltételez. Soha nem erőszakolja meg a „formanyersanyagot", például kedvencét, a négyzetet, hanem meglesi a titkait, és saját törvényeik szerint rögzíti azokat. Felszabadult biztonsággal pakolja helyére a formákat, színeket, kifinomult érzékenységgel alakítja a hangsúlyokat. Karmesterként lép a közönség elé, és a mű szerzőjeként távozik a színről.

Dárdai Zsuzsa

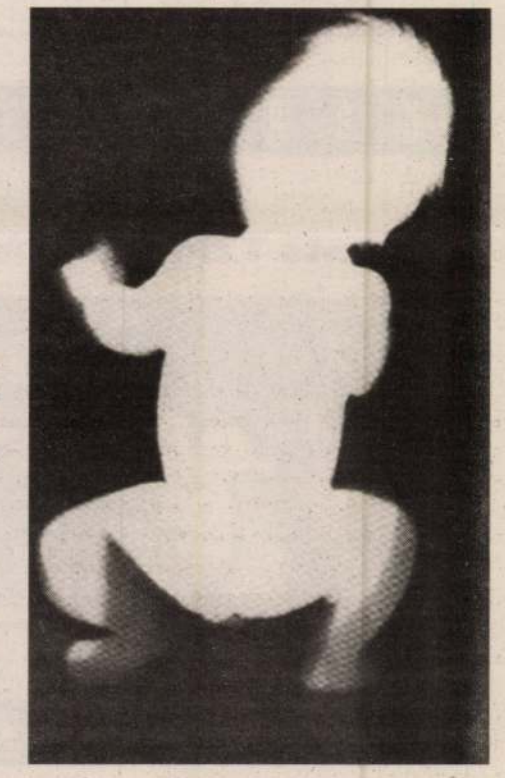

NUDOGRAM

Kelényi Béla

Thomaso Photo

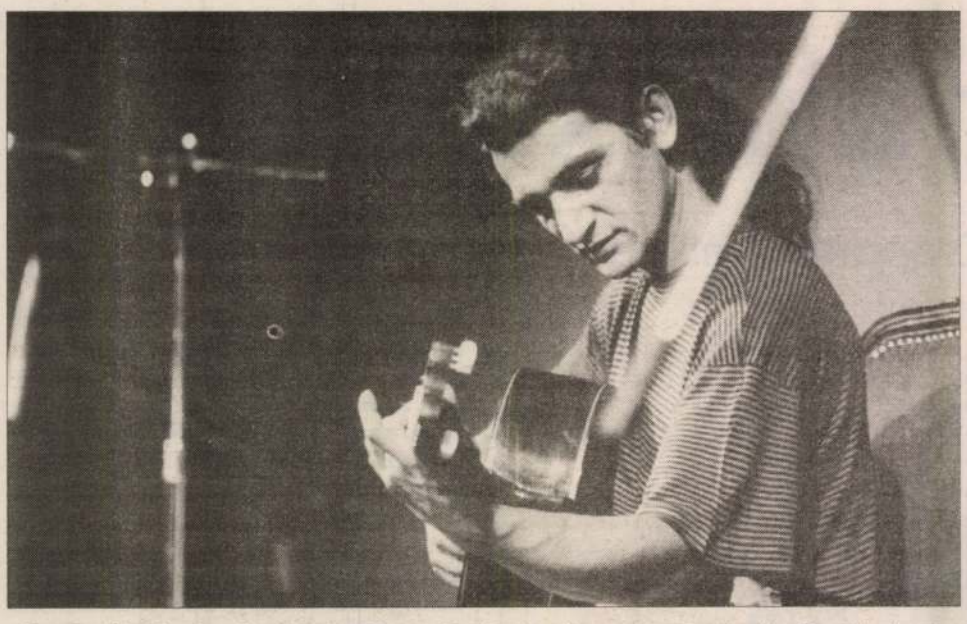

EGYHARMAD TRIO STENDHAL

„Mindenáron gitározni akartam"

Beszélgetés Snetberger Ferenccel

Szórványosan, de tetten érhetően bele-belezenél az amúgy édesmindegy pesti estékbe egy harmincöt éves berlini fiú. Akár 1/3 Trio Stendhalként, akár 1 szólógitárosként teszi, mindenféle hókusz-pókusz nélkül megtelik a nézőtér. Ő *a Snetberger.*

Magyar Narancs: Láttam egyszer egy koncertfilmet, amelyben Sergio Mendes a következő szavakkal konferált be valakit: íme Baden Paul, a világ egyik legnagyobb gitárosa. Remélem, nem sértő, ha én meg azt mondom: a fülemnek olyan, mintha Snetberger Ferenc Baden Paul zenei öcsese vagy fia volna.

Snetberger Ferenc: Nem véletlenül hallod így. Brazil zenén nőttem fel, és éppen ő az egyik kedvencem. Fel is léptünk együtt egy nemzetközi gitártalálkozón Badenben (egyébként Baden Badenben él), nagy örömömre, mert akkor hallottam először élőben. Igazi nagy élmény volt, és ha valamire büszke lehetek, arra igen, hogy brazilnak hittek, mert úgy játszottam brazil zenét, mint ők.

MN: Itt Közép-Európában aránylag kevés a brazil. Kik voltak a mestereid? Hány évesen kezdted?

SF: Az első mesterem az édesapám volt, aki szintén gitározik. Zenész családban születtem Salgótarjánban. Öt-hat évesen nyúltam először gitárhoz, de komolyan tizenhárom éves koromban kezdtem tanulni. Apámnak nagyon sokat köszönhetek, annak ellenére, hogy nem volt igazán kibékülve a gitározhatnékommal. Talán amiatti keserűségében, hogy belőle nagyon nagy gitáros lehetett volna, ha megvan hozzá az anyagi háttér. Én helyette is gitározom. Úgy szeretnék játszani, ahogy ő játszhatott volna.

MN: Hogyan kezdődött a nemzetközi pályafutásod?

SF: Volt egy dzsesszfesztivál 1987-ben (akkor még Nyugat-) Berlinben, ahol Al Di Meola is fellépett. Sikerült a menedzserén keresztül összehoznom, hogy játszhassak előtte. Mondtam, hogy pénzt nem kérek, csak lehetőséget a fellépésre. Végül is ez elég nagy merészség, sőt szemtelenség volt, de nem volt más választásom. Elküldtem magamról egy hanganyagot meg némi ismertetőt, ami nagyon megtetszett neki, így aztán gitározhattam előtte, sőt még gázsit is kaptam. A plakátokon úgy hirdették, hogy Al Di Meola és Snetberger Ferenc fellépése. Így kezdődött a berlini életem. Aztán úgy folytatódott, hogy nagyon megszerettem a várost, mert jobbnál jobb zenészek fordultak meg benne, volt zenei élete, ráadásul ott ismertem meg a feleségemet is. Szóval Berlinben maradtam. Persze onnan is kitekintgettem a gitáréletre. Tartottam egy kurzust Jugoszláviában, ahol nagyon sok jó gitáros összejött. Megismerkedtem egy kiváló olasz gitárművésszel, Ermano Signorellivel, akivel azóta nagyon jó barátságban vagyok. Ő is meglátogatott engem, én is jártam hozzá, s mivel sok olasz zenésszel kerültem jó kapcsolatba, folyamatosan felléptem Olaszországban. Egyszer egy trióval játszottam, amikor odajött hozzám egy producer, és azt kérdezte, nincs-e kedvem lemezt készíteni. Ez olyan volt, mint a mesékben! Erről szokott álmodni egy zenész. Én, aki magyar vagyok, először nem is mertem elhinni. Így csöppentem egy kezdő, de nagyon jól felszerelt olasz stúdióba. Az első voltam, akivel lemezt készítettek. Utánam természetesen jött a Trio Stendhal is. Négyéves szerződést kötöttünk, külön a Stendhal és külön-külön a tagok. Azóta túl vagyok a második szólólemezemen, a Triónak is megjelent a második lemeze, Horváth Kornélé szintén a boltokban van már itthon is. Januárban készülök újabb felvételekre, amikor is David Friedman vibrafonosal fogok játszani, és szeretnék még egy klasszikusgitár-lemezt is elkészíteni. Az ismeretlenségből indultunk mi is, a stúdió is, de az eddig felvett lemezeket Nyugat-Európában és Amerikában egyaránt sikerült eladniuk. Ez, azt hiszem, nagy dolog. A cég neve egyébként – ki ne maradjon – *Sentemo.*

MN: A Stendhal hol foglal helyet az életedben?

SF: A Trio Stendhal fordulópont volt az életemben. Először Horváth Kornéllal alapítottunk egy duót, kerestük a saját hangunkat. Akartunk valami mást, mint ami addig volt. A Figaro Dzsesszklubban jöttünk össze Dés Lacival. Hangolásból elkezdtünk improvizálni, és egyszer csak megszületett az a zene, amire mind a hárman azt mondtuk, hogy ez az! Ez jó. Nagyon szeretem a Triót, de játszom más zenészekkel is.

MN: Hol?

SF: Például Olaszországban, de Franciaországban is van egy zenekarom. Olaszországba nemcsak játszani megyek mostanában. Ermano barátommal létrehozunk ott egy gitáriskolát.

MN: Harmincöt évesen igencsak sűrű életet élsz. Salgótarjáni indulással, ami – már megbocsáss –, egyfajta hendikep, nyilván nem elég „csak" tehetségesnek lenni ahhoz, hogy egy pálya így sikerüljön.

SF: Na igen, egy időben a feleségem menedzselgetett – magamon kívül. Most folytatni fogja, mert egyedül tényleg nem megy, kell a segítség. Persze szükség volt szerencsére, és egyengetni is kellett a pályát, de nincs benne semmilyen titok. Egyszerűen mindenáron gitározni akartam.

MN: Mire vágysz még?

SF: Nemrég voltam Spanyolországban, és megmondom őszintén, hogy volt min csodálkoznom. Legalább egy tucat olyan sevillai cigány gitárost hallottam fantasztikusan játszani, akiket senki sem ismer. Csodálatosan pengetnek! Mivel én is cigány vagyok, ez döntő élmény volt az életemben. Úgy kell szólnia a gitárnak, ahogy az ő kezükben szól! Szeretnék néhány hónapra odautazni, tanulni tőlük. Ezenkívül nincsenek különösebb vágyaim. Szeretnék még sokáig játszani a Stendhallal és más olyan kiváló zenészekkel és nagyszerű emberekkel, mint amilyen például David Friedman. *(Kell-e mondanunk? Ő is magyar ivadék. A szerk.)*

L. Horváth Katalin

NARANCSFÜL

Ando Drom: Chants Tziganes De Hongrie

AZ ÚT KEZDETÉN

Ha jól emlékszem, többségében a képen látható fiatalokból alakult meg az Ando Drom folkzenekar Balogh János (bal szélen) és Zsigó Jenő (jobb szélen) vezetésével a 80-as évek közepén. Valamivel kitölteni annak a rákospalotai cigányklubnak a nehézkesen gördülő hétköz- és ünnepnapjait, lakhatóbbá tenni a jelent, s persze közelebb engedni a tradíciót.

Feltűnő *út* volt e zenekaré, nem nagyon kellett beérniük, magával ragadót zenéltek és táncoltak szinte már az első napokban. Ki tudja, talán túlzottan is zajos volt a siker (igaz, főképp külföldön), a fiatalok jó része lemorzsolódott az évek folyamán. Sőt, legújabban Balogh János is, aki aztán testvérével, Bélával a *Lindri* folkzenekart alapította meg. Ők játszottak, igazán megérdemelt sikerrel a Narancs októberi, Merlin Színház-béli estjén.

Többnyire ugyanazokat a számokat. Többnyire ugyanazokat a számokat, amiket mostanában annyiszor meghallgatok az Ando Drom *Chants Tziganes De Hongrie* című, két évvel ezelőtt felvett, s a nyáron Franciaországban megjelent lemezéről. Berlinben sikerült megvásárolnom, hálisten. Ugyan itt kellett volna, itt kellene, itt lenne muszáj! De nagyon félek, nem lesz kiadó vagy terjesztő, amely rácáfol majd aggodalmamra: éppolyan hozzáférhetetlen marad ez a kitűnő album, mint amiként elveszett már a három legendás (és szintén francia kiadású) Kolinda-lemez.

Nos, a Magyarországon megjelent *rokonértelmű* alkotások közül – beleértve a világhírű Kalyi Jag-lemezeket – nekem az Ando Dromé a legfontosabb. Talán mert először szembesültem azzal, mekkora veszteség tud lenni, hogy nem cigánynak születtem. Elégedjenek meg ennyivel; ne kelljen sem méltó párhuzamokat, sem magasba ívelő jelzőket keresnem.

(7 Productions, 1992)

Marton László Távolodó

Bolond, bolond, bolond világ

Zátonyi Tibor fényképeiről

Az itt látható képeket a fotós infra nyersanyagra exponálta, és az objektív elé infraszűrőt rakott. Az infrafényképezés a látható jelek tartományán túl rögzíti a jelenségeket. Olyan jelenségeket tehát, amelyek hullámhossza nagyobb a látható sugárzásénál, de még nem éri el a hősugárzás hosszát. Az infraszűrő csak a vörösön túli, infravörös sugarakat engedi át. Zátonyi Tibor tehát láthatóvá teszi a már láthatatlan, de még érzékelhető, és segítséggel láthatóvá tehető jelenségeket. Az alkalmazott technika nálunk ritka ugyan, de nem kivételes; a nyersanyagot magas ára és sérülékenysége/romlékonysága okán elsősorban a — katonai, meteorológiai stb. — szakfényképészet használja.

A bemutatott képek napközben készültek, és talán éppen mi siettünk el mellettük a piros 4-es vagy a hír után, hogy banán érkezett az Operaház mellé. Mégsem mernénk megérinteni a kozmikus gerberákat a kirakat mögött, és izzadó balettistákat sem sejtünk a fellobogózott falakon túl.

Az Operát ábrázoló fotó képkivágása árulkodó. A boltívek hajlatait piciny egérlyukként láttatja Zátonyi, és ellenpontozza is őket az ostorlámpa oszlopának ívével, amely szürkén, elhagyatva, összeesni látszik. A kép középpontjában az Operaklub sarka és kupolája áll, játékvár nagyságban, és ebben a perspektívában szűkülnek össze a V-alakban záródó főépületek. Zátonyi fényükkel és árnyékukkal hangsúlyozza a V-alak szárnyait. Az épületek felett és mögött két barokkos felhőpuff látszik, és szürkés tisztaságuk súlya lezárt formákat sugall. Csak az a két test áll Zátonyi fotóján, amelyik kettő a valóságban repül. Sőt, ha akarom: felhője jelenti a forrást a saroképület homlokzatának vakító oldalfényeihez.

Zátonyi világát elhagyta az ember, és az ezért olyan hideg. Akik fel-feltűnnek, csupán kirakati babák, és szomorúan néznek kirakatuk után. A vacokmelegből az utcára kerültek. Sötétek és tónusosak a fekete árnyékok, zsonganak a szürkék és metsző hidegséggel izzik

keljük-e az aranyló ívek és foltok rajzolatában, nehezen eldönthető. Csak a tudat mélyén motoszkál a gondolat: kellett ott valaminek lennie, amikor elkattant a gép. A fotogram érzékenysége keveredik a festményszerűség elvontságával. Az egyes képek helyett — bár ezek a koncepció alapvető, esztétikai egységei — együttes rendjükből bomlik ki végül a „központi mondanivaló". Térbeli elhelyezésük rejti azt a szabályt és ritmust, melyet a fényképész benső művészeti törvényének nevezhetünk. Az első, hét képből álló sorozat (mértani közepén helyet kap — fényfoltokra montírozva — a legtényszerűbb fotográfia nyomeleme, a művész megkettőződött portréja) megismétlődik a szemközti falon. Csakhogy negatívban, ezüstös tónusban, ezüst kerettel. A következő térrészben újra ismétlődik a hét kép, de az aranyszínű fény fehér lesz, a negatívja pedig fekete. Így minden egyes kép ellentéte egy másiknak, ugyanakkor független minőség is. Az eredmény a másság és a referencia ötvözete. A képek a fényképszerűség lényegi vonásait demonstrálják, vagyis az ismétlődést, a negatív-pozitív reprodukciót, a fényt és árnyékot, az exponálás pillanatnyiságát, megannyi művészi eszközt és ellentmondást.

Kelényi Hamvas Bélát választotta szószólójául: „A Kettő az első haladvány és ezért az első művelet, a Kettő megkettőz, vagy ami ugyanaz, megfelez. A Kettő az első megnyilvánulás... A Kettő megnyilvánulásával megnyilvánul a polaritás: a szubjektum-objektum, én-te, arc-tükör, kvalitás-kvantitás, hím-nő, igen-nem, látható-láthatatlan." A szó és a kép egymásra felel...

Hudra Klára

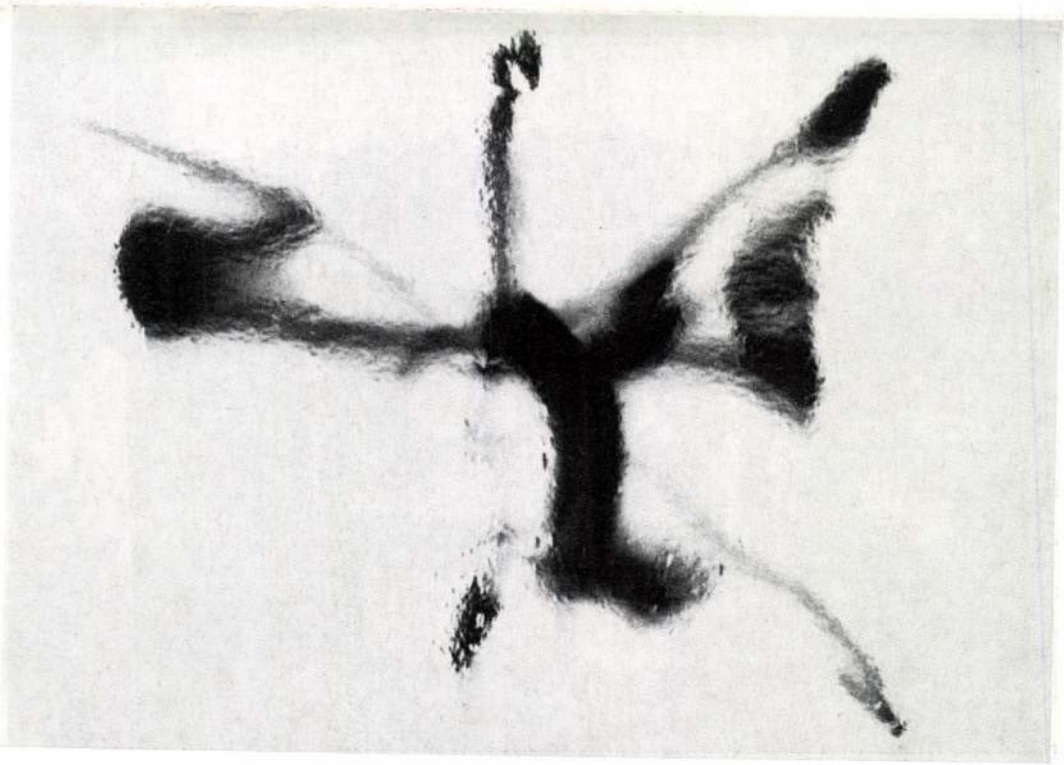

két(?) arca

dekli. Egészen *szabálytalanul* ellágyítja a képet. A forma ekként nem *kiválik* (tolakodóan és öncélúan), hanem *belesimul*. A környezet, a világ eleven részévé lesz, a *valóság* formájává.

Jobboldalt: életkép. A rátalálás izgalma, egy groteszk/emberi helyzet lírája a fénykép tárgya. Emberek (nők) valami éppen nekik való *szerepben*. Mellesleg: éppen szerepen *kívül!* Egy megértő, emberséges kamera figyeli őket, ahogy bolondoznak. Csakhogy a fotográfus végső soron a *negatívval* dolgozik. És nem engedi meg alanyainak (tárgyainak), hogy lírainak mutatkozzanak. Kikeményíti a képet, kimerevíti őket önfeledt örömükből, mert látja: ez a jókedv hamis. A kép hideg, éles, okos. A fotográfus tudja azt, amit az esetleges modellok nem is sejtenek akkor: hogy csak önmaguk karikatúrái ők, nem valóságos lények. Szereti őket, de nem tudja szeretetre méltónak mutatni azt, ami csak szánalmas. Annyira emberi, amennyire szánalmas.

Peter Francisci szlovák fotográfus. Középkorú, Közép-Európában. Az, ahogy lát, nagyon hasonlít ahhoz, ahogyan mi nézünk: középre, mindig középre. Mert sem az érzelem, sem az ész szélsőségei, sem a tiszta forma, sem a tiszta átélés nem segít abban, hogy a helyzetünket az életünkkel azonosítani tudjuk.

(m-i)

Kelényi Béla: Fénymás

Kelényi Béla kiállítása nemcsak a hagyományos fotóművészeti stílusoktól és látványélményektől távolítja el a nézőt, hanem — s ez egy kiállítási szituációban kissé kényelmetlen is — ezenkívül még meditatív magatartásra is készteti az általában több-kevesebb voyeurségre hajlamos látogatót. Valóban a fotográfia szempontjából határesettel állnánk szemben, olyan képekkel, melyek bár műgonddal készültek, ámde nem ábrázolnak semmit? Hiába vizsgálódna, amikor a szerző által kiválasztott és egy egzotikus valóságból kiragadott történetet, illetve annak lenyomatait kutatja?

Nem kétséges, hogy mindez így igaz, s emlék-leporellók, képmások helyett ún. fény-képeket, eredetibb megfogalmazásban a fény segítségével feltárt, „előhívott", kipréselt képeket, azaz „fénymásokat" szemlélhetünk. A sajátos szóösszetétel pontosan nevezi meg a látottakat, s a kiállítótér, a galéria pincehelyisége, további hasonlatokra ösztönöz. A kiállított fényképek koncepcionálisan is, mintha csak Platón barlangjában lennénk újra, a fotografálás szimbolikus, filozófiai ízű problémáira hívják fel a figyelmet. Sűrítetten jelzi mindezt az az ezüst-arany, fekete-fehér téglalapból álló, kereszt alakban felfüggesztett négy sík, amely a pince előterében, a két dongaboltozatos folyosóra osztott terem találkozásánál fogad. Tulajdonképpen ez a négy lap jelzi a fotók elrendezési logikáját és szimbolikus jelentéstartományát.

Kelényi fotóinak tehát a fény a témája, a maga absztrakt, majdnem anyagtalan mivoltában. Hogy csak tűnékeny fénypászmákat vagy egy tárgy körvonalainak manipulált felületét érzé-

A felvételeket Fejér G. Tamás készítette

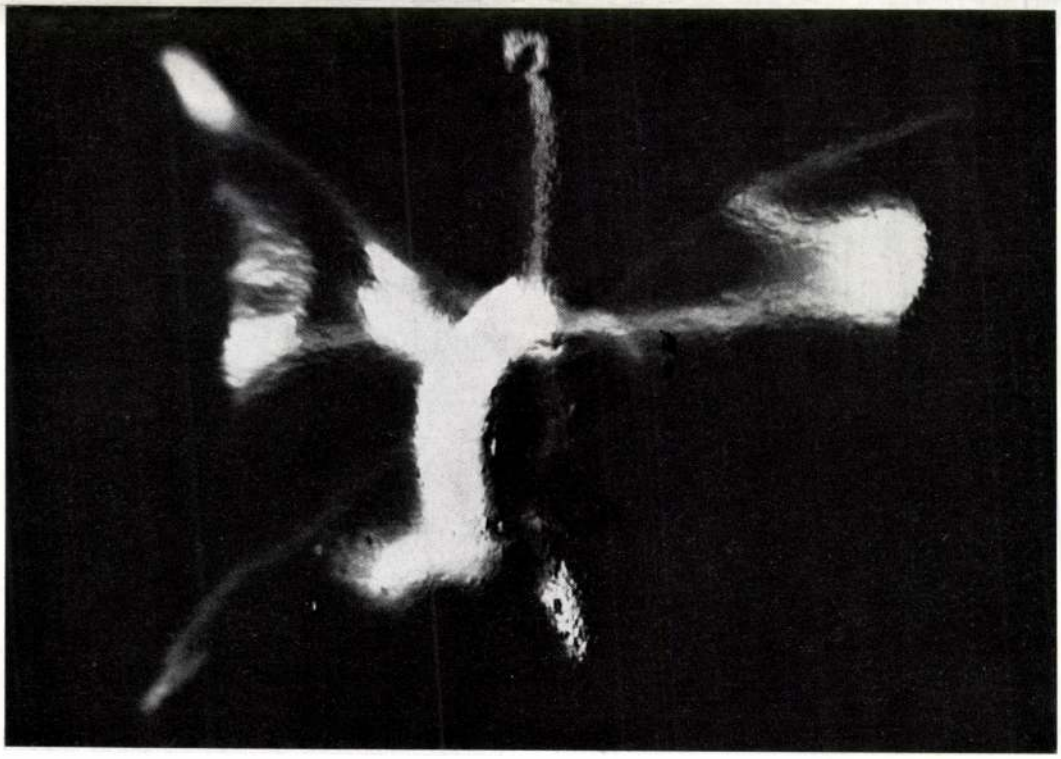

1991. szept

FILMJEGYZET

›rszág, pokol, Parker

az angolból iszta ameri- endező min- l azon van, miért szokott az, legalább- amit menny- k (vagy csu-), s miért füs- nősen olykor nélyebb bugy- egy darabka k ember szá-

nagyszerű ér- nuzsika iránt, ig csinál ze- ranokat, mint *Floyd: A Fal.* olyan tulaj- nehezen el- a marconán tika számára, gántagjainak magánéletében, s ez — Aki Kaurismäki nagyszerű tragédiáinak tanúságtétele szerint — Finnország. A csuda gondolta volna! Most meg itt egy japán tangó. Amerikában. Az ott élő japánoké, a második világháború kitörésének előestéjén.

Van Alan Parkernek még egy kellemetlen tulajdonsága, érzelmessége mellett: érzékenysége. Nagyfokú társadalmi érzékenysége. Igazi liberális. Fölháborodni is tud, még ma is, a mai Amerikában is. Mindenen, ami embernek ember által való kíméletlen kiszorítása a földi paradicsomokból, minden, ami diszkriminálás, földi pokolra taszítás. Ez a filmje is erről beszél. Az Észak-Kaliforniában,

zerelem: Tamlyn Tomita, Dennis Quaid.

iga bújik elő yiszor, vala- nem zenés a rámai: érzel-

Alan Parker

Gyertek el a című drámai van azért fi- muzsika (mint m zenés film- l mindjárt az ngó. Azt hin- a műveletlen íg utána nem ngó, ez a sza- tin érzelmes- supán. Aztán gész története Argentínában: mtörténet. A n a népi elé- zenésítője, so- uzsika és tánc pában lett be- nmuzsika és kes, hogy van ahol arányta- agy szerepet k ez a tangó- ó rétegek ma- Los Angeles és Reno között található Manzanarban — olvasom a filmhez mellékelt fölvilágosító dokumentációban — az a szöveg áll ma egy emléktáblán:

„A második világháború elején 110 ezer japán származású egyént internáltak különböző táborokba. Manzanart, amely tíz hasonló tábor közül az első volt, szögesdrótok és őrtornyok vették körül, és tízezer személyt tartottak itt, nagy részük amerikai állampolgár volt. Az itt elszenvedett igazságtalanságoknak és megaláztatásoknak, amelyeknek oka a hisztéria, a fajgyűlölet és a gazdasági kizsákmányolás volt, soha nem szabad megismétlődniük."

Ezzel az utóbbi megállapítással igencsak egyetérthetünk, kivált, ha megtekintettük Parker filmjét. Amely egyébiránt egy nagy szerelem története is. Egy ír—amerikai és japán—amerikai nagy szerelmének története. A Mokép hozta Magyarországra.

Csala Károly

E hónapban nem írunk arról…

Tanulságos levelet kaptam nemrégiben egy magát megnevezni nem szándékozó balatonvidéki pedagógustól. Azon kesereg, hogy műkritikáim nem csinálnak kedvet a tárlatnézéshez, hogy sok bennük az idegen szó, hogy csak beavatott kevesekhez szól.

Elgondolkoztam igazságán. Ő „szerelmese a művészetnek", és „diákjaiban igyekszik felkelteni az érdeklődést a legnagyobbak iránt". Ugrásra készen vár, hogy a fővárosi szemleíró felfedezzen egy új Munkácsyt, aki olyat fest, mintha élne vagy egy új Csontváryt, aki úgy fest, amilyen az álom. És én ehelyett csak írom a magam zűrzavaros élményeit kisgalériákból, amelyeket jó, ha tucatnyian látogatnak, és pincetárlatokról, amelyeknek kulcsát rendszerint a házmestertől kell kérni. De ez a kisebbik baj. A nagyobb, hogy a kisgalériákban és a pincetárlatokon olyanféle produkció látható, amely első pillanatra nem adja meg magát a befogadónak. Amely művészei előismeretet, szakszószedetet, sőt eszmetörténeti vértezetet feltételez. Amelyet lehet elitista, bennfentes, elefántcsonttorony-művészetnek is tekinteni, de lehet a szabadság, a tagolt társadalom, a magas kultúra bizonyítékaként is értékelni.

Az első variáns ismerős: a leegyszerűsítő populista kultúrpolitikák mindig is arra számítottak, hogy az *értelmiségi különvéleményt* szokatlan mássága miatt tépi majd szét az ízlésében magát megsértve érző, „egészséges művészetet szerető" nagyközönség. A második variáns Magyarországon itt és most csak vágykép. Feltenné azt a toleráns társadalmat, amely tudomásul veszi a kis körök szabadságát, a rétegnyelveket, és egyáltalán, bármiféle eltérést az átlagolt normától. Amely ilyen alkalmakkor nem beszél „elfajzott művészetről", mint tette azt a harmincas évek Németországa, és nem szántatja föl az avantgárd tárlat helyét buldózerrel, mint az megfigyelhető volt a tegnapi Szovjetunióban. Balatonvidéki pedagógus levelezőm kérését tehát csak úgy teljesíthetném, ha kölcsön venném a Népszabadság egy új, népszerű rovatát, a „Ma nem"-et. Valahogy így:

E hónapban nem írunk Szotyory László Stúdió galériabeli kiállításáról. Mert igaz ugyan, hogy a fiatal festő könnyen felismerhető témájú képeket fest, az egyiken két férfi látszik, amint merengenek, a másikon egy meztelen nő, amint egy üres városban rohan, a harmadikon egy franciás kastély, amint egy szélfútta parkban magányoskodik. De az már túlbonyolítaná a leírást, hogy e *felismerhetőség* nem is annyira természetelvű megfigyelésen, mint inkább művészettörténeti elődök és jelentős kortársak alapos ismeretén nyugszik. Ezúttal tehát *nem* emlékezünk meg az előítéletektől gyötört és haláltáborba hurcolt nagy mintaképről, Farkas Istvánról, és tapintatosan *nem* szólunk a szorongáspiktúrából

Szotyory László: Félelem (1989).

kitűnőre vizsgázó kolléga, Fehér László teljesítményének delejező erejéről. Inkább csak tanácsoljuk Szotyorynak, hogy odáig szűkítse le érdekes témáit, és addig redukálja szálkás nyomot hagyó ecsetkezelését, ameddig a néptől legelrugaszkodottabb kritikusának sem jut majd eszébe epigonizmust, divatot, utánérzést emlegetni.

Továbbá e hónapban nem írunk Kelényi Béla Józsefvárosi Galériában megrendezett tárlatáról.

Dehogy fogunk besétálni abba a csapdába, hogy miközben leírjuk az environmentet (műalkotássá szervezett és összefüggő művekkel benépesített zárt teret), a plafonról lelógó huszonötös mignonégőt (kis átmérőjű foglalatba illő körtét), a szimmetrikus (a jobb és bal oldal hasonlóságot mutató) kompozíciót (műelrendezési elvet), akkor éppen az üvegre festett taukeresztet (a kereszt rövidebb, függőleges elhagyásából származó jel, amely azonos a görög betű alakjával), a szénporral töltött kádak és vasalt talpfák ürügyén emlékezzünk meg a posztmodern (új művészet utáni) processzió (szentség szakrális körüljárása) misztériumgondolatáról (beavatottak számára fenntartott vallási szertartás elméleti közelítése). Inkább elküldjük a nézőt-olvasót egy posztgraduális (szakmai továbbképző) tárlatra a *Budapest Kiállítóterembe*, ahol a Kelényi típusú művészet kilencszeres bővítésben látható *Szűk út* címmel. Ők kilencen úgy is, mint új istenkeresők, úgy is, mint a konvencionális (megszokott) egyházművészet tételes tagadói, úgy is, mint a racionális (észelvű) világkép cáfolói, vizuális gesztusokkal (látható tettekkel) agitálnak (győzködnek) a credo quia absurdum (hiszem, éppen mert észellenes) tertullianusi (kora keresztény prefilozófustól, a patrisztika nagyjától megfogalmazott) élményéről.

Ebben a hónapban ugyanis hasonlatok és idegen kifejezések, múltidézések és szakzsargon szavak nélkül csak *Vereczkey Szilvia Dorottya galériabeli* kiállításáról lehetne írni. A tiszta színekből varrt, gyerekszobába illő fényelzáró függönyökről, a csíkozott díszpárnákról, az ágyazást könnyítő vastag takarókról és az ágy elé készített, meghitt hangulatú papucsról. Ezekről az alázatos női munkával összefércelt pamutkárpitokról, a ridegedő világot hő- és hangszigetelő pamutbélések tárlatáról.

Ámbár, ha nagyon muszáj, ez alkalommal is lehet értekezni a magyar textilipar innovációra (megújításra) képtelen restségéről, a közízlés iparművészt bénító konzervativizmusáról (maradiságáról) és a vásárlóerőt feltérképező marketing (piackutatás) elégtelenségéről. Mert valószínűleg ezért történhetett, hogy egy elitista (felső osztálybéli) kisgaléria falai közé kerültek azok a csudaszép paplanok, amelyek rendes ügymenetben egy áruházi osztályon várnának vevőre. Legalábbis abban a társadalomban, amelyben az exkluzív (zártkörű) művészet nem keveredik össze a tömegigényt kielégítő ipari kultúrával. (Az utóbbi idegen kifejezést, elnézést ismeretlen levélírómtól, de nem tudtam lefordítani.)

P. Sz. J.

Nem a kordivat szerint

Képünkön Peter Karvaš látható — a fotó alkotója Huszár Tibor. Karvaš az a szlovák író, aki egy kitűnő drámájában, az Éjféli misében őszintén megírta a nemzet önbírálatát. Utána ezért — és pontosan ezért — nem szerette őt a szlovák hivatalosság. Most már rehabilitálták, s újabb cikkei okosan fejtegetik az elmúlt negyven év történetét.

Az eredeti felvétel a budapesti Cseh és Szlovák Kulturális Központban tekinthető meg, Huszár Tibor tegnap megnyitott kiállításán. A szlovákiai írókról készített fotósorozatban az említetten és egyebeken kívül Grendel Lajos, Dominik Tatarka, dr. Chmel, sőt Bohuslav Chnoupek portréi is szerepelnek — az utóbbi külügyminiszterkedése előtt igencsak ügyes hírlapíró volt. Huszár nem válogatott a kor divatja szerint, azokat mutatja be, akik Pozsonyban létező irodalmárok voltak — és reméljük, hogy lesznek is. Az írók arca megismerhető Huszár fotóiról — az olvasásukat persze nem pótolhatja a kiállítás… bár erről természetszerűleg nem a fotóművész tehet.

E. F. P.

VOLVO

Tehergépjárművek
teljes típusválasztéka.
ÉRTÉKESÍTÉS,
MÁRKASZERVIZ.

NONSTOP DKV és országúti műszaki mentőszolgálat.

INTERSERVICE
Budapest III., Zay u. 24.
Telefon: 188-9176; 188-9175; 168-6871
Fax: 188-9176

Műszaki segélykérés 0–24 óráig: 06-60-35-666

MŰÁRT RT. Üzlet a vállalkozóknak.

A MŰÁRT RT. hazai és import bolti, vendéglátóipari gépeket, eszközöket és teljes üzletberendezést kínál Önnek.

Az ötlettől a megvalósításig ránk bízhatja leendő üzletét. Segítünk megtalálni a megfelelő megoldást.

A megrendelt termékek házhoz szállítása után kulcsrakészen átadjuk új üzletét.

Sőt, értékhatártól függően ár- és fizetési kedvezményt adunk.

Az érdeklődőket várjuk
a **HOVENTA** kiállítás
F pavilonjában is.
Vállalkozó
a vállalkozóknak.
MŰÁRT RT.

MUÁRT RT

Topreklám

KELÉNYI Béla

KELÉNYI Béla

91 6 38-39

12. 65

Új Művészet

KELÉNYI Béla

TAV,installáció a Józsefvárosi Galériában - 91.12. 65

Új Müvészet

KELÉNYI Béla

Átfestett kép,1990,xerox,tus, 40x29 - 91.6.38

A-idész,1985,fotó, 29x24 - 91.6.39

[1-2]

Új Művészet

KELÉNYI Béla

Bp., Zichy Katély, 1985

(bán)[BÁN András]: Terek és felületek megbontása : Budapesti kiállitásokról. = M.Nemzet, 1985. május 23. 7.

Az *introligatori curiae* munkái
hettek Erdélybe, ha elég szűk körl
komponált, választékos színezésű
a korabeli erdélyi könyvkötésektől
leginkább a német reneszánsz g
zsúfolt stílusa divatozott. A kolo
mellett működő könyvkötő-műhel
(1570-es évszámmal)[62] és M
tet,[63] vagy Székesfejérváry And
Brassóban kötött *Autores Historia*
jellemző példái ennek a stílusnak.
erdélyi kötéstörténete egyáltalán
így összehasonlító anyagunk igen
kell kockáztatnunk azt a föltevé
jutott krakkói királyi könyvkötés
semmilyen hatást a korabeli erdé
létük megvillanó színfolt csupán az
tarkaságában s az is — mint ann
nyészett a zűrzavaros századfordu

Báthory István humanista mű
((főképp a történetírás) pártolásá
majd később Lengyelországban u
nista körről és a fejedelem s király
szeretetéről eddig is sokat tudtunk
volt rá — de ennek a szenvedé
csupán egyik oldala volt fontos a ku

talom, a belbecs.[65] Nagy gondo
király könyveinek külső megjelenés
filiájának csak egyik oldala volt a t
jelenés mellett; akként a könyvköt
volt az általa pártolt vagy személyél
művészet egészének. A köteteket u
tették metszetek: ornamentális dís
rálisok is — s ez a metszet anyag
ahová a könyv. S nem csupán kir
gyelmességből. Ez a tény más műv

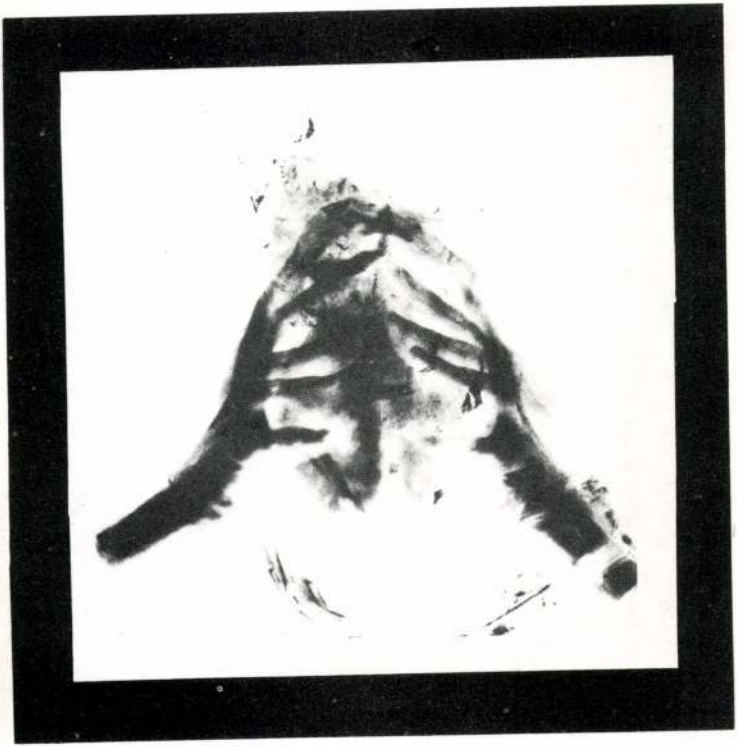

a-idész

„Ugyanis van egy régi elgondolás, amire emlékszünk, miszerint innen odaérkezve ott vannak, és azután ismét odajönnek és halottaikból újraszületnek; és ha ez így van, ha a holtakból születnek meg újra az élők, lehet-e másképp, mint hogy a mi lelkeink vannak ott? Mert nem születhetnének meg újra, ha nem léteznének és ez elegendő bizonyság arra, hogy így van, ha ténylegesen nyilvánvalóvá válik, hogy az élők nem származnak sehonnan máshonnan, mint a halottakból;"

Platon: Phaidon

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

Megnyitó: „ÖRÖKNAPTÁR" deperformance
zene: Hortobágyi László (GĀYAN UTTEJAK MANDAL,

Tisztelettel meghívjuk

kelényi béla

kiállítására

Óbudai Pincegaléria

III. Fő tér 1., Zichy-kastély

Dokumentáció: Fejér G. Tamás

Megnyitó: 1985. V. 13-án 18 óra.

Megtekinthető: 1985. V. 13—VI. 2.
keddtől—péntekig 14—18 óráig;
szombat—vasárnap 10—18 óra között.

TISZSZO GT

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kelényi Béla, szobrász, műterem

ÉLET ÉS IRODALOM

1984 SEP 14

1021

felül · lép · felül · lép · felül · lép · felül · lép · felül · lép · felül · lép · felül · lép

Kelényi Béla: Emlékműterv

IRODAL

KELENYI Béla

Tillmann J. A. : A hatémérés statisztikájáról. Kelényi Béla orvosnak gyakorlatai. = Hj; Symp., 88. 1. 26-27. ill.

45 l. | M

ben már erre utaló bejegyzést találunk. Valószínű, h
badságharc előtt 1847 körül létesült.

E kerti építmények tervezését tulajdonítjuk feltéte
tásra szorulóan Romanónak. Ha így van, az elegend
magyarázat arra, hogy építtetője mintegy öt évvel kés
polna tervezésének szerény feladatát is.

A kerti architektúrával kapcsolatos itteni szerepl
gatja, hogy éppen efféle dekoratív feladatok megold
ge,[37] tehát érthetően fordultak hozzá az építtetők ilye
ni fogjuk – több ilyen tervet készített magyarorszá
hogy épp ekkor, 1846-47-ben készült Romano terve
alább tárgyalandó romantikus átépítése.

Ürményi és Romano nem magától értetődő kapc
szetesen egyelőre nem tudunk semmit. Származhato
közvetítésével, kiknek Romano már dolgozott, de a
zetéhez tartozó, magas méltóságokat viselő, Bécsben
agilis Ürményi találhatott egyéb utat is hozzá. Roma
függött Karl Alexander Hügel báróhoz, a híres uta
melynek nyomán Metternich kancellár is megbízója

KELÉMYI Béla

Kelémyi Béla: Deperformance.

= Li Sympo, 88, 1. 24-25. ill.

45 - | M

Kivitelezését ifj. Wojta Donát szombathelyi építőmeste
ban lévő épület romantikus architektúráját 1962/4-be

4. A sárospataki várkastélyhoz készített kisel

1840 körül nagyobb átépítések, műszaki munkál
Ezekből mindent, aminek tisztázását a hézagos forrá
Mihály a kastély és a vár 1955-1962 közt folyt helyreál
pos, tüzetes ismertetésében bemutatott.[47] Az OMvH
taki anyagban őriz egy sor Romano tervet, melyek kö
dig hátul, utólag, ceruzával ráírták, hogy Romano ter
datált (1841), a többire nincs dátum írva. A névaláírás
no formában szerepel, a többi lapon Jean Romano vá
valószínűséggel megállapítható, hogy – főleg a részlet
no tervekből eredetileg több volt. A tervek vagy nem,
sultak meg. Ennél több egyelőre nem állapítható meg

Architektonikusan jelentősebbek ezek közül a könyvt
zó, belsőépítészetileg is kidolgozott három tervlap és e

KELÉNYI Béla

kiáéll. Dél c. kiáll., Vác,Görög Templom, 1992

ism. ZSUBORI Ervin: Az idő körei. = Magyar Narancs 1992. nov.26. 41.

27, 1984, 8., 1984 104-109., ill.

619. A KÖZÉPKORI Buda királyi palotája és gótikus szobrai : Vezető a Budapesti Történeti Múzeum Kiállításán. A kiállítást rend. Feuerné Tóth Rózsa, Bertalan Vilmos, Csorba Csaba. A vezetőt írták Csorba Csaba, Feuerné Tóth Rózsa, Zolnay László. [2. kiad.] Bp. : Budapesti Történeti Múzeum, 1984 71 p., ill. **ism.** BOGYAY, Thomas von = Ungarn Jahrbuch, 12 1982/1983 (1984) 266-267. [1. kiad.]

620. KUBINYI, András: Bäuerliche Alltag im spätmittelalterlichen Ungarn. In: Bäuerliche Sachkultur des Spätmittelalters. Wien : Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1984 235-264., ill.

621. LEVÁRDY Ferenc: Gyöngyöspata, Plébániatemplom. Bp. : TKM, 1984 [16]p., ill. (Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára ; 156.)

622. MAROSI, Ernő: Die Anfänge der Gotik in Ungarn : Esztergom in der Kunst des 12.-13. Jahrhunderts. Bp. : Akadémiai, 1984 385 p., ill. **rec.** CROSSLEY, Paul = Burlington Magazine, 126, No 981, 1984 787.; DERCSÉNYI, Dezső: New books from early gothic to renaissance. = New Hungarian Quarterly, 25, No 96, 1984 149-152.; A. GERGELY András: Az esztergomi gótika könyve = Magyar Hírek, 1984. december 22. 52.; RABEL-JULLIEN, Claudia = Bulletin Monumental, 142, 1984, 3. 335-336.

623. MAROSI Ernő: A középkori művészet nyelvi funkciója. = Művészet, 25, 1984, 8. 8-11., ill.

624. MAROSI Ernő: A reprezentáció kérdése a 14-15. századi magyar művészetben. = Történelmi Szemle, 27, 1984, 4. 517-538., ill. E R

KELÉNYI Béla

M. Csepécz Szilvia: Tan: [Beszélgetés Kelényi Bélával]. = Irodalmi Szemle. XXXV. évf. 2. sz. 1992 219-224. p.

KELÉNYI Béla

BARNA Róbert: Árnyékvilágkép : Kelényi Béla Fénymás
című kiállitása. = Vigilia, 53.évf. 4.sz. 1988 319.p.

5 Altichiero und Mitarbeiter, Martyrium der hl. Lucia.

stückelt und dy
ter geht Vitale
kleinere Grupp
und ungewöhnl
det solche Lösu
in der Kirche vo
wird zusätzlic
dunkler Hinte
Aufenthalt des
Bildern für den
„Nikolaus-Leg
sition geschaff
des Trecento
Friaul ist eben
den zu behand
ziemlich große
des „Laurentiu
wie auch das
stabes *(Abb. 1*
Vitale stamme
sichter mit ihr
durch eine hell
Die „Ladislaus
lien, aber die V
(Abb. 8). Hier

KELLE Sándor

ROMVÁRY Ferenc: Kelle Sándor. = Örökség 1989,
33 -35.p. ill

ötve T Ø

ötve T

Évkönyve

L

L

L

L

L

L

7 L

5 L

6 L

39 L

KELÉNYI Béla

PETŐCZ András: Kelényi Béla és a láthatatlan jelenlét. = Uj Irás, XXXI.évf. 2.sz. 1991 100.p. és ill.

Közelhozza Mattis-Teutschot az orosz mesterh
tikus, korlátlan áradása, amely a kép széleitől
színes formációkat. Franz Marc képeihez els
1915 előtti művei hasonlítanak. Kandinszkij stí
1915—16 utáni festmények vannak rokonságb
inkább a „Ló, tájban",[23] a „Kék ló",[24] „Gazellák"
korai stílusához. A „Ló, tájban" (78. kép) kom
mosódó sárga-kék tájkörnyezete Mattis-Teutsch
tájképeinek[26] atmoszférájával rokon, a két m
függetlenül — hasonló belső fejlődésen ment
a tájban lévő motívum egyaránt érzelemmel
valamire. A látható valóság tágabb, pantheiszt
Ugyanez a figurális, ábrázoló korszak Kandin
ciókban több az intellektuális, mint az érzelm
koncentrikus színsávok egymás körül gyűrűz
váltogatva feszültséggel telítik a képfelületet (7
az ábrázoló—nem-ábrázoló művészet határán:
A lírai, zenei hatású, expresszív gyökerű alkot
amely az egyes amorf formákat összetartja. A

Kelényi Béla

32 t.

ÉS 2002 április 19

SZÉKY JÁNOS: **Méd levelek**

Egy kis pragmatika

A *Népszabadság* jelentése szerint kezdi meghozni gyümölcsét a 2001. évi XCVI. tv., mindközönségesen a nyelvtörvény. Ha az üzlet cégtábláján nincs ugyanakkora magyar felirat az idegen nyelvű mellett, manapság már nem kaphat működési engedélyt. A ma még valahogy elvegetáló (növénykedő?) nyelvrontók év végéig kaptak haladékot. Csak úgy elképzelem, amint a Senator Poker Club nevű játékterem Képviselő (© Selmeczi Gabriella) Póker Társas Egyletre magyarosít, bár a póker is eléggé idegenszerű, úgyhogy próbálkozni kellene a *böködővel* vagy a *nagyzolóval* is. Még bizsergetőbb az a kilátás, hogy a TOPLESS DANCERS a szellemi hon- és környezetvédelem jegyében FELSŐRÉSZ NÉLKÜLI TÁNCOSNŐK formájában születik újjá, győztessé, magyarrá.

„Ha valamely idegen nyelvű kifejezés meghonosodottsága tekintetében vagy a magyar nyelvű szövegfordítás nyelvhelyességét illetően kétség merül fel, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke által kijelölt tanácsadó testület állásfoglalása irányadó" – mondja az imént említett törvény. Tiszta sor: a magyar nyelvbe való jövevényszó az, ami e testület tagjainak (gondolom, szótöbbséggel) ismerős. Üldözendő idegen nyelvű kifejezés viszont az, ami nekik újdonság. Ekképpen a bizottság elnöke – az említett cikk szerint – magyarnak minősíti a hotelt, a pizzériát és a szaunát, ellenben idegennek – tehát megmagyarosítandónak – a szoláriumot, a gyrost és a barbecue-t. Most egy pillanatra feledkezzünk meg az effajta distinkció (pardon: megkülönböztetés) abszurd szubjektivitásáról (bocsánat: képtelen alanyiságáról), és vegyünk észre csupán annyit, hogy nyelvünk történetében először állítottak hivatalos, törvényi akadályt a magyar szókincs gyarapodása elé.

A „gyros"-t cenzúrázó fényes logika mögött két alapfeltevés rejlik:

A nyelvi közlés szigorúan a nyelven belül történik, nincs köze a valósághoz (idegenszerűbben: nincsenek pragmatikai vonatkozásai). Az egyszerű magyar ember tehát, ha a „gyros" feliratot látja, nem tudja, hogy megfelelő pénzösszeg ellenében pillanatokon belül gyrost ehet pitában, hacsak fel nem tüntetik, hogy a szóban forgó termék: forgó nyárson sütött hússal készült eledel a Földközi-tenger keleti partvidékén elterjedt lepénykenyérben.

Bármely tömör és nemzetközileg használatos kifejezésnél jobb lehet bármely marhaság, amennyiben annak lexikai elemei – legalábbis a bizottság megítélése szerint – még a törvény hatályba lépése (2001. február 18.) előtt kerültek a magyar szókincsbe.

Az utóbbi elgondolást jól szemlélteti az a példa, melyet Tenczer Gábor idéz említett cikkében. A „last minute utak"-ra valaki – talán hivatalos személy – a következő megoldást javasolta: „utolsó perc utak", ügyet sem vetve arra, hogy *a)* ez nem felel meg a magyar helyesírás szabályainak, *b)* a magyar nyelv képzővel jelzi azt, amit az angol gyakran a szórenddel, nevezetesen, hogy a főnév melléknévként értendő. Az elfogadható változat ily módon „utolsó perces" vagy „utolsóperces" utak volna (sajnálom, de magyartanári oklevéllel és némi posztgraduális nyelvészképzettséggel sem tudom, hogy ezt vajon egybe vagy külön kellene írni). Mindez azt is mutatja, hogy könnyebb törvényben elrendelni a szómagyarítást, mint döntéshelyzetbe kerülő értelmiségieket megtanítani a magyar (és, mondjuk, az angol) nyelvtan alapjaira.

A törvényhozás meg a nyelvi műveltség kapcsolatát talán nem is feszegetném, ha miniszterelnökünk 2002. április 9-én nem hívott volna össze *nemzetgyűlést* a Kossuth térre. Képviselőtársai, valamint az akadémikusok közül nyilván nem szóltak neki elegen, hogy ez a szó foglalt, *parlamentet* jelent, olyan pedig már van a tér Duna felőli oldalán. Meglehet, az ötletgazdák *népgyűlésre* gondoltak, azt szerették volna egy kicsit megemelni, mert hát a „nép" szó – mondhattak akármit Madisonék, a világ első *polgári* alkotmányának szerzői 1787-ben, Philadelphiában – valahogy olyan snassz. Megsúgom: a nép angolul *people*.

Hátha valakinek egyszer majd eszébe jut, hogy a magyar megfelelőjét is kitegye a cégtáblára. „Jól érzékelhetően", ahogy a törvény fogalmaz.

KOLTAI TAMÁS: **Színház**

Állami piktúra

A legjobb új magyar drámát múlt szombaton mutatták be a Madách Kamarában. Howard Barker írta a nyolcvanas években. A *Jelenetek egy kivégzésből* politikai dráma. Mácsai Pál rendezése politikai színház. Széplelkek finnyásan húzzák el a szájukat, affektált sóhajokat eregetnek. Ah, politizálni a színházban, nem való. Hová lesz az általános emberi? Az éteri esztétikum? A fölülemelkedés? A posztmodern? Távozz tőlem, sátán, fújják a füstöt a magyar írók a politikai színházra, az egy Spiró kivételével. Néhány rendező (Máté, Zsámbéki, Zsótér) kínjában világirodalmi klasszikusokból csinál életrevaló új magyar drámát, mások (a Mohácsi testvérek) maguk szerkesztenek, a társulattal közösen. Elsőműves szerző folyóiratban talált szociodrámáját még eljátssza a vidéki stúdió, mielőtt végleg bezárna. Nagy színház kizárva. Majd ha az írók is, a színházi emberek is abbahagyják a köldöknézést, és úgy döntenek, hogy ebben az országban élnek, akkor lesz drámairodalom.

A Kaposváron hat éve már játszott Barker-darab napi, heti és havi aktualitását szívrepesve érzékelte a bemutató közönsége, különösen a kritikus karzat. A *Jelenetek egy kivégzésből* arról szól, milyen az, amikor a hatalom rendel kultúrát. Galactia, a velencei festőnő – a XVI. században vagyunk – hazafiatlanul festi meg a győztes lepantói csatát. A történelmi freskóból hiányzik a nemzeti pátosz. Az élők nem elég lelkesen tartják a zászlót, a halottaknak eltorzul az arcuk, és széttrancsírozott tagjaik összekeveredtek az ellenség testrészeivel. Ez elfogadhatatlan az állami megrendelőnek: a háború nem lehet mészárszék, ha a hatalom a saját ideológiáját akarja ünnepelni általa. A megoldás egyszerű: ha a történelem nem tetszik nekünk, a szó szoros értelmében át kell festeni. Hogyne értenénk ezt ott, ahol éppen a legnagyobb magyar öngyilkosságát festik át. Barker darabjában is akad egy dilettáns festő, aki hajlandó új lepantói csatát festeni. A független zsenit meg börtönbe zárják. Aztán kiengedik, sőt, a freskóját is kiállítják, részint mert az új kép szar (ennyivel különb a velencei köztársaság a miénknél: van benne minőségérzék), részint mert a régit a főtanácsadó ellátja a hülye népnek szóló ideologikus magyarázattal. A hülye nép úgyse érti, el van foglalva azzal, hogy disznóvérből készült-e a vörös festék. Ez is ismerős ott, ahol Hermann Nietschnek hasonló színvonalon csinált reklámot az elszántan álszent politikai hivatal.

Mácsai egy-két finom utalással bővíti az eredetit, eltol néhány hangsúlyt – főideológus és a dózse szeretője lesz a leszbikus és cinikusan független kritikusnőből –, de a lényeget illetően a szerző tökéletes partnere. Látszik, hogy elmélyült kapcsolat fűzi a fikcionáltan történelmi, fogalom- és gesztuskészletében leleplezően XX. századi szüzséhez, s nemcsak értelmiségiként a politikai drámához, hanem rendezőként is a reneszánsz vérbőséggel ábrázolt emberi viszonyokhoz. Szakmai bravúr, ahogy az alkalmatlan színpadot játéktérnek használja (ez az elmúlt ötven évben maradéktalanul csak Bojan Stupicának sikerült, neki is enteriőrdíszlettel). Füzér Annié az érdem, aki lemegőt visz az oduba, kitágítja és lezárja egy fényáteresztő,

BAKÁCS TIBOR SETTENKEDŐ: **Tévé-mozi**

Isten velük

lül egy vagy két év. A holisztikus szemlélet baja, hogy vizuálisan drága, de az is igaz, hogy a mucsai tempó – öt perc alatt felvesszük, aztán sika, kasza, léc – sem tartható. Erdei és Kar-

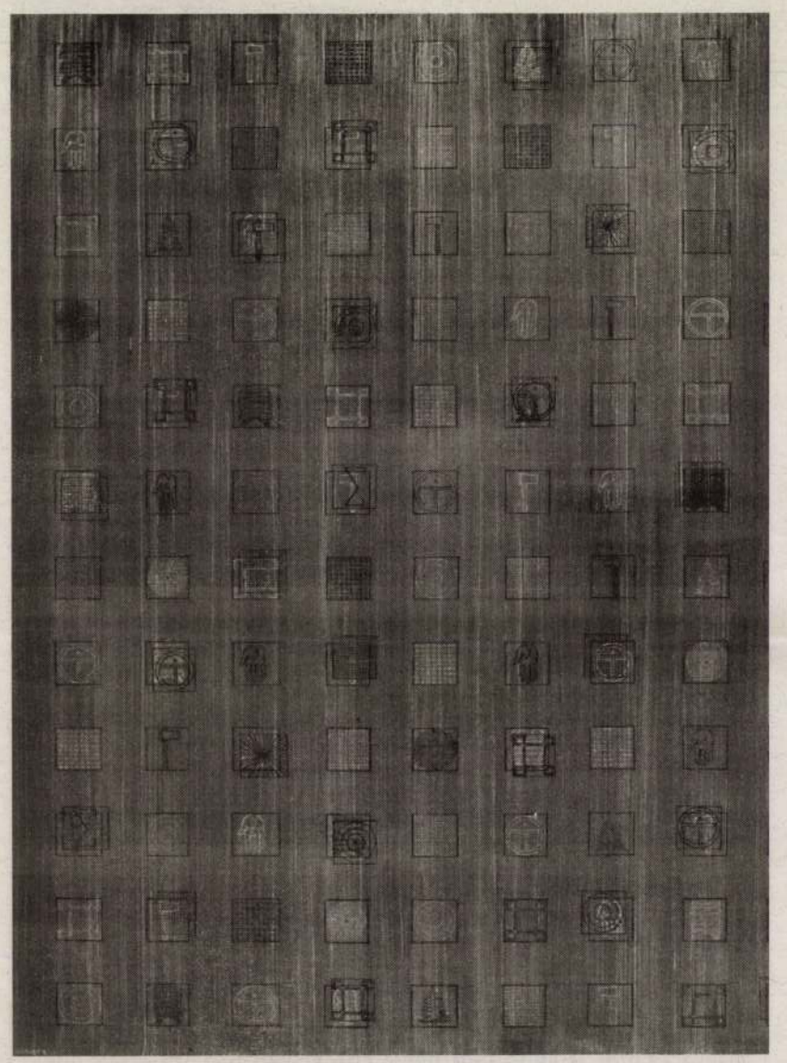

Várady Róbert munkája

TILLMANN J. A.: **Megnyitó**

A távlat távolra váltása

„A valóság perspektívákban van adva". A filozófus Szabó Lajos ebben az egyszerű mondatban tapasztalatok sokaságát összegezte. A valóság, a világ nem egy nézetben mutatkozik meg. Nincs kitüntetett nézőpontja, nincs a világnak olyan magaslata, ahonnan széttekintve a való a maga teljességében mutatkozna meg. A valóság csak a változó perspektívák felvétele, a világban való elmozdulások során mutatkozik meg. Ezért nem lehetséges a valóság kutatói, az igazság szomjazói számára „világnézet" – a lecövekelés egy tetszetős kiemelkedésnél, netán a korszerűség kimerevített keretrendszerében nyíló kilátásnál.

A perspektívákban adott valóságból a távlatváltás elkerülhetetlenül adódik. Ahhoz, hogy a valóságot éljük, folyvást távlatot kell váltani. A perspektívák közti közlekedés nem könnyű, az élet nehézkedése a változó helyett a változatlan felé vonz. A biztos támpontok és a bevált nézetek irányába. Az állandóan egyirányú tekintet azonban eltompul. Ezért kell távlatot váltani, távolságot teremteni – Distanzen aufreissen –, ahogy Nietzsche mondja. Felszakítani a távolságot, a tapasztalat felületeit, hogy mindegyre megnyílhasson a távolok és távlatok sora – és átérezhető legyen a *distancia pátosza.*

A filozófia mellett hagyományosan a vallás és a művészet „váltja" a távlatot. A zsidó-keresztény kultúra alapvető perspektívaváltása a megszentelt nap, a szombat. Erről Wittgenstein azt írja, hogy „a sabbath nem csupán egyszerűen a pihenés, a kikapcsolódás ideje. Kívülről is szemügyre kell vennünk a munkánkat, nem csak belülről."

A benti nézőpontot kintire változtatni nem kevés, különösen akkor, ha ez a „belső" és „külső" metaforikus. Azaz nem kevesebb, mint a profán és a theofán, a köznapi és az isteni közti perspektíva különbsége. És ekként nemcsak *a munkánkat* kell *kívülről is szemügyre vennünk* olykor, hanem kultúránkat is. Ehhez pedig más kultúrák – kivált kultuszhelyeik – kínálják a legkézenfekvőbb perspektívát.

Kelényi egyiptomi képein is egy másik kultúra munkáit látjuk. Kétszeresen is kívülről vesszük szemügyre e kultuszhelyek képeit: más kor és egy másik kultúra szemével nézünk. Az időbeli távolság oly nagy, és a formák és méretek olyannyira különböznek a mieinktől, hogy a távlatváltás elkerülhetetlen és ellentétekben gazdag. Éppoly élesek a kontrasztok, mint a képek árnyékos és fénybe boruló felületei között.

Minden vallás, minden kultusz más vetületben észleli a világot, máshová helyezi a hangsúlyokat. És másfajta zsákutcákba téved bele – olykor végérvényesen. Nem kell az egyiptológiában különösebben elmélyülni ahhoz, hogy belátható legyen: ez a kultúra egyértelműen a túlvilág felé vonzódott. A mindenható *mysterium tremendum,* a titokzatos borzadálya vetül rá szinte minden képződményére.

E monumentalitás fenséges komorsága mindazonáltal nemcsak a szentség hatalmáról, hanem a hatalom szakralizálásáról is szól. Arról, hogy a szakrális fenségessége milyen mértékben válhat a hatalmi díszletek részévé. Nemcsak ma, hanem négyezer évvel ennek előtte is.

A zsidó(-keresztény) kultúra az egyiptomi kivonulással veszi kezdetét. Egyiptom ezért az az egyszerre konkrét és képletes hely, amitől – mint tévúttól – eltávolodik. A bibliai héber nyelv Egyiptomról csak mint lentiről, mint a metaforikus tér, az emberi létlehetőségek *legalacsonyabb* fokáról szól. Amiben nem egyszerűen az egykori fogvatartók iránti megvetés kifejeződését kell látni, hanem inkább a *mysterium tremendum* fogságában élőket, a félelemben és borzadályban berendezkedett birodalmat megillető helyet. A legegyértelműbben ez az *evangéliumokban* jelenik meg. Jóllehet Jézus nem szünteti meg az istenfélelmet, tovább radikalizálja ezt a belátást, és a vallásfejlődésben új távlatot nyit, mondván: „Ne féljetek!"

Kelényi képei fotók, technikai képek, de mégsem a szokásos turisztikai távlatot mutatják. Egy iskolázott látás és a kultúrák közti perspektívaváltásokon edzett tekintet munkái – ezért is képesek megújítani Egyiptom bennünk élő képét.

(Kelényi Béla egyiptomi képeiről. Elhangzott a művész prágai kiállításának megnyitóján.)

FÁY MIKLÓS: **Televízió**

Hofi és kora

Azt hiszem, modortalanság, de a legnagyobb meglepetés Hofi Géza halála körül számomra a kora volt. Hatvanöt? Csak hatvanöt? A meglepetésben nyilván benne van az ő testi adottsága, hogy harmincévesen is

MDK

Kelényi B. Ottó dr.

Kr.Kelényi B. Ottó: Borsodnádasd-munkástelep uj
temploma. Élet 1934. dec. 2. 909,910.l.

Füzes Miklós
BATTHYÁNY KÁZMÉR

A „Magyar História" sorozat életrajzainak új kötete Batthyány Kázmér alakját mutatja be. Míg az általános- és középiskolákban a Batthyány-család jelentős alakjai közül csak Batthyány Lajost mutatják be a tanulóknak, addig rokona, Kázmér gróf, aki a magyar szabadságharc külügyminisztere, kormánybiztosa volt, a háttérbe szorul, nevét a diákok nem tanulják, az órákon nem említik. Füzes Miklós alapos életrajza talán változtat ezen a helyzéten.

Gróf Batthyány Kázmér 1807. június 4-én született Pozsonyban (tehát csak néhány hónappal előzte meg Lajos grófot) tekintélyes vagyon várományosaként. Birtokai az ország nyugati és déli részein terültek el, s több nemzetiség lakta azokat. Így nem véletlen, hogy a magyar Országgyűlésben a kisebbségek védelmére kel, s az utolsó percig tárgyal képviselőikkel a szabadságharc idején.

Magyar nyelven csak felnőttkorában tanul meg. Életének első évei úgy telnek, mintha Jókai Mór Kárpáthy Zoltán *című regényéből lépett volna ki: beutazza a kontinenst, és lelkesen magasztalja Angliát és Franciaországot. Magyarországra visszatérve megismerkedik Nagy Károllyal, a Magyar Tudós Társaság rendes tagjával, aki megadja a grófnak azokat a magyar társadalomtörténeti és -ismereti alapokat, melyek alkalmassá teszik őt a politikai és gazdasági életben való részvételre. Nagy Károly által ismerkedett meg Vörösmarty Mihállyal, akinek haláláig mecénása, patrónusa marad, még az után is, hogy birtokait a kincstár – a szabadságharcban történt részvétele miatt – elkobozza.*

Széchenyit, Kossuthot megismerve s az Országgyűlésben szerepelve, az ország egyik jelentős liberális politikusává válik. Elnöke lesz az Országos Védegyletnek, mely a magyar iparfejlődést hivatott előmozdítani. A Védegylet megbukik, de ő folytatja gazdaságfejlesztő tevékenységét: az országban elsők között köt szerződést a birtokán élő parasztokkal az örökváltságról.

A forradalom és szabadságharc idején, mint Baranya megye főispánja, kísérletet tesz a megyei katonaság megszervezésére, s megerősíti Eszék várát. Kevés készleteit kiegészíteni nem tudja, sőt Kossuth kérésére még küld is Pestre azokból. Az eszéki vár tisztjei az első támadást és azt követően, hogy Batthyány elhagyta a várat, feladják az erősséget. De Kossuth elismeri képességeit, s a Szemere-kormányban kap külügyminiszteri tárcát. Elképzeléseit megvalósítani nem képes, részint munkatársai csődöt mondanak, másrészt a cári csapatok inváziója reménytelenné teszi a helyzetet. De Batthyány az utolsó percig tárgyal, levelez, megpróbál érintkezésbe lépni Paszkevics herceggel, s a cár vejének felajánlja a magyar koronát is, hogy mentse, ami még menthető. A fegyverletételt követően elhagyja az országot.

A száműzetés évei alatt egyre közönyösebbé válik a politika iránt, reményei elfogytak. Sorstársai meggyanúsítják azzal, hogy kegyelmet kért a maga számára. Nem tette. De felelni a vádakra érdemben már nem tudott. Hirtelen ragadta el a halál 1854. július 12-én, Párizsban.

Vörösmarty mecénása, a magyar gazdaság egyik reformere, a szabadságharc végsőkig kitartó külügyminisztere hunyta le ekkor a szemét. (Gondolat)

— ig —

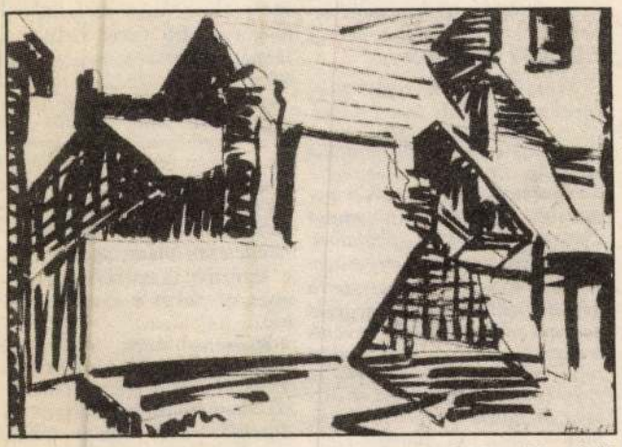

Hegyi György: Szentendrei vázlat – Csapó György kötetéből (Képzőművészeti)

MÁTYÁS, AZ IGAZSÁGOS

A Mátyás király halála 500. évfordulója kapcsán tartott ünnepségek szinte minden tudományág képviselői számára jó alkalmat kínáltak a humanista uralkodó személye és munkássága bemutatására. Az irodalom, a történettudomány, a művészettörténet, a hadtörténet mellett a néprajz sem maradt ki a sorból.

Az Akadémiai Kiadó újdonsága a Mátyással kapcsolatos meséket és mondákat gyűjtötte csokorba, a szerkesztő, Kriza Ildikó válogatása alapján. Volt miből meríteni, hiszen Hunyadi Mátyás alakjához már a XVI. századtól kötődnek legendák, s a legutóbbi évek gyűjtései azt bizonyítják, hogy a szóhagyományokban még ma is bőségesen találhatók Mátyásról szóló mondák. Az új kiadvány tematikusan csoportosította a történeteket. Külön fejezetbe kerültek az okos, az igazságos és az álruhás királyról szóló mesék, illetve legendák.

A mesék nagy része közismertnek mondható, ám jó részük sokak számára újdonságnak tűnik majd. A szövegek – híven a leíró néprajz szabályaihoz – természetesen az eredeti, gyűjtött változatban olvashatók, híven tükrözve ezáltal az illető (zárójelben feltüntetett) tájegység szóhasználatát.

A kötet kiemelkedően fontos és értékes része Kriza Ildikó tanulmánya, amely a Mátyás-mesék és a Mátyás-mondák színvonalas elemzését nyújtja. Különösen érdekesek azok a részek, amelyek a magyar mondakör és a nemzetközi meseirodalom különböző típusai között vonnak párhuzamot.

Fontos kiemelni azt a tényt, hogy a Mátyás-hagyomány nem a tradicionális magyar népmesékre vezethető vissza; forrása elsődlegesen a történelmi múlthoz kötődő anekdotakincs. Ezek a történelmi mondák persze folyamatosan változtak, formálódtak a nép ajkán, olyannyira, hogy nemegyszer napi aktualitást nyertek. Így néha olyan anakronisztikus alakok is felbukkannak a Mátyás-mesékben, mint Toldi vagy Bem apó. Más esetben a meseszövés jellege miatt soha nem élt személyekkel „gazdagodik" a szöveg (például Mátyás húga).

Mindezek az elemek természetesen nem tévedések, hanem egy adott korszak vagy néprajzi terület tipikus – és a kutató számára kincset jelentő – visszatükröződései. Ez a könyv tehát – ellentétben a belső címlapon feltüntetett 6–14 éves gyermekek számára *felirattal – elsősorban felnőttek számára készült.*

Félreértés ne essék, senkit sem kívánok a vásárlásról lebeszélni. Sőt jó lenne, ha minél több szülő, nagyszülő megvenné ezt az értékes kiadványt. De csak olyanok, akik előzetesen maguk is végigolvassák a szöveget kísérő tanulmányt, és van (lesz) türelmük ahhoz, hogy elmagyarázzák a gyerekeknek, hol – és főként miért – találhatók a mesékben történelmileg anakronisztikus személyek vagy események. S talán az sem baj, ha mindeközben lekerül a polcról a manapság talán kevesebbet forgatott Néprajzi Lexikon *vagy valamely történelmi kronológia . . . (Akadémiai)*

Prohászka László

Bede Anna–Koszta Rozália
BOZÓTBÓL CSILLAG PARÁZSLIK

A hír mindössze annyi, hogy megjelent Bede Anna–Koszta Rozália: Bozótból csillag parázslik *című könyve. Tulajdonképpen nincs ebben semmi rendkívüli, hiszen a költő neve ismert az irodalomban, a festőművészé a képzőművészetben –, hacsak éppen a közös megjelenés nem számít rendkívülinek.*

Nagyjából három éve született meg az ötlet: az addigi néhány verset megsokszorozva, készüljön kis kötetnyi anyag a műhelyszellemű együttműködésből. A magának szellemi izgalmat kereső költő és festő, megmaradva műfaja keretei között, a csak rá jellemző esztétikus, metodikai vonásokat megtartva, a jelképek sikján mond el gondolatokat.

A költő és a festő önmaga minőségében szólal meg, és mégis létrejön a műfajok és művek harmóniája. Az intellektuális teljesítményen túl közös vonásuk, hogy népi-paraszti motívumokból építkeznek, de nem földhözragadtan, hanem az adekvát átlényegítő képességek birtokában. Lírai alkatúak, miközben határozott, pontos megfogalmazásban vallanak szorongásaikról, indulataikról, életútjuk drámáiról.

A művészetek történetében mindig létezett műfajok egymásra hatása. Számtalan kor, társaság és műhely jelentkezett karakteres művekkel, s gazdagította a világot új művészeti iskolával. Az orfizmusnak nevezett irányzat a zenei élményekhez hasonló hatást kívánt elérni a képzőművészetben, ezáltal segítve elő az absztrakt művészet kialakulását.

A mai irodalomban a képvers már a műfajok közötti átjárhatóság mindennapi eseménye. Egyre inkább elterjednek, a vizuális költemények is, de nem téveszthetők össze a képversekkel (amelyek esetében a kép és a szöveg között illusztratív viszony áll fenn).

A kép és a szöveg egymásra utaló, önszervező rendszert alkot Bede Anna és Koszta Rozália kötetében. A költői és festői invenciót, az élmények szenvedélyességét kimért biztonsággal tálalják. A rímekben, vonalakban és színekben sajátos, fegyelmezett rend uralkodik. Néhány motívumot – „Harang a körtefán", „Harangvirágok", „Piacon", „Csendélet gyümölccsel", „Ház Ajtósfalván" . . . – emelnek ki és teszik vezérszólammá anélkül, hogy az oldalpáron szereplő vers és kép ne élne önállóan is életet.

Biztos kézzel varázsolják elénk mindenségünk értelmezésének egy-egy lehetséges változatát. A profán témákat (Hangszerek, Útközben, Fiú lovakkal, Teát iszom, Leány csészével, Szomorú menyasszon . . .) *a képzelőerő eszközeivel és a művészeti műfajok mesterségbeli tudásával teszik mélyebb jelentőségűvé. A tizenkét olajfestmény és ugyanennyi vers nem akar könnyű belefeledkezést, andalító harmóniát kínálni, hanem tömör fogalmazású, mives opusok. Különösen az emberi arcok ábrázolásával teremtődik meg a drámai pillanatok lélektani feszültsége. (Tevan)*

Cs. Tóth János

KÖNYVES KIRAKAT

Kelényi György
REMBRANDT ÉS A BIBLIA

A rézkarckészítés módszerét a XV. század óta ismerik Európában. Rembrandt már fiatalon elsajátította és magas szinten alkalmazta a rézkarctechnikát. Nemcsak kora legújabb eljárásaival ismerkedett meg, hanem maga is állandóan kísérletezett, kutatta az új kifejezési lehetőségeket. Arnold Honbrachen, a németalföldi művészetről készített munkájában úgy fogalmaz, hogy Rembrandt természetes és mégis utánozhatatlan rézkarcstílusa önmagában is elegendő lenne hírneve megőrzéséhez.

Rembrandt a bibliai történetek feldolgozásához két jellegzetes eszközt használt. Egyes rézkarcain „kiegészít": az összefüggés, az értelmezés kedvéért az adott jelenetben nem is szereplő alakokkal bővíti az alkotást. A másik eszköz a kihagyás vagy a kiemelés. Az elbeszélésből kiemel egy-egy jellegzetes részletet, csoportot vagy alakot, hogy a figyelmet arra összpontosítsa, s a mondanivalót szemléletesen, netán új oldalról mutassa be.

A Képzőművészeti Kiadó Rembrandt 30 legszebb bibliai tárgyú rézkarcát jelentette meg eredeti méretben, hasonmás kiadásban. A képek az Ó- és Újtestamentum ismert epizódjait jelenítik meg, de a jobb megértést szolgálja a Károli-bibliából származó szöveg idézése is.

A képválogatás és a metszetek művészettörténeti méltatása Kelényi Györgyöt dicséri. (Képzőművészeti)

G. T.

Erba Odescalchi Sándor herceg

TESTAMENTUM I–II.

„Történelem, romantika, tragédia. Egy ezerháromszáz éves hercegi család magyar sarjának életregénye." Így fogalmazta meg a szerző könyve lényegét.

Érdemes néhány sort idéznünk a bevezetőből, mely jól érzékelteti a hangvételt s a Testamentum *jellegét: „I. Ferenc József ausztriai császár, Magyarország apostoli királya és a két országról elnevezett Monarchia sok más országának uralkodója már nyolcvannégy éves volt, és hatvanhat éve uralkodott ötvenmilliós birodalma felett, mikor 1914. március 23-án Budapesten, a magyar királyság székvárosában, a történelmi emlékű budai Vár egy kis házában megszülettem . . . Apám a császári és királyi hadsereg altábornagya, kiről azt fogják mondani a temetésén, hogy egy oszlop dőlt ki vele . . . Anyám szép hercegnő, kinek ezerháromszáz éves hercegi házát én lettem hivatva folytatni nagy ősök, köztük XI. Ince pápa emlékével. Családja nevét és címeit is én kaptam meg, kormányok és királyok megerősítették . . . 1943. aug. 17-én életem fénypontjához érkezett: a Balaton melletti ősi tihanyi apátság templomában feleségül vettem történelmi pompájú esküvőn a nagy Ferenc József császár és király dédunokáját, József Ferenc főherceg leányát, a tizennyolc éves Margit ausztriai főhercegnőt, magyar és más országok királyi hercegnőjét. Másfél évvel később hazánkat, vagyonunkat és mindenünket elvesztve, csak pusztán életünket tartva meg Svédországba érkeztünk" mint a svéd királyi család vendégei.*

Svédországban, új hazájukban a névtelen életet választották. Kis lakást béreltek. Erba Odescalchi Sándor kenyérkereső munkájából éltek hárman, oda-kint született kislányukkal. Életüket belső fény, a lélek fénye világította be, tehát boldogan éltek. S mert materiális igényeik mindig szerények voltak, kulturális igényeiket is ki tudták elégíteni, gyűltek a könyvek és családjaik életének emlékei.

Odescalchi Sándor memoárjában nem a nagy emberekkel való ismeretségeit, nem is a saját nagyságát kívánja megörökíteni, hanem családja, élete és kora képét, mert hagyományaikon kívül mindent elsöpört a háború. Harmincéves volt, mikor egy idegen országban, egy idegen kastélyban leült az íróasztal mellé, hogy megírja a család történetét. Főleg a feleségére számított, mint legfőbb olvasójára, de az asszony 1979-ben, élete virágában váratlanul – infarktus következtében – meghalt. A szerző elvesztette társát, élete legfőbb értelmét – és olvasóját . . .

Magyarországon 1944 előtt a szerzőnek több könyve jelent meg magyarul (Istenek és rabszolgák, És a vakok látnak, XI. Ince pápa). *Sikeres író volt. Mint említi, azóta elvesztette kapcsolatát a magyar olvasókkal, tehát ezúttal egy ismeretlen közönségnek ír. Reméljük, újra sok olvasóra talál.*

Könyve minden fejezete érdekes, akár a korabeli bálokról szól, a résztvevők szépségére, ruhájára, rangjára, kapcsolataira emlékezve, akár édesanyja ékszereiről, fürdőkről, kávéházakról mesél. És éppen annyira érdekes mindaz, amit Délibáb utcai otthonukról ír, vagy a háborúról, a légi riadókról, a bombatámadásokról vagy a Lóden Posztógyárról, melynek igazgatói tisztét ügyvédi irodája vezetése mellett átvette.

Érdekes fejezetet szentel Frigyes Ágost szász királynak, felesége nagyatyjának vagy egy 1944-ben rendezett fürdőügyi kongresszusnak. Jóllehet 1944-ben véres események zajlottak a világban, országunkban is, s ha a történelem felől nézzük, bizonyára nem a fürdőügyi kongresszus a legfontosabb. A Testamentum *azonban öntörvényű, s azon belül miért ne lehetne az? A sokféle téma is olvasmányos könyvvé áll össze. „Ma már nem a jövőben élek. Emlékeimből nem gondoltam, hogy valami is megjelenik. Írása csak mellékesen kezdődött, nem is mint mű, és mégis ez lett életem legnagyobb műve . . . ez az én testamentumom, melyet a világ gonoszsága nem vehetett el tőlem."*

E. Odescalchi: Egy hercegnő emlékezik *című könyve néhány évvel ezelőtt nagy siker volt. A szerzők a család két különböző ágából származnak. A sikerben remélhetőleg szoros lesz a rokonság. (Dovin)*

Vészits Ferencné

KÖNYVES KIRAKAT

Krúdy Gyula

A HAS EZEREGYÉJSZAKÁJA

Irodalmunk története akár étkezési szokásainké, gyomrunké is lehetne. Hiszen nincs olyan prózaírónk, aki meg ne örökítette volna kiadós – vagy soványka – ebédek, früstökök, falatozások, ivászatok emlékét, hangulatát. Étkezési kultúránk talán jobban árulkodik rólunk, mint bármi más. Ki, hol, hogyan, mennyiért, milyen hozzávalókból készíti, fogyasztja ételét: meghatározó honunkban.

A napokban megjelent, Krúdy Gyula írásaiból összeállított válogatás is ezt a jelenséget mutatja be. A megragadó stílusban megírt könyv régi idők, régi szokások emlékét adja át a ma olvasóinak. Csak szégyenkezhetünk: mennyit felejtettünk a háborúk, forradalmak, társadalmi változások által felforgatott világban – hogyan lehetett akkor enni, inni! Mennyi csín, szépség veszett ki mára világunkból! Mennyire megváltozott gyomrunk ízlése, befogadóképessége – s mennyire megváltoztunk (hátrányunkra) mi magunk is. A boldog aranykor elmúltát Krúdy maga is diagnosztizálja a Magyar hasak *című 1919-es írásában, de az ő prózája (haláláig) a régi szépség, erő és gyomor élvezeteinek áhítatát sugározza.*

A régi fogadók, ócska lebujok, füstös kiskocsmák, kávéházak világát, a korabeli polgárok eltűnt közösségi terei: a mű olvastán igen visszakívánja korunk embere. Ezekkel az éttermekkel veszett el egy korszak is, mely a múlt aranyporából merül föl most elénk. Eltűntek azok a bácsik, nénik, akik még tudták, hogy mi való a férfiember hasába, s milyennek kell lennie a jó konty alá valónak. Eltűntek a Vendelinek, akik áhítattal nézték az asztal mellett szolgálatkészen állva, miképp birkózik meg vendégük a kiadós ebéddel. A mai „vendéglátó-ipari egységek" futószalag-technikája még a legmagasabb árú restaurantokban is lehangoló, ha Krúdy írásaival vetjük össze valóságukat.

S hová lettek azok a receptek, ízek, melyek után a másik városrészbe is elzarándokoltak a régi budapestiek? Hová lettek azok a vasúti éttermek, melyeket jól ismert minden utazó? Eltűntek mind. Ezért kell elolvasni ezt a könyvet, fölidézve a régi idők ízeit, hogy visszaálmodhassuk magunkat a történelmi idő korábbi időpontjára. Hiszen Krúdy könyve sokkal többet (és mást) mesél el a régi világról, mint történelemkönyveink. Még ha le is fújjuk a megszépítő aranyport, akkor is csak csodálkozhatunk: ilyenek lettek volna eleink?

S ha az olvasó teheti, ezt a remek könyvet inkább ebéd előtt olvassa. Étvágycsinálónak nem is kell több; de utána óvakodni kell attól, hogy maliciózus megjegyzéseket tegyünk a belapátolt kosztra. Ebéd után olvasva hatása elenyész: inkább túltömi az embert a (gondolatban még) elfogyasztott finomság. S ajánlható mindannak, aki ad annyira a főztjére, hogy nem szégyenli a régi idők étkezési szokásait akár a szépirodalomból tanulmányozni: a régi aranykor ízeit, szépségét tálalva a jó ebéd mellé. (Háttorony Könyvkiadó)

(dombi)

Heltai András

PÉLDÁUL AUSZTRIA

A sógorék vajon mivel festik? Mármint a füvet. A füvet, amely növény Hegyeshalom után sajátos színváltozáson megy át. Egyszerűen és visszavonhatatlanul zöldebb *lesz. Legalábbis a Trabantból így látszik.*

Ott, ahol ennyire zöld a fű, ott kék az ég és nincsen semmi gond – „felettünk egy rigó víg éneket mond", ugrik be most nekem ez a rím valami kedves sztálinista versikéből . . .

Szóval csak hisszük, hogy nincs gond. Igenis van! Például: az osztrák köztársasági elnök évi fizetése majdnem ötmillió schilling. Ez miért probléma? – kérdezhetjük joggal, miután magunkhoz tértünk a fejszámolás okozta kellemes kábulatból. Csak azért, mondaná erre a képzeletbeli osztrák – aki persze (a képzeletünkben) sokkal kiegyensúlyozottabb, mint mi, ugyanis sokkal kevesebb fejszámolási manőverre kényszeríti az élet –, szóval csak azért, mert ez az összeg majdnem pontosan annyi, mint az Egyesült Államok elnökének éves jövedelme. Igen, így már cifrább a helyzet.

Pontosabban sajátos (a helyzet), merthogy a feladatok mértéke és a felelősség aligha összehasonlítható. A kormány tagjainak fizetése 170 000 schilling körül van, és mértéke egyénekre lebontva attól függ, hogy az illető miniszter mióta tölt be közhivatalt. Így adódik megint egy finoman szólva is sajátos helyzet, tudniillik, hogy a kormányfő Franz Vranitzky bizony több tízezerrel kevesebb jövedelmet élvez, mint nem egy minisztere.

Heltai András Például Ausztria *című könyvének számomra egyetlen nagyon rövid tanulsága volt: nem mindegy, hogy tíz év vagy egy videovásárlás. Mármint az nem mindegy, hogy tíz évet él valaki egy országban, vagy kiugrik videóért, és vesz hozzá mondjuk öt darab banánt.*

Heltai teljesen profi módon mozog (valóban tíz évet töltött a szomszédos országban, az MTI tudósítójaként), és beviszi az olvasót olyan helyekre is, ahová mint egyszerű mezei turistának természetesen reménysége sem lehet bejutni. Például a GM Austria területére, vagy a Kästle sílécgyárba. Ahol kideríti például, hogy egyetlen pár lesiklóléc anyaga kiterítve körülbelül száz métert tesz ki, és a cégnél igen intenzív mértékben felhasználják az űrkutatás-iparban kísérletezett műanyagokat vagy a legújabb, szuperkemény alumíniumlapokat a lécek kereteihez.

Rengeteg adat, érdekesség bújik meg ebben a kis kötetben. Azon túl persze, hogy szinte térképészeti értelemben végigjárjuk Ausztriát. Ami viszont igazán egyedivé teszi a könyvet, az a szaga. No, nem a nyomdaillatra gondolok! A bennefoglalt riportokéra. Az élet szaga lengi be Heltai András minden sorát.

Nemrégiben azt mondta nekem a nagyon híres, Amerikából hazatelepült magyar festőművész, hogy nem elég elutazni valahova, ha meg akarjuk ismerni az illető országot. Ott kell élni. Mert az izzadtságnak mindenütt van szaga. Csak nem mindegy, hogy hol és mitől izzad az ember.

A „Világjárók" sorozat legújabb kötete ékes bizonyítéka ennek az alapigazságnak. (Gondolat)

(karácsondi)

Krúdy Gyula

MIT MOND A TENYERÜNK?

Hajdanában nagy íróink még szerettek játszadozni. Időnként – pihenésképpen – szívesen foglalkoztak olyan témával, amely – jellegét tekintve – egészen távol esett művészi pályájuk addigi irányától. Jókai kertészeti szakkönyvet, Móricz bűnügyi regényt írt; Gárdonyi saját titkosírást fejlesztett ki . . .

Nem maradt ki a sorból Krúdy Gyula sem, aki 1919 telén, margitszigeti visszavonultságában álmoskönyvön kezdett dolgozni. Az 1920 májusában megjelent Álmoskönyv *meglepően nagy sikert aratott, s azóta számtalan új kiadása látott napvilágot. A Múzsák Közművelődési Kiadó most a kötet egyik fejezetét, a tenyérjóslásra vonatkozó tudnivalókat önálló kiadványként adta közre.*

A karcsú kis kötet pontosan tájékoztat mindarról, amit egy magára valamit is adó tenyérjósnak tudnia kell. Rendkívüli alapossággal szól az emberi kéz jellemtükröző tulajdonságairól, az ujjak, sőt a körmök árulkodó jegyeiről. A legérdekesebb zóna persze a tenyér, amelynek különböző vonalaiból – állítólag – egész emberi sorsok olvashatók ki. Igaz, az sem mindegy, hol lakik a vizsgált páciens: a tenyér májvonalán fekvő pontocska nagy betegséget jelöl, de Krúdy szerint „budai embernél vízbefúlást is jelent".

Írói játékosság? Tudományos elmélyülés, vagy csak nyelvöltögetés a babonás világra? Nehéz lenne eldönteni.

Akit a tenyérjóslás érdekel, biztosan nem fog csalódni a könyvben. Aki azonban Krúdy Gyula választékosan szép és páratlanul hangulatteremtő prózájára vágyik, annak inkább a Szindbád-novellákat vagy a Podolini kísértetet ajánlanám a figyelmébe . . . (Múzsák)

(prohászka)

Kelényi István művészettörténész

a Magyar Nemzeti Galériában hetek óta látható és még aug. végéig nyitva lesz Kondor Béla művének gyűjteményes kiállítása. Ő az egyik apropója a mostani találkozásnak itt, a ~~Tanyagi~~ stúdiójában, Németh Lajossal és Kelényi Istvánnal – az Egyetemi Színpadon rendezték be „Angyalbarakodás" címen Kondor Béla emlékének szentelt irodalmi műsort, Kelényi István a szerkesztője és rendezője volt ennek az estnek, bevezette Németh Lajos.

Társalgó.

1984. máj. 29. Petőfi 8.35 |V. Gué.|

KÖNYV

Rubens Medici-galériája

Immár 173 éve generációk sora gyönyörködhet a párizsi Louvre gyűjteményébe került képciklusban, amelyet korábban kétszáz esztendeig nem láthatott a nagyközönség. A huszonnégy nagyméretű festmény ugyanis az egykori Luxemburg-palota, a *Medici Mária* építtette királyi rezidencia első emeleti galériáját díszítette. A firenzei születésű Mária huszonhat évesen már igencsak benne volt a korban, amikor IV. Henrik francia király megbízottai megkérték a kezét. A jegyesek gyűrűcseréjét a firenzei dómban tartották, ahol – az akkori szokás szerint – a vőlegényt nemesúr képviselte. A férj – megúszva az esküvői fáradságokat – egy hadjáratból visszatérve, marseille-i otthonában találkozott először hitvesével, aki tíz év múlva már özvegy régensként uralkodhatott a francia trónon. Amikor fia, *XIII. Lajos* – tizenhárom évesen – nagykorú lett, a királynő igyekezett távol tartani őt a kormányzástól. Tizenhat esztendősen azonban az ifjú király váratlanul magához ragadta a hatalmat, és anyját eltávolíttatta Párizsból. Néhány éves családi háborúság után anya és fia kibékült egymással, a királynő részt kapott az állam vezetéséből és visszanyerte hajdani tekintélyét. Ezután, 1622-ben született meg a Medici-galéria ötlete, amely Medici Mária „életének dicső eseményeit, hősi tetteit" hivatott megörökíteni, és ezáltal a francia történelem húsz esztendejét.

Az élet szeretetétől duzzadó, színes, szertelen rubensi barokk élvezéséhez elengedhetetlen a gondolati bonyolultság megértése. A *Rubens Medici-galériája* című könyv szerzője, *Kelényi György* szórakoztatva ismerteti meg az olvasót a kor történelmi, politikai eseményeivel, az építészet és más művészetek akkori divatjával, miközben mindent megtudunk a festményekről: mit, miért és hogyan, milyen eszközzel ábrázol? A laikusnak is világossá válik az allegorikus ábrázolásmód. A „mese" közérthető és igényes is egyben: kezdőknek és haladóknak egyaránt „tankönyvül" szolgálhatna. Bár a könyv gyönyörű reprodukciói nem érhetnek fel a múzeumi élménnyel, élvezetes kárpótlásul szolgálnak azoknak is, akik egyelőre nem juthatnak el a Louvre-ba.

A jülichi diadal című kép vázlata. Medici Mária 1610. szeptember elsején elfoglalta Jülich városát, majd a fejedelemséget szövetségeseinek engedte át. E hadjárat volt az egyetlen hadi vállalkozása, s bár személyesen nem jelent meg a csatatéren, saját diadalának tekintette

IV. Henrik átadja a kormányzást Medici Máriának

STEFANEK ARANKA

KELÉNYI György

Képes Hét 1988/39 szept. 24-ig.

Nyűgösen vártam *Somló Tamást* Néphadsereg utcai lakásának bejárata előtt; eszembe jutott minden pontatlanság és késés, amit az évek folyamán popzenészektől kaptam, de egyből elmúlt minden dühöm és szorongásom, amikor végre meglláttam futva, maga előtt ikergyerekkocsit tolva.

– Ne haragudj – szabadkozott –, de muszáj volt elintéznem valamit az Interkoncertben. A „Turpincsokat" viszont nem volt kire hagynom, így dupla ideig tartott minden – nevetett, megfogta a gyerekkocsit, felszaladt vele az első emeletre, tisztába rakta a gyerekeket, a szájukba kekszet tömött, engem teával kínált, és körülnézett, hova ültethetne.

– *Költöztök?* – kérdeztem az egymásra rakott cuccok láttán naivan, de rögtön rájöttem, hogy csak egy kinőtt lakásról van szó. Ahova nem fér be járóka, eklektikus csillár, pianíno. – *A lakás miatt vállaltad, hogy ingázót csinálsz magadból?*

– A lakás miatt. Pontosabban: nem volt más választásom. Itthon egy idő után nem voltam képes anyagilag boldogulni, és nem vigasztalt, hogy mások se tudtak. Elkezdhettünk volna az együttessel talán egy stúdiót vagy gmk-t...

– ... *afféle Fonográf-klubot?*

– A Fonográf-klub nem zenei produkció. Inkább Szörényinek és Bródynak valamilyen privát vállalkozása. Lehet, hogy rosszul tudom. Szóval, számomra a példa negatív. Nagyon bölcsen és okosan kivédik, hogy nem koncerteznek annyit, hogy elmúlt a hőskorszak, hogy kornak megfelelő elfoglaltságot k lett találni. Erre mi alkalmatlan voltunk. Mindenkinek más volt véleménye a témáról, képtelen voltunk közös nevezőre jutni. Pi bálgattam ugyan valamit kezdei mert éreztem, hogy a zenélés el záros határidejű anyagilag, erkölcs leg egyaránt: nem lesz miből fen tartani a nevet. Végül feladtam. Ot hon maradtam. Legfontosabb a ma napig az, hogy nyugodt hátterem le gyen.

– *Úgy tudom, ez nem jött össz*

– Összejött, meg nem jött össz Volt mindig valamilyen hullám völgy. Az előző feleségem ugyani lengyel volt, itt élt Magyarországor de nem volt képes itt beilleszkedni valahogy mindig éreztem, hog nincs jól: aztán vége lett. Találko zott egy lengyel sráccal, akibe sz relmes lett, és a gyerekkel együ hazament. Mindez körülbelül öt é vel ezelőtt történt: azóta külö élünk. De találtam magamnak tá sat, egy elég fiatal kislányt, *Kat lint,* aki mindjárt előteremtett k kisfiút is a dologhoz, és ettől most nában jól érzem magam. Annak e lenére, hogy a kinti munka nem eg álom. Annak ellenére, hogy a dáni éghajlatot nem bírom. Mégis el laltam, mert egyre nőttek az adós gaim a szülőknél meg másoknál, egész egyszerűen kilátástalan vált a helyzet. Ezt kellett volna te ni már jó pár évvel ezelőtt va „rendes" állásba menni – minde esetre ez a megoldás kínálkozot legcélszerűbbnek.

– *Hogyan képes kint egy oly ember nap mint nap kopírzer játszani, aki itthon még az Álo*

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kelényi Béla,
szerkesztőségi

ÉLET ÉS IRODALOM

1984 AUG 17

1021

Kelényi Béla: Szimmetria

nonokkal

skodva

tak, hiszen meg panaszkodni sem tudnak... Nem könnyű manapság megbízható munkaerőt találni. Az ipar jobban fizet, és persze nincs éjszakai és vasárnapi szolgálat. Ez a munka valóságos szenteket kíván. Sok szülőt az is meggondolásra késztet, hogy a legtöbb helyen nagy a zsúfoltság, mivel végszükség esetén egy-egy plusz ággyal mégiscsak bővítjük a férőhelyek

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kelényi Béla, grafikus

ÉLET ÉS IRODALOM

1984 APR 13

1021

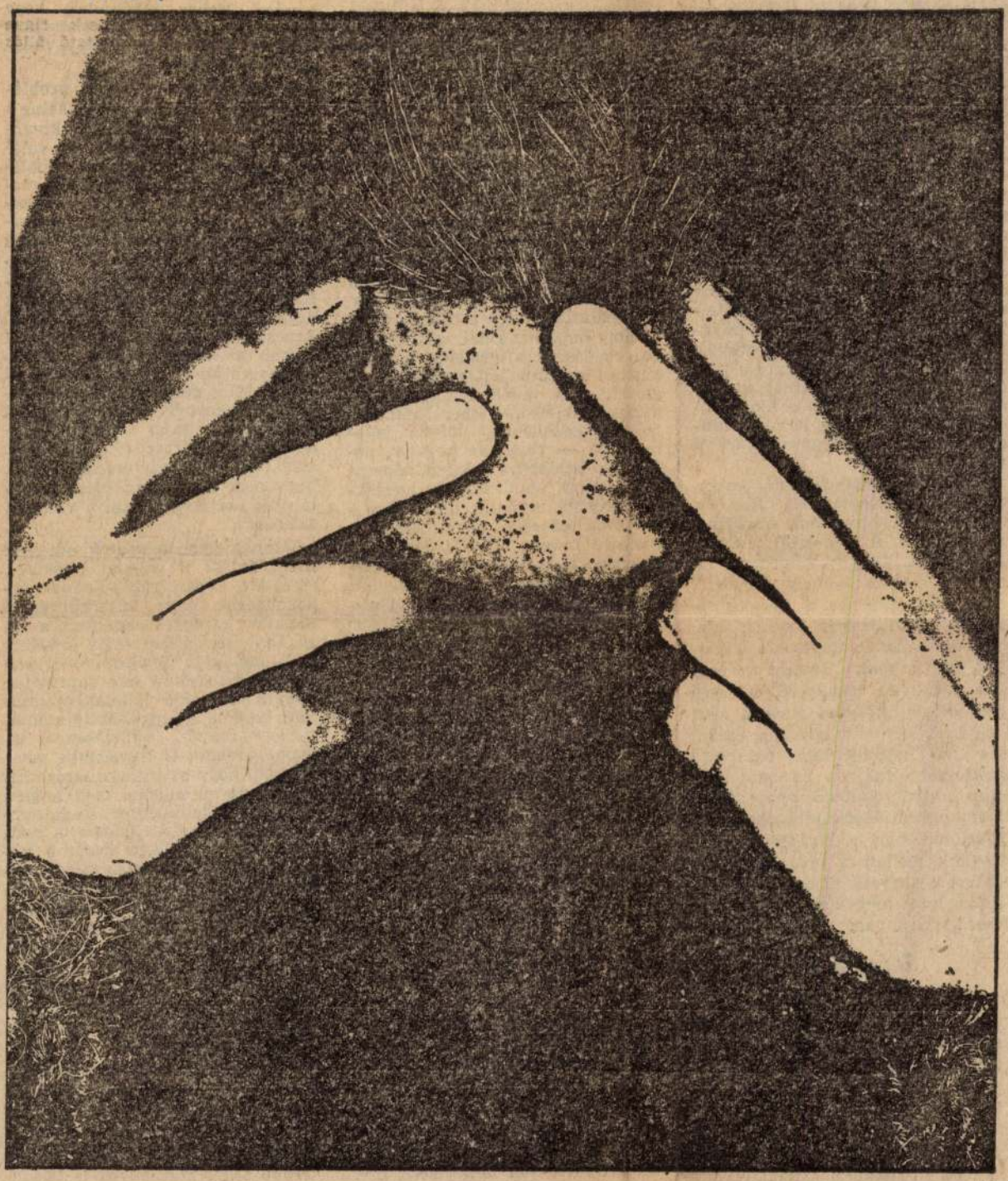

Kelényi Béla: Önazonosítási gyakorlat

gyakran jelentkező váratlan fordulatokra, kiszámíthatatlan új körülményekre — amit a tőkés piaci automatizmus azonnal lereagál —, a mi művi eljárásrendszerünk pedig csak jelentős késéssel. Részben ezért is nehéz egy hosszabb időszakra érvényes szabályozást kialakítani, ami viszont nehezíti a nagyobb távlatú vállalati stratégia kialakítását, bizonytalanná teszi a tőkeakkumulálás lehetőségét, fékezi a műszaki fejlesztést és a tartalékok maximális kihasználását. Szabályozásunk szükségszerűen az értékfolyamatokra irányul, mert azok számszerűsíthetők. Érdemes lenne a gazdasági és technikai judicium egyesítésével vizsgálni, hogyan lehetne a szabályozás eszköztárával erőteljesebben befolyásolni a reálfolyamatokat a kívánatos elmozdulási irányokba. Korlátai ellenére a gazdasági szabályozás jelenleg az irányítás leghatékonyabb eszköze, tökéletesítésével — ha nem is minden, de sok probléma uralhatóvá válik.

Őszintén csodálkozik az ember, hogy a keresletvezérelt termelés igénye miért nem jutott korábban az eszünkbe. A piac értékítélete, a lehetőségek és követelmények ismerete nagyon komoly hajtóerő, mindenütt érdemes a versenyszituáció kialakítására törekednünk, ahol ez reális. Ez nemcsak a termékek értékesítésére, hanem az erőforrások (tőke, munkaerő, korszerű technológia, szakmai ismeret stb.) megszerzésére is vonatkozik, ezeket ma mi meglehetősen pazarlóan szétforgácsoljuk. De ha nem akarunk nagyot csalódni, óvakodnunk kell a piac mindenhatóságába vetett illúziótól, mert a kívánatos terelő hatások mellett a piac deformáló erőket is közvetít, és az ideális versenyhelyzet megvalósulásának számos korlátja van.

Technikai rés

Maga a belső, a szocialista és a tőkés piac három nagyon eltérő feltételrendszere is tudathasadásos állapotot okoz. Ha gazdaságunk teljesen nyitott lenne, és nem küszködne mérlegproblémákkal, a verseny korlátlanul kibontakozódhatna. Aligha képzelhető azonban, hogy fizetési mérlegünk, kialakult termelési bázisunk, külkereskedelmi lehetőségeink belátható ideig ne korlátoznák a nyitottság mértékét, hanyok alakulhatnak okokból (importkorlát árualap-teremtés, nye tási vagy kooperációs piaci funkciót elosztá ségré módosítja. Az i rületén az újratermelő helyzetek megtörése p tőkeerőnk kevés pá nem teljesen kihaszná tások megteremtésére, versenyeztetés lehető porttal pedig valószín tési mérleg problémái

Az államközi meg alapuló szocialista külkereskedelemben kevés a versenyt élesztő hatás, vállalataink valódi versenyre a tőkés világpiacon kényszerülnek. Vitathatatlan, hogy a tőkés export komoly hajtóerő a műszaki színvonal emelésére, a termelési és értékesítési kultúra fejlesztésére és a gazdálkodás hatékonyságának javítására. De ez a — liberalizált szabadkereskedelemmel aligha jellemezhető — világpiac negatív, deformáló hatásokat is kifejt népgazdaságunkra, amit csak oly mértékben érdemes vállalni, amennyire a technika transzfer biztosítása és a célszerű import ellentételezése indokolja. Ilyen negatívum, hogy cserearányromlásunk jóval nagyobb, mint ami árustruktúránkból következik. Általában jóval alacsonyabb áron tudunk ugyanis eladni, mint tőkés konkurrenseink, egyrészt a velünk szemben alkalmazott diszkriminációk, preferenciák és monopóliumok, másrészt saját gyengéink (folyamatos jelenlét hiánya a piacon, márkanév hiánya, rugalmatlanság, egyenetlen minőség, nehézkes szállítási készség stb.) miatt. Ugyanakkor önköltségünk magasabb, mint a konkurrenseinké, ami csak részben múlik a vállalatokon. Nehéz például egy olyan vállalat versenyhelyzete, melynek technológiai színvonala húsz évvel, termékeinek színvonala tíz évvel marad el a világszínvonaltól (ez nem ritkaság még az exportőrök között sem).

A technikai rés leküzdése nemcsak jelentős mennyiségű tőke befektetésén múlik, hanem a műszaki lehetőségen is. Ennek gyors útja — a technika transzfer — meglehetősen rögös, nemcsak az embargó miatt. A tőkés cégeknek nem érdeke konkurrensek felnevelése, ezért elsősorban a kifutóban levő termékekre adnak licencet, és a technológiák kulcsmegoldásait nem szívetőnző kombinálásától remélhetjük az előrejutást, amiben a versenynek, a szabályozásnak, a tudatformálásnak és a központi terelésnek egyaránt szerepe van. Az utóbbival kapcsolatban is sok vita folyik, mi legyen az állam szerepe, hogyan érvényesüljön az össztársadalmi érdek. Mint gazdasági vezető, magam is igénylem, hogy a vállalat dönthessen a saját kérdéseiben — ami ma már jórészt tényleges gyakorlat is. De azt érzékelni kell, hogy nem minden szükséges elhatározás tud megszületni a vállalati szférában.

Vannak olyan feladatok, amelyek meghaladják a vállalat látókörét, teherbíró képességét, túlnőnek érdekeltségén vagy felkészültségén. Másrészt az egyes vállalatok a rájuk ható erőtérben saját érdekeik és lehetőségeik figyelembevételével működnek. Semmi sem garantálja, hogy a divergáló vállalati optimumok eredője a népgazdaság számára is optimum, különösen a nagyobb távlatot is figyelembe véve. Kétlem, hogy az infrastruktúra kialakításán túlmenően csak a gazdasági feltételrendszer megteremtése lenne központi feladat, a reálfolyamatok területén pedig a teljes spontaneitás a siker záloga. Érdemes érzékelni, hogy a nagy tőkés korporációk (melyek nyeresége esetenként összevethető a magyar nemzeti jövedelemmel) vezetése sem csak a pénzügyi műveleteket felügyeli, hanem meghatározzák az üzletpolitikát, döntenek az erőforrások allokációjáról és a műszaki fejlesztés fő irányairól, megítélik, hogy mely tevékenységeket érdemes erőteljesen fejleszteni vagy visszafejleszteni, hogyan viszonyuljanak az új technikai irányzatokhoz stb. Még a legkonzervatívabb tőkés kormányok is feladatuknak tekintik, hogy befolyásolják a nemzetgazdaság fejlődésében lényeges szerepet játszó ágaza-

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kelényi Béla grafikus munkáról

ÉLET ÉS IRODALOM
1984 DEC 7

1021

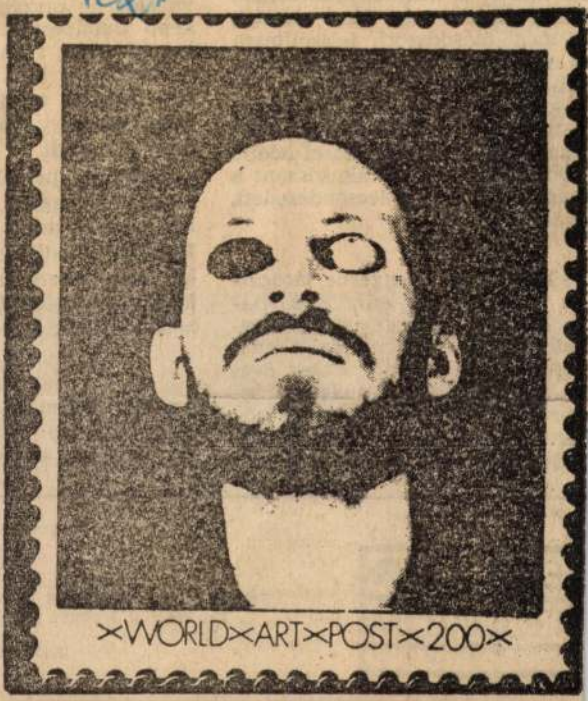

Kelényi Béla: Bélyegterv

olja, a gur
sági erély
bb utasok
gyszer lát
l még n
m volt h
dibáló én
g gyorsa
l: nyugta
eme közé
könnyeze
rsaság eg

Valahány
nk, nagyapámat mindig a via-
osvászonnal letakart asztalnál ta-
ltuk: előtte kiterítve az aznapi
elet-Magyarország. Tizenkét éves
lt, amikor kitört az első világ-
ború, harminchét, amikor a má-
dik. Átélt két forradalmat, egy
enforradalmat, egy sikeresebb

igaz, nem tanulhat
nem tanulták el a

★

Debrecenben a
ideig áll: aki szül
ugorhat még borért

ÉLET ÉS IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Főszerkesz
Sze
KÉZ
Kiadja: LAPKI
Felelős kiadó. SIKLÓSI NOR
Terjeszti a Magyar Posta
a „K
Előfizet

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kelényi Béla
grafikusművész

ÉLET ÉS IRODALOM

1984-11-30

1021

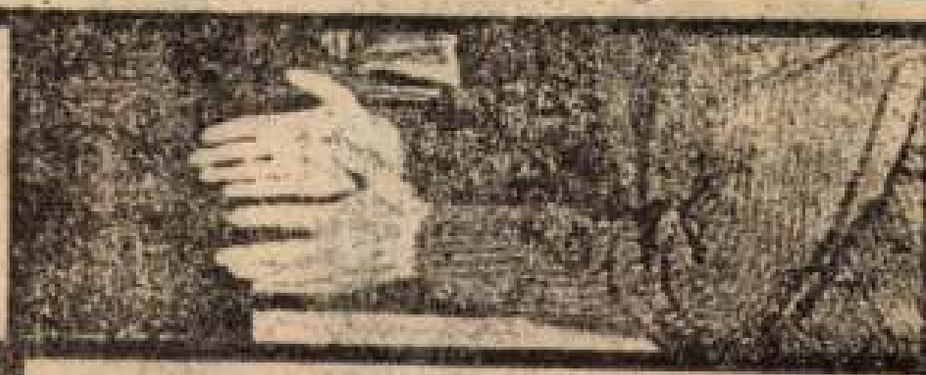

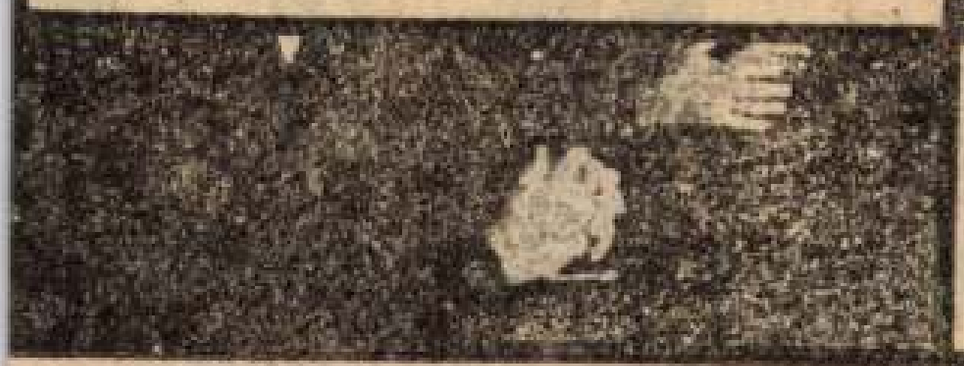

Kelényi Béla: Mitológia

1984 NOVEMBER 30.

Kosnás Roland rajza

1984 NOVEMBER 30

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-749, 340-726

Kelenyi Béla, grafikus-művész

ÉLET ÉS IRODALOM

1984 OKT 0 5

1021

Kelenyi Béla rajza

dobásleíró, -rajzoló, -mérő készülék.

Mindezt csupán az igazság kedvéért vagyok bátor közölni.

Faludi Szilárd

görög—latin szakos tanár

★

Kedves Faludi Szilárd!

Ne vádoljuk Szirmai S. Arnoldot: alighanem az eredeti rendszergondolkodó zseniális rendetlenségének következménye az ige, a supinum-tő neologikus elvétése. Felelősség csakis engem terhelhet. Nagyra becsülendő elhivatott ébersége, a méltatlanul háttérbe szorult (klasszika-) filológiai műfigyelem latinosan műveletlen szóhasz-

mai magyar társadalom és irodalom jelenségeit figyelmmel kisérjük.

HORVÁTH ERZSÉBET, BUDAPEST. „Nagyon szeretem Abody Béla írásait, éppen ezért örültem, amikor az Élet és Irodalom szeptember 28-i számában **Gáll — kép, önarckép — című** művét olvashattam. Úgy gondolom, tévedés következménye, hogy az iró neve hibásan jelent meg a lap első oldalán. Mégis fáj a dolog. Véleményem szerint jobban kellene figyelniük effféle semmiségekre." Levélírónknak — sajnos — teljesen igaza van. Abody Béla természetesen y-nal írja a nevét. Szerkesztői, nyomdai hanyagság következménye volt az, hogy az első oldalunkon — az úgynevezett monokliban — mégis i-vel jelent meg szeretett és nagyra becsült szerzőnk neve.

DR. VARGA MAGDA, SZEGED. Rövid kérdés érkezett hozzánk: „Hány éves Móricz Virág, ha négy hét hiján egyidős Borbély Sándor édesapjával?" Az Élet és Irodalom szeptember 21-i számában **Borbély Sándor** születésnapi köszöntőt írt Virágokat Móricz Virágnak címmel. A cikkben nem szerepel az iróné életkora. Levélírónk figyelmét felhívjuk — máskor is alkalmazott — udvarias szerkesztőségi gyakorlatunkra. A hölgyirókat ugyanúgy felköszöntjük születésnapjukon, mint férfi kollégáikat —

Kelényi Péter

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Gyűjtőszám 1984 -10- 19

ÉLET ÉS IRODALOM

1021

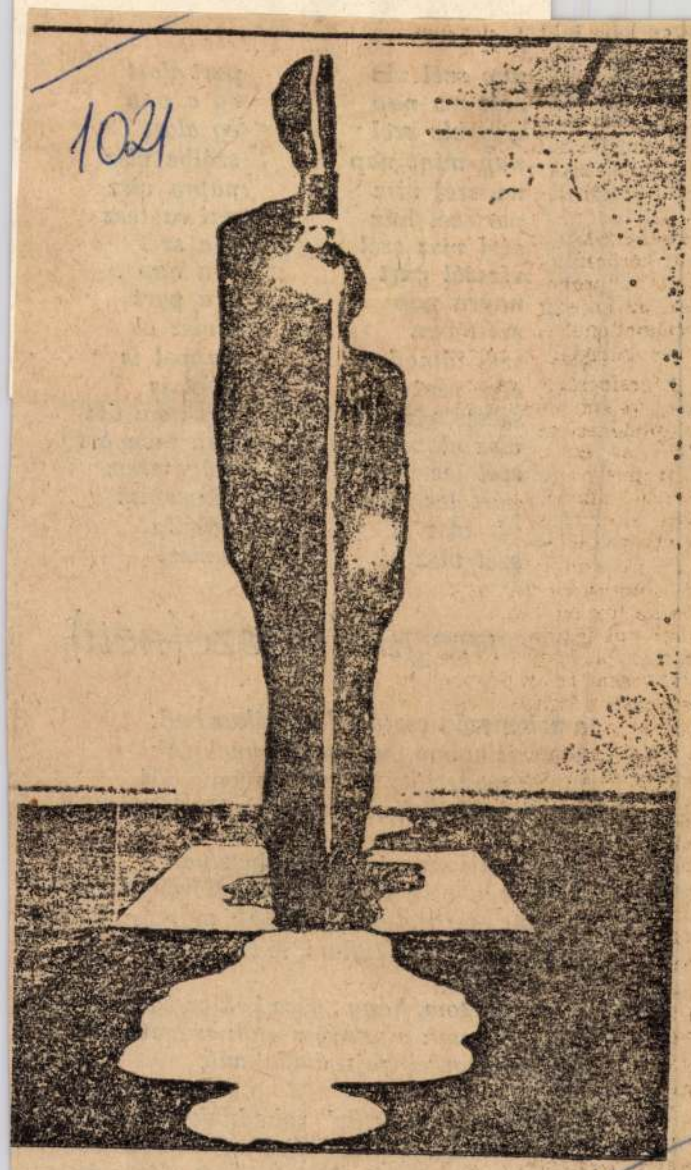

Kelényi Péter: Zóna

1984. OKTÓBER 19.

széles víz
visz elvisz
szél les víz
part les nap
víz visz el
szél visz el

víz nem árt
nap nem árt
magamhoz
visszavisz
halálig
elvisel

megint(ő) szó(nett)

a polcmezőn csatázó klasszikus had:
pánszélingben piás nagyagyvelődök
vínak veszettül; tollával éppen ő döf
popómba hátul, aszt/más kar lekushad;

danászai a szomjas tan/t/alusz/nak
— kort loholva át, ki agg, ki eltörődött —
formát resz/t/elnek: gyerünk, márványkenyőcs
szemellenzéket! /„fiam, te is gyanús vagy . . .”/

mert írhatom, hogy „géza kék az ég”,
de ringjanak a szimpla szók szonettben,
s az intelem el/r/ejti diadalmát;

„avantgardrób-tetőn” rohadnak már az almák
szagolj, esztétikosz! /bűzük orr/od/ba lebben/t/
/asz/f/alt schillerkedéstek kicsit túlzás azért . .

1984. OKTÓBER 19.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ifj. Keleti Jenő

CSEPEL

1971 OKT 7

1021

IFJÚ KELETI JENŐ GRAFIKÁJA

LÉKLETE 1971. SZEPTEMBER

könnyebb — mondja Péter bácsi arról, ami számos kortársa számára nehezebb a malomkőemelésnél. Az is nagyon megkapott, hogy bár „beledaloltam" levelembe; én már elmúltam tizenhat éves — rögtön letegezett. Semmi gőgös Ön, meg maga, hideg tisztelt uram és hasonlók. Ja, az urammal kapcsolatban azért valamit. Egyik levelezőlapját mégis Nagy S. József úrnak címezte Péter bácsi, bár a szövegben változatlanul öcsémezett. Erre én is „Veres Péter úrnak" címeztem a választ, s amúgy is élcelődtem a rovására. Mire a következő levelezőlapja sarkára zölddel odabiggyesztette:

„Elnézést az úr-ért! Az ördög vigye el!"

Semmi kimódolt hang, merev levelezési stílus — minden sora úgy hatott, mintha idősebb barátom lenne, pedig személyesen soha nem beszéltem vele.

A Veres Péternek küldött „bemutatkozó levélben" említettem, hogy van néhány elbeszélésem, s érdeklődtem, elolvasná-e őket. A válasz a következő volt:

„Ennyi még kitelik tőlem. S ha elküldöd írásaidat — leg-

ki vagyok én? Mi vagyok én? Mit akarok? — Gondolj rá, én azt már a Számadás első oldalain feltettem jó harminc évvel ezelőtt. De: ki-ki a maga útján, mert csak úgy lehet."

És az „üdvözlettel Veres Péter" után, fogadkozása ellenére, még mindig magyarázott, mert egyszerűen képtelen volt megállni, hogy bizonytalanságban hagyja partnereit. Jelezzőek egyik noteszlapra írt levelének kezdő sorai.

„Kedves Öcsém!

Reggel nagysietve feltettem egy lapot. Aztán lelkiismeretfurdalásom támadt, s a magam dolgai közt elolvastam a tieidet is".

Pedig akkor már jócskán betegeskedett, s mintha csak megérezte volna közeli halálát — egyre-másra adta közre emlékezéseit, vallomásait. De hát hogy is írta egy alkalommal?

„Nézd, én mindig azonnal válaszolok, ha telik tőlem. Ez nem hobby, és nem is valami reklámízű moralizálás, hanem egyszerűen ökönómia. Nem tudom a magam dolgát végezni, amíg az asztalomon elintézetlen levelek vannak."

Pedig hányszor írtam neki olyan levelet, amin, tekintve korát, kimerültségét, nyugodtan felfortyanhatott volna. „Elemeztem" vitás nézeteit, irodalmi, politikai tévedéseit, élcelődtem hadügyminiszterségén. A szokott nyugodt tónusban válaszolt, s ő valóban elemezte életének egyes szakaszait, s valamelyik levele végére odabiggyesztette:

„Te csak tartsd meg a rossz véleményedet rólam és akárkiről, amíg meg nem unod."

Aztán mintha mi sem történt volna, leveleztünk tovább.

gyerek mellett nehezen épült tett volna.

Azt ne hidd, hogy én ülök a „dicsfényben", és n tudom, mi van az országb Otthon Balmazújvároson a nyom, vőm, az unokákkal azok élettársaival, heten d goznak a téeszben, már a na unokák is házat vettek, va építettek. Ne hidd, hogy i dán ülnek, vagy vezetők l tek. Fenét. Egy se! Fogat takarmányos, mezei brigádb vannak. Sokat dolgoznak, stabilabb az életük — bár ég nem kegyelmes mindig - mint aki Pesten újságí (Ilyen is van köztük.)"

Néha aztán kifakadt.

„Sohase gondolsz arra, hog milyen hajszás az én életen Nemcsak az írásmánia, hane az a szomorú felismerés i hogy közéleti szolgálatba ment el életem hosszabbik fe le, már meg mi lehet hátra (Mindjárt hetven leszek!) Ar ra se, hogyha mindent komo lyan veszek, és minden levélre, kéziratra azonnal válaszolok, akkor mikor tudok írni? Pedig azonnal válaszolok. Most jöttem haza vidékről (dolgozni és nem nyaralni voltam), és már írom neked a választ. Közben jött egy kefelevonat, és másoknak is válaszolni kell."

Ennek ellenére pár sorral odébb már ismét tanácsokat ad nekem, s más levelekben meg másoknak. Önkritikára buzdít, szólam pufogtatás nélkül, erősíti a szocializmusba vetett hitünket, húsunkba vágó kérdéseket bogoz.

Nem csodálom, hogy a Péter bácsi halálát követő nekrológokban, visszaemlékezésekben kegyetlen felismerésként jelentkezik a fájdalmas tény, hogy mit is vesztettünk vele.

Kelle Sándor
grafikusművész

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR

1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1983 JAN 15.

1021

Kelle Sándor rajza

Elmentem én aztán f
kertész lett belőlem, de
sokáig otthon kellett n
nom, mert leöregedtek
leim, s rám maradt a gon
a baj. A dohány gond
aminek termesztése közö
szenvedélyemmé vált, ma
pár hektár dohányom mi
téeszben. A finánccokkal
kem kellett vergődnöm. R
sul éppen azokkal, akik közül a kicsi lepofozott kamaszkorombban. Nem mondom, más lett a viszony, ahogy felnőttem, és köztünk soha szó nem esett azokról a pofonokról, amikkel a csalánba borított, de tudtam, hogy egyenlíteni fogok! Jól is jött, hogy soha meg nem említettem, mert így legalább nem mondogatták. S ha ez a pofonokért volt, hát majd arra is lesz receptjük!

De bizony nem volt, s nem lett, mert akkor én már eljegyezkedtem a téesszel. A privát paraszt utolsó állami támogatását zsebeltem be a két ingyen napszámmal.

Kelényi Péter, grafikus

[Béla]?

Kelényi Pé

Élet és

14.

XXVIII/42

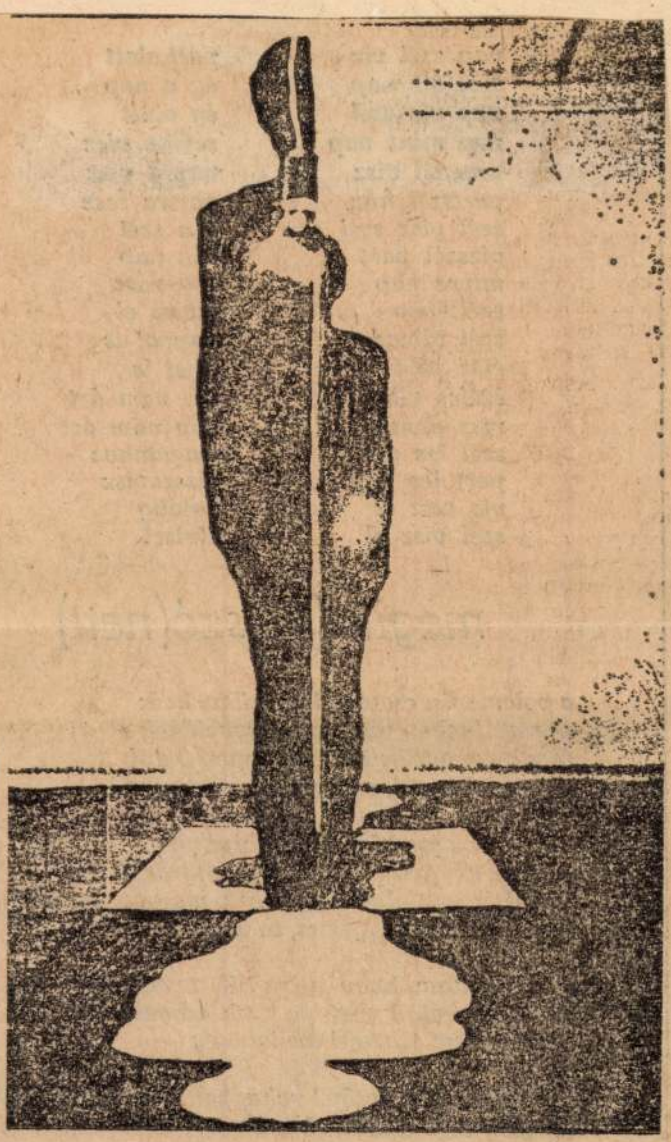

Kelényi Péter: Zóna

pánszélingben piás nagyagyvelődök
vínak veszettül; tollával éppen ő döf
popómba hátul, aszt/más kar lekushad;

danászai a szomjas tan/t/alusz/nak
— kort loholva át, ki agg, ki eltörődött —
formát resz/t/elnek: gyerünk, márványkenyőcsö
szemellenzéket! /„fiam, te is gyanús vagy . . .”/

mert írhatom, hogy „géza kék az ég”,
de ringjanak a szimpla szók szonettben,
s az intelem el/r/ejti diadalmát;

„avantgardrób-tetőn” rohadnak már az almák:
szagolj, esztétikosz! /bűzük orr/od/ba lebben/t/.
/asz/f/alt schillerkedéstek kicsit túlzás azért . . .

KELER, Gottfried átvés (Egyéb)

MÉt 1999. 125.

zur *unbedingten* Idee wandelte? Werke waren und blieben *Dinge* und entzogen also, wie jedes andere Ding, schon durch ihren physischen Widerstand dem romantischen Subjekt, das vor ihnen stand, die unbegrenzte Freiheit der Verfügung. Wie konnten sie, die doch «endlich» waren, jene «Unendlichkeit» einfangen, in deren Spiegel ihr Betrachter schauen wollte? Hier geraten wir an den tieferen Sinn der «Autonomie», welche die Romantik für die Kunst forderte. Sie war für den Betrachter nur eine sehnsüchtige Projektion, da er sich selbst den Wunsch nach Autonomie nach dem Ende der Revolution nicht mehr im Leben, sondern nur in der Kunst erfüllen konnte. Das Dilemma, Freiheit zu erlangen und dennoch Identität zu bewahren, schien allein im Kunsterlebnis überwunden (T. Eagleton). So war das Kunstwerk plötzlich in die Problemgeschichte der Subjektivität hineingeraten, in welche sich die Romantik flüchtete. Das Subjekt war in der Erfahrung des Kunstwerks gleich in der doppelten Rolle des Schöpfers (Künstler) und Nachschöpfers (Betrachter) präsent, aber die beiden Rollen wurden vertauscht, wenn der Nachschöpfer sich in die Rolle eines neuen, selbstherrlichen Schöpfers begab, der ein absolutes Kunsterlebnis suchte.

Das Meisterwerk bedrohte den alten Werkbegriff gerade darin, daß es ihn auf eine maßlose Weise erfüllte, und bot sich dadurch um so bereitwilliger dem romantischen Kunsterlebnis an. Es war als Werk eine Ausnahme und setzte als

Kéler Illés

(Elias)

Ötv.

Kőmagyötvi

646. n.

Athozat

135.							
I.	1.	Saldo 1934. évről					
I	21.	Richter F. Sándor					75.
II	1	chekk					
VI	5.	jutalék					
	15.	Heller Sró 150.-					
	11.	chekk					
VII	3.	Ulmer László 57.-					
	6.	chekk					

HA-NEO Budapest, Károly-körut 8.
Tel. T. 107—57.

Átvitel

MDK

404. Kéler Elemér,ép.

Szül.: Budapest,1881. Okl.kelte: 1904 Sz.: 3236

A m.kir.József műegyetemen oklevelet, abszolutóriumot vagy oklevélhonosítást építészek névjegyzéke 1873-1928.
Nyert

EP-IP - EP-MÜV. 1931.márc.1. 41.l.

Kéler Elemér †

építész

vallás- és közoktatási minisztériumi tanácsos meghalt Budapesten 1933. szept. 30-án 52-ik évében.

Magyarság

1933 okt. 3.

(Halálozás.)

vegyes

XLVIII

1 köt. fol.

Zannoni,

Antonio

Gli scavi della Certosa
di Bologna

I. für. 1.–60. ll., I.–IX.; XI.–XII.
lepes tábla

	Tartozik	Követel	X	Egyenleg

Sz.:

Tartozik	Követel	X	Egyenleg
19.98		T	19.98
74.95		T	94.93
	90.–	T	4.93
	1.50	T	3.43
149.95		T	153.38
	150.–	T	3.38
50.95		T	54.33
	50.–	T	4.33

Keler Gottfried

Ötvös Egyes

Kolmagotwy. 107. l.

654	Nr. 630	GK Gottfried Kéler, e. 1844—1846. Evőkészlet. — *Tafelsilber.* Berzeviczy Albert, v. b. t. t., Bp.
655		GK Ugyanaz. — *Derselbe.* Tálca, négyszögű. — *Platte, viereckig.* Kőszeghy Sándorné, Bp.

Erdődi 1011
Erkeder, Christianus 254
Erkeder, Michael 269
Erlböck, Andreas 2009
Erman, Johannes 1038
Erosem, Petrus 1352
Ertler, David 1297
Eystach, Samuel I. 1458

Faber, Daniel 1749
Fabri, Daniel, jun. 1239
Fabri, Daniel, sen. 1239
Fabriczius, Ludovicus 1089
Fanari, Andreas 2064
Farkas, Franciscus 1888
Farkas, Johannes 893
Fauser, Josephus 472
Feld, E. 1063
Feldmayer, Eduardus 1063
Fenes, Martinus 988
Fenikh, Martinus 1326
Fenzeri, Samuel 1916
Fernengel, Georgius 1422
Fiktorovich, J. 561
Filstich, Laurentius 994
Finck, Daniel 1187
Fischer, Leonardus 162
Fischer, Leopoldus 497

Kelor Elemér
épitész
szül. Budapest 1881.
okl. nyert 1904

Magyarp. Műegyetem 10 l.

Görgey Arthur.

Tisztikarával.

Az 1849 évi junius 3-iki
szemes Görgeyt, ki jobbkezében
kendővel kötötték be, ~~[illegible]~~ bal
redes, b. Mednyánszky ~~[illegible]~~,
ezredes táborkari főnök, Albrec
Tomcsics főhadnagy, gr. Csáky n
goncz, b. Kempelen segéd, Benicz
nász, Proteaux, Görgei Armin, M
gr. Stahrenberg, gr. Schmideg, K
Takács, Fabini, Huszti veszi ló
László áll. A háttért hegyek kép

Aquarell, mér. 28.2: 40.

Kéler Elemér

ápitém

1907. V. hold n.

29.

Kéler Elemér

kl. épitész, ny. minisztériumi szaktanácsos 1933 szept. 30 elhunyt Budapest

Pesti Hirlap 1933 okt. 1. (Halálozás.)

MDK

Kelept Efrem kőmives

résztvett Buda ujjáépitésében 1686 után

Schoen Arnold:Buda épitőmestereiről töredékek, vázlatok I.Kik épitették ujjá Budát az 1686.évi romokból? Művért 1957.VI.évf.4.sz.299.l.

MDK

Kéler és Nádor

Györgyi K: A keleti vásár iparmüvészete. Magy. Iparmüvészet, 1921. 35-38 l.

MDK

Kéler Elemér épitészmérnök

Kinevezések. Vállalkozók Közlönye, 1908. jun.24.
9 l.

Kéle János

XVII. 22.

ünd

Dl 138. l

Kéler Napoleon

épitész MDK

1876-77 ben épiti a ferencesek uj háromemeletes bérházát és zárdáját.

Szabó Erzsébet : A pesti ferences templom Bp. 1959. 32.1 o.

Kéler Napoleon

bécsi épitész

szül. Késmárk

Telléry 290.l

kutatási ösztöndíjjal irodalomtudományi tanulmányokat folytatott. A francia szimbolizmust, főleg Verlaine, Rimbaud és Mallarmé műveit tanulmányozta irodalomelméleti és irodalomesztétikai szempontból. Ezen munkájához kapcsolódtak esztétikai és irodalomelméleti olvasmányai. Tanulmányának eredményét doktori értekezésében teszi közzé.

Dr. Lovas Rezső (1916, Debrecen, róm. kat.) egyetemi tanársegéd (Rugonfalvi Kiss István professzor), félösszegű ösztöndíjban részesült magyar történelmi kutatásainak céljaira. Foglalkozott Erdély történetével, különösen a három nemzetnek egymáshoz és a központi hatalomhoz való viszonyával. Áttanulmányozta a doktori értekezésére („Báthory Gábor és a szászok") vonatkozó forrásokat, az idevágó szász kútfőket, valamint az e kérdést érintő irodalmat.

Szabó István (1913, Békés, ref.) egyetemi gyakornok Debrecenből (Papp professzor), 800 pengős ösztöndíjjal népnyelvi tanulmányokat folytatott. Összegyüjtötte a békési népnyelv í-ző alakjait és jórészt az ë-zés eseteit is. Gyüjtötte az emberre és a rokoni viszonyra vonatkozó szavakat és összeállította a földművelés, valamint az állattenyésztés

% *kamat*

~~Követel~~

LEJÁRAT		Kamat	Kamatszám	ÖSSZEG	
év, hó	nap	nap		Pengő	f.

Kelée Natorfeen
ügyben
szpd
szolgáltatott pénzértékben
37.f.-

Tartozik

KELET		Hivatkozás	TÉTEL
év, hó	nap		

Kéler Napoleon

~~épitész~~

l.

Siklósy FKT tort.

484. l.

·men weist reichen Rankenschmuck auf, in dessen Mitte ein stilisierter Kopf
(eduse!) angebracht ist. An dem in parallelen Bogen herabfallenden Brustriemen
gegnet uns im Rahmen einer ähnlichen Dekoration ein weiblicher Profilkopf im
edaillon, welchem auf dem perspektivisch verkürzten rechten Brustriemen jeden-
lls eine gleiche Darstellung entsprochen haben muss. Am Treffpunkt der beiden
iemen, ist auf der Mitte der Pferdebrust oben ein kleiner scheibenförmiger Zierat
ıgebracht, während unten eine herzförmige Platte herabhängt. Die Dekoration
s vorderen Streifens der Satteldecke besteht aus einer zwischen zwei Randleisten
ıgebrachten Rosetten- und Palmettenreihe. Der untere Rand zeigt ein überaus
ich und abwechselnd geführtes Rankenmotiv, innerhalb dessen ebenfalls figurale
lemente zu vermuten sind, wiewohl diese nur am rechten Rande in einem an den
opf auf den Kandarenriemen erinnernden Medusenkopf notdürftig zu erkennen
nd. Dieser Bilderstreifen setzte sich scheinbar auch auf dem hinteren Rande der
ıtteldecke fort. In dem von dem unteren Rand der Satteldecke, dem Schenkel des
eiters und der Schwertscheide gebildeten Dreiecke ist eine Jagdszene dargestellt.
ı der Achse derselben steht ein nach links schreitender, einen breitgeränderten
ut tragender, den Speer schulternder Jäger, der in den vorgehaltenen Händen
nen Falken hält. Vor ihn sind die Umrisse eines auf der Lauer stehenden Hundes
beobachten, während man im Hintergrund ein Röhricht vermuten möchte.
ieses Szene ist was Bildwirkung und Einzelformen anlangt ein Kunstwerk für
h. Auf dem neben der Satteldecke sichtbaren, gegen unten zu breiter werdenden

Keller Napoleon
Tarnalmajor Bp.
Inventarisiert
VII. 6. 39.

Kaiser Leopolds I. zur Hohen Pforte gefürt hatte. Die Reisebeschreibung stamm aus der Feder seines Kaplans, des Jesuitenpaters Paul Tafferner, der diese Arb dem Neffen seines verstorbener Herrn, Jakob Leslie, kaiserlichen Kämmerer u Chef eines Infanterieregiments gewidmet und im Jahre 1672 bei Lochner in Wi herausgegeben hatte. Was den Zeitpunkt der Gesandtenreise anlangt so gibt wed der Buchtitel noch der Text genauere Anhaltspunkte. Die Angabe von Xistus Schie welche auch Jakob Rupp übernommen hatte[2]), dass nämlich die Mission des Graf Leslie im Jahre 1605 stattgefunden hätte, ist auf keinen Fall stichhältig. Die Reis beschreibung Tafferners ist im Jahre 1672, eine frühere Ausgabe möglicherwei schon 1668 erschienen. Mit Rücksicht darauf, dass das Buch dem Neffen des einstige Orators dediziert ist, der damals ebenfalls schon ein älterer Mann, Regimentskom mandeur war, die Gesandtenreise selbst aber unbedingt unter Leopold I. vor si gegangen war, worüber schon die erste Zeile des Buchtitels keinen Zweifel läss ist ihr Zeitpunkt in die ersten Jahre seiner Regierung, aber warscheinlich in d Epoche vor den, dem Frieden von Vasvár (Eisenburg) vorhergehenden. Feldzü zu setzen. Dieser Neffe hatte übrigens mit seinem Regimente an der Rückeroberu von Ofen im Jahre 1686 teilgenommen, als er schon selbst den hohen militärische Rang seines Onkels (Generalfeldmarschall) bekleidete. In der »Ordre de bataill der kaiserlichen Truppen rangiert er mit dem Herzog Wallis und dem Grafen En Caprara unmittelbar nach dem obersten Feldherrn Karl von Lothringen. D Gesandtschaft hatte Ofen zweimal berührt, doch erhalten wir bloss gelegentli

Keler Napoleon

l.

Schoenbendavári
klarinák

17. l –

Szigetvár.

A középtért a vár és a vár
szeit hidak kötik össze, az elő
figyelmünket, a háttért pedig h

SIGETH ou

Rm., mér. a rl. l

140-95.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Kelen Napoleon
Kisújszállás mint
egyetemi tanár
kérvényének és
ennek a vonatkozó
vizsgaszabályzat
1886-87-ben.
szóló szakvélemény
320.-P.

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Kéler Napoleon

építész

d.

Domyay Vospran

21. l

Szamlam javara uru szive

Mellékelve 1 db utalvány a

Keler Napoleon

épitész

l. Edvi Bp

213. l.

Kelen Mayrban †
1919. febr. 6.

9

1934. 40. p.

123 — 127. p.

MMEHÉK

Torony-órákat

templomok, kastélyok, városházak, laktanyák és gyárak részére, minden kivitelben a legjobb anyagból és legpon-

ıbb szerkezettel jótállás mellett készit:

alb Kalmán és Társa toronyóra-gyára

alvanizáló és fémesiszoló műintézet

best, VII., Dembinszky-utca 32. sz.

Kedvező fizetési feltételek!

yvetés és árlap ingyen. — Számos kitüntetés.

debo Gyula. (3 köte

A klasszikus és a
épitőművészet forr
gyar Ungar Vilmos.

Hordképességi szár
Bloch Leo. Ára

Az épitőkövek. Irta:
renc. Ára

A régi Buda-Pest épi
Irta: *Petrik* Albert.

A teljes k

Bármely mű egyenké

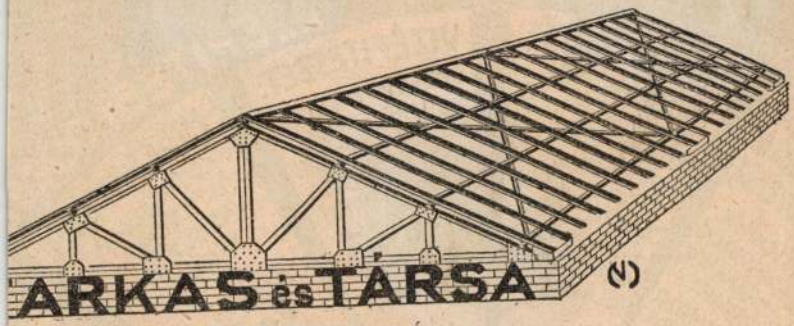

ARKAS és TÁRSA

VASSZERKEZETI GYÁR

UDAPEST, VI., Lehel-utca 8.

FÖN: 82—70. **INTERURBAN: 82—70.**

: Szegecselt tartókat és oszlopokat, mindennemü vas-
ezeteket, idomvasablakokat, csigalépcsőket, Polonceau
székeket, ivlámpa oszlopokat, vasgerenda hajlitásokat
és annak szerelését.

Kolár Napoleon

P.

Hitelvangyimen

55.f.

56.f.

170.f.1931.

1950.

* E 41
gyar Nemzeti
A róla szóló
koztatására ad

Magyar Kön

legalább is a címanyag ellenőrzésének munkájába be kell vonni a többi, e szempontból számba jövő tudományos könyvtárat is. A rendszeres gyüjtés megszervezése után lehet majd ennek az anyagnak megfelelő könyvészeti feldolgozásáról gondoskodni. A Magyarországon megjelent idegennyelvű munkáknak a *Magyar Könyvészetbe* való felvétele magától értetendő. Itt is vannak azonban alaposabb megfontolást kívánó kérdések. Lehet érveket felsorakoztatni amellett is, hogy ezek a művek a magyarnyelvűekkel együtt jegyeztessenek fel, de nagyon sok szempont szól amellett, hogy a német-, szlovák-, magyar-, orosz-, románnyelvű irodalmi termékeket, külön-külön a magyar irodalom után soroljuk fel az egyes nyelvek szerint csoportosítva s ebben az esetben csak az összes szerzőkről készítendő mutató volna teljesen egységes. Az előttünk fekvő jegyzék tanúságtétele szerint az 1936. évben megjelent 6402 könyv közül 5961 magyarnyelvű és csupán 441 idegennyelvű. Ezek között 240 német könyv van, amelyeknek nem kis része az egyetemek különböző kiadványsorozatában látott napvilágot s ezeknek helye talán még akkor is a magyar irodalommal együtt volna felsorolandó, ha egyébként az idegennyelvű munkákat külön csoportba foglalnánk össze.

Köler Napoleon
és Burzi Bodog

budapesti építőmester Koch és Szkalnicky tervei szerint épitettek a budapesti főposta épületek 1871-1872-ben.

Bierbposta

Z. l.

Kéler Napoleon

1.

Bud TM 1948

15.-

[redacted] vevő kívánságára elvállalják,
géig, amikor átveendők, gondosan őrizzük, de anélkül,
s szavatolnánk.
ag a vevő költségére és veszélyére történik, elve=
vezetősége semmiféle felelősségre nem vonható.
ló megbízásokat elfogad az *Ernst=Múzeum* (Telefon
Viktor és *Szabó Károly* urak. Az utóbbiaknak a
: a megvett tárgyakért 100 K=ig 2.— K, 500 K=ig

AZ ERNST-MÚZE

IV—V

VAJAI VAY PI

VALAMINT EGYÉB GRÓ
TEMÉNYEKBŐL SZÁRM

KÉPEK, AQUARELLEK, MINIATÜRÖK, PORCEL
CSONT-FARAGVÁNYOK, ÜVEGEK, EZÜST-, AI
KÉK, GOBELINEK, SZŐNYEGEK, SZÖVETEK,

A MŰTÁRGYAK SZAKÉRTŐI MEGH
ÉS A KATALÓGU

DR. BRAUN E. W.
TROPPAU

CSÁNYI KÁ
BUDAPEST

~~Fellner Sándor~~

becsi épitész

Keler Napoleon

becsi épitész.

Fellner terverte,
Keler épitette az
alabbi kuhazat
meg 1875, okt 15-én
volt meg

Bánrevy György
A. Népszinhaz alapitása, Budapest
1945. I köt. 1. 4.

fürj
lét
2

nek temetésén Nagy Ferencz miniszter-
ni miniszter beszédet tartott.

nt ma délig /:1946. február 12.:/15.000
et. /:A lap mellékelve:/

án :A Vöröshadsereg Budapesten vivott
gyászünnepélyén a Ludovika kertben be-
iniszterelnök, Varga Béla a nemzetgyü-
édelmi miniszter./:A lap mellékelve.:/

Sajtóelőadó.

Kelch Napoleon

építette Frey Lajos tervei alapján az V. ker.
Károlyi Mihály u. 4-6-8. sz. a. ferencesrendház.
(1876-77)

Berza László, Bernát György, Ebdi Ferenc

szerk.: Budapest lexikon, Budapest 1973.

13351

3231

Kelen Napóleon

vezetése mellett épült a VI. Népköztársaság u. 69. sz. a régi műcsarnok épülete.

Berza László, Bernóth György, Erdei Ferenc szerk.: Budapest lexikon, Budapest 1973. 133 5 l

989 p

„Ne szorgalmatoskodjál a holnapi napról édes fiam.“

„Igen, de hát az ünnepben?“

„Azt hiszem az ünnep még holnapután lesz. Isten pedig csak a mindennapi kenyérre kötelezte magát — egyébre nem. Imádkoztál-e már édes fiam? Adj hálát istennek azért, a mit ma adott. Mert nemcsak kenyérrel él az ember“...

Nagymama a kérdést befejezettnek tekintette, mert egy szót sem szólt többet. Ágybontáshoz látott és halk hangon énekelni kezdette:

Áldálak hogy e megrepedezett
Nádszálat ma eltörni nem engedted,
Gyarló életem hiven vezérletted...“

Ez volt a nagymama minden esti éneke. E miatt hivták őtet Nádszál papnénak, a minthogy a többi özvegy papnéknak is, kik a városban laktak, — mind a gymnázium közelében — volt egy vagy más melléknevük. Volt Pityeri papné (örökké sirt és kunyorált). Volt Gazdag papné (egy bögre huszasa volt neki). Volt Csecse papné (öreg volt már és szépnek tartotta magát). Volt Kétszer papné (mivel férjének neve is, hivatala is pap volt). De a tizenöt között mégis csak az én nagymamámnak volt legtisztességesebb csúfneve. Nádszál papné.

Másnap reggel megettem a maradék kenyeret, azután ujra kérdőre vontam nagymamát. Igazi aggodalommal, mert tudtam, hogy nincs a háznál sem egy darab kenyér, sem egy marok liszt, sem egy darab pénz. Nagymamától tudtam; ő pedig soha nem mondott mást csak igazat.

„Bizd az Istenre édes fiam!“

„Hátha az Isten nem mutatja meg?“

„Akkor azt akarja, hogy éhezzünk, és engedelmeskedni fogunk szent akaratának.“

„Én arra nem állok rá. Van egy felöntő kukoriczánk a padláson, elviszem a malomba megőrletni.“

„Édes fiam! régen arra tartogatom már, de két hét óta olyan fagyok járnak, hogy lehetetlen őrletni.“

„Dehogy lehetetlen nagymama! hát kivágjuk a jeget. Láttam én már, mikor vágták, csakugy szikrázott a jég. Sokkal könnyebb az a favágásnál, pedig tudod, hogy én fát is tudok vágni.“

Szaladtam a padlásra, lehoztam a zsacskó kukoriczát, és a sarokba nyultam a fejszéért.

Gyere öreg pajtás! Szebb karácsonyt is értünk már mi ketten. De ha elvettük a jót, a gonoszt nem szenvednők-e el? Tudod-e, taval ilyenkor mennyi mákot törtünk? De akkor a buza 4 frt volt. No öreg, jer! látod én is megelégszem most a máléval, érd be te is kukoriczával mák helyett.

„Megelégedés, kegyesség,
Ez az igazi nyereség“

azt mondja nagymama. Vasnak kellene a fejednek lenni, ha ennyi idő alatt meg nem tanultad volna tőle. Megérdemelnéd, hogy a conjuncticába rejiciáljanak mint a Csócsa Laczit.

Nagymama még egyszer figyelmeztetett, hogy hiába fáradok, mert az két embernek való munka. Nem hallgattam rá.

Egyik vállamra a kukoriczát, a másikra a fejszét vetettem. Erős hideg volt, a lég tele volt apró hócsillagocskákkal. Alig mentem ki a városból, már is izzadtam, olyan jó melegen tartott a fejsze. Utam a temető mellett vitt el, melynek síroszlopai régi jó ismerőseim voltak, — kivált egy magas kerek oszlop, melyre a mult nyáron nevem kezdőbetüit fel is véstem, — (viszont a temetőcsősz is felvéste az én vállaimra egy füzfa-vesszőnek kezdőbetüit) és egy vadkörtefa, mely még a diligentia kezdetén is rakva volt körtével.

A körtefa szövevényes ágai között egy fészek barnállott. Vagy szarkafészek, vagy vadgalamb. Akármelyik legyen, lehetetlen, hogy a madár ilyen kegyetlen időben kivül lehessen a fészkén. Ha én azt ott szépen meglephetném... Ez megérdemli a fáradságot.

Nos hát a fát megmásztuk nagy küzdelemmel. A felmenetel igen könnyü volt, mert kabátom ujjának néhány jelentéktelen keshedésén kivül semmibe sem került, de a lejövetel egy keserü kiábrándulással járt. Nem volt a fészekben semmi madár.

Most ujra felvettem terhemet és indultam a malom felé. A temetőkapu nyitva állott (megvallva az igazat, nem is állhatott másként, mert csak a helye volt.) A kaputól jobbra az ugynevezett koleraház, melynek semmi gyakorlati czélja nem volt ma már egyéb, minthogy ezt használtuk bátorságunk próbájául. A ki be mert menni (nappal), az bátor ember volt; a ki nem: nem.

Eh! lássuk, hát én bátor ember vagyok-e? A házon nem volt ugyan ajtó, de a bátorság próbája azt kivánta, hogy az ablakon bujjak be.

Megálltam a rideg tanya közepén és (dobogó szivvel) kétkézre emelt fejszével kiáltoztam a kisértet után.

Hol vagy no! kisértet bácsi, gyere ide ha mersz?

„Hát téged mi hurczol itt kölyök?“ dörmögött ki a koleraház előrészéből egy goromba hang.

Megszeppentem. Az a rongyos kanászszür, az a háromhetes szakálsörte, az a szennyes kék mándli azzal a réztáblával, és az a görcsös szeges bot, az senki más, mint a vén Kikina, a csavargó obsitos.

„Hát? quare ille ipse! mi! ide állj kölyök!“

Egy ugrással az ablaknál termettem, kivetettem magamat fejjel, de azalatt az obsitos is kinn termett, s mielőtt a magam emberségéből feltápászkodtam volna, lábra állitott. Nem hajamnál fogva, — oh ő nem avatkozott az iskolai hatóságok jogkörébe, — hanem csak ugy félkézzel vállamnál fogva.

„Hát celerem fugam? Hát raro antecedentem desertorok vagyunk? Turpe solum mento? Quare ille ipse?“

Reszkettem.

„Nem hallod kölyök: quare ille ipse?“

„Illius és ipsius kérem alássan.“

„Szamár volt a professorod. Nem azt kell arra mondani, hanem azt, hogy „justitia regnorum fundamentum. Mondjad hát!“

„Justitia regnorum fundamentum!“ feleltem kissé könnyebbülten. Sejtettem, hogy nem esz meg.

„Rectissimo. Már most ide nézz. Látod-e mi ez?“ A mellén függő rézkoczkára mutatott.

„Látom Kikina bácsi! medália.“

„Nohát! van-e ilyen a papodnak, a plebánusodnak, a prépostodnak, a püspöködnek? Tudod-e, hogy mi ennek az ára? Minden napra egy garas, de nem rézgaras ám, tökfilkó, mert a császár nem rézpénzzel fizet. Mert militem fui. Pármából eresztettek el. Relicta non bene formula. Az én nevem nem Kikina ám, hanem becsületes Dudás Mihály. Hát ezután engem ne hivj Kikinának, mert az nem illik egy deáki ifjuhoz. Ad juvenem ingenuo. Mármost tágits. Látom őrletni mégy. Majd meglátom meddig tart a maroklisztecske a nádszál papné olajos korsójában. Harmincz forintos buza! Csuda, hogy rakásra nem hull az a sok szegény ördög.“

A vén csavargó megmutatta a görcsös botjával az utat.

Összekapkodtam kukoriczámat és fejszémet, és mint egy bajnok, a ki nagy akadályt küzdött le, emelt fővel törtettem a malom felé.

Ott a molnár kutyái fogadtak nagy ováczióval. Mielőtt tettlegességre került volna a dolog, sikerült felkuporodnom a malomba vezető lépcsőzet karfájára, honnét megvetőleg tekintettem a molnár inasra, ki a malomház pitvarából uszította rám ebeit, — és az ebekre, a mint elkeseredett hangon tudakozták tőlem: micsoda bolond gondolat az, ilyen időben őrletőt hozni? Hát nem látom, hogy a viz fenékig van fagyva?

Hah! nyári meleg időben minő élvezet volna mind e nemtelen megtámadásokra kihivó daczczal felelni! De most lábam ujjai fázni kezdenek. Szabadulni kell az ostrom alól.

Kiáltozni kezdtem, a leendő debreczeni kántor egész erejéből.

Kiáltásomra kijött a molnárné. Egy rettenetes termetü asszony, kit ugyanaz a nomenclatura, mely a papnéknak neveket osztogatott, „Daránhízi“-nak nevezett el.

„Mit akarsz gyerek?“

„Őrletőt hoztam.“

„Bolond volt a ki küldött. Hát nem látod, hogy a viz fenékig jég?“

„Hát hiszen ki lehet azt vágni!“

„No fiam, hát csak vágd ki, ha ki lehet.“

Azzal begurult a konyhába. Nemsokára hallottam azt a dobogást, a melyet a fejszenyél szokott előidézni a famozsárban.

Ez is mákot tör kalácsba! Pedig tudom, hogy egyetlen egy pap sem volt soha az egész familiájában. Nem, mégcsak preoráns sem. És mégis mákot tör és kalácsot süt.

Hát mármost csak azért is kivágom a jeget. — Leszálltam a karfáról és folytonos harcz közt a kutyákkal, kimentem a malomfőhöz, — felléptem a vályupadlóra.

De mi volt itt! Mind a négy vályu a négy kerékkel egyetlen egy tömör testté volt foglalva a fényes fehér jégkristályban. A vályuk öble, a malomkerekek rovátka, a kerekek alja csupa jég mind.

Eh! hiszen vágtam én már fát is.

Felemeltem a nehéz fejszét, és az első csapásra akkora léket vágtam a vályuban hogy egyik lábam alkalmas támpontot talált benne.

Könnyebben ment, mint gondoltam. A ki igazán dolgozik, nem számitja az időt. Én sem tudom már, hogy mennyi idő alatt, elég az hozzá, hogy készen voltam vele. Egyik végétől a másikig egy vályu tiszta lett.

(Vége következ.)

*

Tolnai Ferenc

812. l. kép

Kéler épitési

A BUDAPESTI NÉPSZINHÁZ.

(Klösz fényképe után rajzolta Elischer Lajos.)

A Kéler vonatkozó cikk a 814. lapon

Szerk. Buzzi és Kéler.

M.D.K.

Kéler Napóleon, építész, építőmester

volt a terveröje és 50 évig hasonélvezője a ferenceser 1876-ban lebontott belvárosi kolostor helyén épült ún. „Ferenceser Barárjának" és bérházának.

Gy: Radnai Lóránt: A pesti Felszabadulás tér

ÉLET és TUDOMÁNY; Bp.1964. XIX évf. aug. 7. sz.

1512. old

3 k.

Kéler Napoleon

keverte a mai Rákóczi út 9. sz. ház elő-
jét 1880-ban.

Barkoczi Péter: Rákóczi út 5-7-9.
Budapest, 1971.8.sz. 34-35.l.

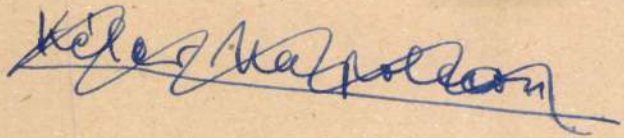

Kéler Napoleon

Vas. Up. 1874. 157 l.

— **A népszinház** épitéséhez nem sokára hozzá kezdenek. Fellner bécsi épitész terve szerint fog létesülni, s fölépitését a népszinház bizottság Buzzi és Kéler fővárosi épitészekre bizta, kik az ajánlkozók közül legkisebb összeget kértek, t. i. 588,000 frtot. A szinháznak 1875 szeptember első napjára kell elkészülnie.

M.D.K.

Kéler Napoleon, építész
épitőmester

tervei szerint épült 1877-ben
a Ferencz rend belvárosi
négyemeletes „bazárháza"
a Ferenciek-tere, oldalfront-
jával a Hatvani [mai Kossuth
Lajos]-utca felé

Bauzeitung für Ungarn, Bp.1877. VI.évf. 41. sz.
321. old.

M.D.K.

Kéler Napoleon, építész
építőmester

tervei szerint épült fel
Steiger Gyula háromemeletes
„Prachtbau"-a a Kálvin
téren, 1877-ben.

Bauzeitung für Ungarn, Bp. 1877. VI. évf. 41. sz.
321. old.

M.D.K.

Kéler Napoleon, építész, építőmester

(és társa Buzzi) tervei szerint épült az Assicurazioni Generali épülete a Dorottya utcában.

Budapester Bauzeitung, Zeitschrift für Bauwesen,

Bp.1875. IV.évf. 50. sz. 313.old.

M.D.K.

M.D.K.

Köler Napoleon, építész, építőmester

(és társa Buzzi) tervei szerint épült fel Ringaufi Hugo háromemeletes bérháza a „Trödler-gasse"-ban

Budapester Bauzeitung, Zeitschrift für Bauwesen,

Bp.1875. IV.évf. 25. sz. 193. old.

Kéler Napoleon

— **A népszinház épitői kitüntetésben** részesültek. Ugyanis a király a népszinház épitése körül szerzett kiváló érdemeik elismeréseül Fellner Nándor bécsi tervező épitésznek, Kéler Napoleon vállalkozó épitő, és ~~Gregersen~~ Guilbrand budapesti ácsmester és gyártulajdonosnak a Ferencz-József-rend lovagkeresztjét adományozta.

Vas. Ujs. 1875. 716 l

Budapest székesf

306484 szám

193 8 III

BUDAPE
CIMNYO

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Müem cél

lizo

POR

Hivatalból
Közszolgálati ügyben

DIJ ÁTALÁNYOZVA

Központi borít

Kéler Napóleon, írónő

L: Frey Lajos

-: Mától ismét kánikula 6.

Esti Hírlap, 8 p. 1979 júl. 16.

Téler Napoleon építész

Pesti Hírlap. 1919. febr. 7. 6

Halálozás

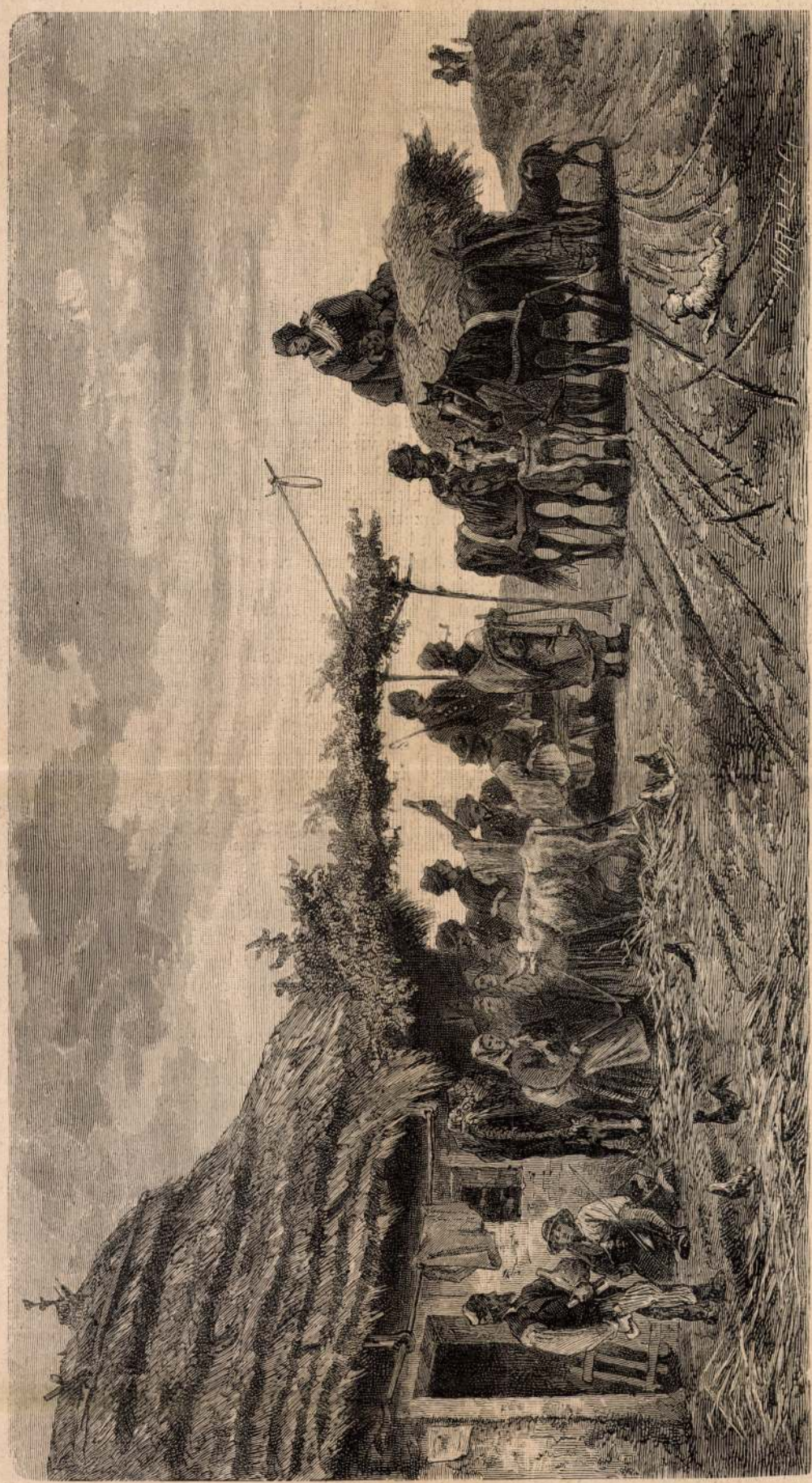

AZ ORSZÁGUTON.

(Saját festménye után fára rajzolta Greguss János.)

A fővárosi népszinház.

A fővárosi diszes népszinházat gyakran emlegettük, az elfogadott terv után készült rajzát is bemutattuk olvasóinknak, de minthogy a kivitelnél a terven lényeges változtatások tétettek, megismertetjük e valóban szép középületünket most már teljesen abban az alakban, a mint felépült s a mint a kerepesi-úton mindenki megtekintheti. Még most is van ugyan rajta némi csekélység, a mi csak ideiglenes, de főalakjában már teljesen ki van épitve s inkább csak környezete fog megváltozni, a mi még inkább ki fogja tüntetni szépségeit. Azok a régi és nagyon is kisvárosias házak ott körülötte részben lebontatnak, részben kiépittetnek; az oldal-homlokzatról az ideiglenes feljárás a főhomlokzatra tétetik át, mihelyt (már a legközelebbi tavaszszal) a Kaszszelik-féle házat lebontják. Az újrakeresztelés útján „népszinház-utczá"-vá avanszirozott „sertéskereskedő-utczá"-t szintén ki fogják szélesiteni, a mikor a népszinház egy tér közepén fog állani s minden oldalról szabad hely nyilik szépségeinek előnyös felmutatására. De közlekedési tekintetben is mintegy központi helylyé van kijelölve a népszinház. Mellette már is van egy lóvonatú vasút a kerepesi úton, a másik lesz a háta megett kiépülendő külső körúton, a harmadik pedig, melyet már szintén terveznek, a népszinházutczán fog végigmenni, keresvén a rövidebb útat Kőbánya felé. Igy a közúti vaspályának egész közlekedési hálózatába bele jut a népszinház.

Többszöri emlegetés után köztudomású már, hogy e szép épületet Buzzi és Kéler Napoleon épitési vállalkozók épitették, Fellner Ferdinánd bécsi épitész terve szerint, ki egyszersmind maga végezte az épités körüli felügyeletet is. Az épület hétszázezer forintba került, teljes fölszerelésével együtt, a mi szép pénz ugyan, de szép épület is állott elő érte. Igazi szinházi styl; minden pontja elárulja, hogy középület, hogy müvészet csarnoka, távol van tőle az unalmas bérház-stylnek minden köznapisága.

A népszinház jogi viszonyai igen sajátságosak s hamarjában meg sem lehetne mondani, kié ez a népszinház? A főváros egy telket adott a népszinház eszméjének és czéljának a Herminatéren. Ezt megvette az operaház alapja, a vételáron vették a mostani telket s épitették a népszinházat, mert a közadakozásból alig jött be 25 ezer forint. Ha az adományozókat keressük: a népszinház több mint kilencz tizedrészben a fővárosé volna, de telekkönyvileg a „népszinház" nevére van bejegyezve s ez épületet az 1872-ben alakult „népszinházi bizottság" hozta létre, melynek elnöke Lipthay Béla báró volt. Igazgatására egy, kilencz tagból álló bizottság választatott a főváros és a korábbi „népszinházi bizottság" által; e kilencz tagu bizottság ismét egy két tagu „végrehajtó bizottság"-ot küldött ki, melyben az épittető „népszinházi bizottságot" b. Lipthay B., a fővárost pedig Steiger Gyula képviseli. A végrehajtó bizottságban jelenleg b. Lipthayt Kléh István helyettesiti. E szövevényesnek látszó szervezet tulajdonképen elég egyszerü, mert mindenütt párhuzamosan van benne képviselve az adományozó főváros s az 1872-ben alakult s az épités gondjait viselő „népszinházi bizottság".

A népszinházat Rákosi Jenő, a mostani igazgató három évre vette ki, s a kezdet nehézségeivel meglehetős szerencsével, folyvást könnyebben küzd. Az előadások szép kiállitásának egyik hátránya, a különben nagyon szép és czélszerüen elhelyezett nagy csillár, mert csupán maga a világitás minden este nyolczvan frtba kerül.

Minthogy a belső berendezést már más alkalommal eléggé ismertettük, most csak annyit emlitünk, hogy a szinház 2000 személy befogadására van épitve s egy tele ház, a mostani árak mellett 1500 frtot jövedelmez. Legolcsóbb helye a karzati álló hely, mely csak 10 krajczár. Ülőhelyek közül a legolcsóbbnak ára 30 kr., a legdrágábbé 1 frt 50 kr. Mindenki megtalálja benne a maga helyét, erszénye szerint. Legkapósabbnak bizonyult eddigelé a karzati ülőhely (30 kr.), melyből az összes előadások alatt még egyetlen egy darab sem maradt eladatlan.

A pénztári bevételek összeszámitása mindenkor hü képét adja a közönségnek. Operettek alkalmával mindig van négy-öt darab 50 frtos, elég szép számu 10 frtos bankjegy; egészen népies daraboknál (minő pl. a „Molnár és gyermeke") roppant mennyiségü a hatos, és zsirosabb, szakadozottabb forintok. Az igazgatóság természetesen legjobb néven veszi, midőn mind a két jellemző sajátság együtt van a pénznemekben. S ezt, ismét természetesen, ugy érheti el, ha ez előadásoknál a közönség minden osztályára figyelemmel lesz.

Sajátságos véletlen, hogy mind a nemzeti szinháznak, mind a népszinháznak Csepreghi a titkára (amott Lajos, emitt Ferencz) s meg sajátságosabb, hogy a nemzeti szinháznál a gazda: Ádám, a népszinháznál pedig Éva, csakhogy két *v*-vel irja a nevét. Meg vagyunk egyébiránt róla győződve, hogy sem az Ádám, sem az Éva szinháza nem fog a tiltott fa gyümölcsébe harapni, vagyis hogy a határt meghúzó szerződést mindenik intézet igazgatósága megtartja s a közönségtől reméljük, hogy virágoztatni fogja mind a kettőt. A mit ha meg nem tenne: valóban nem válnék dicsőségére Budapest főváros magyarságának.

Az országúton.

(Greguss János festménye.)

Ha költészetünk meddőségéről panaszkodhatunk is, minden szerénytelenség nélkül bevallhatjuk, hogy a képzőművészetek terén szép emelkedés történt az utóbbi két-három évtized alatt Magyarországon. Képiróink méltánylatot találtak itthon s elismerést és kitüntetést a külföldön, s a bécsi világtárlat alkalmával is átalánosan feltünt az a külön világ, melyet a magyar festmények oly jellemzetesen és ajánlólag mutattak be a föld mivelt nemzetei előtt.

A teljesen nemzeti magyar élet jellemzetes tolmácsai között a képirás terén nehány év óta folyvást emelkedő elismerésben részesül Greguss János, ki éles szemmel felvett alakokat, jól csoportositott jeleneteket jellemző és plastikus élethűséggel vet vásznára; mindenkor egyszerü eszközökkel, hatásvadászat nélkül dolgozik, de keresetlenül is megtalálja a tetszést annál, kinek egészséges érzéke van a magyar élet jeleneteinek egyszerűsége és szépsége iránt. Apró életképei mind egy testvérek, de mind új meg új oldalról mutatják a vidéki magyar élet mozzanatait. „Az országúton" czimü képe is biztos művészi kézzel van mintegy kimetszve emlékezetünk panorámájából, s ugy tetszik, mintha ezen az országúton, ennek a csárdának a leveles szinje előtt már a mi kocsisunk is megállott volna, magát, lovát megitatni, sőt tán magunk is ittunk egy pohárral a méregkeverő korcsmáros buczkában termett karczos borából. Ugy tetszik, mintha akkor is ezek az alakok töltötték volna itt az időt: a kutya minden esetre úgy hevert kinn az úton s a tyúkok épen igy kaparásztak a hulladék szalmában és szénában.

Nagy baj a művésznek, midőn műve sok magyarázatot kiván, de Greguss János festménye oly nyiltan és érthetőleg beszél, hogy magyar embernek lehetetlen meg nem érteni. A háttérből, nyugot felől jövő világosság tisztán mutatja, hogy a délután már alkonyat felé hajlik, s a felőlünk eső délkeleti oldalon már erősödik az árnyék. Annak az asszonynak fenn a megrakott kocsi tetején, már „mehetnékje van" haza, mert a gyermekek s az ugy hagyott ház gondjai alkonyatkor haza várják a gazdaasszonyt. Én jól látom, mennyire kedve ellen cselekszik a „mehetnék"-es asszonynak az a legény, ki onnét a leveles szín alól nyujtogatja üvegjét és köti borát a iovak befogásával lassan készülődő „emberre"; sőt, ha nem csalódom, a szegény asszony az egész megállapodás alatt le sem szállott magas helyéről, hogy a tovább indulást mennél inkább siettesse. Igy beszél e kép minden alakja maga magáért s az olvasónak aligha lesz szüksége az én tolmácsolgatásomra. A művészet nyelve oly egyszerüen és értelmesen szól mindenkinek, a ki egy perczig elfogulatlanul tekint a képre s átadja kedélyét az igaz és szép közvetlen hatásának.

Nem tudom, ki nyerte meg ez eredeti szép festményt a műcsarnok javára közelebbről történt sorsolásnál, de minden esetre egyik legértékesebb nyeremény birtokába jutott. Morelli gondos metszésében is kitünnek jellemző szépségei arra, hogy az eredeti mű hatásáról kedvezőleg itélhessünk s genre-képirásunk egyik legsikerültebb darabjának tekintsük.

A gorilla és rokonai.

(Vége.)

A gorillát Európában csakis a legujabb időben tanulták ismerni. A karthagói Hanno állitólagos expedicziója óta, melytől az első, inkább mondaszerü hir terjedt szét a világ akkor ismert müveltebb részeibe Afrika „vad erdei embereiről", először Bowdich angol utazó tudósitásai (1819) tesznek említést e majomfajról; csakhogy e tudositások is csakugy hemzsegtek a sok valótlanságtól. Az első gorilla-koponyát 1837-ben dr. Wilson hittéritő küldötte Bostonba s ezáltal kétségtelennélőn egy oly majomfajnak létezése Nyugot-Afrikában, mely nagyságánál fogva közelebb áll az emberhez valamennyi eddig ismert majomfajnál. Ugyanazon évben Savage protestans hittéritő is a Gabon mellett két gorillabőrt szerzett egy rabszolgától, a melyek közül egyik a párisi muzeumba, a másik Bécsbe került.

Eddigelé Nyugot-Afrikának több ily nagyobb, az emberhez közelebb álló majomfaját tévesztették össze egymással s ezért a gorillának számtalan olyan szokást tulajdonitottak, melyek más fajokat jellemeznek. Igy például egy időben azt beszélték s általánosan hitték, hogy a gorilla házat épit magának, mint az ember; sőt egy uj-yorki ujság azt állitotta, hogy a gorillák egész falvakban élnek együtt s oly erős fogaik vannak, hogy a vadász puskájának a csövét könnyedén ketté harapják. Du Chaillu azonban sohasem talált a gorillánál olyan készüléket, a mely arra mutatott volna, hogy külön éji tanyát, avagy csak külön mesterséges lakhelyet is rendezne be magának. Ellenben igy cselekszik a nsiego-mbuve (Troglodytes Calvus). Du Chaillu e név alatt egy kopaszfejű majmot ir le, melyet ő külön fajnak tart, melyet azonban Gray tanár az Afrikából hozott bőrök és koponyák megvizsgálása után a közönséges csimpánz (Troglodytes niger) egyik válfajának, vagy ugyanazon faj egyik oly példányának nyilvánitott, mely bundáját kissé jobban megviselte. Du Chaillu ugy vélekedett, hogy e majmot ő találta fel s ő volt az első, ki annak bőrét magával hozta és az állat szokásait megismertette. Ő sok érdekest tud beszélni erről az állatról. Egyszer egy fiatal nsiego jutott kezei közé s nagy örömére ugy tapasztalta, hogy annak természete teljesen különbözik a gorilláétól. Mig az utóbbi ha igen fiatal korában fogják is el, teljesen szelidithetetlennek mutatkozik, addig a fiatal nsiego igen jámbor és szelid volt s ápolójához nemsokára oly ragaszkodóvá lett, mint a kutya. Arcza eleinte oly fehér volt, mint egy európai gyermeké s csak lassanként lett sárgává, azután feketéssé. Sok ételnemet különösen kedvelni látszott, s mikor az ebédet készitették, mindig nagy figyelemmel kisérte a szakács működését. Mikor aztán az ebéd készen volt, elősompolygott, mint valai méhes macska s kivánságát panaszos nyávogással igyekezett nyilvánitani. Nyalánksága később kitanult tolvajt csinált belőle. Elrejtőzött a kunyhók közelében és megvárta, mig a bentlakók eltávoztak; ekkor hirtelen a lakásba lopódzott s a mi ennivaló a kezeügyébe esett, gyorsan felhabsolta.

A gorillától a nsiego mindenek előtt kopasz feje által különbözik; homloka és arcza szőrtelen s agg korában fényes fekete. Állán itt-ott nehány szürke szőr látható, mintha bozontos szakál utolsó maradványai lennének. A nsiegót már hosszabb ujjai is oly majomnak tüntetik föl, mely rendesen a fákon tartózkodik. Szájnyilása feltünően széles s mikor kiált, a szó szoros értelmében egyik fülétől a másikig nyulik az.

Az emlitett majmokon kivül Du Chaillu még egy más majmot is lőtt, melyet ő kuluhamba név alatt egy uj nagy majomfajnak tart, mely azonban Gray és más tudósok véleménye szerint hasonlókép nem egyéb mint sötétes szinű csimpánz. Ez állat kulu nevét kiáltásának ilyforma hangzásától nyerte.

Igen érdekes tüneménynek tarthatjuk, hogy a földnek ugyanazon vidékén, a melyen az emberhez leginkább hasonlitó két legnagyobb és legerősebb majomfaj, t. i. a gorilla és a csimpánz él, ugyane családnak, t. i. a majmok családjának legkisebb fajai is nemcsakhogy képviselve vannak, de sőt tulajdonképeni hazájoknak is ugyane vidék mondható.

A többi majmok közül Afrika e részében a tengeri macskák (Cercopithecus) vannak leginkább képviselve, és e fajból Du Chaillu

mDK

Kéler Napoleon,épitőmester

Megkezdték a "műcsarnok" építési munkáját a
Sugár-uton. Nagy sorsjáték rendezése anyagi erőt
gyarapitani van hivatva. Köszönet érte a rende
ző gr.Zichy Jenőnek, Than Mórnak ,Lehmannak...

Kéler Napoleon epitőmester megkezdte az épité-
si munkálatokat.

Fővárosi Hirek - A "műcsarnok" Épitésimunkáj
Fővárosi Lapok.1875. 4cl.1.

MDK

Kéler Napóleon

a népszinház

Vas. Ujs. 1875. dec. 19. 814. l.

Kéler Napóleon

MDK

Egyetem utca 4-6-8 épület

Frey Lajos tervei alapján Kéler Napóleon épitette a lebontott ferences rendház helyén 1876-77-ben.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

99.1.

Kéler Napoleon. MDK

Népköztársaság utja 69. Régi Mücsarnok.

Tervezte Láng Adolf, épült 1875-77, Épités vezető Kéler Napoleon..
Repr. 245. kép.

Lotz Károly freskói az előcsarnokban és a folyosón
Az ivzug-alakok Fessler Leo müve.

Pincéjében ma bábszinház.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

146.l.

Kéler Napóleon

MTK

Nemzeti Színház.
Blaha Lujza tér.

Fellner Ferdinánd és Helmer Hermann terve, 1872-75, kiviteleste Kéler Napoleon.
A timpanonban Theodor Friedl bécsi szobrász domborműve.

Helyreállította 1949-ben Biró Zoltán.

Repr. 258. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

157.l.

MDK

Kéler Napóleon

Alapitók. EIÉM 1925.

MDK

Kéler Napóleon

Alapitók...

Épitőipar Épitőmüvészet, 1925. 49.évf.

Kéler Napóleon 21, 39, 43, 81, 88, 102, 107 - 112, 148

(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata /Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

IUNGARY 1945–1956

ZETI MÚZEUMÁNAK KIÁLLÍTÁSA.

egész karavánok gyülekeznek gazdagabb románokból, kik az orosz „barátság“ elől keresnek ott menedékhelyet, sőt egy sürgöny szerint sokan török területre menekülnek a muszka ágyuk oltalma elől.

A szörnyü fegyvertánczra tehát megzendült a nyitány.

Ázsiában már több egy heténél folynak a csatározások, s egy perai távirat örvendetes szenszácziót keltett közöttünk, jelentvén, hogy a törökök egy nagyobb csatában az orosz czentrumot keresztül törték s a balszárnyat visszavetették. De e győzelmi hir még nem talált ujabb megerősitésre; a török hivatalos hirek csak annyit mondanak, hogy nagyobb ütközet nem történt, csak apróbb csatározások, melyek azonban mind a török fegyverek győzelmével végződtek. A muszkák nagyra vannak vele, hogy az ázsiai határszélen levő Bajazid erőd 1700 főre menő helyőrsége kivonult előlök s a hegyek között foglalt állást, hátra hagyva 12 ágyut és lőszereket. De ez a hir is megerősitésre vár még, mert az orosz diadalok hirét ugyancsak kötve kell elhinni; tudvalevő dolog levén még a krimi hadjáratból, hogy az oroszok egy-egy csatában soha se vallottak be többet *egy* elesettnél, ugy hogy a muszka „*egy halott*“ egész közmondásossá vált. Ilyen „egy halottat“ különben már eddig is bevallanak.

Természetes, hogy a csatatérről érkező legcsekélyebb hirt is nagy izgatottsággal fogadjuk itt Budapesten is, örülünk egy-egy győzelmi hirnek, mely a törökökre kedvező, s a törökök vereségének hire minket is lever. Képzelhetjük hát, minő izgalom lehet az, a melylyel e hireket, a muszka aspirácziók Mekkájában, a török birodalom fővárosában, magában Konstantinápolyban fogadják.

Mint onnan érkező levelekből látjuk, a török főváros jellege az utóbbi napok alatt egészen megváltozott. Konstantinápoly, daczára, hogy főváros, mégis osztozik a többi török városok ama tulajdonában, hogy rendes időben sokkal nyugalmasabb, kevésbbé nyüzsgő és eleven, mint a nyugati városok. Még az oly események is, melyek egy-egy európai várost egészen felforgatnának s talpra állitanák minden lakosát, a nélkül szoktak végbe menni bennök, hogy valami nagy feltünést mutatnának. A török s általában a legtöbb keleti nép asszonyi gyengeségnek tartja a kiváncsiságot, nem szivesen csoportosul, nem szeret az utczán tolongani, s még a parlament megnyitása, és az alkotmány kihirdetése is ugy fogadtatott, a mit nálunk közönynek és részvétlenségnek mondanának. A törökre nem igen hat a külső látványosság, demonstrálni meg épen nem szeret, a mit legjobban bebizonyitott akkor, mikor ifjaink a török hadak fővezérének a diszkardot megvitték. Tábornokok, főhivatalnokok s kitünőségek mentek elébök, keleti fénynyel és pompával vették körül, a nép is részt vett a szives vendéglátásban, — de nem volt az rendkivüli tömegeivel imponáló népnyilatkozat, minőnek nálunk minden hivatalos segitség nélkül, sőt annak passziv magatartása mellett is mi magunk voltunk tanui és részesei pl. a török küldöttség fogadtatásánál, hol százezerre becsülik az önkényt kivonult lakosság számát.

Azonban a mi Törökországban most történik, az már nem puszta kiváncsiság, kedvtelés vagy demonstrácziók dolga: ez élethalál-kérdés, mely minden embert kihoz a rendes sodrából s izgatottá teszi a legnyugalmasabb idegü embert is. Konstantinápoly most egy hangyaboly, melybe pálczát szurtak. A lakosság nyüzsög-mozog, csoportokat formál s tolong az utczákon, s mindenki a legnagyobb várakozást és feszültséget fejezi ki arczán.

A falakon szultáni manifesztumok, proklamácziók jelennek meg, melyek elé emberek gyülekeznek, s minden rendü és rangu nép csoportosul, katona és egyéb vegyesen, a kiket még a parancsszó a csatatérre nem szólitott. Figyelemmel olvassák a jelentéseket és fölhivásokat, s szájról-szájra adják azok tartalmát, mint azt mai képünk mutatja, hol néger tipusu arcz, hamal (teherhordó), pereczes, török-zsidó, örmény és cserkesz katona látható.

A kávéházak is tele vannak politizáló és a háboru fejleményeit latolgató csoportokkal. Az alacsony kereveteken letelepedve, a nargile füstje mellett várják az érkező tudósitásokat, harczteri és azokkal egybefüggő jelentéseket s a ki abba a szerencsés helyzetbe jutott, hogy egy térkép akadt kezébe, egész lokalis központot képez, mikor kiteriti s magyarázni kezdi rajta a hadseregek állását, vonulását, mozdulatait s kombinálgatja a valószinü összeütközés helyeit és a hadmiveletek esélyeit. Köréje gyülnek a többiek s kiváncsian, érdekeltséget kifejező, kerekre nyilt szemekkel hallgatják élénk, tüzes előadását. Közbe-közbe talán egy-egy sürgöny is érkezik, mely arról szól, hogy fogadják Budapesten a török küldöttséget a magyar testvérek. Egy ily kávéházi jelenetet tüntet fel másik képünk.

Szegény törökök! Nem lehet csodálni, hogy keleti nyugalmuk ennyire elhagyta. A mióta az ottoman birodalom fennáll, nem forgott még ilyen veszedelemben. Egy évtizedek óta készülő, óriás erejü ellenséggel találja szemben magát, mely megfogadta, hogy letörüli Európa térképéről, s épen abban a pillanatban, mikor a nyugati czivilizáczió vivmányainak nyitott önmagánál fényesebb kaput a „fényes kapu“, egyenlőkké tette lakosait, s megfeszíti minden erejét, hogy beléphessen a kulturállamok sorába.

És Európa, mely a kultura terjesztőjének hirdeti magát, tétlenül nézi, mint akasztja meg e magasztos szándokaiban az az abszolutizmus, melynek nyomában nincs egyéb, mint zsarnokság és szolgaság.

A mi rokonszenvünk az egyetlen szövetségesük. Bár adhatnók vissza inkább hőseiket, kik a félreértés százados harczaiban a mi fegyvereink által estek el, s pótolhatnók helyre a vétséget, melyről most kell meggyőződnünk, hogy önmagunk ellen is el volt az követve. A megtörténtet azonban meg nem lettét már nem tehetjük, csak sajnálkozhatunk felette. De ha az igazi rokonszenv tehet valamit arra, hogy megaczélozza szivüket, karjaikat és fegyverök élét, — akkor Magyarország rokonszenve nem lesz az utolsó erkölcsi erő az ő táborukban.

Irodalom és művészet.

„Kőszeg sz. k. város jelene és multja.“ Irta *Chernel* Kálmán. Első rész: Jelenkor. Szombathely 1877.“ Ez a czime annak a mintegy százötven oldalnyi kötetnek, mely Kőszeg város monográfiáját megnyitja, s melyet — az előszó igérete szerint — egy második, a történelmi részt tartalmazó kötet követni s befejezni fog. Az előttünk fekvő kötet a jelenkori állapotok ismertetésének van szentelve s csak helyen-közön nyul vissza a multakba is. A kötetnek nagy előnyére válik a nyugodt hang s az a körülmény, hogy a történelmin kivül a modern tudományosságnak egyéb requisitumaival is számolni igyekszik. A rövid előszó után következik a földrajzi fekvés meghatározása, az éghajlat (28 évi észleletek alapján), magasság, a vizek, földtani viszonyok, stb tárgyalása; ezután a lakosság jellemzése, a termékek, az állat- és ásványvilág ismertetése, az ipari, kereskedelmi viszonyok vázlata, a tanügy, jótékony intézetek, társasélet, épitmények, közigazgatás és törvénykezés képe, szóval: tömören adott feleletek mind azokra a kérdésekre, a melyeket egy város jelene iránt fölvethetünk, s ez mindenesetre oly vállalkozás, a melytől az elismerést megtagadni nem lehet. Részletes ismertetésnek nem itt lévén helye, csak azt kivánjuk megjegyezni, hogy a mű magyarosság tekintetében nem egészen kifogástalan, s az sem válik valami diszére, hogy a növény és állatvilág elősorolásánál azokkal a képtelenségekkel él, a melyeket az ép nyelvérzék határozottan elitél, igy az a „Czámolylevelü virnáncz, kakuk foszlár, szárölelő tátkana f“ a növényeknél, a „földi mezőtanyász, csacska mezék, stb.“ az állatoknál bátran elmaradhattak volna, mert semmit sem magyarázva vagy jelentve, még fülsértők, szabályellenesek is. Sajnálni lehet, hogy ilyen elvetendő dolgok immár az illető szakirodalomból másnemü irodalmi termékekbe is beveszik magokat. No de azért ezek keveset vonhatnak el a mű egyéb nemü becséből s Chernel ur utánzásra méltó példát fog szolgáltatni, főleg akkor, ha a jelzett második, tisztán történelmi rész meg fog felelni a várakozásnak. Megemlitjük még, hogy az előttünk fekvő első kötet Szopori Nagy Imre és Thaly Kálmán uraknak van ajánlva. Ára? — (*h. o.*)

„A világforgalom eszközei: a vasutak, posták és távirdák.“ Ily czimü érdekes tárgyu és közhasznu mű első kötete jelent meg, *Wührl* Jákótól, ki mint „M. Közlekedésügy“ czimü folyóirat szerkesztője is ismeretes már e téren. A megjelent első kötet, három szakaszban, a közlekedési eszközök emlitett három ágának történetét tartalmazza s világos átnézetet nyujt arról, oly modorban, hogy a nagy közönség is kellő felvilágositást nyerhet belőle s szakértők is érdekkel olvashatják és használhatják. A könyv azonban, mint a szerző is mondja előszavában, főleg ismeretterjesztő jellemű, s mint ilyen teljesen megfelel czéljának. A nagy 8-adrétben 177 lapra terjedő s csinos kiállitásu kötet ára nincs kitéve.

„Cesarine“, Sand George-nak a lángszellemü és lángtollu franczia irónőnek egyik legszebb regénye, Rózsaági Antal gondos forditásában, most jelent meg Kassán, Maurer Adolf könyvárus által kiadva. Két kötet, ára 2 frt 50 kr. Ily művek soha sem évülnek el s az irodalomnak mindig nyereségül, az olvasónak mindig élvezetül szolgálnak. A szerző eleven rajzai, szenvedélyes irálya, ékesszóló nyelve s dialektikája e művében is megragadólag nyilatkozik. Felhivjuk rá a szépben gyönyörködő olvasóink figyelmét.

„A lélektani tanulmány föltétlenül szükséges a művészetekkel foglalkozóknak.“ Ez a czime egy kis bölcsészeti értekezésnek, mely Kassán, Maurer Ad. kiadásában jelent meg. Irta Bimberg, forditotta Ferenczy József. A czim körülbelül mindazt megmondja, a mit az átalánosságoknál maradó értekezés. Ára 40 kr.

Kámory Sámuei, az ismeretes bibliaforditó, ki a teljes (canonicus) bibliát leforditotta az eredeti nyelvekből, most az ótestamentomi *Apokrifus könyveket* adta ki, az eredeti görögből forditva. Ajánljuk az érdeklődő közönség figyelmébe. Ára, a 4-edrétü, szótár-alaku, két hasábos, tömött 140 lapra terjedő kötetnek csak 1 frt.

„Az 1876. évi magy. orsz. ipar-termény és állatkiállitás emlékkönyve.“ E czim alatt irta meg egy vaskos füzetben *Gelléri* Mór a tavalyi szegedi kiállitás monographiáját. Tartalmas mű, melynek ugyismertető, mint statistikai része megérdemli a szakközönségnek s a közgazdasági kérdésekkel foglalkozóknak tüzetes figyelmét. Ára 1 ft. 50 kr.

„Gazdasági Mérnök“ czim alatt e napokban indult meg egy szakközlöny, melyet melegen ajánlunk közönségünk figyelmébe, mert valóban megérdemli. Szerkesztője *Gonda* Béla szakszerü irodalmi munkásságáról már eddig is szép névvel biró fiatal mérnökünk, ki, mint az e téren szintén irodalmilag is működő Kvassai Jenő, *gazdasági mérnökségre* vonatkozó szaktanulmányokkal foglalkozik. Jeles erők támogatása mellett most meginditotta e téren első ilynemü, a gazdaközönségünknél hézagpotló közlönyét, mely a földöntözés, csatornázás és folyószabályozás, valamint a mezőgazdasági gépészet és épitészet ügyeivel fog foglalkozni. Az első szám már megjelent érdekes tartalommal. Türr István a csatornázásról és annak jelentőségéről szól az országos földjavitásokra nézve. K. Jónás Ödön egy uj gőzszivattyut ismertet. Van czikk továbbá benne a termékenyitő iszapoltatásról, az indiai csatornázásról, az Eckert-féle szórva-vető gépről s több apróbb közlemény, melyek közül egyet („Csatorna a Fekete- és Kaspi-tenger között) mutatványul mai számunkba átveszünk. A folyóirat havonként kétszer jelenik meg egy nagy iven. Előfizetési ára az év végeig 4 frt, mely összeg Weiszman testvérekhez, mint kiadóhoz küldendő.

A nemzeti szinházban e héten Patti Adelina hirneves vetélytársa, *Lucca Paulina* asszony lépett föl mint vendég, Meyerber „Afrikai nő“ czimü dalművében. Nincs benne annyi természetadta báj és kellem, mint Pattiban, hogy mindjárt puszta megjelenésével, egy tekintetével vagy mozdulatával lebilincselje közönségét, de müvészete egyenrangu azéval. Hangjának ereje és terjedelme talán még nagyobb, mint Pattié, s van benne lélek és kifejezés. Érczes mezzosoprán hang ez, mely ugyan már néhol veszteni kezdi ifju zománczát, de bámulatos egyenletességével valamennyi regiszteren keresztül és kitünő iskolázottságával ma is olyannak bizonyul,

Keler Napoleon

mely az erőteljesebb kitöréseket igénylő drámai szerepkörnél valóban ritkitja párját. A közönség eleinte hidegen fogadta, de a negyedik felvonásbeli kettőse után, melyben művészete egész fényében ragyogott, kitört a taps hatalmasan, s e jelenet után nyolczszor kivta ki a közönség, a mi nálunk igen ritka lelkesedés jele. A szinház teljesen megtelt fényes közönséggel, mely egész mértékben áldozott hódolatával a művésznőnek, ki még két szerepben fog föllépni nálunk, aztán még Bécsben és Prágában — hol pályáját kezdte — s azután egészen vissza akar vonulni a szinpadtól. — A drámánál is volt vendégszereplés e héten. *Hetényi* Béla lépett föl a „Delilá"-ban s némi modorosságot és feszességet leszámitva, derék szinésznek bizonyult, ki reménynyel tekinthet fejlődése elé.

Közintézetek, egyletek.

A magyar tud. akadémia apr. 30-án összes ülést tartott. A tárgyalt ügyek ezek voltak: „Az ember eposza" czimü verses művet, mely névtelenül küldetett be, az akadémia nem tartja kiadásra méltónak. Szintén nem adja ki az akadémia Hertelendy Zsigmondnak. „Az azonos hangzásu szókról" irt munkáját. Londonból Solymos Béla beküldte Hydeclarknak „A magyarok himmalajai erdetéről" irt értekezését. E művet szerző pár év előtt maga is beküldte kiadás végett, de téves eszméi folytán az akadémia már akkor elhatározta, hogy nem adja ki. A Fáy-alapitványból az 1876—78 évekre eső jutalmakat az első hazai takarékpénztár oly pályaműre kivánja kitüzetni, mely tekintettel Magyarország gazdasági és kereskedelmi viszonyaira és a most fenálló adónemekre *oly adórendszert állapitson meg, mely Magyarország helyzetének legjobban megfeleljen.* E pályázat legközelebb kihirdettetik. *Bertha* Sándor gr. Széchenyi Istvánnak atyjához irt három levelét ajándékozta az akadémiának, továbbá atyja, id. Bertha Sándor „Országgyülési tárczák 1830-ból" czimü művének 200 példányát, mely művet a czenzura számos évig lefoglalva tartott s ma már könyvkereskedésekben nem kapható. Az *idei nagygyülés* május 23—27-én fog megtartatni; a május 27-iki nagy közülés progammja a következő: Elnöki megnyitó beszéd. Titkári jelentés. Emlékbeszéd gr. Mikó Imre fölött, Horváth Boldizsártól. „Költészetünk Mátyás korában," értekezés Szilády Árontól. Értekezés a távolba hatás kérdéséről, b. Eötvös Lóránd tól. Végül elnöki zárszó. — *Arany* János „rendes tag" irásban jelenti az akadémiának, hogy azon egészségi okokhoz, melyek folytán tavaly a titkári állásról lemondását benyujtotta, időközben szemeinek oly megromlása járult, hogy a rábizott munkákat csak orvosi rendelet ellenére, szemeinek megerőltetésével végezheti, azért kéri az akadémiát, hogy tavaly beadott lemondását, melyet ő vissza nem vett, fogadja el, és a főtitkár választását a nagygyülés napirendjére tüzze ki. *Csengery* Antal hangsulyozza, hogy az „örökös titkár" állása nem olyan állás, melyet egy napról más napra meg lehetne változtatni. Hivatkozik a franczia akadémiánál előfordult hasonló esetekre, midőn a titkár évek során át fölmentetett hivatalától, ha teendőinek végzésében akadályozva volt. Inditványozza, hogy a titkár-választás ne tüzessék ki a nagy gyülés napi rendjére, hanem jelentessék be ott Arany János lemondása, s hivassék föl a gyülés, hogy a helyettesitésről 1 vagy 2 évre intézkedjék. Ez el is fogadtatott. — *Charles de Linar* franczia tudós az ötvösség történetét megirta, s abból egy példányt megküldött az akadémiának azon kéréssel, hogy a magyar ötvösség történetére vonatkozó részt, mely a műben tekintélyes helyet foglal el, egyik tagjával nézesse át, ki az esetleg becsuszott hibákra figyelmeztesse, hogy azokat a második kiadásban ki lehessen javitani. A mű Ipolyi Arnoldnak adatott ki.

A m. t. akadémia nemzetgazdasági és statisztikai szakosztálya apr. 28-iki ülésén bemutatta *Lónyay* Menyhért gr. elnök a szakosztálynak *György* Endre által gondosan szerkesztett szakközlönyét. Ezután *Kautz* Gyula folytatta előadását a „nemes fémekről," a nemes fémekről szóló egész irodalmat megismertetve. Azon kérdésnek tudományos fejtegetését: vajjon az arany vagy az ezüst legyen valamely ország törvényes fizetési eszköze, szerinte Scaruffi 1582-ben kezdte meg. Akkor az aranypénznek adatott az elsőbbség. Értekező előadja a kérdés irodalmi fejlődését a mai napokig, de a maga részéről egyelőre nem foglal el állást, miután megigérte, hogy a kérdésnek hazánkat érdeklő gyakorlati oldalát egy 3-dik előadásban fogja kiemelni. Utána *Lukács* Béla tartott „a tagositás, s birtokrendezés, legelő és erdő-elkülönitésről" felolvasást. Különösen kiemeli a törvénynek Erdélyben tapasztalt hiányos végrehajtását. A birtokrendezés megkönnyitésére a teljes bélyeg- s illetékmentesség engedélyezését, egyszerü s gyors eljárást és egy erdőtörvény alkotását ajánlja. *Lónyay* gr. osztozik előadó nézeteiben, ő is a gyors s olcsó eljárásra fekteti a legtöbb sulyt. *Hunfalvy* János különösen a kormánytól várja, hogy jó példával járjon elől.

Az orsz. képzőművészeti társulat ápr. 29-én tartotta évi közgyülését Pulszky Ferencz elnöklete alatt, kit a közgyülés további négy évre ujra megválasztott elnökének. A választmány évi jelentésében első helyet foglalt a m ű c s a r n o k ügye. A műcsarnok épitése a megállapitott költségek határai közt történt, s a mult évben megszavazott kölcsönt sem kellett igénybe venni. Az épitéssel Kéler Napoleon épitész bizatott meg 50,000 frtnyi költséggel. A műcsarnok megnyitását czélszerünek találták őszre halasztani, mert jelenleg a párisi, londoni és bécsi kiállitások veszik igénybe a külföldi művészeket. A társulat mult évi képkiállitása nem sokat jövedelmezett, s ezért nem is rendez többé kiállitást jelenlegi helyiségében, hanem csak a műcsarnokban. A szegedi képtárlat aránylag többet jövedelmezett a fővárosinál, mert 187 frt 2 kr tiszta haszna volt s 4000 frt áru festmény kelt el. A sorsolás, melyből 1875-ben 942 frt 50 kr. tiszta jövedelmet élvezett a társulat, — az idén sem lesz érdektelen, mert e czélra 80 nyereménytárgyat szemelt ki a választmány 7360 frt értékben. A vagyon a lefolyt évben is örvendetesen gyarapodott, még pedig 14,897 frt 88 krral. Uj alapitvány tétetett 7900 forintig, tagdijakból és egyébből 12,710 forint 40 krajczár folyt be. Az összes bevétel meghaladta a 29 ezer frtot. A jelentés meleg hangon emlékezett a művészetek pártolójának, gr. Waldstein Jánosnak haláláról. A jövő évi költségvetés 19,00 frtban állapittatik meg; a kiadási rovat 360 frttal kisebb.

A történelmi társulat május 3-ikán tartott ülésén *Wenzel* Gusztáv Bosnyákországra vonatkozó, a 14. századból származó szláv nyelvü okiratot mutatott be. Egyszersmind kivánatosnak fejezte ki, ha történetiróink a velünk szoros összefüggésben volt Boszniára több gondot forditnának, mert a mit e tekintetben a szláv iróktól tudunk, fölötte hiányos. Ezután *Fraknói* Vilmos ismertette a müncheni brandenburgi levéltárban tett kutatásainak eredményét. E levéltár II. Lajos király nevelőjétől származik, s noha egy része visszakerült Bécsbe, onnan pedig hozzánk, mégis elég okirat maradt oda künt. Fraknói talált 5 Árpádkori okiratot, Hunyady János birtokviszonyaira és Mátyás király hagyatékára vonatkozó adatokat; egy pör iratait, melyet flórenczi kereskedők inditottak Mátyás özvegye és fia ellen, mert a király halála után 26,900 frt értékű selyem és bársony kifizetetlen maradt. Van egy német nyelven szerkesztett napló az 1497-iki országgyülésről; e szerint ez e nemben a legrégibb feljegyzés. Szóval a müncheni Brandenburg-féle levéltár sok érdekes okmányt tartalmaz, s lépések történtek, hogy ezek is visszakerüljenek hozzánk. — Az érdekes jelentés után *Óváry* Lipót az olaszországi, különösen a milanói, mantuai és genuai levéltárakat ismertette, melyek számos *hungarikákat* tartalmaznak, s melyeknek rendezettségét páratlannak állitotta, mi éles ellentétet képez, főleg a mi okmány- és levéltárainkkal szemben, melyek eddig a legsiralmasabb állapotban voltak. — Következett *Thaly* Kálmán felolvasása a Bercsényi családról. Thaly jelenleg a család történetét irja, s összeállitotta családfáját. E család neve először a 16-iki század elején tünt föl, Bercsényi Lászlóban. A Rákóczy-féle szabadságharcz után a család Franciaországba menekült, hol két nemzedéken át fényes szerepet vitt, s egyik közülök franczia követ is lett a bécsi udvarnál. Ez eszközölte ki, hogy a család visszatérhetett Mária Terézia alatt. Az utolsó Bercsényi (Antal) Kassán halt meg 1835-ben — Végül *Csontos* János tett jelentést az ipartörténeti bizottság működéséről. A czéhek iratait és tárgyait már több helyről küldték be, s a beküldött tárgyak közt sok kiváló érdekkel bir. A *titkár* jelenté, hogy ujabban 7 hatóság lépett a társulat alapitó tagjai közé. Uj részvényes tag 40 jelentetett be.

A délmagyarországi történelmi és régészeti társulat muzeuma Temesvártt a máj. 23-án tartandó nagygyülés alkalmából ünnepélyesen meg fog nyittatni. A társulat most adta ki értesitőjének ez évi második füzetét is, melyben többek közt *Péch* József érdekes czikket közöl a temesmegyei zsadányi avartelepekről, *Boleszny* Antal pedig a veterani barlangról és Peth váráról. A társulatnak szakkönyvtára is van, mely azonban még csak 115 kötetből s 35 füzetből áll.

Az orsz. nőképző-egylet mult vasárnap tartotta közgyülését Veresné-Beniczky Hermin urhölgy elnöklete alatt. Az egylet tanintézetének jelenleg kétszáz növendéke van, kik közül harminczegy tandijmentes, tizenegy féltandijt fizet, ötöt pedig el is látnak ingyen. Az egylet bevétele 58,275 ft 61 kr, kiadása pedig 27,058 ft 47 kr. Pénztári többlet 31,217 ft 14 kr. Értékpapirban 9,500 ft van. Negyvenezer forinton megvették a zöldfa-utczai 34-dik számu házat s 35,000-et már le is fizettek. E telken a tanintézet czéljainak megfelelő épületet fognak emelni. Inditvány kettő volt: a dr. *Dobránszky* Péter tanáré, ki egy uj közgyülést ohajtana tartatni, mely kizárólag a hazai nőképzés ügyével foglalkozzék. *Seyler-Láftner* Emilia urhölgy pedig a házi ipar oktatását ajánlotta fölvétetni az egylet tanintézetében. A két inditvány sorsa fölött bizottság fog dönteni. A választás eredménye az lett, hogy maradnak az egylet élén mindazok, kik annak ügyét oly sikeresen vezették eddig is.

A nemzeti kaszinó e hó 3-án ülte meg lakomával 50 éves fenállásának ünnepét. A miniszterek közül jelen voltak Tisza Kálmán, Széll Kálmán, Wenckheim Béla br. s Bedekovics. A kaszinó alapitó tagja közül már csak öten élnek: *Bohus László, Szögyényi László, Havas Ignácz, Mikes János gróf és Károlyi György gr.* Ezek közül csak az első négy volt jelen gr. Károlyit betegsége akadályozta a megjelenésben. A lakomán első emelt poharat *Majláth* György, ki hosszabb, politikai tartalomban is gazdag beszédben utalt arra, hogy mennyire örvendene a kaszinó kezdeményezője gr. Széchenyi István, ha mindazon intézményeket, (kaszinót, a Duna két partjának összekötését, dunai gőzhajózást, lóversenyt, gazdasági egyesület stb.) melyeknek ő adott éltet, megerősödve látná. Fölemliti, hogy a kaszinóval Széchenyinek politikai czélja is volt; az t. i., hogy a hazai közélet vezérelemei elzüllöttségükből, elkülönzöttségükből kilépjenek, s ha nálunk a különböző rétegek közt nincs akkora idegenkedés, mint egyebütt: abban jó része van a kaszinónak s alapitóinak is. Élteti Széchenyi emlékezetét s az alapitókat. *Szögyényi* László a kaszinó további virágzására és az uj nemzedékre emeli poharát. *Podmaniczky* Frigyes br. a távollevő gr. Károlyi Györgyöt élteti; *Tisza* Kálmán szintén reá emeli fel poharát, kit a nemzet példaképül vehetne, „mert minden időben a népszerüség hullámzásán fölülemelkedve, üldözést, megpróbáltatást hazafiasan elviselt; kiván neki hosszu életet s mihamarább felüdülést. *Károlyi* Pista gróf meghatóan mondott atyja nevében köszönetet.

A nemzeti muzeum ismét egy becses levéltár birtokába jutott. A Berényi család és Helmbach báró levéltára ez, melyet gr. Berényi Ferencz ajándékozott oda az intézetnek. — Megvan a muzeumi könyvtárban a *bécsi képes krónika* (Markus-krónikája) másolata is. Lemásolásán Bicsérdi Lajos egy évig dolgozott Bécsben. A 146 lapból álló munkában 142 kép van arany alapon. A másolás költségeihez Ipolyi Arnold püspök, Almássy Pál, Pulszky Ferencz, néhai Emich Gusztáv s még mások járultak.

Egyház és iskola.

A kassai püspöki széket egyelőre a kormány nem akarja betölteni, mert a kassai székesegyház, e nagyszerü műemlék, helyreállitására szánták e püspökség nehány évi jövedelmét. A munkálatokat 1859-ben Fábry püspök kezdette meg, de az 1875 junius 20-ki vihar a góth épitészet e remekét erősen megrongálta. A helyreállitási költség százhuszezer forintra megy. Perger püspök halála után czélszerünek látszott, hogy a püspöki széket be ne töltsék s az időközi jövedelmekből fedezzék a költségeket, melyekhez Kassa városa is négyezer forinttal járul. Ha mégis e szék betöltetnék, akkor a szentjobbi apátság jövedelmét fogják a dóm helyreállitására forditani.

A csehek szuverénitásuk elismerését követelik a Felvidéken

A magyar kormány visszautasitotta a jogtalan követelést

— *Az Est tudósitójától* —

Bécsi tudósitónk közli telefonon, hogy a prágai kormány imperialista ösztönéből fakadó türelmetlenséggel elébe akar vágni a békekonferencia határozatainak és

már most követeli állami szuveréuitásának elismerését a megszállott magyar megyékben,

azzal a megokolással, hogy a magyar kormány hallgatólagosan tudomásul vette a cseh-szlovák államot, ez az állam pedig a néhány héttel ezelőtt kitalált »történelmi határokon« belül fekszik.

Információnk szerint ilyen kivánsággal léptek fel a cseh követek *Párisban is*, minthogy azonban követelésük igazságtalansága és jogtalansága kétségtelen, ők maguk sem biznak a békekonferenciában és kerülő uton, hatalmi erővel is igyekeznek mohó követelésüket érvényesiteni, jóllehet a békekonferencia óvást tett közzé az erőszak segitségével való birtokszerzés ellen s annak a véleményének adott kifejezést, a hozzánk is megérkezett hivatalos szikratáviratban, hogy a kik erőszakot alkalmaznak, arra a feltevésre adnak okot, hogy követeléseik igazságosságában és jogosságában kételkednek és hogy a birtoklást akarják a maguk jogának bizonyitása helyébe tenni.

A csehek imperialista étvágyának szinte napról-napra való megnövekedésére jellemző az a fokozat, a melyet Magyarországgal szemben eddig követtek. A háboru három első esztendejében még *Masaryk*nak sem jutott eszébe Csehországot cseh-szlovák országgá emelni, és csak a legutóbbi időben fedezték fel a szlovák testvéreket, a magyarországi tótokat, a kik nyelvükben is teljesen elütnek a csehektől. E tó-ötlet megszületése után teljes erővel rávetették magukat a tótoknak Csehországba való bekebelezésére és csak a legutóbbi hetekben eszméltek arra, hogy Csehország történelmi határai, Pozsonyt s beleszámitva, a Duna mentén az Ipolyig, majd az Ipolytól az Ung folyóig terjednek.

A monarchia felbomlása után *Kramarz először* azzal a kivánsággal fordult a magyar kormányhoz, hogy *csapatait vonja vissza a tótok-lakta vidékről*. A magyar kormány erre kijelentette, hogy a belgrádi fegyverszüneti szerződés alapján áll és a követelést nem hajlandó teljesiteni. A prágai kormány ekkor Párishoz fordult és *innen eszközölt ki utasitást Franchet D'Espérey részére, a ki hivatalosan is felszólította a magyar kormányt a szlovákok területek kiürítésére.*

A magyar kormány törvénytelennek bélyegezte ezt a követelést, a vérengzés elkerülése céljából azonban visszavonta a magyar csapatokat, *ugyanakkor azonban hangsulyozta, hogy igazságos itéletért a békekonferenciához appellál.* Most ismét tovább ment a cseh kormány és *a »történelmi határok« elismerését kivánta,* revindikációról beszélt, majd *a reokkupáció teóriájára helyezkedett* és végül az entente rendelkezései szerint megállapodott a demarkációs vonalnál. A magyar kormány mindezeknél az etappoknál *tiltakozott, imutatta e követelések alaptalanságát* és *mindig hivatkozott arra, hogy a wilsoni pontok alapján áll és ezeknek értelmében igazságos békét remél, e területek kérdését pedig hajlandó semleges ellenőrzés mellett népszavazásra bizni.*

Soha, se hallgatólagosan, se kifejezetten nem ismerte el a magyar kormány Csehországnak magyar területekre való jogát.

Igy tehát az a megokolás, a melylyel a prágai kormány hallatlan követeléseit ránk akarja oktrojálni, teljesen alaptalan. Ez az eset is azt igazolja, hogy a csehek maguk is érzik követelésük jogtalanságát és ezért minden eszközzel igyekeznek elébe vágni a békekonferencia határozatának, hogy Párisban befejezett tényekkel jelen kezhessenek.

A kormány, ugy tudjuk, már visszautasitotta a béketárgyalásokat megelőző és azokat mellőző jogtalan követelést.

Itt meg kell emlitenünk azokat az értesüléseket, a melyeket az elmult hetekben többször és több oldalról kaptunk és a melyek arról szóltak, hogy a csehek, a mikor gazdasági kérdésekben tárgyaltak a magyar kormánynyal, vagy annak képviselőivel, minden esetben azt *a követelést állitották fel, hogy a kormány ismerje el a megszállott területekre a cseh-szlovák állam szuverénitását.* Minden kivánságunk teljesitését, akár a kölcsönös közlekedés felvételére, akár a szénszállitmányok beengedésére vonatkozott, *ha még annyira jogos is volt részünkről, ők a szuverénitás elismerésétől tették.* Kiéheztetéssel, erőszakos nyomorgatással akarták belőlünk kikényszeriteni állami tenhatóságunk tudomásulvételét és mi inkább nélkülöztünk és nélkülözünk, de a békekonferencia igazságosságában bizva, elutasitottuk e követelés teljesitését.

Tavaszszal öt milliárdnyi közmunka kezdődik

A költségeket nemzeti kölcsönnel fedezi a kormány

A közmunkákkal egyidejüleg megszüntetik a munkanélküli segélyeket

— *Az Est tudósitójától* —

A kormány Magyarország ujjáalakitása és a termelés folytonosságának biztositása érdekében nagyfontosságu elhatározásokat készit elő. A kormány arra törekszik, hogy *az egész vonalon meginduljon a munka* és hogy ne munkanélküli segélyekből, hanem munkakeresetből tarthassák el magukat az emberek.

A kormány terve már határozott formákat öltött és az *Országos Munkaügyi Tanács* fogja a programot végrehajtani. Ezt a tanácsot a kormány a szükséges közmunkák irányitására alakitotta és elnökévé *Méhely* Kálmán kereskedelemügyi államtitkárt nevezte ki. A tanács már megalakitotta a szükséges szakosztályokat, a melyek legfontosabbika az *iparüzemi szakosztály*, mert ennek a hatáskörébe fog tartozni az egész ipari munka és minden ezzel összefüggő kérdés.

Ennek a szakosztálynak az alelnökévé a kereskedelemügyi miniszter *Malasics* Gézát, a vas- és fémmunkások egyesületének titkárát és a munkanélküliség leküzdésére megindított akció jelenlegi miniszteri biztosát nevezte ki. A szakosztály azonnal megkezdte munkáját és a napokban *Méhely* Kálmán elnöklésével megtartotta első ülését, a melyen az érdekeltekkel *közölték a kormány nagyszabásu közmunkaügyi programját.*

A program szerint a kormány

legkésőbb április elején minden ipar- és munkaágat magába foglaló közmunkákat fog megkezdetni.

A különböző közmunkák költsége *öt milliárd korona körül lesz.* Mindenkit munkához akarnak juttatni, mert azt akarják, hogy *az emberek ne munkasegélyből, hanem munkakeresetből éljenek.* A szociális célon kivül azonban gazdasági szempontok is szükségessé teszik a közmunkákat, mert a háboru pusztitásai nagy beruházásokat tettek szükségessé és ezeknek minél gyorsabb elvégzése a gazdasági fejlődés szempontjából is elejthetetlenül szükséges.

A nagy akció költségeit a kormány *nemzeti kölcsönnel akarja fedezni*, azonban természetesen a kölcsön kibocsátása nem most, a közmunkák megkezdésének idejében, hanem később, pénzügyileg alkalmas időben történnék. Addig a kormány a pénztárkészletekből előlegezi a szükséges összegeket.

Mihelyt a közmunkák megindulnak, *megszüntetik a munkanélküli segélyeket*, illetve csak azok kaphatnak a jövőben munkanélküli segélyt, a kiket a szakszervezetek munkaközvetitői nem tudnak munkához juttatni. Az elrendelendő közmunkák terjedelme azonban olyan nagy, hogy *a megejtett számitások szerint*

az összes munkanélküli szakmunkások munkához fognak jutni

és alkalmaztatást nyerhet a *napszámosok* tulnyomó többsége is.

A szén- és anyagbeszerzésen kivül, meg kell oldani ennek a szakosztálynak *a szociális problémákat*, elsősorban *a munkafeltételek* kérdését is, mert *a munkabér és a munkaidő*, valamint *a gyári fegyelem* kérdésében még ma is nagy ellentétek vannak. A szakosztály munkája azon a rendeleten fog alapulni, a mely *néhány nap mulva fog megjelenni a hivatalos lapban az üzemi választmányok megalakitásáról*. Az üzemi választmány lesz a jövőben a vállalatok vezetésének egyik legfőbb tényezője és helyet fog benne foglalni a munkásság képviselete is.

Minden vitás kérdést elsőfokon tulajdonképen ez a választmány fog elintézni, azonban meg nem egyezés esetében az Országos Munkaügyi Tanács előbb emlitett szakosztálya lesz a végső fórum. Mire a közmunkák megkezdődnek, a szakosztály már a szociális kérdésekre vonatkozólag is el akar készülni programjával, nehogy az utolsó pillanatban szociális és bérharcok hiusitsák meg a nagy akció végrehajtását.

Egyébként a szakosztály ügykörébe fog tartozni a jövőben *az iparfejlesztési akció* vezetése is. A minisztérium iparfejlesztési szakosztálya csak adminisztrativ munkát fog végezni.

A közmunkák sorrendje még nincs megállapitva, azonban a legelső és legsürgősebb csoportba fog tartozni *a lakásépités* és ezzel egyidejüleg *az állam butorgyártási akciója*, a melyről már több izben közöltünk tudósitást. Az állam a saját számlájára *két három egyszerü, de müvészi izlésü butortipust fog gyártatni* és a butorokat *több évi részletfizetésre* fogja a szükséglet igazolta sorrendben a közönség rendelkezésére bocsátani.

Ezzel egyidejüleg megindul azonban sok egyéb közmunka is, többek között

a mezőgazdasági gépek és szerszámok tömeges gyártása is.

A földmivelésügyi miniszter *sok száz millió korona értékü mezőgazdasági gépet és szerszámot rendel* és ezzel hosszu időre ellátja a vas- és gépgyárakat munkával. A háborus ipar is be fog rendezkedni erre a munkára és elsősorban *a csepeli gyár* ilyen átalakulása fog megtörténni, mert berendezkedéseinél és terjedelménél fogva ez a vállalat lesz a legalkalmasabb a tömeggyártás megvalósitására.

A Munkaügyi Tanács szakosztálya most ugyszólván minden héten fog üléseket tartani, a melyen sorjában napirendre kerülnek a kiadandó rendelések és az ezekkel kapcsolatosan megoldandó szociális és egyéb kérdések.

A M. O. V. E. Gazdaság Szövetkezet folyó hó 13-án d. u. 4 órakor a M. O. V. E. helyiségében **alakuló gyülést tart.** R szivehetnek, kik üzletrészt jegyeztek és azt be is fizették.

Zeneakad mi, febr. 4. hó 14-én st 1/2 7 órakor **Szász Zoltán** előadása a **Párválasztás törvényei** cimmel. Jegyek a Szinházi Eletnél, Bárdnál és a Zeneakadémiában.

HIREK

Az Est telefonszámai:
70—92-től 70—99-ig

Az Est hirdetési ára:

A hirdetés millimétersoronkint öt koronába kerül. A legkisebb hirdetés (15 mm.) ára 75 korona. Családi vonatkozásu hirek (eljegyzések, házasságok, halálozások) közlése 3 sorig 60 korona, minden további sor 30 korona.

Bódy polgármester a néptanácsról és a főváros pénzügyeinek rendbehozásáról

— Az Est tudósitójától —

A fővárosi közgyülést megszüntető és a néptanács megalakitását elrendelő néptörvény már életbe lépett s ennek következtében a kormány és a főváros már hozzákezdett az uj rend megvalósitásához. *Az Est* munkatársa ma beszélt *Bódy* Tivadar polgármesterrel, a ki a *néptanács összeállitásáról és munkaprogramjáról* a következőképp nyilatkozott:

— Az uj néptörvény értelmében meg kell alakitani a fővárosi néptanácsot, mint a közgyülést helyettesitő szervet. A régi fővárosi tanácsot a kormány nyomban a forradalom után kiegészitette 14 taggal, a kik közül hármat-hármat a forradalmi pártok közül delegált a kormány, kettő pedig a nőket képviseli. *A belügyminiszter néhány napon belül még tiz uj tagot fog kinevezni, ötöt a szociáldemokrata párt, ötöt a Károlyi- és a radikális párttól.* Igy alakul meg majd a néptanács, melyet nyomban a kinevezések megtörténte után összehivnak, hogy hozzákezdhessen a munkához. Ugy tervezzük, hogy *hat bizottságot* fogunk alakitani tiz-tiz taggal. A bizottságok a következők: pénzügyi, közgazdasági és közélelmezési, szociális és munkásügyi, közegészségügyi, középitési és közlekedési s végül tanügyi bizottság. Ezeken kivül ujjáalakitjuk a közigazgatási bizottságot is, melynek szintén tiz tagja lesz. Lesznek még *házi bizottságok*, ugynevezett szak- és üzembizottságok, a melyek az egyes osztályok mellett fognak müködni, s a melyeket a tanács küld ki.

— Az uj néptanács első és legsürgősebb teendője *a főváros pénzügyeinek rendezése.* Ismeretes, hogy a fővárosnak most 80 milliós deficitje van, ez az állapot tovább nem maradhat, a háztartást rendezni kell. Tegnapelőtt jártam *Szende* Pál pénzügyminiszternél, a ki megigérte, hogy *hajlandó támogatni bennünket a főváros pénzügyeinek rendezésében* s a jövő héten tárgyalni fog az egész tanácscsal a rendezés módjairól.

A főváros azt kivánja, hogy a kormány vállalja a háborus költségek fedezetét — körülbelül 95 milliót — és egyes adójövedelmeket engedjen át a fővárosnak. Kivánjuk igy a *házbéradó átengedését*, a mi 1917-ben 20 millió volt, továbbá azt, hogy a *jövedelmi adóhoz* megfelelő *pótadót* vethessünk ki, a mi által fokozatosan emelkedő bevételhez jutna a főváros. Ha ezeket az alapvető kérdéseket sikerül rendezni, akkor alapos a reményünk hogy a város gazdasági élete rendbe jön, az uj néptanács rendszeresen dolgozhat s a főváros igazgatásában biztosabb és nyugodtabb korszak következik.

— **Szaporodnak a mártirok.** Még könytől nedves a tollunk, melylyel leirtuk Apáthy nevét, még égnek szivünkön az erdélyi sebek, a mikor Pozsonyból uj mártirok nevét repiti felénk a felháborodás. Az ősi koronázó városba farsangi menettel vonultak be a tótok. Urnak jöttek oda, a hol még csak szolgák se voltak. A városnak egyetlen követ sem faragta tót kéz, a frizek, a kőcsipkék, az ódon cimerek magyar multról beszélnek és a magyar történelem folytonosságáról tesznek hitet. A cseh csak Potemkin-kaput tudott épiteni, mely elégett a magyar elkeseredés tüzében. Megállt a munka, a hallgató szerszámok csendje nagyobb lett, mint a becsóditett tótok lelkesedése, az egész felsővidéken egy nagy némaság kiáltja tiltakozva a bizonyságot, hogy a teremtő és alkotó munka magyar.

A cseh-tót imperializmus, mely mögött idegen nagy hóditó erők biztatása suttog, levetette az álarcot. A pozsonyi börtönök megteltek, munkásvezérek és polgárok sinylődnek erőszak alatt. Elvitték a fiatal magyar egyetem rektorát, *Polner* Ödönt, a ki a magyar kultura fensőbbséges nyugalmával tiltakozott az erőszak ellen, Apáthy sorsa érte őt is, a cseh erőszak nem kiméletesebb, mint a román. A mikor meghallottuk, könyneink függönyén keresztül nézünk feléje is biztatóan. Innen a messzeségből üzenünk neki üdvözletet. Feléje nyujtjuk baráti kezünket és tisztelettel hajtjuk meg mártiriuma előtt fejünk.

Szenvedésének vége lesz hamar, mert az igazság már elindult és utnak fogja ejteni Pozsonyt is. A hóditók a legrosszabb utra tértek, meglátszik, hogy az osztrák bürókban fojtogattak másokat. A mártirok vére örök ereje minden gondolatnak, mely a tulerővel viaskodik. Megfogamzanak tőle a lelkek, a közömbösek, a nemtörődők, a gyávák egyformán a mártirok mellé állanak és Európa elé szállnak tiltakozva a zsarnokság ellen.

— **Helyén marad az Acsev. igazgatósága.** *Aradról* jelenti tudósitónk: Az Arad-csanádi egyesült vasutak ügyében megtartott vizsgálat után az arad-csanádi vasutak egész személyzetének bizalmi férfiai a vasutasszövetség központi kiküldöttjének, valamint az aradi munkástanács képviselőjének jelenlétében tegnap délután uj határozatot hoztak, a melyben többek között ezt mondják:

A vizsgálat során kétségbevonhatatlanul megállapitottuk, hogy az igazgatóság ellen emelt az a panasz, hogy a vasut alkalmazottai irányában *nem tanusitott szociális érzést,* teljesen megfelel a valóságnak. Maga Koromzay vezérigazgató is igen sok esetben indokolatlanul elutasitó magatartást tanusitott az alkalmazottak jogos kivánságaival szemben. A legfontosabb sérelmekre a vizsgálat során megnyugtató kijelentéseket tett a vezérigazgató. A már kimondott bizalmatlansági határozatot nem vonjuk ugyan vissza mindaddig, mig a teljes joggal gyülölt mult rendszer végképp meg nem változik, mégis a vasuti forgalom zavartalanságának biztositása és a társadalom nyugalma érdekében a mai nehéz időkben *nem utasitjuk vissza az igazgatóság és a vezérigazgató rendelkezési és intézkedési jogát.*

Brutális támadás Wesselényi Miklós unokája ellen. *Nagyváradról* táviratozza tudósitónk: Báró *Wesselényi* István zsibói nagybirtokost, Wesselényi Miklós unokáját görcsői kastélyában megtámadták a román gárdisták és követelték azoknak a magyar katonáknak az előállitását, a kik a cigándi összetüzésnél a románokat lelőtték; a gárdisták azzal fenyegetődztek, hogy ellenkezés esetén *Wesselényi Istvánt családja szemeláttára kivégzik.* A báró erélyesen elutasitotta őket. A gárdisták ujra fenyegetődzni kezdtek és erre az öreg ur kitárta a mellét és szenvedélyesen felkiáltott:

— Ide lőjjetek! — mondotta a román katonáknak. A gárdisták erre kő retették, *puskatussal verni kezdték, a karját eltörték és családjával együtt kikergették az országutra.* A kastélyát felgyujtották és kirabolták, Wesselényi István és családja három kocsin a szántókon át Tasnádra menekült.

— **Sztrájkolnak a debreceni pénzintézetek.** *Debrecenből* táviratozza tudósitónk: A debreceni pénzintézeti tisztviselők és alkalmazottak néhány héttel ezelőtt fizetésjavitási mozgalmat inditottak és szervezkedésük kapcsán beléptek a szociáldemokrata pártba. Ezután előadták a pénzintézetek igazgatóságainak kivánságaikat, a melyeket azonban a bankok teljesithetetleneknek találtak. A fizetésemelések és pótlékok olyan magas összegekre rugtak, hogy azokat a debreceni pénzintézetek teherbirása nem viselhetné el. *A szolgáknak például 12.000 korona évi fizetést, ingyen lakást és ruhát kivántak.* Többszöri tárgyalás után az igazgatóságok felhivták a tisztviselőket követeléseik mérséklésére, de ők ragaszkodtak a fizetéstervezet teljes elfogadásához. Ma délelőtt váratlanul abbahagyták a munkát és eltávoztak az intézetekből. Az igazgatóságok az összes bankokat bezárták.

— **Hogy ünnepelte a császár hatvanadik születésenapját.** A *Times* január 29-iki számában néhány drámai erejü sort olvasunk a német császár hatvanadik születésenapjának megünnepléséről. Az amerongeni kastély kápolnájában istentiszteletet tartottak, a melyen *Weiss* német lelkipásztor végezte a szertartást és mondott rövid beszédet, a melyet a XII. zsoltárnak eme versével kezdett meg: Egyesüljünk a reményben és legyünk türelemmel a megpróbáltatások közepette. Beszédében fe'dézte a Hohenzollern-család elmult dicső napjait és rámutatott a ma nagy változására. A császári család tagjait felhivta, hogy szegezzék tekintetüket Istenre, mert csak egy kötelességük lehet, hogy benne bizzanak. A nap folyamán *sok virágkosár érkezett a kastélyba.* A virágokat előbb a szolgák megvizsgálták, hogy nincs-e közöttük bomba. Németországból igen sok távirat és levél érkezett. *A császár most hosszu ősz szakállt visel.*

— **Házasság.** *Böhm* Ellyt Csabrendekről eljegyezte *Glück* Andor Aradról.

Joó Ervin és *Valentin* Paulina e hó 3-án Győrött házasságot kötöttek.

— **Bécsben is fellépett a csuklásjárvány.** Megirtuk néhány nappal ezelőtt, hogy a Jendrassik-klinikán különös uj betegséget fedeztek fel, a mely ideges és szünetnélküli csuklással jár. Mint Bécsből jelenti tudósitónk, ott is mind nagyobb arányokat ölt a csuklásjárvány. A bécsi egyetemi klinikákon is behatóan foglalkoznak ezzel az uj és szerencsére ártalmatlan járványnyal, melyről az orvosok megállapitották, hogy valószinüleg a *nervus vagus*, vagy a *nervus phrenicus* a fészke. A kezelés nagyon egyszerü, mert gyakori mély inhalációkkal könnyen megszüntethető a baj.

— A postások, vasutasok és a többi közalkalmazottak, hadirokkant, hadisérült, hadiözvegy és hadiárva státusának és egyéb kivánságainak megvitathatása végett tartandó értekezlet céljából február hó 8-án délután félöt órakor VII., Bálint-utca 13. sz. alatt tartandó gyülésre a közalkalmazottak rangkülönbségnélküli feltétlen megjelenését kéri a Hadirokkantak Országos Szövetsége.

— **Székesfehérvár tisztviselői szolidárisok a munkástanácsesal.** *Székesfehérvárról* jelentik: A székesfehérvári munkás- és katonatanács megbizottai ma reggel nyolc órakor megjelentek a városházán, a hol szirtén átvették a végrehajtó hatalmat. Felszólitásukra *Kerekes* Lajos polgármester készségesen kijelentette, hogy *örömmel veti magát alá mindenben a* tanácsok határozatainak. Egyuttal Székesfehérvár közönségéhez nyomban kiáltványnyal fordult, a melyben bejelenti a városi tisztviselői kar teljes szolidaritását a munkás- és katonatanácscsal.

— **Halálozás.** *Nussbaum* Zsigmond e hó 4-én hosszas szenvedés után elhunyt Aradon.

Kéler Napóleon müépitész, a nyolcvanas évek egyik legnagyobb épitési vállalkozója, e hó 6-án hosszas szenvedés után 74 éves korában elhunyt. Temetése e hó 8-án d. u. 3 órakor lesz a kerepesi-uti temető halottasházából.

Fischer János, a *Pesti Napló* részvénytársaság igazgatója, szerdán este 62 éves korában meghalt. Az elhunyt régi, érdemes munkatársa volt az ujságkiadói szakmának, a melyben egy hosszu életen át mindig lelkes munkakedvvel, változatlan odaadással dolgozott. Elhunytát felesége és három gyermeke gyászolja.

Róz János 75 éves korában váratlanul meghalt. Az elhunytban *Róz* Rezső, a *Magyar Hirlap* felelős szerkesztője, édesapját gyászolja.

Déri Gyula, régi, ismert nevü hirlapirótársunk 65 éves korában elhunyt. Temetése ma délután fél három órakor lesz a kerepesi-uti temető halottasházából.

A fiumei postatisztek elbocsájtása

Zágráb, február 6
(Az Est rendes tudósitójának telefonjelentése)

A sajtóosztály a következőket jelenti *Fiuméból*: Utólag megállapitották, hogy a fiumei postahivatalnokok elbocsátása a budapesti magyar köztársasági kormány bűne. A kormány ugyanis január hónapban egy biztosát küldte Fiuméba a hivatalnokok kérdésének szabályozására. A magyarok igyekeztek befolyásra szert tenni Fiuméban és ezért az *ultra-olasz köröket támogatták*, a kiktől gazdasági engedményeket reméltek, azt állitva, hogy Fiume semmit sem ér Magyarország nélkül. **Kt.**

Összes jogi vizsgákra elismerten legsikeresebben készitő **Szontagh-szeminárium** Budapest IV Váci-utca 51. sz. Az intézet egy száz nap müködik. — Jegyzetkölcsönzés. — Egyedül készülteknek recapitulálás.

Szent János keserüv zsó-tabletta székrekedés ellen. Mindenütt kapható. — Készíti: Magyar Tablettagyár, Budapest, I., Verpeléti-ut 14.

Elsőrendü szép **paprika** maximális áron kapható Balogh Zsigmond és tsa paprika eladó bizományosoknál Szeged, postafiók 81.

Kályhák lagyasa u **Meidinger-kályhák** koksz-, fa- és szénfütésre egyenként is eladók. Magyar Általános Gépgyár Mátyásföld.

Autópneu és felszerelés Szegő Béla VI., Lazar-utca 14. Telefon 131—28.

Keller Napoleon

laird

Van. 270 1877.

697 l.

Kéler Napoleon

Kis szivem tervei
alapján ajánlotta a
versmű-i ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ magyi zálkerárat
1886 - 1887 ig
300000 frtig

Vaj. 29 1887.

851 l.

Legyel

Kéler Napoleon

cp

vrod

Bauzeitung für Ungarn

1884. 133. l. (Zum Bau der städtischen Cavallerie-Kaserne.) — 1884. 151. l.

1) Kéler Napoleon

vállalkozó építőmester.

2) Wawra Clemens

Kéler Hauptbauleiter-je a Kisp. palotaőrsége építésénél

3) Scholz Robert

festőművész u. o.

4) Vasady F. mérnök

5) Rochlitz Gyula

erőd

6) Wehle G. epítész

Bauzeitung für Ungarn, 1884. 26. sz. (Der neue Centralbahnhof der Kön. ung. Staatseisenbahnen in Budapest; Repetkel.)

Gyertyasz. B. A.		Izraelita 28
Csütörtök **3** Balázs pk. vt.	Ujhold 3-án 5 ó. 6 p. délután.	Protestáns Anszgár Görög-orosz 21 Maxim hv. Izraelita 29 Sobebim h.
Péntek **4** Veronika		Protestáns Veronika Görög-orosz 22 Timót Izraelita 30 Ros Kh.
Szombat **5** Ágota sz. vt.	6	Protestáns Ágota Görög-orosz 23 Kelemen vt. Izraelita 1 Adar S. h.

1910 **FEBRUÁR** 29 nap

Köler Napoleon

epitész

Rochlitz Gyula tervei alapján épí-
tette a Központi indóházat 1883–
1884. évben. Csak rövid vett az épít-
kezésben!!

Egyes Géza A magy. kir. államvas-
utak Központi szavű pályaudva-
ra. Ország-Világ 1884. 533. l.
(Eppel)

Kéler Napoleon

Ferencich bakára

Bronnsz. 213. l.

~~Fertrieb~~

Köler Napoleon

---

lásd

A műcsarnok.
Vas. Ujs. 1875. 275 l
(keppel.)

Kilos Napoleon

laid

Bruzy Bodog

Köler Napoleon

épitész

1881. Budapest.

Cím a lakpénzt Franklin

Kéler Napoleon

A két fa, az erendi templom bizonyos bejárépületének – majd jobb híján fiatal gyülölnestereink építve – Kéler Napoleon tervezett és épít – a feniallo templom hátulsó végétől az udvar felől hozzáépítette, más földet alatt de még nyers állapotban lévő műépületében egy falpillér díszem emeleti magasságba 1876. dec. 22-én összeomlott s vele együtt egy bolthajtásnak boltozata az összes emeletekre át lezuhant. Ezen önmagában véve kevésbbé napjelentőségű beomlás kivéve fontosságot nyert és a hatóságot folyvást éjjel üzérkedő vizsgálatait vonta maga után, ~~és~~ mint a szerencsétlenség két fiatal munkás halálát s más 6 megsebesülését okozta. A beomlás okát feltételt a szakértők véleménye alapján. Ez ugy legközelebb a építési bírót meg de ezzel, mert úgy a rendszabályok alkalmazási mint a tovább

Kelsr Napoleon 2

épités tekintetében éldemleges javaslatot tenni hívatott.

Myron. Egy falpillér összomlása. Az építési ipar. 1877-évf. 26-27 l.

Keler Napoleon

Bauzeitung für Ungarn

1876. 45. l. (St. Margarethen-Brücke.)

Keler Napoleon

und

Bauzeitung für Ungarn

1876. Z. 243. l.

Köler Napoleon

und

Bauzeitung für Ungarn

1876. 101. l.

Keler Napoleon

ep

und

Bauzeitung für Ungarn

1876. 163. l.

Keler Napoleon

Lroa

Bauzeitung für Ungarn

1876. 196. l.

Kéler Napoleon

cad egészségügyi
az 1870. és években
Pesten

.....*műhely.*

főnökség!

.....hó.....n történő kifize-

.....indokából személyesen meg nem

.....számu.....

n.

vi .....hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Kéler Napolem

---

vod.

Az ord. m. Egyr. Lap.

Kösl. 1877. 307.

10–11. l

Kélor Napoleon

epitéza

1907. v. Hold u.

29.

Kéler Napoleon

red

Bauzeitung für Ungarn

1876. 275 l. 291. l.

Köler Napoleon

Bauzeitung für Ungarn

1876. 331. l, 339. l.

Kéler Napoleon

Vas. Ujs. 1876. 830 l.

— **Házomlás.** Nagy szerencsétlenség történt e hó 22-én délelőtt a fővárosban, a ferencz-rendiek most épülő palotájában. Ez óriás épület csak most került tető alá, s folyton munkások foglalkoztak benne. Pénteken délelőtt a hatvaniutcza felé eső rész udvarán összeomlott az épület egy darabja s több munkást temetett romjai alá. Tűzoltók érkeztek azonnal, s hozzá kezdtek az omladékok széthányásához és az eltemetettek kiszabaditásához. Mikor e sorokat irjuk, két halottat, és 6 sebesültet szabaditottak ki a romok közül. A halottak egyike egy napszámos asszony, a másik pedig Fanta András kőműves legény. A megsebesültek közt kettő férfi és négy nő. Ezek némelyike az emeletből zuhant alá, de halálosan egyik sem sérült meg. A hivatalos vizsgálat azonnal megindult. A bazárpalotát Kéler Napoleon épitette oly föltétel alatt, hogy 30 éveg a házbért ő élvezi s akkor a ferenczrendiek tulajdona lesz. Az épitészeti rendszabályok áthágásáért Kéler többször kapott megintést a hatóságtól, s egy izben erőhatalommal kényszeritették az épités szolidabb folytatására.

Gli italiani che venivano e si fissavano in Ungheria avevano occasione di vedere e di comprendere la tragedia della sorte ungherese. Non solo, ma anche di sperimentarne essi stessi le conseguenze. La venuta di numerosi italiani a Kassa coincide con l'epoca nella quale gli ungheresi scontavano sotto la mannaia del boia le illusioni alle quali avevano tentato di dare forma pratica con la congiura ordita dal Wesselényi, male impostata e peggio organizzata, e diretta contro l'assolutismo centralista ed antinazionale di Vienna. La congiura venne soffocata già in germe, ed il primo decennio che va dal 1671 al 1682 è il periodo della vendetta sanguinosa di Vienna che si sfoga in persecuzioni, nella relegazione degli indiziati, con le condanne a morte e la confisca dei beni. Ma l'inesorabile azione viennese provoca una non meno violenta reazione : i patriotti resistono, si armano, si danno alla macchia, iniziano una guerriglia spietata, esasperata : dente per dente, occhio per occhio.

Al decennio di sangue e di persecuzioni, seguì il governo del principe Thököly, durato sette anni (a Kassa, dal 1682 al 1685). Le posizioni si rovesciano e si capovolgono : ora è il principe Thököly che fa tabula rasa, che impone tributi, che imprigiona gli austriacanti e ne confisca i beni ; ma il popolo ne ha sollievo, cessando le taglie ed i gravi babzeli, imposti dalla soldatesca

Kéler Napoleon

Fővárosi Lapok

1875. 425. l.

I. fejér

Fővárosi hirek.

* **A képzőművészeti társulat** évi közgyűlése vasárnap d. e. tiz órakor volt a képtárlat nagy termében. Mintegy negyvenen gyűltek össze, mind olyan férfiak, kik képzőművészetünk szépen emelkedő ügyét szivükön viselik. A gyűlésről, mely eszményi természetű tárgyakkal foglalkozott, sokkal örvendetesb képet adhatunk, mint adhatnánk például a franko-magyar banknak ugyanez órákban tartott évi gyűléséről, a hol a veszteségeket szépitve jelentgették be s a hol egy pár részvényes a »szédelgés« vádját emelte az igazgatóság ellen. Szivesebben maradunk tehát a képek közt, hol Pulszky Ferenc elnökölt, az évi jelentést pedig Greguss Ágost olvasta föl. E jelentés nagyobb része az emelendő »műcsarnok« ügyével foglalkozott, elsorolva az adományokat, melyek e célra begyűltek, s előadva az eddig történteket, melyek lapunkban már emlitve voltak. Az épitő bizottság szerződést kötött Kéler Napoleon épitészszel, ki a művészek házát 209,000 forintért, teljesen fel fogja épiteni. Ahhoz azonban, hogy e műcsarnok átadathassék rendeltetésének, összesen 270,000 ft kell. A bizottság s annak lelkes elnöke : Majláth György oly tevékenyen működtek, hogy 165,000 ft már együtt van, s a mi még hiányzik, azt a nagy sorsjátékból és egyéb eszközökkel szintén összegyűjthetni reméli. Sajnos azonban, hogy a sorsjáték huzását május elsejéről el kellett halasztani, miután az eladott sorsjegyekből eddigelé harmincezer frtnál többet nem lehetett volna remélni. Ö[illegible]

a »nemzeti képcsarnok-egylet« egyesülése a társulattal. Ez 28,000 forintnyi alapot ad át, ugy azonban, hogy eddigi működésének jellege fenmaradjon az által, hogy ezentúl a képzőművészeti társulat vegyen évenkint ezer forintért egy-egy festvényt az országos képcsarnok számára. A jelentés szerint az egylet a lefolyt évben négyszáz hazai és külföldi művet álli-

tott ki, de a látogatók száma egész éven át nem volt több 7048-nál. A kiállitott művekből 14,050 frtnyit vettek meg, többnyire maga a társulat a sorsjátékra. A vidéki kiállitások nem jártak anyagi haszonnal. A közgyűlés a műcsarnok ügyében történteket köszönettel helybe hagyta s Majláth Györgyöt sikeres buzgalmáért, hálajeléül, tiszteleti taggá választotta. Azután a költségvetést hagyták jóvá. Az 1875-diki kiadásokat 16,152 frtban állapiták meg. Megemlitjük, hogy a társulat tagjai a mult évben 821-ről 1251-re szaporodtak. Végül megválasztották a választmányt olyan művészekből és műbarátokbúl, kik a társulat virágzása körül eddig is valódi érdemeket szereztek.

Kéler Napoleon

Írói

Szőry Aranka dr.

Evangelikus templomunk évszázad Budapesten. Bpest, 1935. 53. l.

után kőre rajzolta és sokszorosito
Itt tehát,ugyanugy,mint Ehrenreich
neseiben is,különböző korból és me
rektől származó képekről van szó,a
ket nem lehet sem a neoklasszikus,
sem pedig a biedermeier,vagy k
sen nem a romantikus jelzővel jelö
Mégis mindegyiken látunk olyan von
kat,stilusjegyeket,amelyek közösek
észrevehető mosoly,hideg,kifejezés
küli tekintet,mandulaszerüen elraj
szemek;továbbá az a sajátság,hogy
nikája a rézmetszésre emlékeztet,a
érthető,mert korábban rézmetsző vo
Stilusában,helyesebben rajztechnikájában mé
a XVIII.századi bécsi rézmetszőkre
emlékeztet,bár egyik-másik képén m
elő-előbukkan a neoklasszicizmus e

MDK

Keleti

Fővárosi Lapok, 1875. I. 637. o. A műtárlaton.

MDK

Keleti

Erdőrészéet

Fővárosi Lapok, 1875. I. 637. o. A műtárlaton.

MDK

Keleti

A képzőművészeti társulat műsorsolásán egy művé-
vel képviseli magát.

Vas.Ujs.1874. 411.l.

Keleti

l.

LykaMagymű1300-50

570 l

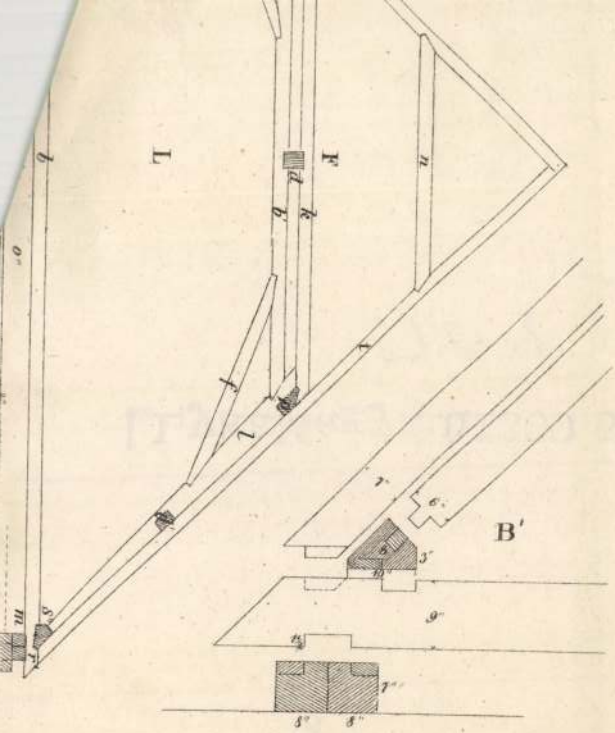

Nyomt. Rohn és Grund Pesten 1866.

MDK

Keleti és Rudas óbudai fayence-műhely

György K: A keleti vásár iparművészete. Magy. Iparművészet. 1921, 35-38 l.

Keleti

"Jó képei"-t dicséri a lap, "A Mücsarnok tavaszi, nemzetközi tárlata" c. kritikájában.

Képes Családi Lapok, Bp. 1902. ápr. 13.
XXIV. évf. 15. sz. 240. lap

Keleti

Nemzetközi Alpinképkiállításon a Nemzeti Szalonban munkája szerepelt

Est. 930. III. 23.

MAGYAR KIRÁLYI

Folyó szám.....

Könyvelési

192.....

Tár

A..... *számú ügyiratok alapján:*.....

A könyv	Tartozók			Korona	fillér

MDK

Keleti, festőm.

Balatoni nyári tárlat 1964.
Keszthely, Tihany, Veszprém

M.N.M.

Keleti

Markó követő, megfordult nála a Villa Appeggiben

Telepy Katalin: Telepy Károly 100 év előtti olasz
orszagi váza tanulmányairól 177.l.

A MAGYAR NEMZETI GALERIA KÖZLEMÉNYEI III. Kp. 19

Keleti

Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesületének kiállításain a Műcsarnokban szerepelt.

M.929.X.6.

Keleti

Műcsarnok őszi tárlatán a Magyar Aquarell és Pasztellfestők Egyesületének kiállításán szerepelt.

MH. 929. X. 6.

Kelety

Magyar Aquarellisták és Pasztell-festők Egyesületének kiállitásán a Műcsarnokban szerepelt.

?

Kelety

Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesületének kiállításán a Műcsarnokban szerepelt.

Esti Kurír 929. IX. 18

Kelety

Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesületének kiállításán a Műcsarnokban szerepelt.

NU. 929. IX. 18.

Kelety

Szerepel a „Magyar táj és népélet" c. kiadványban a Mécsarnokban

Magasrép 1926, XI. 14

Kolozsvár

Szerepel a „hogyan táj a élettérs kialakítása a hűvösvölgyben

Est. Kurir, 1927 I. 14.

Kalety

Kezdődik a „Magyar táj és élettér"
kiállítás ott a Műcsarnokban

Magyarság, 1927 I. 15

Keleti.

A bajai Türr István múzeumban kiállítási mű lék „Dama a festőszelben" címmel, melyen műnéi szerepelni fogunk.

Bácskiskunmegyei Nőkirjag, Kecskemét, 1952. Felv. 24.

MDK

Keleti festő

(Az 1928-ban Svédországban rendezett ~~[illegible]~~ magyar kiállításon a főváros gyűjteményében szereplő festők között.)

Siber Endre: A főváros részvétele a magyar képzőművészet külföldi reprezentatív kiállításain.

Városi Szemle, Budapest 1929. 533. l.

Keleti festő

Magyar Müvészet 1925.2.sz.4-29.o.
Lázár Béla:Munkácsy lelke.

Kéler Napoleon

Főházosi hírek.

* **A népszinház** négy hónap mulva egészen kész lesz. Kivül-belől egyaránt szép. Szinpada, nézőtere a legcélszerűbb lesz az egész országban. Jó szellőztetés és szinpadi gépezet tekintetében mintául fog szolgálni. Nézőtere oly tágas, oly kényelmes, hogy mérsékelt árak mellett is lehet benne másfélezer forint jövedelem. Arról azonban, hogy mi történik vele, ha teljesen elkészül, nincs szó sem a lapokban, sem a bizottság körében. Mintha félnének jövőjéről beszélni. Pedig az idő mulik s azt már legalább is tudni kellene, hogy mi lesz a rendeltetése. A bizottság fogja-e vezetni, kiadják-e vállalkozónak vagy a nemzeti szinház fiók-intézete lesz, mint ideiglenes operaház? B. Podmaniczky Frigyes fölterjesztésének az a része, mely a nemzeti szinház drámáját mielébb önállósithatónak véli, ez utóbbire enged következtetnünk. Voltakép mi azt szeretnők, hogy ha épült már valahára népszinház, legyen az valóban is népszinház, vagyis használják saját rendeltetésére. Valószinű azonban, hogy ez ohajtás teljesedésének pénzügyi bajok állják utját. A népszinháznak, mint mondják, kétszázezer forint adóssága lesz ama napon, melyen megnyithatóvá válik. Igaz, hogy hitelezői nem fogják zaklatni. A város elvár a telek áráért s az épitész is (Kehler Napoleon) beéri azzal, ha tizévi részletekben kapja meg díját; de végre ezeket is csak fizetni kell. Lehet, hogy e terhek törlesztésének legkönnyebb módját találták föl az opera ideiglenes odahelyezésében. Bármint álljon a dolog, tisztába kellene ez ügyet hozni mielébb, mert idő kell arra is, hogy a magába maradó dráma személyzetét kielégitsék s még több idő arra, hogy — ha népszinházunk lesz, — oda jóravaló társulatot szervezzenek. Négy hó erre vajmi kevés. Nem volna örvendetes, ha a népszinház, mindjárt eleintén üresen állna, még pedig jó ideig.

Fővárosi Lapok 1875. I. 581.

A magyar szellemi élet
élő tükre a

Tükör

munkatársai
a legkiválóbb írók

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Szerda
31
Rajmund hv.

Csütörtök
1
Egyed

Péntek
2
István király

Szombat
3
Manszvét pk.

SZEPTEMBER

Keleti Ádám

„Panoráma, 67" Repr.

Rajza Repr.

Kriszak, Kolozsvár 1967 VI. 755; I. 105.

Keleti Ádám

grafikája Repr.

Korunk, Kolozsvár 1969. II. 313.

Keleti Ádám

Rajza - Repv

Kovacs, Kolozsvár 1966. V-717.

Keleti Ádám

Rajzai Repr.

Kovacs, Kolozsvár 1968. I. 147, 159; IV. 581, V. 761.

KELETI ARTHUR:

VERONA PIACÁN

Madonna! — szídja egy mama a kislányát, akit a kezénél fogva húz maga után. Per Bacco!... Porcheria! hangzik az egyik árus ernyője alól. Úgy látszik, nem ok nélkül nyomtatták Veronában a villamos jegyek hátára: Combattate la bestemmia! Tút sokat emlegetik a Piazza dell' Erbén-n, Veronában, a Madonnát. A Veronai Madonna ott trónol Verona gyümölcsös piacán, a tér síkos kőlapjain tolongó népség, katonaság, asszonyok, gyerekek, ácsorgók, semmittevők, s az árusok kocsijai állványai és ernyő-erdeje felett. Calda-calda! — kiáltja a tér sarkán egy kendőbe kötözött gesztenyét áruló furia kormos arculattal, s fakanalával a gesztenyesütő kályha oldalát verdesi. A főtt gesztenye ködfelhője száll fel az üstből, s a sült gesztenye édes illata terjeng a palate americana, a füge és a nyers dió szagával keveredve. Inyenceknek való sarok ez nyilván, s egy csomó kis olasz baka ácsorog itt. Che belle pere, che belle mele!... kiabálja egy nyitott ingű, szőrös mellű árus, hogy a figyelmet szép almáira és körtéire terelje, viszont egy szót sem szól azokról a hatalmas kosarakban rikoltozó piros paradicsomokról, melyek diadalmas színükkel túlharsognak mindent. Egy ráncos arcú kofa, nagy fekete tepsikben sült tököt árul, s a tök okker változatai itt decens színeket mutatnak az említett paradicsomok piros színei mellett. A halas kofáknak komoly amatőr publikumuk van. Sokan bámészkodók, tökmagot rágcsálnak, s buzgón köpködnek. Kis gyerekek segédkeznek a legnagyobb komolysággal az árusoknak, utánozva a nagyok szokásait, akik a rothadt káposzta- és répaleveleket s a halak kiontott belét a földre szórják le.

Ricordo da Verona! ordítja egy bódé előtt egy képeslapárus az ácsorgók felé. S újságlepedőkkel a hónuk alatt száguldó rikkancsok kiáltozása hallatszik a tér zűrzavarában.

Boltok, boltok, boltok utcára kirakott áruikkal, kis trattoriák, bárok, pasticceriák, az utcára kirakott kis vasasztalokkal s vasszékekkel húzódnak egymás mellett, a feszülő színes-csíkos ponyvák, a nap heve ellen. A legyek ezrei mászkálnak itt a kirakatokban, a roskadozó sajtokon: a monumentális ementáli korongokon, a kis bel-paeséken, de a legyek kedvence a gorgonzola és a panetone di Milano. Viszont a pékek kirakataiban a legyek a szőlőskenyereken laknak jól. Mindenütt üldögélők és beszélgetők terpeszkednek a bárok s kis caffék vasasztalai mögött, az olasz apéritifeket kultiválják, amiknek ezer kreációja van. Americano, aranciata, select, most Sarti messicanója vezet. S az asztalokon álló nagy szódavizes üvegekből higítják fel minduntalan frissítőjüket.

Az elzüllött balkonok kifeszített zsinegein fehérneműek száradnak, az ablakokban lábasok, óriási uborkásüvegek és sok helyen az ablakok üvegjeit a Corriere della Sera elsárgult oldalai pótolják. Az egyik nyitott emeleti ablakban fiatalember borotválkozik.

Úgy fest itt minden, mintha a negyedik rend győzedelmeskedvén, nagyúrinak nem nevezhető holmijaival birtokba vette volna Verona piacát. Mert ódon, régi paloták állanak itt, melyeknek homlokzatát színes freskók dekorálták valamikor, a magas Torre dei Lambertivel lapos tetőik felett, egy óriási óralappal s nagy fekete mutatókkal rajta. A nap gazdagon ontja aranyát most, minden fürdik a fényben. Óriási a hőség. Tikkasztó. Egy bekötött nyakú, megizzadt homlokú olasz átvágja magát a tömegen, és a Madonna szobra előtti kis csordogáló kút szájára tapadva, oltja szomjúságát. Aztán a hőségtől remegő levegőben ágyúlövés dördül el, s a párkányokról galambok rebbennek szét ijedten. Dél van. Tizenkét óra. Az olasz nemzeti szokás szerint az ebéd ideje. S egy mezítlábos alak a Madonna szobra alatt a nedves földre búzaszemeket szór az odagyűlt galambok elé.

A Veronai Madonna a kicsorduló kávájú szökőkút tetejében áll, a vízsugarak, zöldséges kosarak, az árusok s az ernyők tetejében. Magas, szögletes homlokán hegyes vaskorona, s a kezében egy kis pergamenttekercs van. Stilizált leomló palástja alatt is élő formái vannak. Mert a régi olaszok nem szégyelfék magukat, s a Veronai Madonnát is kis leányos keblekkel s olyan finom vonalú csípőkkel ábrázolták, amilyenek a kedvükre való olasz nők voltak.

rekei mentették meg. Amint megláttak az új fegyvert, a vízbe szórt úszó aknákat, amelyek a hídhoz közelítettek, a vízbe vetették magukat s ráúsztak az aknákra: meglovagolták őket, vagyázva, hogy ne érjenek a gyújtószeghez, amely érintésre robban. S kis kezükkel evezni kezd-

Róna Emy: Illusztráció

Tudomány és ember? Manapság igen sokszor e problémának menynyiségi összetevőit analizálják. Nevezetesen: az általános mű[illegible] ségi normák milyen mértékbe[illegible] ütemben változnak, s a tradi[illegible] nális humán kultúra hogyan [illegible] elégtelenné és *mennyit* lehet v[illegible] kell elsajátítani korunk korsz[illegible]

[illegible] pott [illegible] verő embersége. Éppen [illegible] meg azoktól a konflik- [illegible] atomfizikus- [illegible] zenve-

EURÓPA

Ha Ausztriába utazom, útlevéllel és osztrák vízummal léphetem át a határt. Az NSZK területére ugyanez kell, útlevél és vízum, s útban az NSZK-ba tranzit-vízummal utazhatom át Ausztrián. Hollandia határán hollandi érvényű útlevelet kell fölmutatnom, s odáig két határt lépek át tranzit-vízummal, Ausztriáét és az NSZK-ét. Belgiumba belga vízum szükséges az útlevélbe, és ismét osztrák meg NSZK tranzit. Luxemburgba ugyanezen a két felségterületen át utazhatom, vízumokkal és Luxemburgra kiállított útlevéllel. Francia útra francia vízum kell útlevelembe, továbbá osztrák határ-tranzit, s aszerint, hogy hol lépem át a francia határt, még az NSZK vagy Svájc átutazási engedélye. Angliában az Egyesült Királyságra érvényes útlevelemet mutatom föl, miután három határon már rendben találták az őrök osztrák, NSZK és vagy francia vagy holland vízúmaimat. Írországba angol útlevéllel nem kelhetek át: kell az ír is. Egyébként ugyanaz a három határ-tranzit szükséges, mint úton Anglia felé: osztrák, NSZK és francia vagy hollandi. Svájc határán svájci vízumot kérnek, mellé csak egyetlen tranzit kell az útlevélbe: az osztrák. Olaszországba útlevél és olasz vízum bocsájt be, és mert ismét csak egy közbeeső határ metszi az útvonalamat, az osztrák: egy tranzit szükséges. Csehszlovákiába egy betétlap elég; személyi igazolványomat egészíti ki vele a rendőrség, a határőrök belebélyegzik, hogy mikor és hol léptem be, ki, át, s ha hazatérek, betétlapomat bevonják. Lengyelország és az NDK határán hasonló, egyszeri határátlépésre jogosító betétlapot mutatok föl. Ugyanilyennel léphetek Bulgária és Románia területére. Jugoszláviába ugyan elég a betétlap, de ezt úgy kell kérvényeznem, mint a szabályos útlevelet, fényképpel, önéletrajzommal és munkahelyem pártfogoló véleményével. A Szovjetunióba nem kell útlevelet váltanom: oda elővízumot kérek, s ha azt elnyertem, egyéni határtálépésre jogosító, több részes betétlapot ad a nagykövetség. Dániába útlevéllel és dán vízummal utazhatom, osztrák és NSZK tranzitok birtokában. Finnországba, ha Gdynián át utazom, útlevél, finn vízum és lengyel betétlap szükséges; ha német kikötőben hajózom be, lengyel betétlap helyett osztrák és NSZK határ-tranzit. Svéd kikötőben svéd érvényű útlevéllel szállhatok partra, Norvégiában norvéggal; oda vezető utamon két vagy három határt lépek át tranzit-vízummal: az osztrákot, az NSZK-t, esetleg a dánt. Izlandra dán vagy norvég kikötőkből indulnak hajók: útlevelembe izlandi vízumot, osztrák, NSZK, dán, esetleg norvég tranzitot kell beszereznem. Spanyolországba osztrák érvényű útlevelet kell váltanom, mert csak Ausztriában kérhetem a spanyol vízumot, ahogy Portugáliába is csak Ausztriában kérhetem a portugált; mind a kettőhöz itthon szerezhetem meg a svájci vagy az NSZK, a francia határ-tranzitot, Portugália esetében eggyel többet, a spanyol-portugál határ miatt. Görögországba csak a görög követségen személyesen előadott kérésemre kaphatok útlevelembe vízumot. Albániába akkor utazhatom, ha albán meghívásom van, és útlevél-kérvényemhez mellékelem a meghívó-levelet. Törökország határán a török követségtől személyesen kért és elnyert beutazási engedélyemet kérik. Andorrába elég útlevelemben a francia vízum, két tranzittal; ezek egyike az osztrák, másika a választott utamat keresztező határ szerint az NSZK vagy a svájci. Korzika francia felségterület, Szárdínia olasz. Az előbbi szigetre jó a francia érvényű útlevél, osztrák és svájci vagy osztrák és NSZK határ-engedélyekkel; az utóbbira elég az olasz vízum, osztrák tranzittal. Kréta területére a görög követség bocsájthat be. Monaco határán ismét francia határokmányok szükségesek, San Marinóén az olaszok, talán némi kiegészítéssel, határbélyegzőkkel és természetesen azokkal a tranzitokkal, amelyeket az utamat átszelő más országhatárokon követelnek meg az őrök. Így utazhatom ebben a térségben. Nem különösebben nagy. Ide tartozom.

Borzubrus

Keleti Ádám

Grafikája Repr.

Rajza " -"-

Korunk, Kolozsvár 1968. IV

V. 761.

Keleti Ádám

„Dzsessz" Repr.

Kvinek, Královský 1968. X. 15 ó 1.

Keleti Ádám

Gyakori kép.

„Vándorol minnekig a legnehezebbet..."

Kép.

Krnnak, Krlovac 1967. VII. 1000, VIII. 1146,
XI. 1567, XII. 1669, 1706, 1735. XII. 1738.

Kelet Ádám

„Önarckép" Repr.

Komárom, Kálvária 1960. XII. 1672.

MDK

Keleti Artúr, könyvművek

Az ismertetés kiterjed a könyvművészet megnagyobbítására, Keleti küzdelmeire, munkásságára, eredményeire.

Kőj Rezső: Keleti Artúr 231-233.

A KÖNYVTÁROS, BP. 1963. április XIII/4

Keleti Artur, tipográfus grafikus

MDK

Megemlítve.

Dévényi Iván: Szabadi Judit: Gulácsy Lajos
759-760.

JELENKOR, Pécs. 1970. júl.-aug. XIII/7-8

Keleti Arthur, könyvművész

MDK

Keleti Arthur: Pax vobiscum c. kötete „Fáy Dezsőnek Keleti Arthur közreműködésével alkotott s a szöveghez hangulatosan illeszkedő Kőrajzával" jelent meg. (1923)

A könyvművészei

Új Reggő: Reiter Károly és az Amicus Kiadó

742-744.

A Könyvtáros Bp. 1964. december XIV/12

Keleti Artur

Nem tanulta ki a nyomdászatot.

Szij Rezső: Könyvdísz, illusztráció, reklámgrafika. – Ipari Művészet, 1967. 2. sz., 52. l.

Keleti Artur

grafikus

vrad

iró és neve graf.

Rosner De Grafiske Fag

258. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Skeleti Arthur
szerkesztő

M.D.4

Egy naplóban évben megjelent
Veigh Gusztávval.

Szigeressö: Veigh Gusztáv
Művészet, 1964. november – 36 lap.

KELETI ARTHUR

Pax Vobiscum cimű magyar és német nyelven 1922 karácsonyára az Amicus kiadásában megjelenő könyvének kőrajzai. /Vitrinában/

42. Apácatemetés
43. Diana
44. Liliomos Madonna
45. Temetőut Veronában
46. Olasz katona
47. Kis fiam.

Az Ernst Muzeum kiállitásai LVI.kat.
XXI.Csoportkiállitás 1922.október

Keleti Artúr, [Könyvművész]
[grafikus ?]

MDK

Terán Andor munkatársa volt..

Katona Jenő: A magyar könyvművész: Terán Andor
9. l.

I. evt./10. sz.

A KÖNYV, BP. 1961, október

01

Keleti Artúr, [tipográfus ?], MDK

Anatol France Nyúlszorgatójának s' az Szópusi meséknek, e „szép könyvecskének világra segítője".

– A szép könyv műve 319.1

IX/7.

Gy. 1959. július

KÖNYVBARÁTI

Keleti Arthur

"Tevan évforduló" cimmel közölt megemlékezés ir az Amatőr Tevan Könyvtár bibliofil-sorozatban megjelent Esopus meséi-ről, melyet a müvész tervezett.Ez volt 1943-ban a felszabadulás előtti legszebb kiadvány. Ugyancsak a müvész tervezte és forditotta "a magyar könyvmüvészet büszkeségét," a Pro Arte-dijjal kitüntetett Nyársforgató Jakab meséi-t.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. aug. 1o.
XVIII. évf. 32. sz. 6. lap.

Keleti Artur

Könyvművészeti érdemeit méltatta Szij Rezső.

Losonci Miklós - Látogatás Szij Rezsőnél; Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 31. l.

Keleti Arthur

Tevan André és Keleti Arthur
részvételével készített Meg Ehrlich
által illusztrált Anatole France
„Ugarsforgató Jakob"-ja.

Theisler György: A könyv művésze.
Művészet, 1979. március - 24 lap.

Keleti Béla, építész
a magyar századfordulós építészet emlékei. I. rész.

7. Marosvásárhely (Tirgu Mureş), a volt Feigenbaum-ház részlete, Pţa. Trandafirilor 43 (Keleti Béla, 1912)

7

Magyar Építőművészet, 1986. 2, 54-old.

MDK

Keleti Dénes

Erdélyi képzőm. karács.kiáll. Kolozsvári Műcs.
1943.

Keleti Dolly (Magdolna)

szül. Budapesten 1880 ápr. 24.

evang. Keleti Sándor fő-

leánya

1897/98 I. I. é. rajztól

1897/98 II. " —

1898/99 I-II. 2. é. " "

1899/900 I-II. 3. é. " "

vára
Diósgyőr / II. 195.

Keleti Edit

tikdíszítés

1920 – 22.

Évnyitó 1930. 84. l.

Köblös Zoltán IV. 175.

Keleti Erdélyi Gyula

diszlettartó

felvették a Szinművészeti Kamara tagjai közé.

Magyarország

1939 márc. 18.

PÁLOSY ÉVA

A HAT LEÁNY VILLÁJA

Rhodos szigetén játszódik le ez a bájos és minden ízében mai leányregény. Az ottani egyetem nyári előadásaira mindenfelől érkeznek hallgatók, köztük hat fiatal, szép diákleány. Az ő kalandjaikat meséli el a könyv, kalandokat, amelyekből nem hiányzik a tiszta leányszerelem sem. A mai, önállóságra törekvő leánylélek bűbájos regénye ez a könyv.

XII. HÓ	31 NAP	DECEMBER

Vasárnap

4

Borbála vt.

Hétfő

5

Szabbas ap.

Kedd

6

Miklós pk.

MDK.

Keleti Ernő

Kiállitási kritika

Hevesmegyei Népujság 1967 márc.4.

Kelety Eszter, iparművész

Az Orsz.m.Kir.Iparművészeti Iskola tanarai,tanarsegédek,/segédtanarok/,-Textil szaktanitónő: Kelety Esztee, 1924-1936 53.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola /1880-1944/ oktatási rendszere és ~~xxxxxx~~ forrásai 37.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Keleti Eszter

1929-30.

l. i.

Ünnik 1931

92. l.

208

207

MDK

Keleti Eszter

A magyaros öltözködési mozgalom országos bizottságának ruhatervpályázatán az f/ ruhacsoportnál (iskolai formaruha) tervét oklevéllel tüntették ki.

Cikk: Pályázatok.

Magyar Iparművészet, 1934. 207.l.

LDK

Kelety Eszter, ip.müv.

Társulatunk a balaci csipkekészítésének jó tervekkel való ellátására pályázatot írt ki.

Egy tervet K.E.-töl is vásároltak.

ip.müv. Társ. 1935.évi jelentése.
Magyar művészet. 1936. 4. sz.
Ipar

MDK

Kelety Eszter

Csipkemunkáival résztvett a Szép Otthon kiállitásan.

Cikk: A mi kiállitóink.

Magyar Iparművészet, 1936. 25.l.

Keleti Eszter,okl. ruhaterv

Magyar Iparmüvészet 1934. 207 l.
A magyaros öltözködési mozgalom orsz. bizottságának ruhatervpályázatának eredménye.

Kidety Eszter, Komjátszegi

Az iskola 1936-ban elhunyt textilművészeti szaktanítónője. A magyar csipke híres feldolgozó mestere. Sírja a Farkasréti temetőben. Róth István tanítványa volt.

Az O.M. Kir. Iparművészeti Iskola évkönyve 1934–36; 10. l.

KELETY GUSZTÁV,festő

A Soproni Muzeumban van Keletynek egy akvarellje, amely a Fő-tert ábrázolja.-145-200 mm.- 160.old.6.jegyz

DAVIDNÉ,ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményének története 157.old

Arrabona,14,Alkantus János Múzeum évkönyve, Győr,1972

Keleti Eszter

okl. szülőnő

10 hónap, jó ered.

Tomár György Kálmán

Sparajziskola 1896

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Keleti Eszter

ipam.

Est. 1928

456

1908.

én.

ek (Máté 2 r. 11.).

(E, a hol
áthato) két fán innen, jobbrafordul-
a térdeire vett gyermek Jézust tart-
legidősebbjén, egy kissé előrehajló
öltözete: szük ujju magas
hajdonfővel ábrázolt három ~~király~~ bölcsé
A vidéken, a mely fölött az
geli vilagitás ömlik el. Jelzése

cm.
ar 15-iki 146170 ex 907 sz. leirattal
i kiállitásán 2000 Kan (153-908).

Keledy Eszter

sikdiszítés

1918 – 1922

Kimisk. 1930. 84. l.

Kemény József gróf IV. 175

— Sámuel gróf IV. 175.

Halasi csipke. Tervezte Kelety Eszter (†).

(4)

Muskátli
1937. I. 27

HORGOLT DÍSZÍTÉS

A magyar népi csipkék közt utóbbi időben nagyon elterjedt a horgolás, amely egyszerű eszközzel gyorsan készíthető. Női ingek ujján, hímzett lepedőkön, terítőkön és egyéb kézimunkán minden vidéken megtaláljuk. A horgolások mintái közt kevés az eredeti, kivétel például a mezőkövesdi férfi ingek szélén előforduló tarka, göbbös horgolás. Nagyon érdekes és teljesen ismeretlen az a horgolásfajta amelyet itt mutatunk be.

Aradmegyei női ingek gallérját és vállrészét díszíti vagy az ujjak szélén fordul elő kézelőt képezve. A horgolás maga roppant egyszerű, csak a sorok egymáshoz kapcsolása eredeti és lehet számtalan változat kiinduló pontja. Ábránk (1. sz.) kis mintadarabot mutat be, amelyet lehorgolva, hamar megtanulhatjuk ezt az ügyes díszítő módot. Tetszőleges pamutból 20—25 levegőszemből álló sort horgolunk, ebbe a sorba egy pálcikát horgolunk, majd két levegőszemet s az első sor két szemét kihagyva újra pálcikát és így tovább a sor végéig. E sor felett még egy ugyanilyen sort horgolunk úgy, hogy a pálcikák egymás fölé kerüljenek. Így két sorból álló négyzetes háló alapot kapunk. Ebbe az alapba sötétebb színnel sűrű pálcika sort horgolunk következő módon: az első sor első pálcikáját két pálcikával fogjuk át, a felette levő pálcikát ismét kettővel, most derékszögben megfordulva a két levegőszemet átfogva horgolunk két pálcikát. Újra fordulunk és egy-egy pálcika fölé ismét két-két pálcikát horgolunk. Így haladunk hullámvonalban tovább. Ez a pálcikasor a háló alapra merőlegesen fog állni és az alap négyzeteinek egy-egy oldalára két-két pálcika esik.

Az aradmegyei ingeken az alap fehér s a belehorgolt, hullámvonalban haladó pálcikasor piros vagy kék pamutból van készítve. Minthogy a sűrű pálcikasor a hálóra merőlegesen áll, tehát kis fodor vagy magas sujtás hatását kelti. Másik ábránk (2. sz.) három lyuksorból álló négyzetes hálóalapot mutat, amelybe szintén sötétebb színnel, két hullámvonalban haladó, de nem rendes nagyságú, hanem kis szoros pálcikákból álló sor van behorgolva. Modern kézimunkáinkon számtalanszor alkalmazhatjuk ezeket a horgolási módozatokat: betétekben, terítők szélét képező csipkékben stb. Természetesen szükség szerint használhatunk vékony cérnát vagy vastag pamutot. Különösen alkalmas kötött vagy horgolt kabátok és blúzok gallér és kézelőinek díszítésére, mert a puha és bolyhos pamutfajtákból horgolva a hullámvonalú pálcikasorokat, ezek tömöttek és zsinórszerűek lesznek. Ha munkánkban kiemelkedő díszítés kívánatos, akkor rendes pálcikákból horgoljuk az alapra merőleges sort, ha nem akarunk ilyen magas díszítést akkor kis szoros pálcikákból készítsük azt.

A különféle hullámvonalak különbözőkép összeállítva számtalan mintát eredményeznek; a hullámvonal mellett a meander vonal változatait is felhasználhatjuk.

Íme egy pár egyszerű minta, (3. sz.) amelyek segítségével szélesebbeket és díszesebbeket is készíthetünk, mindig ügyelve a jó színösszeállításra.

FERENCZ KORNÉLIA

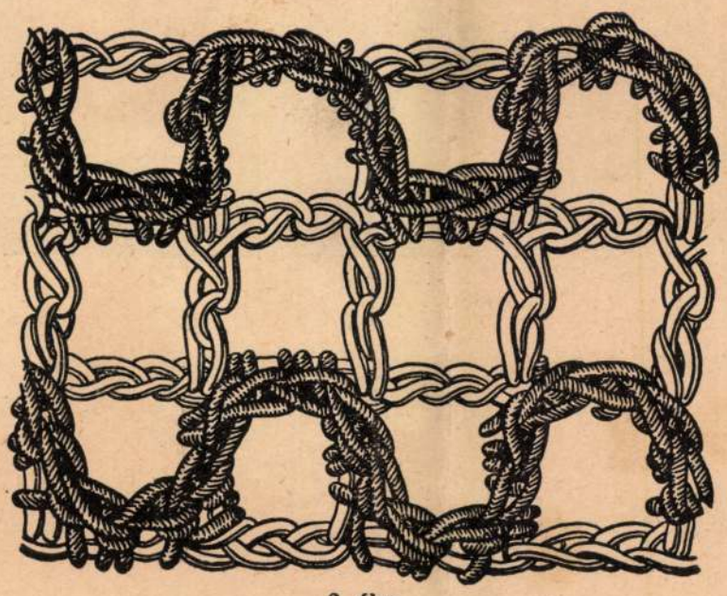

2. ábra.

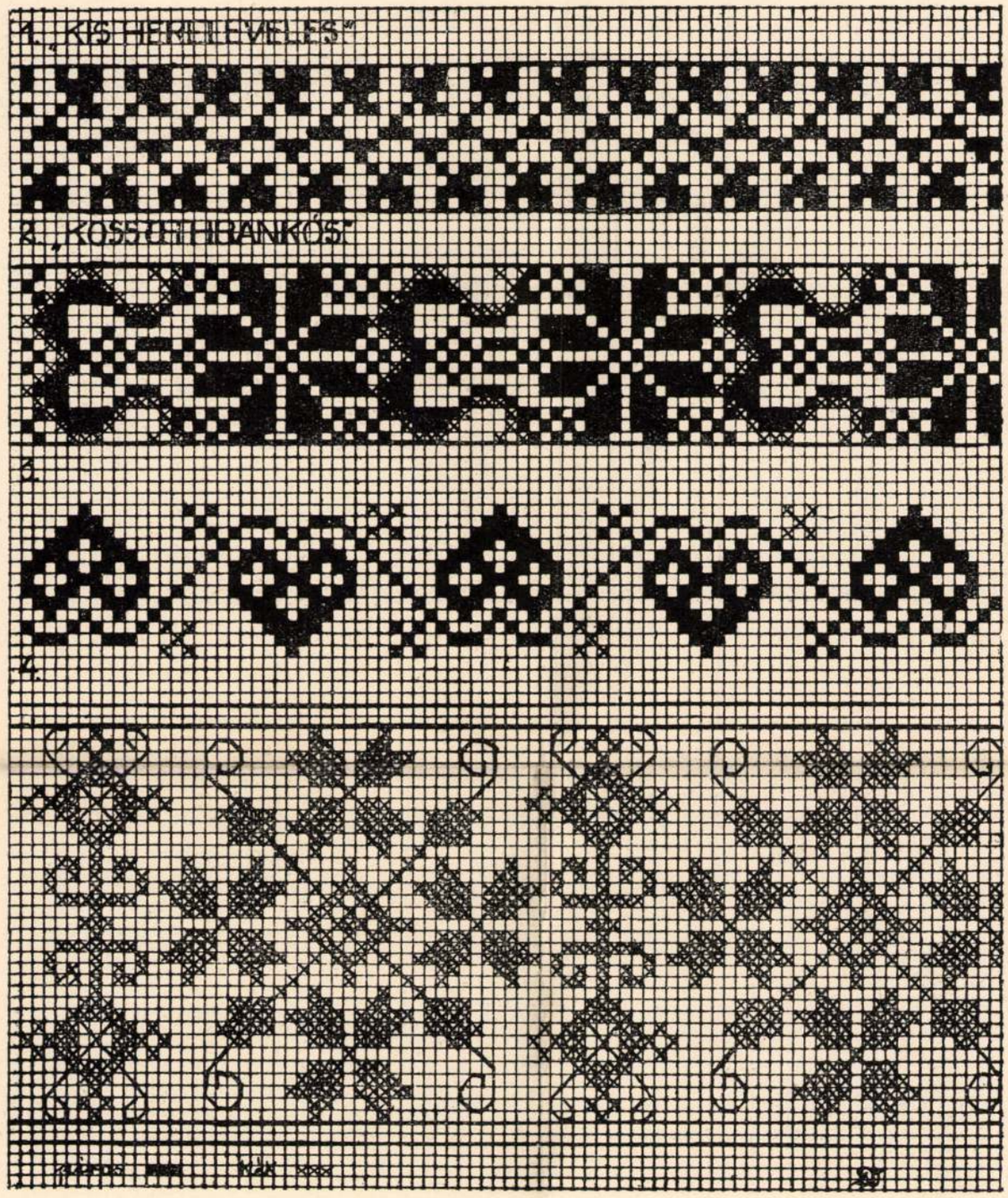

1. és 2.: Tardi kézelők. 3. Palóc férfiing-dísz. 4. Palóc női kézelő. 2. és 3. a Nemzeti Múzeum gyüjteményéből, 4. a Nógrádmegyei Nagy Iván-Múzeum gyüjteményéből. Hímezhető piros és kék Mez Cameza fonállal. Dajaszászy F. Józseféné rajza.

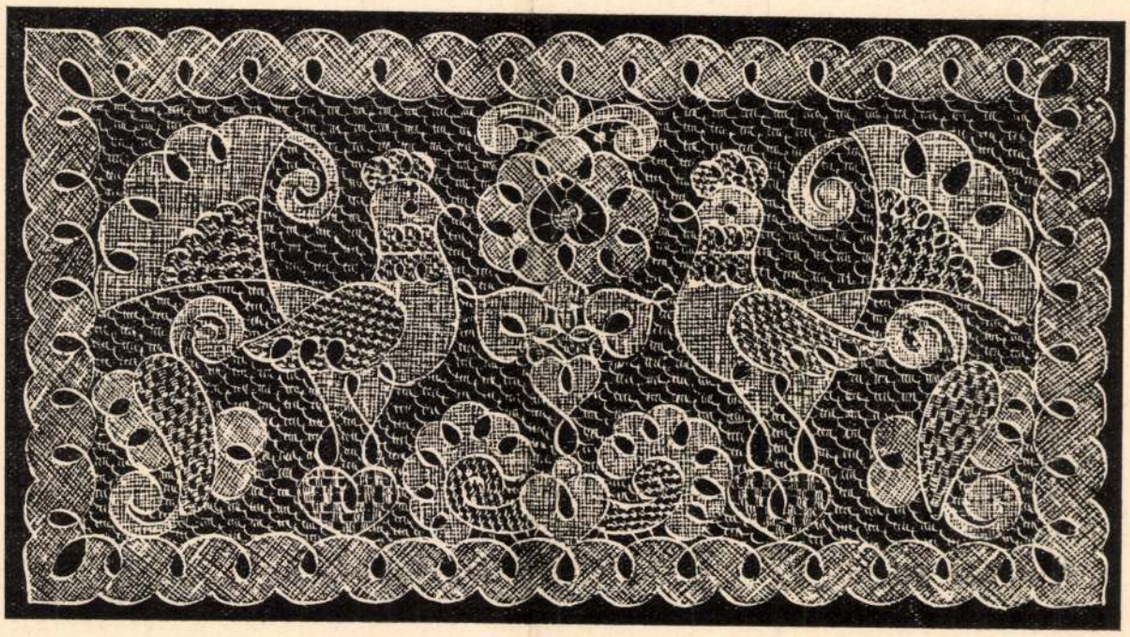

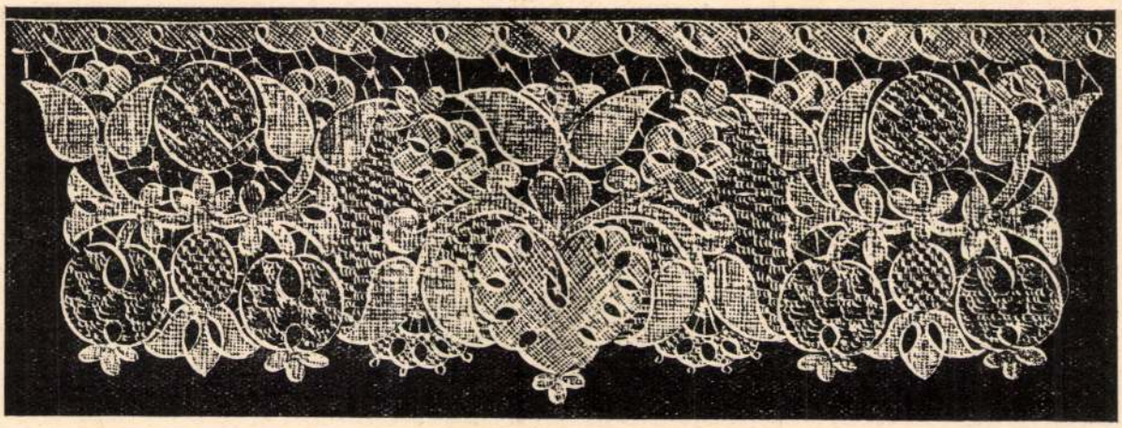

Halasi csipkék. Kelety Eszter tervei.

Muskátli 1936

Keleti Éva

Keleti Éva fotókiállitása a Magyar Nemzeti Galériában szeptember 2o.-ig, Lacza Márta és Dékány Ágoston grafikusmüvészek kiállitása a székesfehérvári Pintér Károly Müvelődési Házban szeptember 19.-ig tekinthető meg.
A lap Kulturális eseményeket ismertető rovatának közleménye.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. szeptember 11
XX. évf. 37. sz. 8. lap.

Keleti
folós

Erkel Bánk bán-jának lévén alto-
zatait forgatják a IV. számú műte-
remben.

—: Kultúra

Tiszatáj, 1974. szept. 24 - 7 lap.

Keleti Éva
fotós

A Leningrádi Akadémia i
Gorkij Színház vendégjátéka
eseményei Budapesten (repro)

— : Vendégjáték
Tükör, 1974. nov. 5 - 7 lap.

Keleti Éva

fótómüvész Színészportrék cimü tárlata

VII.11-én nyilt meg a gyulai Dürer teremben.

Magyar Hirlap 1975/191/8

Keleti Éva

fotomüvész, a Balázs Béla dij III. fokozatát kapta 1975-ben.

Magyar Hirlap 1975 92/5

Keleti
fotós

A Szegedi Szabadtéri Játékokon
bemutatták Kodály Zoltán Háry
János című daljátékát.

— : Kultúra
Tiszatáj, 1975. aug. 19 - 7 oldal.

Keleti
fotós

Graham Greene megtekintette
a TV felvételt „Graham Greene-
hez című" műsorát.

—: Kultúra

Tükör, 1975. szept. 9 - 6 oldal.

Ujfalvi
fotós

Folklór Fesztivált rendezik
a Fővárosi Operettszínházban.

—: Művelődés
Tükör, 1975. okt. 28 - 7 oldal

Keleti
fotós

A belgrádi Nemzeti Színház
a budapesti Nemzeti Színházban
vendégszerepelt.

—: Kultúra
Tuhos, 1975. márc. 4 – 7 oldal

Keleti Éva fotómüvész

A Balázs Béla-dij III. fokozatával tüntették ki a müvészt, nint a lap közli, "Dijak, kitüntetések - 1975" c. rovatában.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. ápr. 5.
XIX. évf. 14. sz. 2. lap.

Keleti Éva

fotómüvész kiállitása nyilt meg az Ernst Muzeumban lo év fotóiból.

Magyar Hirlap 1974/89 13.old.

Kelleti Éva
~~[illegible]~~

Első önálló kiállítását az Ernst Múzeumban rendezte Kelleti Éva fotóművész, aki az MTI fotósi-portere.

K eleti Éva

KELETI ÉVA FOTÓMŰVÉSZ kiállítása a Magyar Nemzeti Galéria műhelykiállítás-sorozatában szeptember 7—19-ig tekinthető meg.

Magyar Hirlap 1976/21o/13

Keleti Éva

— **Keleti Éva fotóművész**, az MTI főmunkatársának tárlata vasárnap nyílt meg Szentesen, a Móricz Zsigmond Művelődési Központ kiállítótermében. A színházi élet eseményeit megörökítő felvételek, művészportrék összesen mintegy ötven fotó kerül a közönség elé.

Népszava, 1976. január 13 - 5 oldal

Keleti Éva

KIÁLLÍTÁS NYÍLT Fajó János festőművész és Keleti Éva fotóművész alkotásaiból kedden a paksi munkás művelődési központban. A két kiállításon a festőművész huszonnégy grafikáját — túlnyomórészt színes szitanyomatait, valamint Keleti Évának az indiai embereket és életüket ábrázoló mintegy huszonöt fotóját mutatják be.

KÉT EMBER

Magyar Hirlap 1980/5/7/8

Keleti Éva

felvételei illusztrálják

a Budapest c. folyóirat 1974.4.számát

Keleti Éva.

Thália ügynökei – címmel Keleti Éva fényképeiből nyílt meg kiállítás kedden Szentendrén, a Pest megyei művelődési központban.

Magyar Nemzet 1984. III. 21.

Keleti Éva

Budapesti művészeti hetek

Az Erkel Színházban, a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának hangversenyével kezdődik meg *szeptember 20-án, a budapesti művészeti hetek.* E koncert lesz a budapesti *zenei hetek* nyitóeseménye is. Október 28-ig mintegy hetven hangversenyt hallgathat majd meg Budapest közönsége, a művészeti hetek karakterét most is a zene adja meg. Az újjáépített *Operaház* szeptember 27-én díszelőadással nyílik meg, fennállásának századik évfordulóján. Budapestre látogat az 1965-ben megalakult *kínai pekingi opera* belső-mongóliai társulata és vendégünk lesz Karlheinz *Stockhausen.*

A művészeti hetek idején *tizenegy színházi bemutatót* rendeznek, és sorozatban láthatja a főváros közönsége is az 1984-es esztendő vidéki és budapesti *Az ember tragédiája* és Shakespeare-előadásait.

Október elején rendezik meg a *csehszlovák kulturális napokat* és *Miskolc is bemutatkozik* Budapesten. Több kiállítás is megnyílik ezekben a napokban, közöttük az egyik legértékesebb a *Fiatal építőművészek tárlata* lesz a Budapesti Történeti Múzeumban. Ehhez százoldalas katalógus és több tanulmány is készült. Négy *fotókiállítás* várja majd a látogatókat, közöttük *Keleti Éva Krisna szemei* című tárlata.

(h. é.)

Magyar Nemzet

1984. 11. 18.

Keleti Ephep

a kiskunhalasi Csipkeház halasi csipkéinek tetvezője

Jonó Ákos – Vojnár József: Halasi csipke, Kiskunhalas, 1969 65 l.

21 l.

Keleti Ephter

az 1930-as években szervezte képek,
15 cm átmérőjű „Szent" ünnyű mű c.t.
A kiskunhalasi Csipkeház tulajdona.
23. sz. reprodukció.

Jankó Ákos - Varga József: Halasi
csipke, Kiskunhalas, 1969. 65 l

Keleti Ester

az 1930-as évek folyamán tervezte az ovális 16 x 10 cm. „Tepitő" díszű művet. A kiskunhalasi Csipkeház tulajdona. 25 darabra reprodukció.

Forró Ahos - Vajdt József: Halasi csipke, Kiskunhalas, 1969. 65 l.

Kelety Ester

az 1930-as évek folyamán tervezte az ovális, 16 x 10 cm. „Tepiszt" díszű művét. A kiskunhalasi Csipkeház tulajdona. 24. p. reprodukció.

Jankovics-Vorák József: Halasi csipke, Kiskunhalas, 1969. 65 l.

Kelety Eszter, ip.müv. MDK

A bíráló bizottság 20-pengővel megvásárolta pályaművét. "Gyöngyösbokréta" jelige.

Sz.: Balassi csipke tervpályázat.
Muzsátli. 1935. 104.l.

Kelety Eszter

MDK

1924-36. textil szaktanítónő

Az Ipm. Isk. ...tanárai...szakoktatói... Iparmüv. Isk. Évk. 1934-36. Bp. 1936. 46 l.

MDK

Iparmüvészeti Isk.személyzete 1934-35-1935-36.

Kelety Eszter csipketervezés

Iparmüv.Isk.Évk. 1934-36. Bp. 1936.

Kelety Eszter

Iparm.Isk.Évk.

1. 1930-34. 44. l

Keleti Éva, fotóművész

- művei a Nemzeti Galériában a Tánc a fotóművészetben c. kiállításon.

Kengelfi Miklós: A Magyar Táncművészet Hete
Magyar Ifjúság, 1968. IV. 26. 6. l.

Kelleti Éva

felvételei illusztrálják

A Budapest c. folyóirat 1970. 3. számát.

20-21. l.

Keleti Éva,
fotóművész

Az Ernst Museumban rendezték
Keleti Éva fotóművész kiállítását.

Horváth Béla: Kiállítási naptár.
Művészet, 1974. április - 47 oldal.

Veletti Éva
fotós

Ashenington Akadémia Gorky
Színházvendégjátéka.

— : Vendégjáték.
Tükör, 1974. nov. 5-6 kp.

Kelete Éva
folós

A művésznő folk-irben szerepelt más kollektív táncokban. Folói a színház és a balett irodájában készültek.

—: Kiállítási naptár
Művészet, 1974. március - 48 oldal.

Keleti Éva
fotós

Keleti Éva 1958 óta tanít a
MUOSZ magyar és nemzetközi
iskolájában fotóművészet.

—: Kiállítás naptár
Művészet, 1974. március - 48 oldal.

Keleti Éva

3146 FNYV I

A MAGYAR FOTÓMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE ÉS
A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK

MEGHÍVJA ÖNT

KELETI ÉVA

FOTÓMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

1974. MÁRCIUS 30-ÁN, SZOMBATON DÉLI 12 ÓRAKOR

MEGNYITJA:

DARVAS IVÁN

ERNST MÚZEUM

BUDAPEST VI., NAGYMEZŐ UTCA 8.

Keleti Éva fotóművész

Az Ernst Muzeumban rendezett kiállitását március 30.-án nyi ják meg, -közli a lap kulturális eseményeket ismertető rovata.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. márc. 23.
XVIII. évf. 12. sz. 2. lap.

Keleti
fotós

A Moszkvajet Szinház a buda-
pesti Thália Szinházban szerepelt.

—: Kultúra.
Tükör, 1975. febr. 25-7 oldal

Helete
fotós

A hubai Gonzale Roig sinukai
Budapesten szereplése. (repro)

— : Művészet

Tükör 1974. okt. 29 - 5 lap.

Kelleti
fotó

„Szovjet balett a Szigeten"

—: Tánc
Tükör, 1974. aug. 20 - 6 lap

KELETI Éva (fotó)

Krisna szemei c. kiállítása Budapesten, 1984.okt.

Emlékeztető naptár.= Fotóművészet, 1985.1.sz.
55.p.

KELETI Éva (fotó)

Keleti É.: Temesi Hédi. c. fotója közölve

Fotóművészet, 1985/4 . 17.p.

NDK

Keleti G. 19.sz.

Traui részéet

Ernst Muz. 23. sukc. 1923. 27.1.

MDK

Keleti G.

Zala György: Müvészek lakomája. Mücsarnok. 1898, nov. 2o. 16. sz. 144-145 l.

MDK

Keleti Gábor,

1896-ban az iskolához tartozott.

A Hollósy-iskola ideje. /1896-1901./ 76.l.

MTK

Keleti Gábor, festö.

Tollrajz.

Nemzeti Szalon. 1900. Mannerheim gróf. kiáll. Kat.
35.l.

Keleti Gábor MDK

Részlet Nagybányáról, olf.

Műcsarnok 1897.téli kiáll.

MDK

Keleti Gábor

1895-96 ékitmányes rajz

Az Ipm. Isk. ...tanárai...szakoktatói... Iparműv. Isk. Evk. 1934-36. Bp.1936, 45 l.

KELETY GÁBOR

341. "Fóthi ut". olajf.

Képzőm.Társ: 1901-2.téli kiáll.kat. 42.oldal

MDK

Kelety Gábor

Őszi reggel, of.

Első hó, of.

M. rajztanárok o. egyesülete kiáll. N. Szal.
1922. máj.
14 l.

MDK

Kelety Gábor

Eső a Balatonon, of.

[redacted]

Balatoni Társ. 3. N.Szal. 393. kiáll. 1928.ápr.

17. 1.

MDK

Keleti Gábor

Különfélék. Müvészi Ipar, 1890, 234-236 l.

Keleti Gábor MDK

Este, olf.

Műcsarnok 1900. tavaszi kiáll.

MDK

Keleti Gábor , 1870--

Falu vége

Ernst Muz. 23. aukc. 1923.

27.1.

MDK

Keleti Gábor

Magyar kiállitó müvészek névsora. Mücsarnok, 1899. 22.sz. 346-348 l.

Keleti Gábor MDK

Részlet Buda várából, olf.

Mücsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Keleti Gábor MDK

Alkonyat, olf.

Mücsarnok 1896. ezredéves kiáll.

Indk

Keleti Gábor

illusztrálta a Munkálatok a kir. palota új építkezése c. írást, a „Vasárnapi Ujság" máj f-i számában.

Irodalom is művészet

Pesti Napi Hirlap 1893. 54. sz. máj 12. 2. l.

Keleti Gábor

MDK

Budapest, olf.

Műcsarnok 1895/96. téli kiáll.

MDK

Keleti Gábor, festőm.

Esti harangszó. Olf.

Budai Vigadó. -Képzőm.kiáll. 1921. okt. Kat. 9.1.

Keleti Gábor MDK

Rákászó gyerekek, olf.

Műcsarnok 1897. téli kiáll.

Keleti Gábor

Selmeci vár, vizf.

Népgondozó akció javára rendezett kiáll. N.Szal.

192o. ápr. 6 l.

Kelety Gábor

Eső, szines olaj

A Nemzeti Szalon első máramarosszigeti kiállitása.
XXXIII. vidéki kiáll. 1908. 5 l.

egy oszloppal, melyek az o
rokoko szoborcsoport: Krisz
dővel. A kőszószék egyszerü
zad. Három lámparud fehér-a
pákkal.

Irodalom: Micsáry I. 175 l.

Temető.

Az igen nagy temetőb
zódik végig, sok a faragott
kereszt is.

Magyar Dolgozók Pártja hel
Története: Épült 179o körül
Solymossy-családé.
Jellege: Barokk.
Külseje: A falu északi végé

Keleti Gábor

Nagybányai részlet, olaj

A Nemzeti Szalon első művészszigeti kiállítása.

XXXIII. tárlati kiáll. 1908.

11 1.

477

gm. nevz.

Márkháza ~~/Voit/ 1~~
Salgótarjáni járás.

Története: Azelőtt Tót-
elpusztult helyként sze
települ ujra. 1715-ben
Kisbárkány és
hegyszurdokában meghuzó
szempontjából igen figy
régi ház a mult század
fésüs állásu ház, ölelk
hol emeletnyire emelt "
L alakban a homlokzat e
alatt előrenyuló csorgó
resz alatt - Sámsonházá
gővel, vagy nyári tüzhe
esetleg a kettő egyesit

Harangláb.

MDK

Keleti Gábor

Guny

Magyar kiállitás

Secessionisták kiállitása

Nemzetk. Humorisztikus kiáll. Könyb. Kálm. Szal.

1910. 5 l.

MDK

Keleti Gábor

Futuristák kiállitása

Mintatanár

Tanoncsztrájk

Nemzetk. Humorisztikus kiáll. Könyb. Kálm. Szal.
5 l.
1910.

MDK

Keleti Gábor

Ádám és Éva

A jövő professzora

Nemzetk. Humorisztikus kiáll. Könyb. Kálm. Szal.
5 l.
1910.

M. D. K.

KELETI Gábor festő

1897-ben Nagybányán tartózkodott

Réti Bp. 1954. 324. l.

M. D. K.

KELETY Gábor festő
K. Gusztáv fia. /
Nagybányán a Hollósy-iskola tanítványa, az első kiállításon
1 művével szerepel (1897)

1892 Rajstavárkérésén oklevelet nyert.
Perten.
münchenbe megy Hollósyhoz, akinek
visszi és ajánlja be oda

Réti István: A nagybányai festőiskola
Bp. 1954. 239., 299., 305. l.

Kelety Gábor

Csendélet, olaj

A Nemzeti Szalon első művészszövetségi kiállítása.
XXIIII. vidéki kiáll. 1908. 7 1.

~~ahol meg ma gyönyörü fácsop~~
épület, nyugati homlokzaton
pület előtt nagy pázsitrond
ut közepéből indul egy másí
őrházas kapuhoz vezet, onna
és a kastély között állanak
Ennek az épületcsoportnak s

Maga az emeletes épül
ablakos a hátsó hosszoldalo
két kerek toronnyal, középe
AAA-a-aaa tengelyü. A közép
alatt négy félkörivü lépcső
mely éppugy, mint a barokko
letet keskeny párkány válas

Kelety Gábor

Fóthi-ut, olaj

A Nemzeti Szalon első máramarossziget kiállítása.
XXXIII. vidéki kiáll. 1908. 12 1.

olus Duliczky épitette. Alapkőletété-
mentomát Láng, gyarmati kőmüves készi-
an megszakadt, Duliczkyt valamilyen
elitélték s a munkát Canizsai Alajos
ytatta 1855-ben. Felszentelve 1858
ütött ki, a sekrestye tetőzete, a
k elovadtak. 1931-ben renoválták és

omlokzata rusztikázott pilaszterekkel
épen egyeneszáródásu kapu, felette fal-
ott ablak, ives szemöldökpárkánnyal.
t mély fülke, szobor nélkül, alatta
körül. A homlokzatot egyenes párkány
őt takaró, háromrészre osztott, alacsony
z egyszakaszos torony a tetőből nő ki.
szitett, ezek közt félkörives ablak,

Kelety Gábor
Nagybányai részlet, olaj
Részlet Budáról, olaj

A Nemzeti Szalon első máramarosszigeti kiállítása.
XXIII. vidéki kiáll. 1908. 8 l.

497

é-Elischer/ 8

i temető és fatornácos zarándokházak.
okk Immaculata kőszobor /másodlagos

lom és kolostor képe. Felirata: "Effi-
parae Mariae; in Ecclesia Eremi ad
ebéllyiensem habita." - Jelezve jobb-
Posonii." - Rézmetszet. Körülvágott
8. 5 cm. Magyar Történelmi Képcsar-
fent a verebélyi kegykép látható. A
os tájban, baloldalt kálvária. Az elő-
vonul a templom felé, a kertben ka-
épen cimer: "Sigillum Ord.Erem.S.
ttal. Zeller Sebestyén 1735-1777 (1000 Ft)
s ebben az időben kellett keletkeznie.)
lom és kolostor képe. Felirata: "Te
Vészen a' beteg gyógyulást, a' Szomoru

Kelchi Gábor

l. Könyves Kálmán

34. kiáll. 1910

ILLUSZ

Kelen Sándor

Thieme Becker

88. l. Copyright

XX.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

V., Visegrádi-u. 36. IV. em. 1.

T. EUROPA RT.

Az Önök terjesztésében lévő kiadványokból részemre az alanti példányszámot kérem küldeni:

Collisban vagy Postán *(nem kívánt rész törlendő!)*

Magyar Nemzet		Film, Színház, Irodalom	Független Magyaror.	Képes Sport	Rejtv. Ujság	Sztár			
köznap	vasárnap								
4	6	22	5						

Kelt Balatonfüred 943 III 7-é

Kemenda Sándor

aláírás.

KEMENDA JÓZSEF
BALATONFÜRED
BALATONFELLE

Az Iparművészeti Iskola örökké hálás kegyelete jeléül *Keleti* Gusztáv arcképét azon nagyjainak díszes sorában helyezte el, akik minden idők hálájára és becsülésére érdemesek.

Az 1935-ös év a magyar művészettörténelemben *Székely* Bertalan éve volt. Születésének századik évfordulója ünnep volt mindenütt, ahol *Székely* Bertalanról mint nagy emberről, nagy művészről, nagy tanítóról és nagynevű tanárról emlékeztek meg. Iskolánkban 1887-től 1896-ig volt a művészeti bonctan tanára s hogy tovább nem tanított, annak egyszerű oka az volt, hogy „Székely tanár úr az új (Üllői-úti) palotába költözött Iparművészeti Iskolában újabb órákra a Mintarajziskola távol eső volta miatt nem vállalkozván, lemondott".

Székely Bertalan aránylag rövid működésével iskolánkban el nem homályosuló emléket állított magának, mert melegszívű egyéniségével, hatalmas átfogó erejével, bámulatos fantáziájával s erős komponáló készségével növendékeinkre oly hatást gyakorolt, amely dekoratív, de még inkább konstruktív szempontból akkor felbecsülhetetlen értéket jelentett. A művészeti bonctan szerényen hangzó fejezete alatt helyet talált *Székely* Bertalan fajszeretete, erkölcsi nagysága, egész művészi hitvallása, nagy kutató elméjének minden problémája. Igazi született tanáregyéniség volt, akit nem kötött rideg tanmenetek és ösztövér módszerek iskolás nyüge, hanem önmagát adta teljes őszinteségében tanítványainak, mert „eredeti magyar művészek nevelésére fektette a fősúlyt, nem pedig az internacionalista-kozmopolita kollektivizmust s a tömeg hozzáértésnélküli zagyvalék ítéletét" vallotta művészi hitvallásának.

Az Orsz. Magyar Kir. Iparművészeti Iskola 1935 május havának 8. napján cipruságat helyezett el a szadai kis temető Nagy halottjának: ádámosi *Székely* Bertalannak szerény sírhalmára.

*

Halottaink.

Az elmult két esztendő alatt a Halál két jobbsorsra érdemes leánynövendékünket: *Dinnyés* Franciskát és *Varga* Margitot ragadta el tőlünk; majd pár héttel ezelőtt újból kinyujtotta karját s iskolánk volt érdemes igazgatóját: *Gróh* Istvánt; textilszakosztályunk egyik szerény munkását: *Kelety* Esztert; majd első tanári karunk veteránját: *Várdai* Szilárdot és *Klaczig* Mihály művezetőt szólította el közülünk.

Emléküket kegyelettel és bensőséges részvéttel ápoljuk.

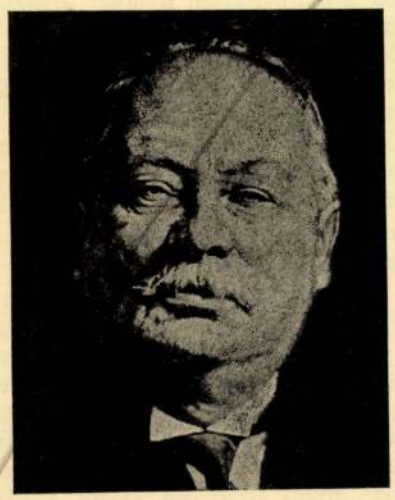

GRÓH ISTVÁN

az Orsz. Magy. Kir. Iparművészeti Iskola nyugalmazott igazgatója 1936. évi március hó 16-án hajnali 5 órakor néhánynapi szenvedés után agyvérzés következtében elhunyt.

A megboldogult Nagybereznán, Ung vármegyében, az Erdős-Kárpátok tövében született 1867. évi június hó 2-án. Középiskolai tanulmányait részint Esztergomban, részint a budapesti Horánszky-utcai főreáliskolában végezte, majd az érettségi vizsga letétele (1886) után a budapesti Mintarajziskolával kapcsolatos Rajztanárképzőintézetnek lett növendéke s ugyanott szerzett középiskolai rajztanári oklevelet 1890 júniusában.

Katonai szolgálatának előbb a csász. és kir. közös 4. hadtest tüzérezredében, majd a debreceni 2. honvédhuszárezredben tett eleget s mint hadnagy szerelt le.

1891 szeptember 1-től 1893 január 15-ig a nyíregyházai ág. hitv. evang. főgimnáziumnak volt helyettes rajztanára; 1893 január 16-tól 1896 szeptember végéig a rozsnyói kath. főgimnáziumban már mint rendes tanár működik. Innen jön az 1896 szeptember 22-én kelt kinevezési rendelet alapján az Orsz. Magy. Kir. Iparművészeti Iskolához ugyancsak rendes tanári minőségben. Külföldi, elsősorban olaszországi tanulmányai, a középkori magyar építészeti és festészeti műemlékek tanulmányozása, a Felvidék népies művészetének elemzése, feldolgozása és publikálása voltak ajánlói e fontos tanszékre való kineveztetésénél. Budapesti tanári pályája még több alkalmat ad a népies magyar

stílus igazi formáinak tanulmányozására s 1904-ben teszi közzé „Magyar stílusú rajzminták" című munkáját, amellyel alapját veti meg a hamisítatlan magyar ornamentika tanításának. 1909-ben újabb műve, a „Magyar Díszítőművészet" jelenik meg, amely okmánytára és legnagyszerűbb forrása a magyarság immár kivesző régi művészetének. 1929-ben „Új Magyar Díszítések" címmel, ragyogó színekben, abszolút értékű magyaros mintagyűjteményt ad ki növendékeinek munkáiból.

1917 szeptemberében mint megbizott igazgató veszi át az Iparművészeti Iskola vezetését; 1921 szept. 24-től kormányzói kinevezéssel véglegesíttetett igazgatói állásában. Az új szervezeti szabályzat életbelépte után 1924 júniusától 1925 júniusáig mint választott igazgató vezette az iskolát; 1925/26. tanévben még önkéntes vállalkozás folytán irányította a textilművészeti szakosztály munkáját, majd 1926 okt. 1-től véglegesen nyugalomba vonult s megvált az intézettől.

A nyugalom évei nem jelentették nála a csendes pihenés és a közügyektől való elvonatkozás éveit. Amit még tanár korában elkezdett, a középkori magyar falfestmények felkutatását és másolását, azt teljes erővel folytatta. Számos történelmi stílusú templomunkat helyezte vissza nagy gonddal eredeti művészi állapotába s ezzel megmentette szellemi kultúrtörténelmünk számára.

Művészi munkássága mellett mint a magyar szépirodalom hivatott tollú munkása is jeleskedett. A nagy lélek, Az ebesi gát, A sárarany kígyó, A két farkas, Harsányi Vénusz, Az idealista Perbetei, Hitvalló Gamalius, Zsidó vagyok c. regényei és számtalan

Hir-
: ál-
azdag
mély-

technikák s elsősorban a csipkeművesség ságért
buzgó szaktanítónője. társas

Ifjú korában törte le a lappangva támadó lelke
betegség, de ifjúsága igazán még nem is) vég-
volt, mert a folytonos önképzés, tanulás, gazán:
hazai és külföldi főiskolák látogatása után . Kis
fennmaradó minden idejét az irgalmas gyer- yenek
meki és rokoni szeretet áldozatos gyakorlá- kísér-
sában: a betegápolásban töltötte s így lettek
még árvábbakká és reménytelenebbekké azok, ránban
akiknek ő volt istápolójuk és reménységük. meg

Sírjára a Farkasréti-temetőben letettük a áram-
tanári kar és ifjúságunk koszorúit. l és a

meg-

ingathatatlan hazafias hűséggel őrtálló igaz magyart gyászolja.

KOMJÁTSZEGI KELETY ESZTER

az Orsz. Magy. Kir. Iparművészeti Iskola textilművészeti szaktanítónője hétnapi rövid szenvedés után 1936. évi április 2-án hagyott itt bennünket.

Alig két hete vontuk be a gyászlobogót az iskola zászlórúdjáról, jelentvén Gróh István halálát: újból felvontuk őszinte sajnálatunk és megilletődésünk gyásza jeléül szerény, kedves, feledhetetlen munkatársunk váratlan elhunyta alkalmából.

Tragikus véletlen, hogy alig két hét mulva követte Mesterét, aki figyelmes szemlélője volt művészi bimbófakadásának, aki figyelője elindulásának a textilművészetnek abban az ágazatában, amit joggal nevezhetünk a textil lírikus művészetének: a csipketervezésnek és csipkekészítésnek. Gróh István másfél évtizeddel ezelőtt meglátta már, hogy a magyar csipke, amelynek akkor Sutter Katalinban utolsó remegőkezű, egyetlen veteránja élt az Iparművészeti Iskolában, rövidesen megéri renaissance-át: Kelety Eszterben hivatott mestert talál! S a nagy művészpedagógus nem csalódott.

A sors a magyar csipkének diadalútját immár megnyitotta a Nyugat művelt és finomult kultúrájú népei felé, de Kelety Eszter elmúlását az teszi tragikussá, hogy művészi pályája felfelé ívelése közben roppant össze. Rövid életének csaknem felét, tizenhét és fél esztendőt az Iparművészeti Iskolában töltötte: öt évig mint igen szorgalmas és tehetséges, szép jövőt ígérő, finom ízlésű növendék, tizenkét és fél évig mint a textil-

KRISNA SZEMEI

Keleti Éva fotói Indiáról

ZAY LÁSZLÓ

Nem titkolom, meghökkentem, amikor megtudtam: indiai útján készült fotóit *Keleti Éva* a Néprajzi Múzeumban állítja ki. Meglehet, az én hibám is, hogy elsősorban mint kitűnő portretistát, mint a legkiválóbb színházi fotóst tartom számon Keleti Évát, s műveiből, művészetéből rám a legnagyobb hatást e körben készült képei tették, ezekre emlékszem legjobban. Az is lehet, hogy szubjektív kiemelés ez Keleti többrétű művészetéből, de az is, hogy úgy vélem, úgy látom, úgy emlékszem, hogy arcképein nemcsak az ember külseje látszik, hanem mintegy a lelke is. Kiváltképpen hat rám, ha színészarcot látok képein, akár „privát" képet, akár színi fotót, színpadon készült jelenetképet. A színész ugyanis éppen azért űzi ezt a hivatást, mert mások bőrébe tud bújni, s így arca is sokféle lehet. Keleti Éva a játszó, a szerepébe belefeledkező színészben, arcán, szemén meglátja és megmutatja azt az *egy* embert, aki ilyen sokféleképpen jelenik meg a néző előtt, s látja és megmutatja azt az *embert*, aki a jó színész, valahol bent, a szíve mélyén.

Fölkészültem tehát, hogy most egy másik Keleti Évát fogok látni, legalábbis ahhoz képest másikat, amilyennek én láttam őt eddig. Eközben arra gondoltam: a mi számunkra egzotikus táj India, kicsit homályosak is róla alkotott fogalmaink, s nevének hallatára a Tadzs Mahal meg a szent folyó, a Gangesz, alkalmasint partján vagy vizében a szent tehén s a különös, öltözéknek alig nevezhető fehér lepelbe burkolt emberek képzik meg előttünk. Bizonyára, szőttem tovább a gondolatot, egzotikus-folklorisztikus útiképeket látok majd. Ez az elképzelés már közelebb állt a valósághoz. Még csak azzal a kérdéssel kellett megbirkóznom, mit várjak a kiállítás különös (és bizonyára sok nézőnek homályos) címe alapján: *Krisna szemei*. Nem könnyű feladat, és kockázatos is: a fotóművész talán egész másképp gondolja, mint én érteni vélem. A soknemzetiségű és sokvallású India nagyon bonyolult világ, s a miénktől gondolatilag is sok tekintetben messze esik. Krisna a hinduista vallás, más néven brahmanizmus egyik istene, pontosabban

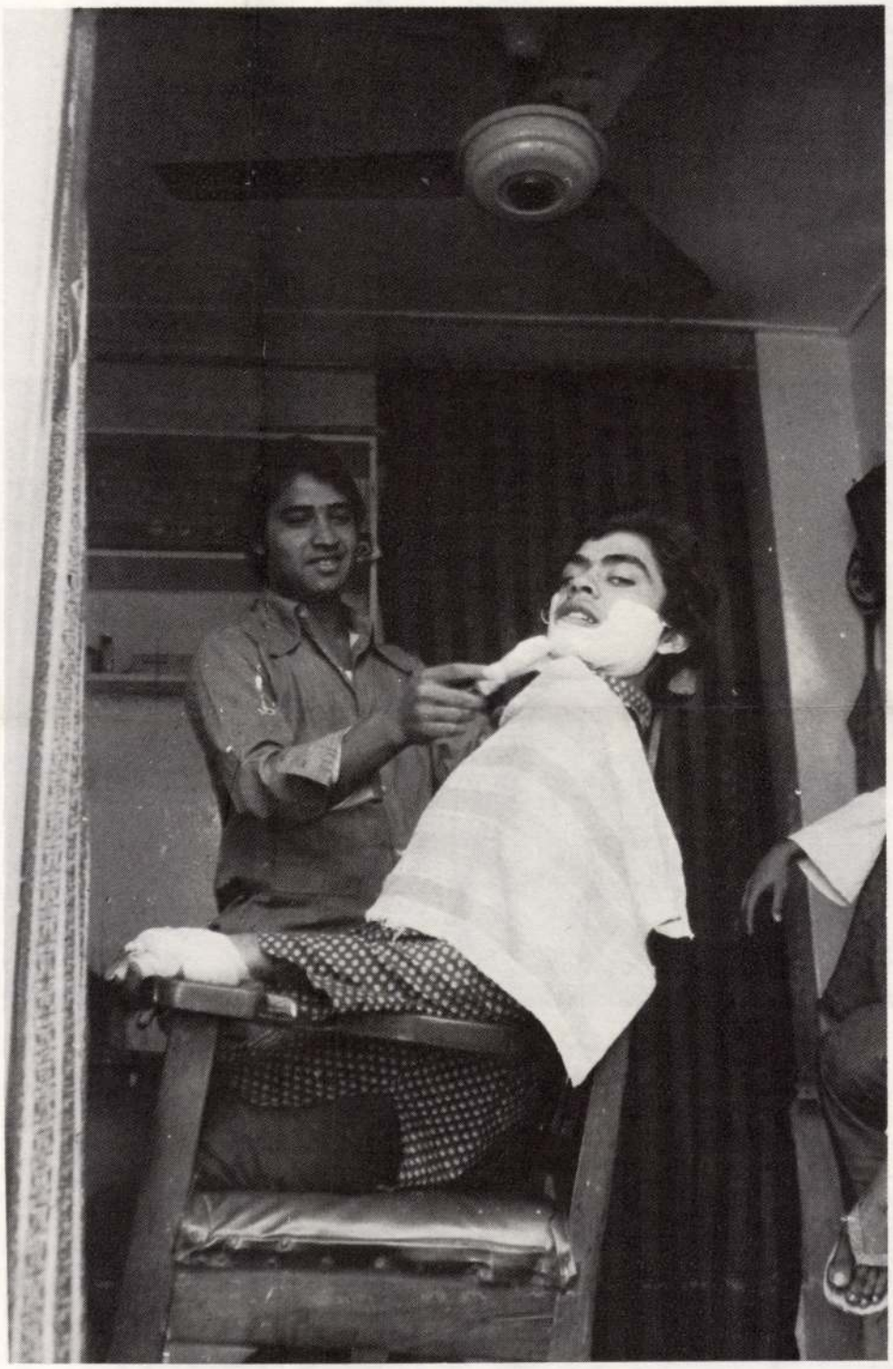

KELETI Éva (fotó)
Fotóművészet, 1985.1.sz.

Visnu tíz megtestesülésének egyike, jóllehet a két leggyakoribb és legkedveltebb közül az egyik. Megtudtam róla, hogy óriási tisztelet övezi, hogy a tíz közül a nyolcadik a sorban, hogy a Mahábháratában találkozhatunk vele, hogy jóképű fiatalember alakjában ábrázolják, s hogy kultusza a személyes szeretet megnyilvánulása, hiszen ő a legszeretetreméltóbb és legérthetőbb minden istenek között. Másrészt az is kiderül róla, hogy az ideális férfi vagy szerelmes jelképe, a művészetnek, festészetnek, zenének, táncnak ihletője. S egy német lexikonban még azt olvastam róla, hogy a *modern* India népi istenképzete éppen ő.

Háromféle előzetes elképzelés kerekedik ki bennem mindebből. Az egyik: Keleti Éva Krisna szemeivel nézi Indiát. A másik: Krisna szemeinek látja Indiát. A harmadik: az indiai életben s kivált az indiai emberek arcán Krisna szemeit keresi és találja meg. Különféleképpen ugyan, de mindhárom elképzelésemet Keleti Éva kiállításához illőnek tartom az elsősorban érzelmileg fölkavaró képek láttán. S talán még mást is. (Ejtsünk néhány szót arról is, ami *nem* látható a kiállításon, meg kell ezt tennünk, mert a vendégkönyv tanúsága szerint jó néhányan hangot adtak hiányérzetüknek, s különös: közülük a legtöbben indiaiak vagy legalábbis Indiát járt emberek. „Nemcsak ez India" — ilyesféleképpen írnak, s számon kérik: „Hol a Tadzs Mahal?".

Megvallom, én is szívesen néztem volna a Tadzs Mahal egyébként jól ismert képét, esetleg épp arra kíváncsian, hogy látta-e Keleti Éva *másképp*, a megszokott ábrázolástól valamiképp — s miképp — eltérően? Elgyönyörködtem volna bizonyára megejtő szépségű tájak képein, a havasoknál is havasabb Himalája közelebbi vagy távolabbi látványán, itt is kíváncsian arra, a szerző *egyénisége* miképp „módosítja" a közismert látványt. Nem hinném, hogy hosszabb utazása alatt Keleti Éva ilyesféle képeket is ne készített volna, hiányukat a kiállításon bizonyára átgondolt ok magyarázza, s talán nem tévedek, ha ezt az okot épp a *címben* vélem föllelni. Az egzotikus szépségeket és látványosságokat nem Krisna szemével lehet látni, s bennük sem tükröződik Krisna tekintete. Bizonyára akad más isten a hinduista mitológiában, amelyhez ezek a szemrevaló, csodálatos egzotikumok közelebb állnak. Keleti Évát azonban elsősorban az ember érdekelte, ha szabad a mitológia modorában szólnom: Krisna megtestesülése a mai India embereiben.)

A kiállítás középpontjának, kohéziója érzékeltetőjének a méretre is legnagyobb s (újszerűen) kettős képet tartom. *Májlapur szentély részlete*, ez a kép címe, s az India déli részén fekvő nagyváros, Mádrasz rendkívül dekoratív szobrokkal-domborművekkel zsúfolt, kapura emlékeztető szentélyének sokat mondó, részleteket is láttató ábrázolása (ha jól tudom, Mádrasz egyszersmind az indiai és az európai kultúra érintkezésének, egymásrahatásának helyszíne is). Az életből vett jelenetekkel, mondhatni az élet teljességére emlékeztető domborműszobrokkal teli kép egyik részét egy arckép fedi el. Élénk szemű, szóra nyíló ajkú, sötétbőrű fiú képe ez, kezében újság,

képekkel és indiai írásjelekkel írott szöveggel. A kettős kompozíció kitűnő: arányos, egymásra utaló és egyszersmind elkülönítő is. *Ezt* látta, pontosabban ezt látta *meg* Indiában Keleti Éva, ezeket a képeket válogatta össze korábbi és újabb műveiből, hogy egy, a nagy egésznek részét, mégis egységes képet adjon, talán nem is Indiáról, hanem az indiai életről, az indiai emberekről. (Ha csakugyan ez a szándék, a Néprajzi Múzeum igazán ideális helyszín a kiállítás számára; a környező kiállításokhoz kapcsolódva vagy akár csak önmagában nézve is.) Krisnáról, a lányok-bálványa istenségről s Krisna szemeiről, talán azokról, amelyek szomorú szeretettel látják az életet, talán azokról, amelyek a képeken látható emberek — mondjuk, például, a szentélyábrázolásba illesztett fiú — tekintetében testesülnek meg. Ezért van bizonyára, hogy alig egy-két kivétellel valamennyi képe *embereket ábrázol*, a városi környezet inkább hangulatfestő háttér, a táj pedig kompozíciós elem. Talán jelképesnek mondható, hogy nem a Tadzs Mahalt mutatja, hanem egy árnyékos épületet (amelynek szürkesége a néző emlékezetében ellenpontozza a Tadzs Mahal fehérségét) s egy elmosódó, ívelt folyópartot. Keleti Éva tudatosan hagyja el a látnivalókat, részben talán azért, mert amúgy is ismertek mind, részben pedig, hogy a fénytelen környezetekben fölfénylő tekinteteket hangsúlyozza.
Az ország már földrajzi fekvésével is meghatározza fényviszonyait: számos kép fő- vagy melléktémája az ernyő, amely az egyik cím szerint *Eső ellen, nap ellen* egyaránt véd. A legtöbb képen mégis az eső ellen kell védekezni az ernyővel, s ezek szeletekre oszló félgömbjei sok kép vonalvezetését adják meg. Némelykor az ernyő el is rejti azt, akit véd, máskor szembeállít egymással. Az első benyomások mindenesetre ezek. Mindjárt az első kép, a *Kottajami ernyők* a kétféle tartással mintha azt sejtetné, hogy az ernyő itt nem használati eszköz, hanem része az életnek. A *Keralai fekete ernyők* fehér-fekete bivalyfogatán a bivalyokat hajtó pucér fiú különös guggoló tartását „tetőzi be" az ernyő, az ember és eszköz teljes egységében. A *Diáklányok Kottajamban* két főalakja közül csak az egyik „visel" ernyőt, de a kép hangulatát a mosolygó lányok eltérő öltözete, egyikük népművészeti mintázatú ruhája is motiválja. A *Kottajami utcán* is ernyő alatt gubbasztanak vagy járkálnak az emberek (s a háttérben aligha véletlenül egy plakátféle *Deal of Life or Death* szöveggel: ezek az emberek csakugyan élet vagy halál határán élnek). A *Várakozás* világos emberalakja mintegy a reménységet jelzi a fekete ernyő félgömbje, talán a kétely jele (?) alatt.
A képeknek ez a része sivár asszonyi létet sejtet (kifogásolja is valaki a vendégkönyvben, hogy „nemcsak ez" van Indiában), s hogy ez az élményközlés tudatos, bizonyítja a közöttük elhelyezett *Teherhordó Kottajamban*: az ő arca fölött súlyos ernyőként nehezedik a málha, amelyet (a kompozíció tekintetében különösen fontos, hogy derékszögben meghajlított) karjával egyensúlyoz.
Vélhetően ezek a kiállítás kezdetére helyezett képek a nézőpontot is jelzik. Krisna, vagyis deli fiatal férfiú, nemigen van ezeken

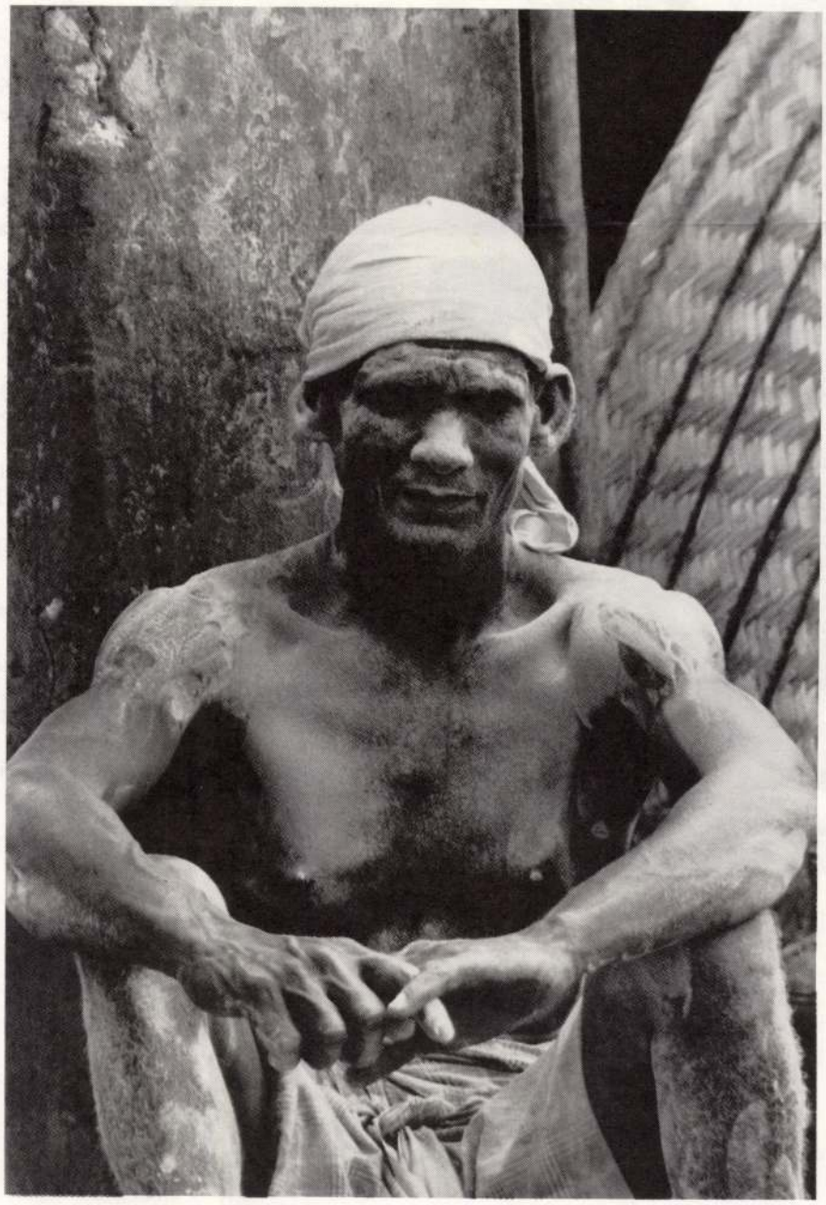

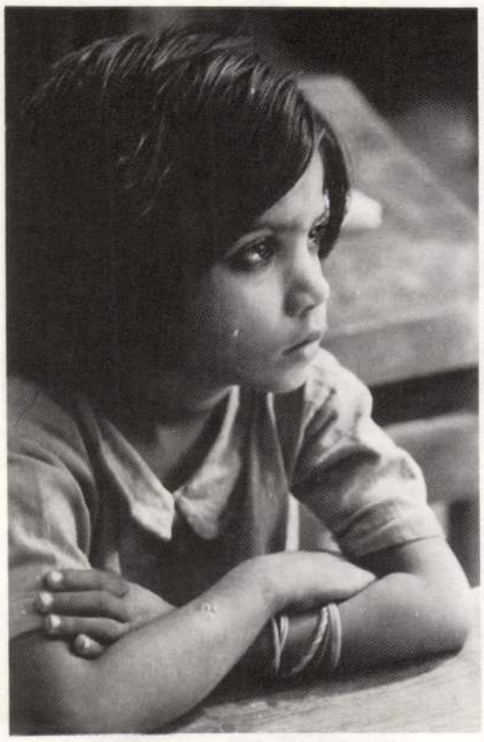

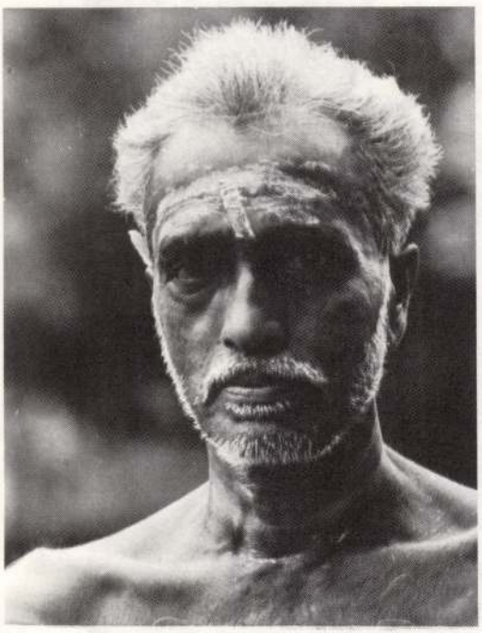

a képeken, talán nem tévedés azt mondani, hogy Keleti Éva szerint *ezt látják Krisna szemei* — s a művész mintha egy kicsit szemrehányóan, számonkérően mutatná a képeket a közkedvelt istenségnek: *látod? nem látod? tűröd?* — kérdi. (Zárójelben itt jegyzem meg, hogy nyilván takarékossági okokból szerény katalógus kapható a kiállításon. A hazai katalógusok ritkán igazi katalógusok; ezúttal azonban különösen jó lett volna, ha a kiállítást nemcsak magyarázó, hanem tagoló feliratok olvashatók volnának a katalógusban. Utóvégre a katalógus egy kicsit tárlatvezető is.) Irányadó vallomás a Tadzs Mahal *mögötti* épület és folyópart már említett szép képe is vagy szomszédságában az *Építkezésen* kezdetleges körülmények között, bambuszállványzaton dolgozók ábrázolása. Ezt a vonalat a kiállítás mégis megszakítja, s most a mindennapi élet *helyszínére* tekint: ez az *utca*. Ha az ernyő a védekezésnek és az elkülönülésnek lehetett a jele, akkor ezek az utcaképek a nyíltságé és a kitárulkozásé.

Itt az újságárus és a cipőjavító, itt a hentes és a vízárus (aki fekete állatbőrben bizonyára hűti a vizet), itt az indiai gyorsbüfé (mindenféle lábasok és fazekak között guggoló „szakács-kiszolgálóval"), itt dolgozik a borbély és a szabó, sőt *A tenyérjós* (a kép jobb oldalán áll, a másik oldalt vízszintesen tagolja lent egy üres doboz, fönt pedig egy jókora tenyér-plakát) meg *A tanácsadó* (a tanácskérővel együtt a földön ül egy pokrócon, mellette gyékénygöngyöleg és — két szék; a háromszögbe foglalt kompozíción belül a *figyelő* és a *magyarázó* testtartás a jellemző, s ha ezt háromszöggé a két üres szék teszi, lehet véletlen, lehet játékos ötlet, de talán lehet jelkép is).

Természetes, hogy Keleti Éva kiállításán sok a portré. Az embereket nézi s látja meg barangolásai során. Közöttük sok fiúcskát, jó gyermekarcokat (néha pléhfal előtt), vagy iskolában *(Ismerkedés a betűkkel)*, amikor nála ritkán előfordulóan technikai eszköz igénybevételével hangsúlyozza a valóság olyan mozzanatait, amelyek „reális" képen nem kapnának ekkora hangsúlyt. Ezen a képen például szinte „emberfeletti" nagyságúra növekszik az előtérben a palatábla, s a furcsa irányból, arányaiban módosítva látható gyermekarc az élet riadalmát fejezi ki, talán egy halvány érzést a jövendő sorsról; s mindez a szék és az asztal diagonálisan térosztó párhuzamosai közé szorítva.

Sokatmondóak férfiportréi. Néha önmagukban is: a kiállítás legjelesebb, feledhetetlenül érdekes és találóan jellegzetes képe az *Üzletember*: élénk szemű, meglehet: csalfa arc, maga előtt egy bankjeggyel. Ezek ketten, az ember és a pénz, szorosan egymáshoz tartoznak, ez tán nem is ember, hanem valami bűvész. Épp ellenkező jellemet ábrázol *A bolt bezárt* című kép. A teret egy üzlet lehúzott redőnye (horizontális vonalak szinte végtelen sora) tölti be, s lent, mintegy alágörnyedten (megint csak háromszög-kompozícióban) egy fáradt, alighanem közömbös férfi, még az ernyőt is maga mellé tette a földre: neki már minden mindegy.

Szólni kellene arról a néhány képről, amely az indiai művészetet ábrázolja. Igazán nem csoda, ha Keleti Éva ezeket kitűnően oldja meg. Arcok, tekintetek, kezek és ujjak beszélnek ezeken a képeken, az európai ember számára nehezen megérthetően, de a képekből kiviláglik: sokatmondóan. A mozdulat, a kezek és ujjak virtuóz játéka, a tánc lendülete, a díszes jelmezek elevenen élnek az (álló) képeken. (Elkelne itt is kiegészítő szöveg; nem mintha a kép magában nem volna megragadó, hanem hogy ismeretekkel egészüljön ki. Talán remélhető, hogy indiai képeiből könyvet szerkeszt hamarosan a szerző?!)

Nem maradhat említés nélkül az a két kép, amely főként különösen jól komponáltságával, egyenes vagy elmosódó vonalaival ér el mély hatást. Egyikük címe: *Kalkutta*. Járdaszakasz a nagyvárosban, egy bizonyára nagy épület lábánál. A kép jobb szélén görnyedt pózban alszik valaki. Pihen? Beteg? Nem tudni. Bal oldalt s középütt egy-egy fehérruhás ember nézi. *Tétlenül*. S középütt egy sötét bőrű asszony (guggolva) játszik sötét bőrű gyermekével. Ez Kalkutta. A másik kép címe: *Egy kis pihenés*. Fönt szeszélyes vonalú vízpart. Lent a víz. S a parton (körülbelül az aranymetszés helyén) egy *magányos* ember. Lehetne még elemezni más kompozíciós megoldásait, a *Korini halászok* vízszintes tagolását, a *Jutaüzem Kalkuttában* átlós kettéosztottságát: fönt a juta, lent már a feldolgozott anyag, s a diagonális: a dolgozó emberek. Vagy az *Elefántmosdatás* íves szerkezetét. A *Korini férfi* görnyedt alakját, amely ökölbe szorított kézre is emlékeztethet. *A Kattajami férfi* árnyékfoltja előtt menő embert, akit megelőz hosszúra nyúló árnyéka. A XVI. századi síremléket Delhiből (a kiállításon ez az egyetlen „városnéző látnivaló": a kapu ívébe középre helyezett építmény). Az *Asszonyok a Tadzs Mahal falánál* (mintha négyen kiközösítették volna maguk közül az ötödiket, vagy ez különíti el magát azoktól?). Tudatos válogatás ez a kiállítás, nem a turistabuszból, a cicerone szavai közben készülő pillanatképek sora, hanem azé a világutazóé, aki nyitott szemmel barangol utakon, tájakon, utcákon, keresve az embert, keresve a sorsot, keresve mindazt, amin nem elgyönyörködni, hanem elgondolkozni kell.

A találkozás

Lengyel elbeszélés

Irta MUTERMIKK MIHÁLY

Dzz... dzz... dzz... hangzik az ablaktáblák monoton zörgése, amint az esőcsöpp rájok esik...

Künn kezd lassankint kibontakozni a ködből a háztetők és a kémények alakja...

A napsugarak nem bírnak keresztültörni a ködös esőfelhőkön...

Dzz... dzz... dzz... hangzik az ablaktáblák monoton zörgése, amint az esőcsöpp rájok esik...

Hűvös, nyirkos nedvesség lepi el a szoba falait, a tárgyakat, hideggé teszi az ember kezét s beveszi magát a ruhába is...

Homály... homály... határtalan homály...

Igy megy ez nap-nap után...

— Gyerekek, itt az idő, hogy iskolába menjetek... A táskák rendben vannak? nem felejtettetek-e el valamit? várjatok még egy keveset, — mindjárt elkészítem a reggelit.

Szel néhány darab kenyeret, megkeni vajjal, melléjök sonkát és sajtot tesz, becsomagolja s beleteszi a táskákba...

— No, most már menjetek; siessetek, mert különben elkéstek.

A hálószobából csobogó, pacskoló hangok hallhatók... Csend... Majd néhány perc mulva:

— Zsófi, a kávém az asztalon van már?

— Ó, igen, már vár reád!

A férfi, kikenve mindenféle szagos szerekkel, belép az ebédlőbe, leül, s oly gyorsan iszsza a kávéját, — mindig siet vele — hogy egészen belemelegszik, megtörli a bajuszát, megcsókolja a nejét, s távozik...

És magánosság... Időnkint egy-egy esőcsöpp zörget az ablaktáblákon, máskor meg keresztültör rajtuk a napnak beteg, halvány fénye, amelynek minden ereje, frissesége a szűk, dohos utcákban vész el.

Igy mulik egyik nap a másik után . . . Egyik nap a másik után, a hosszu, csodálatosan hosszu és szörnyen szomoru éveken át . . . Valahol a messzetávolban a hatalmas, a szivárvány minden szinében ragyogó hullámoktól csakúgy reng az élet tengere. Zúg, morajlik, egyik pillanatban a magasba dobja a hullámokat, a másikban a mélységbe veti, de zúg, morajlik, bömböl és ragyog a szivárvány minden szinében . . . Zsófi még sohasem látta ezt a tengert; még sohasem érezte a belső tűztől égő testén e tenger hullámait . . . Mielőtt még élni kezdett volna úgy igazában, belekerült egy álló, köröskörül rothadó és békanyállal körülvett mocsárba. Nyakig gázol benne, lábai alatt süppedékes talajt érez s már csak annyi ereje van még, hogy le ne sülyedjen teljesen s hogy fejét valamikép a fölszinen tartsa . . . tisztán . . . Vajjon érdemes-e? . . .

Dzz . . . dzz . . . dzz . . . hangzik az ablaktáblák monoton zörgése, amint az esőcsöpp rájok esik . . .

Volt idő, amikor mindenáron ki akart szabadulni e mélységből s odamenni, ahol zúg, morajlik és ragyog az élet tengere a szivárvány minden szinében... De egy kérlelhetetlen vasmarok, férjének a keze tüstént, könyörtelenül visszarántotta.

— Ez nem neked való . . .

Beszéltek neki a házi-tűzhely szentségéről.

S ilyenkor maga előtt látta a szűk, piszkos konyhát, a dézsákban álló moslékot, érezte a megégett pecsenye szagát . . .

Beszéltek neki a férjét segítő nő munkájának a magasztosságáról.

S ilyenkor megjelent a szeme előtt férjének kövér, piros arca, amint az asztal fölé hajolva fintorgatja az orrát minden harapásnál, minden kanál levesnél...

— Zsófi, már megint nem ügyeltél az ételre?...

Beszéltek neki a nő magasztos hivatásáról.

S ilyenkor maga előtt látta a piszkos, síró gyermekeket, amint a nevelőnők tolják őket a kocsikban s nyujtogatják a kezüket a csecsebecse, a falovacskák, a porcellánbabák után. Az idősebbek meg, mindennap táskával a hátukon az iskolába mennek, s csak este térnek vissza, hogy megebédeljenek, egy magános szobában kinlódjanak a leckén s azután lefeküdjenek.

— Hol itt a magasztosság, hol itt a hivatás?

Mind eltünt valahová, az idők zürzavarában, az erkölcsök megváltozásában, a gondoskodásban és környezetben . . .

Bizonyos erő vonzotta őt a messze-távolba, a titokzatos messzeségbe, ahol zúg, morajlik az élet tengere és ragyog a szivárványszínü hullámoktól, ahol állandóan folyik a küzdelem az életért, a jóért a boldogságért . . .

Dzz . . . dzz . . . dzz . . . hangzik az ablaktáblák monoton zörgése, amint az esőcsöpp rájok esik . . .

— De Zsófi, már három óra, s még most sincs terítve? . . .

Ó, magasztos foglalkozás! . . .

— — — — — — — — — — — —

Dzz . . . dzz . . . dzz . . . hangzik az ablaktáblák monoton zörgése, amint az esőcsöpp rájok esik . . .

Szűk, hosszu szoba . . . sok fekete asztal . . . Mindegyiken lámpa, piszkos tintatartó, rakás akta és fehér papir hever . . . Minden asztal mellett görnyed egy-egy alak, kezében tollal, amely nagyon lanyhán mozog a hosszu íveken . . .

Dzz . . . dzz . . . dzz . . . hangzik az ablaktáblák monoton zörgése, amint az esőcsöpp rájok esik . . .

Antal ír . . .

. . . Vallás- és közoktatásügyi minisztérium . . .

Oly messze van még három óra . . . Gondolatait nem bírja az unalmas, mindennapi munkánál tartani, valahol a messzetávolban nyargalnak azok, szép, napsugaras világokban. Kép kép után repül el szeme előtt, üzik-hajtják egymást, a szirének gyönyörü hangjai csengenek a fülében . . . S ha majd eljön az est csöndje, amikor a fej ismét az asztal fölé hajlik s követi a toll mozgását a papiron, mily nehéz lesz akkor összegyüjteni ezeket a repülő képeket . . . De visszatérnek azok és leszállnak a papirra egy megható költeménynek művésziesen kifaragott márványstrófákból összefont koszorújában . . .

Néhány perc alatt végez az ebéddel, bezárja magát a szobájába, kirakja a keskeny és hosszu papirjait, ír...

Egyik gondolat követi a másikat, amelyek mind lelke mélyéből fakadnak s tűzzel és élettel vannak tele.

— Antal, mit csináljak már evvel a Katával, ez már tűrhetetlen . . .

— De Júlia . . .

— Kérlek, bocsáss meg, de mit csináljak, kihez menjek? mégis, te férfi vagy. Légy szíves, hagyd abba a munkát egy pillanatra s jer, csinálj rendet . . .

— Juliám, csak egy-két percig hagyj még békében, hisz láthatod, hogy nem mehetek el most . . . igazán nem mehetek . . .

Csönd . . . Gondolatai elröppentek . . . Sokáig kell hivogatni őket, amíg visszatérnek, s ha már itt vannak, oly fáradtak, homályosak, nincs bennök semmi élet . . .

— Apa, a Jancsi megvert . . .

— Menj, fiam, a mamához . . .

A mama meg az apához küldi panaszra, mert nem bír már boldogulni a Jancsival . . .

S nem szűnik meg a háborgatás, amíg végre a düh kiveszi a tollat a kezéből . . .

Dzz . . . dzz . . . dzz . . . hangzik az ablaktáblák monoton zörgése, amint az esőcsöpp rájok esik . . .

— — — — — — — — — — — —

A halvány, őszi nap lassankint száll lefelé, aranyos sáv jelzi a nyomát az égen; a sáv fölött világoskék az ég. Csöndes. A hervadt levelek gyöngéd susogással hullanak a földre. Az est hüvössége lassankint leszáll a parkra, a harmat szórja a gyöngyeit a gyepre és a padokra . . . A nyugodni térő földre aranyos esti percek szállanak . . .

Zsófi ül egy padon és elmélázva ernyőjével mindenféle cikcakkokat rajzolgat a homokra. Antal udvariasan megemeli a kalapját.

— Szabad?

S leül a pad másik végére . . .

Csendesség. Az ég halványvörös színben játszik s elragadó fényt vet a liget fáira . . .

Egy láthatatlan cérnaszál köti össze Zsófi és Antal fejét. Nem ökörnyál ez? . . .

Tekintetük találkozik egymással . . . De a következő pillanatban szégyenkezve sütik le a szemeiket a földre.

A láthatatlan cérnaszál rángatni kezd. Szemeik kölcsönösen keresik egymást . . . egymásra akadnak . . . s mohón csüggnek egymáson . . .

Zsófi tekintete azt mondja:

— Vártalak hosszu, szomoru éveken át; vártalak lázasan búmban, örömömben egyaránt . . . Te enyém vagy, enyém, enyém . . . Karodba akartam fűzni karomat, s odamenni, ahol zúg, morajlik, habzik az élet tengere . . . Te enyém vagy, enyém, enyém . . .

Antal tekintete meg azt mondja:

— Kerestelek az egész világon, hosszu, szomoru éveken át; kerestelek lázasan búmban és örömömben egyaránt . . . Te enyém vagy, enyém, enyém . . . Te ihletést adtál volna a költeményeimhez, te hárfám lettél volna . . . Te enyém vagy, enyém, enyém . . .

— — — — — — — — — — — —

Találkoztak — — — de későn . . .

Fordította: *Horánszky Károly*

Schundához

Írta és elmondta a tízezredik cimbalom ünnepén a szerző

Idegen ég alatt ringatták bölcsődet,
Gyermekálmaidat idegenbe' szőtted,
Nem magyar mezőkön kergetted a lepkét,
Messziről hallgattad a magyar dal lelkét.
Hívó dalok nyomán vándorútra keltél,
Pásztortüzek mellett meg-megtelepedtél.
Úgy elandalított furulya szólása,
Reszkető csillagok ragyogó hullása!
Valamit súgott egy titokzatos szózat,
Bűbájos igézet fogta át valódat.
Édes hazánk keblén újonnan születtél . . .
Áldjon meg az Isten, hogy magyarrá [lettél!

Mikor itt az első kenyeret megszegted,
Kutató töprengés felhőzte be lelked:
Mért is pirosabb itt a fakadó rózsa?
Mért is szomorúbb itt, mint máshol a [nóta?
Mikor vígad is, sír! Könnyet csal a [szembe,
Örökös panaszszal kiált az egekre.
S rá a te szemed is sűrű könnybe lábadt:
Vérző nagy sebünket egyszerre megláttad:
Élő, eleven seb! Sajog szakadatlan!
Nincs ezerjófüve, nem terem rá balzsam!
Mélyebb a Tiszánál, örvénylő vizeknél!
Áldjon meg az Isten, hogy magyarrá [lettél!

Van-e a világnak olyan hangszerszáma,
Ahol elfér szívünk minden dobbanása:
Az a kevés öröm, az a tenger bánat,
Százados keserve egy nép balsorsának?
Bánatfából kell azt kirakni, faragni,
Hogy vissza is tudja híven hangoztatni
Mindazt a sok érzést, nemzeti fájdalmat,
Mely zokog csendesen akkor is, ha hall- [gat.
Szíved megérezte, elméd kifürkészte,
Hogy a magyar dalnak cimbalom a fészke.
Ott marad hű gondod e dalos fészeknél...
Áldjon meg az Isten, hogy magyarrá [lettél!

Mit érezhetsz, mikor művészi cimbalmod'
Tengeren túlról is megpendülni hallod!
Mikor végigrezdül húrja a világon:
Nem gondolsz-e rája, hogy mindez csak [álom?
Nem álom, nem álom! Ott zeng már ke- [vélyen
Dalművek karában, a világzenében.
Nem álom, nem álom! Hullva hull útjára
A hír, a dicsőség illatos virága.
Bejárja a földet tapsos diadallal,
De idegenben is magyar bölcsődallal.
Magadnak, nekünk is új babért szereztél...
Áldjon meg az Isten, hogy magyarrá [lettél!

Hát a tárogató, a kurucok sípja!
Eltünt, hogy megnyílott a szabadság sírja.
Máglyára rakatta a labanc, a német,
Hattyúdalát sírva mind hamúvá égett!
Szél sodorta hamvát, tüske tépte, szúrta...
Összeszedted, föl is támasztottad újra.
Újhodott alakban újra sír kesergőn
Nagy hegyeknek ormán, harmatlepte er- [dőn . . .
Egyre jobban hódít szilaj riadója . . .
Fölreszket Rákóczi könnyes koporsója!
Legszebb koszorút rá te fontál, te tettél!
Áldjon meg az Isten, ezerszer áldjon meg,
Hogy magyarrá lettél!

Pósa Lajos

Karácsonyi vers

(Heltai Jenő egyfelvonásosa. Előadták a Nemzeti Színházban december 12-én

Hétről-hétre ismerkedtek meg az Uj Idők olvasói Heltai Jenő nagy tehetségének egész skálájával, most, hogy egyik legsikerültebb kis vígjátékát adta elő a Nemzeti Színház, szinte fölösleges újból elmondani azt, amit mindnyájan tudunk. Mégis, alig ismerünk Heltai munkái között még egy olyant, amelyben egyéni nagy kvalitásai ily pazarul nyilatkoznának meg. Csodálatosan kedves és meleg humor aranyozza be a darab hősének, a kitünő költőnek, zaklatott családi és irodalmi életét és ennek a humornak prizmáján keresztül a mindennapi bajok, keserűségek és gondok veszítenek ridegségükből. Egy-egy pillanatra azért átcsillámlik az igazság. A mókás zsörtölődések néha elhallgatnak, a költő végigsimít homlokán és mi látjuk, hogy ez a jókedvü bohém tulajdonképpen agyonhajszolt, agyondolgozott ember. De Heltai nem akar keserü impressziókat, egy szelid kézmozdulattal ismét letörli a redőket és a kis darab jókedvü, kissé melankólikus akkorddal fejeződik be.

A színdarabok mértéke tudvalevőleg nem a felvonások száma, hanem a tartalom és ebből a szempontból Heltai kis munkája kétségkívül a legértékesebb közül való, amelyeket az utóbbi években a Nemzeti Színházban láttunk. Aki teheti, nézze meg és aki nem jut a színházba, olvassa el legalább az ezidei Almanachban, ahol először jelent meg.

Az előadás kitünő volt. Dezső szeretetreméltó egyénisége pompásan alkalmazkodott a szerephez, szenzációja az estének azonban kétségkívül Csillag Teréz volt, akit, sajnos, az utóbbi időben nem láttunk elég gyakran. Mostani alakítása ismét igazolta, hogy a közönség miért ragaszkodik annyira hozzá és miért ragad meg minden alkalmat, hogy szeretetét kimutassa. Igen jók voltak Rózsahegyi és Horváth J. is. *Fp.*

Kis műtárlatok

A mult hét jelentékenyen megszaporitotta a budapesti műtárlatok számát: megnyilt az Iparművészeti Társulat karácsonyi vására, Kelety Gábor festő különkiállítása, a Magyar Nők Közművelődési Körének tárlata, sok iparművészeti holmival és festménynyel, aztán egy talentumos festőnő, Klammer Mariska atelier-kiállítása, végre a Tulipán-Egyesület népipari

mielőtt kézbe fogná az ember, s elolvasná a benne rögzített irodalmat. Fontos, hogy a könyv a betűktől látszólag független elemekkel, (kötés, nyomás, illusztráció) világosan letegye ezt a vallomást, mint amikor valaki ismeretlen társaságba jön, s bemutatkozik. Az az öt könyv, amelyekről most írunk, mind ilyenek. Első közösségük az, hogy bármely kirakatban, bármilyen nagy könyverdőben érthetően adják a szemlélő tudtára, hogy ifjúsági könyvek. A címlap: ez a névkártyájuk. Egy ifjú pár, amint olvas. Néhány fontos, jellemző vonal, egyszerűre stilizált forma, pár frappáns folt az egész. Szűkszavu előadás, de ide épp ez kell. Semmi csikornya, semmi fölösleg, semmi oly díszes vir-var, amelyeket nem is oly rég abban a hiszemben csináltak, hogy ez az a bizonyos édesség, ez az a csemege, amely főleg karácsony táján kell a publikum egészen apró és serdülő részének.

Második közösség, s ez már litteráris vonás, hogy mind az öt könyv mesél. Kerek, fordúlatos, arányosan komponált történetet ad bennük az író, az elbeszélés legközvetlenebb stílusán, úgy, mintha öreg karosszékben ülve, hallgatóság venné körül, s szivarfüst mellett, vagy teát kanalazva, beszélne nekik. A magyar falu patriárkái, ezek a par excellence klasszikus mesemondók beszélnek így, hóhullásokor. Nincs itt reflekszió, közbemagyarázás, amely megakaszsza történet folyamatát. Az alakok plasztikusan válnak el egymástól, maguk jellemzik magukat, cselekvésükkel és mondásukkal. Ez is mind oly tulajdonság, amelyek nélkül nem élhet ifjúsági könyv.

Magyar vitézek Párisban: ezt a címet Tábori Róbert regénye viseli. Posthumusmunka. Röviddel halála előtt írta a szerző, akit erről az oldalról, ifjúságnak való írás szempontjából fölösleges jellemezni. A hangja akkor lett szokatlanul lelkes, ha fiataloknak beszélhetett magyar virtusokról. Mostani könyve is ilyen: magyar virtusok győzelmes vendégszereplése idegen milieuben.

Lőrinczy György könyve az Aranykarikák. Egy csomó novella, a falu, a kisváros környékéről. Végigvonul rajtuk, mint Lőrinczy minden írásán, valami meleg, poétai zománc. Meg az, hogy alakjai egészen innen valók, a „mi földünk" ege alól. Másképpen ezt magyar zamatnak is nevezhetnők.

Gyarmathy Zsigáné kötetét, a „Kalotaszegi bokrétát" lányok olvassák majd sok elmerüléssel, s szinte biztos, hogy többször visszatérnek hozzá. A könyv ugyanis csupa visszaemlékezés, csupa lelki élmény a szerző-asszony leánykorából.

Székely Tündérország székely népmesék gyüjteménye. Azonban csak látszanak olyanoknak, ahogy odalenn, a székelységben beszélik őket. S éppen ez a Benedek Elek külön művészete: az, hogy papirra írva, az élő mese benyomását keltik.

Lampérth Géza könyve, A kis dárdás meg a nagy dárdás, regény. Két pápai diák históriáját, benső barátkozását mondja el színesen. Ettől a szorosan vett témától függetlenül, érdekes benne a milieu, az egyre muló régi diákerények, a pápai kollégium rajza.

Mind az öt könyv Singer és Wolfner kiadásában jelent meg. *(d.—)*

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

P. R., *Debrecen.* Kétféle szempontból kell az efféle kérdéseket megbírálni. Ha általános emberi dologról volna szó, azt mondanók, hogy mindenféle kicsinyességen túl kell tennie magát. A kisvárosi illemszabályok nem jöhetnek tekintetbe, amikor nagy és becsületes érzésekről van szó. Másképpen hangzik azonban a felelet, ha a helyzet maga nem komoly, és egyszerűen az udvariassági vagy társadalmi formák vitásak. Ilyenkor jobb és helyesebb, ha ragaszkodnak a önnálló törvényekhez, mert ok nélkül teszik ki magukat kellemetlenségeknek. És ezért helyesebbnek tartottuk volna, ha a leány nem fogadja és nem véljük szerencsés gondolatnak az ajándékokat sem, legkevésbbé a likört. Mert a likör, hozzátartozó érzelmek nélkül, hihetőleg nem fog neki annyi gyönyörűséget szerezni, mint amilyen kellemetlen lesz barátnőinek pletykája.

Hamis menyecske. Az az úr hihetőleg nem akart tolakodni, hiszen nem ő szólította meg kedves nővérét. A kéznyujtás szórakozottságból történhetett. És ha az az úr esetleg köszönni találna, nyugodtan fogadhatja a köszönését is. A bemutatkozás elmaradása nem lehetett sértő, mert ha egy fiatal hölgy az utcán útbaigazítást kér egy úrtól, az az úr nem köteles és nem is szokott bemutatkozni.

K. K. K. Ha komoly szándékkal akar közeledni, kérje meg a leány valamelyik rokonát, ismerősét, hogy bemutassa, legrosszabb esetben keresse föl szülőit és közölje velük kívánságát. Ismeretlenül azonban jóízlésü ember sem képes kártyát, sem ajándékot nem küld.

H. Gy., *Marie.* Teljesen dilettáns munka, amely banális regények hatása alatt készült. Bár terjedelme rendkívül hosszu, semmit sem mond és semmit sem lehet róla elmondani. Legföljebb annyit tájékoztatásul, hogy két gróf, akik meglátogatják egymást, az arisztokrácia szokása szerint tegezik és nem „gróf urazzák" egymást. A kéziratot nem küldhetjük vissza és nem is őrizhetjük meg, amint azt különben minden számunkban olvashatja.

K. G.-né, *A lelkiismeret. Mitugrálsz hadnagy.* Morfium és hipnozis nagyon erőltetett pszikológiai alapok, a fejlődés pedig csak el van mondva, de nincsen megindokolva. A másik rajz még gyöngébb. Jellemző a megírásra, hogy a történet hőse az első négy oldalon hadnagy, az ötödiken és hatodikon váratlanul főhadnagy lesz belőle, a hetediken ismét visszasülyed a hadnagyságba és végig az marad. Csak nem degradálták talán?

N. S., *Monsieur Antoin.* Nem ismerjük az említett társaskör igényeit, de a magunk részéről még a húsz koronát is sokaljuk. A beküldött párjelent nemcsak teljesen üres és szellemtelen, hanem a lehető legnagyobb mértékben izléstelen is. A humornak ez a fajtája egy éjjeli mulatóhely közönségének nevető idegeire talán némi hatással lehet, de íróember nem kompromittálja magát vele. Saját érdekében ajánljuk, hogy ne hozza nyilvánosságra.

H. E., *A nimbusz. A privátférj.* Mindkettőben van ügyesség és ötlet, de nincsen igazi írói kvalítás. Laptöltelékeknek beválna mindakettő, de sem nekünk, sem olvasóinknak laptöltelékre nincs szüksége. Éppen ezért nem közölhetjük.

T. Z., *Az én íróm.* Őszinte örömmel vettük tudomásul, hogy kedvenc írója Bársony István. A kis cikket mindenesetre olvassa föl az önképzőkörben, azt hisszük, hogy úgy a tanár-elnöknek, mint osztálytársainak tetszését meg fogja nyerni. És ilyen módon mindenesetre az illetékes fórum elé kerül.

P. S. *Akik elválnak.* Kedvesen van megírva, de témája roppant naiv és túlságosan gyakran dolgozták már föl. Éppen ezért, sajnálatunkra, nem közölhetjük.

V — — E — — Sok tekintetben igaza van, de mindezt már annyian mondották el, hogy számukat szaporítani teljesen fölösleges. És azonkívül stílusa is igen kezdetleges és magyartalan.

G. G., *Történet.* Gyenge, kezdetleges dolgozat. Közölhetetlen.

P. V. Az ilyen esetek rendkívül kivételesek, és mindenesetre harminc-ötven évi szolgálat az előföltételük. Nyolc-tíz évi szolgálati idő semmi esetre sem elegendő.

Gyulai Pál önképzőkör. 1. Úgy tudjuk, hogy ilyen megzenésített költemény nincsen. 2. Nem ajánljuk, hogy novellát vagy humoreszket önképzőköri ülésen elszavaljanak, mert az a műfaj csak egyszerü fölolvasásra alkalmas. Jókai-novellát pedig talán fölösleges fölolvasni, mert azokat hihetőleg mindenki amúgy is ismeri. 3. Gabányi Árpád: A kakasülőn cimü monologja.

Eliette, Julien, Titánia. Vegyenek valami ékszert, például művészi kivitelü kézelőgombokat, esetleg óraláncot, nyakkendőtűt.

F. Mariska. A kérdezett verset, sajnálatunkra, nem ismerjük. Legjobb volna, ha az említett laphoz fordulna.

Szeretném tudni. Csak zenekivonat jelent meg eddig. Ára hat korona. Kapható Bárd testvéreknél, Budapest, Kossuth Lajos-utca.

K. Sándor. Két hónapot mindenesetre várhatnak, azután lassan megkezdhetik.

Egy vőlegény. 1. Igen. 2. Igen. 3. Ha az illető rokon nő, igen. 4. Inkább nem.

Z. K., *Cegléd.* 1. Gabelsberger—Markovits: A gyorsírás tankönyve. 2. Való, persze csak mérsékelt tempóban.

Sch. I., *Paks.* Fölvételét — utólagos engedelmével — átadtuk Az Én Ujságomnak, ahol mihamarább meg fog jelenni.

D. Gy., *Dumbrovica.* 1. A kérdezett francia könyv nincs lefordítva. 2. Már nem jelenik meg.

Abu Zemányi. Ajánljuk az Ethnografia cimü folyóiratot. (Kiadja a Néprajzi Társaság. Megjelenik évenkint ötször.)

1413. számu előfizető. 1. Az emlékkönyv még nem jelent meg. 2. Valóságos, pretendás taggá, magyar hölgyet nem vesznek föl. 3. Nagyméltóságu rajeci Burián István báró, belső titkos tanácsos, közös pénzügyminiszter, Bécs, Johannesgasse 5.

13. 1. Jóformán valamennyi ád bizonyos mérvü kedvezményt. 2. A Pesti Hirlap.

B. J. 1. Erzsébet-nőnevelő-intézet, Budapest, VII., István-ut. 2. Német szépirodalmi lapot nem ajánlhatunk. 3. Bäcker József dr., VIII., Horánszky-utca 25.

Vilma. Otthon is könnyen megtanulhatja. Azt a szegény urileányt, aki három korona utánvéttel megküldi önnek a szükséges mintát és szükséges tudnivalókat, ily címen találhatja meg az ön levelezőlapja: Fiume, Vicolo della Germania, 2.

vására s ezenfelül legnagyobb szabásu galériánk, a Szépművészeti Múzeum is. Lehetetlen ily sokféle művészeti arrangementen egy héten túlesni. Mi itt csupán a Könyves Kálmán új szalonjában megnyilt különkiállításra térhetünk ki, amely közönségünk egyik kedvencének, Pállya Celesztinnek másfélszáz képét s rajzát foglalja magában. A képekből mutatóba ebben a számban közlünk néhányat, csaknem eredeti nagyságban: Pállya képei csaknem mind ily aprók, festése azonban mégsem holt miniatura, sőt sok képen jólesőn széles. A piac, az országút, egy falusi udvar, egy pocséta melléké adja a tenyérnyi kép számára a motivumot, ezt szinte sebtiben kapja le s viszi át deszkájára. Egy veszprémmegyei parasztudvar skic-szerü képe például intenzive meglátott apróság, a „Vásári részlet"-en egy tehén oldala s háta pár ecsetvonással megrögzítve teljes impressziót ad, a „Tavaszi szántás" jó napsütése, az „Őszi hangulat" gyenge verőfénye pár négyzetcentiméteren tömören előadva, egy somogyi parasztház fehér fala és zsupfödele, egy hirtelenül odavetett vásáros szekér vagy a „Kútnál" cimü apróság élénk formaadása kellemesen kötik le figyelmünket. Személyes ízlésünknek ezek a vázlatszerü képek jobban felelnek meg: a részletesebben megmunkáltak viszont a közönségnek tetszenek jobban. Pállya Celesztinnek ez a különkiállítása igen kedvező fogadtatásra talált és sok új képe akadt új gazdára.

Klammer Mariska a műtermében mutatta be régibb s ujabb festményeit. A különbség e kétrendbeli sorozat közt jelentékeny: azelőtt jóformán a pointirozott rajz és forma vezette, a szín erejét elejtette. Párisi és szolnoki tanulmányain aztán hirtelen s nagy változást látunk: egyszerre fölvillan rajtuk a verőfény s szokatlan energiával uralkodik mindenekfölött a szín. A haladás sokkalta nagyobb, semhogy nagyon biztatónak ne vennők. Alig van festőnőnk, akiben ekkora erélylyel szólalna meg a modern szín-vágy.

De Caux Mimi

Ujpesten, egy kis, csöndes házban, december 9-én hunyta le szemét egy szépségre és művészetre valamikor világhíres asszony: De Caux Mimi. A róla szóló visszaemlékezésből, amit négy évvel ezelőtt írt az Uj Időknek Vay Sándor gróf (1902. évfolyam, 25. szám), közöljük a következőket:

A negyvenes években Caux Mimi volt a Nemzeti Színház great atraction-ja. Ha föllépett, zsúfolásig megtelt a nézőtér s a taps mint zúgó orkán tombolt végig a színházon. Ebből az időből való Barabásnak egy képe, amelyet nemrégen vett meg a kormány a létesítendő szépművészeti múzeum számára. Akik azonban akkor ismerték De Cauxt, mind azt állítják, hogy még annál is sokkal szebb volt, mert: az a báj megfesthetetlen.

A negyvenes évek elején nem ismerték a népszínműveket. Egy alkalommal, valami vig operában, parasztleányt játszott De Caux Mimi. Remek alakítását nézve, elgondolta Szigligeti, mi lenne, ha a magyar parasztleányokat is színpadra lehetne vinni? Ennek a gondolatnak a behatása alatt írta meg Liliomfi-t, amely darab átmenet volt a bohózatból a népszínműbe. Csakhamar követte ezt a Csikós és a Szökött katona. A fő női szerepeket De Caux Mimi kreálta, aki később a Tündérlak Magyarhonban Marcsájával valóságos lázba ejtette a testvérfőváros publikumát.

Fáy István gróf, a magyar zene lelkes apostola nem győzte magyarságát, eredetiségét magasztalni s kijelentette:

— Ha máltai lovag nem lennék, azonnal nőül venném, de így atyailag fogok gondoskodni róla.

Szavának is állt Fáy s a művésznő további kiképzésére nagyobb összeget áldozott.

Diadalainak híre eljutott haza is s ekkor írja egy De Caux Mimihez intézett levelében, Erkel Ferenc a következőket: „. . . Jőjjön haza, mert meguntuk már a sok Német accentust Magyar Színpadunkon, Kaisernét a Publicum nem örömest halgatya, azért ha valamikor, tehát most lehetne egy becsületes Engagemen-ra Szert tenni. A' legközelebbi Postán megvárom a' feleletet, addig is magamat kegyébe ajánlva Maradok a' sok ezer tisztelője közül egyik Imádója Erkel F.

Meine Adresse Franz Erkel in Ofen, Festung, Herren-Gasse No. 31. 2-ten Stock."

Ez időtájt ismerkedett meg azonban a művésznő Zademack Pállal, egy dúsgazdag patricius család sarjával, aki nőül is vette s ezért a hazajövetelből nem lett semmi. Zademack maga is színpadra lépett s egyike lett kora legjelesebb szinészeinek. Sorvadó betegségbe esvén azonban, nemsokára meghalt.

De Caux Mimi, meghalt december 8-án

Ekkor már semmi sem kötötte a nagy művésznőt Németországhoz s mindinkább vágyott vissza a hazába. Vissza a Nemzeti Szinházhoz, első, feledhetetlen diadalainak szinhelyére. Tett is ezirán lépést, de az akkori mostoha viszonyok nem engedtek olyan nagy fizetést adni, amiőt művészete és egyénisége méltán elvárhattak.

Magyar operában azonban Bécsben is énekelt De Caux Mimi. Akkor, amikor ugyanis Erkel Hunyady-ját adták az osztrák fővárosban, a művésznőt sürgönyileg hívták meg Erzsébet eléneklésére. Bámulatos hangja, játéka, mind összhangzott a próbán, csak külseje ejtette kétségbe a rendezőt. Oda az illuzió. Ilyen fiatal asszonynak nem lehet még húszesztendős fia. Este aztán mindenki véniteni igyekezett a művésznőt. Még Laroche és Lőwe, a Burgszínház két kitünősége is bejött az öltözőbe. Híresek a maszkirozásban, hol egyik, hol másik huzott egy ráncot a márványhomlokon, rózsás arcon. Végre is Lőwe belefáradt, Laroche pedig remegve ejtette le a nyúllábat:

— Ezt az arcot nem lehet öreggé tenni.

És valóban igazat mondott ez a nagy aktor. A nőkkel szemben mindig veszedelmes ellenfél, nála azonban bátran kerülhet szóba. Mintha tréfából porozta volna be fehérre a haját Mimi néni, rácáfol erre a fehérségre életvidám rózsás arca, eleven, szép csillogó szeme, örökösen tréfára, jókedvre kész kedélye.

Öt új könyv

Öt könyv jelent meg a karácsonyi könyvpiacon, amelyek arculatukkal mindjárt első megnézésre elárulják, hogy miféle publikumnak készültek. Ifjúsági könyvek, kisasszonyok és fiatal diák urak a publikumuk, amely minőségre nemcsak a cimükből, s ami e mögött rejlik: a tartalmukból lehet következtetést vonni, — hanem abból is, hogy a kötésük színe, a táblájuk rajza szinte hangosan, nyilt szóval mondja: engem azért kötöttek így, papirjaimon azért oly könnyen olvashatók a betűk, a táblámon — vevőközönség, — azért látsz világos szineket, halvány, gyöngéd enyhe tónust, meg egy húsz éven aluli gavallért s rövidruhás hölgyet, mert ahová indulok, az leányszoba és diákotthon. Ahol helyet jelölnek ki számomra, azon a könyvespolcon még nincsenek nagy tudós kötetek és „életből merített, az emberi lét mélységeit tükröző" szomoru regények, úgynevezett józan irásművek, amelyek messzire kergetik mindazt, ami illuzió, álom, mese és naivitás. Ifjúsági könyv vagyok, tehát a köntösömet is úgy szabták, hogy ez a jelleg fölismerhető legyen, hogy nyilvánvalóan elüssek más publikumnak, a „nagyoknak" készülő könyvek ornátusától.

Mindezt azért bocsájtjuk előre, s huzzuk alá, mert szerintünk nem mellékes az, ahogyan a könyv önmagáról beszél, még

Uj Idők 1906. dec. 16.

Keleti Gábor

Budapest.

Műtársak
1895/96. téli kiáll.
1896. mill. kiáll.
1897/98. téli kiáll.
1900. tav. kiáll.
1901–2. téli kiáll. Rákospalota
341

Acheuli Kultura periodusa

IV. 213, 216, I. 41, 44.

die Werke: *Elegiae* (1735), *Exercitatio Rhetorica super obitu Principis Eugenii* (1736), *Panegiricus de S. Xaverio* (1736), *Oratio de S. Virginis immaculato conceptu* (1738).

Kelemen, Béla, Ästhetiker, geb. 16. Mai 1865 in Budapest, war zwei Jahre Mitarbeiter des *Pesti Napló* und ist seit 1890 Professor an der Székesfehérvárer Oberrealschule. Er publizierte zahlreiche ästhet. und literaturhistor. Studien.

Kelemen, Didak, kath. Schriftsteller, geb. 1683 in Baksafalva, gest. 28. Apr. 1744, entfaltete eine äusserst rege Tätigkeit zur Bekehrung der Protestanten. Er war ein ausgezeichneter Kanzelredner. In Druck erschienen: *Kis katekizmus* (Kleiner Kathechismus), *Búzafejek* (Weizenkörner), *Lelki öröm* (Seelenfreude), *Üdvösséges tudomány* (Wissenschaft des Heils) u. m. a.

Kelemen, Emerich, Rechtsgelehrter, geb. 1746 in Kozmadomb, gest. 1791 in Pest, war ursprünglich Jesuit und wurde, nach der Aufhebung des Ordens Universitätsprofessor für Privatrecht. Sein bedeutendstes Werk sind die 1812 erschienenen *Institutiones juris hungarici privati.*

Kelemen, Ladislaus, erster ungar. Theaterdirektor, geb. 1760 in Pest, gest. 1814 in Csanádpalota, wirkte in den 90-er Jahren des XVIII. Jahrhunderts in Pest, 1800 in Nagyvárad als Direktor der ersten ungar. Schauspielertruppe, für die er auch Dramen und Lustspiele übersetzte und schrieb.

Kelemen, Moritz, Rechtsgelehrter, geb. 20. Juli 1833 in Tiszaabád, gest. 6. Apr. 1905 in Budapest, nahm an den 48-er Freiheitskämpfen teil, weshalb er auch eine kurze Gefängnishaft verbüssen musste. Nach Absolvierung seiner jurid. Studien, während welcher er sich auch belletristisch betätigte, trat er beim damaligen Stadthaltereirate in Staatsdienst, wurde 1861 zur Hofkanzlei, 1866 als Professor an das Debrecener ev.-ref. Kollegium berufen, von wo er 1870 in den Richterdienst trat, in dem er es bis zum Kurialrichter brachte. Von seinen zahlreichen jurid. Werken verdienen Erwähnung: A *Magyarországon érvényes sajtószabályok gyüjteménye* (Sammlung der in Ungarn gültigen Pressvorschriften, 1865), A *magyar büntetőtörvénykönyv büntetési és börtönrendszere* (Das Straf- und Gefängnissystem des ungar. Strafgesetzbuches, 1888), *Büntetési és börtönrendszerünk reformja* (Die Reform unseres Straf- und Gefängnissystemes).

Kelemen-Zathureczky, Bertha v., Komponistin und Schriftstellerin, geb. 1858 in Homoródszentmárton, publizierte 1880 Liederkompositionen, die von der Fachkritik sehr günstig beurteilt wurden, und entwickelte später eine eifrige Tätigkeit als Belletristin. Von ihren zahlreichen Musikkompositionen sind besonders ihre Kunstlieder, Walzer, Phantasien, Melodramen und Volkslieder verbreitet. Auf belletrist. Gebiete sind ihre histor. Novellen, Sagen und Volksmärchen geschätzt. Selbständige Werke: *Emlékezzünk régiekről* (Gedenken wir der Ahnen, Novellensammlung, 1910), *Régi alakok, régi szenvedélyek* (Alte Gestalten, alte Leidenschaften, 1913). Für ihre Verdienste auf humanitärem Gebiete wurde sie 1907 mit dem goldenen Verdienstkreuze mit der Krone ausgezeichnet.

Kelen, Béla, medizin. Schriftsteller, geb. 1870 in Tamási,

Kelen Gábor

absolvierte seine medizin. Studien an der Budapester Universität und war 1893/97 Assistent an dem Institute des Professors Pertik für patholog. Anatomie. 1897 bis 1899 vervollkommnete er seine Studien in Berlin und Paris. Seit 1908 ist er an der I. Klinik der Universität für Frauenheilkunde Leiter des Röntgenlaboratoriums. Er schrieb zahlreiche Studien aus dem Gebiete der patholog. Anatomie und der Photographie. Unter diesen sind bemerkenswert: *Röntgenologie* und *Medizinische Photographie*. Er ist Mitarbeiter des Révai-Lexikons.

Kelen, Ida, Klaviervirtuosin, geb. 1873 in Budapest, gest. 26. Aug. 1911, war eine Schülerin Prof. H. Gobbi's, absolvierte die Budapester Musikakademie und konzertierte hierauf in Prag und London mit durchschlagenden Erfolgen. In den 90-er Jahren gründete sie mit den Virtuosinnen Margarete *Kun* und Kornelie *Hollósy* ein Trio, das in ausserordentlichem Masse zur Hebung des Musiklebens der ungar. Hauptstadt beitrug. In ihren letzten Lebensjahren war sie auch als hervorragende Klavier-Pädagogin geschätzt.

Kelen, Stephan, Arzt, Heilgymnastiker, geb. 3. Juli 1868 in Kispalugya, absolvierte die medizin. Studien in Wien und gründete 1894 in Budapest ein Institut für schwed. Heilgymnastik. Selbständige Werke: *A svéd gyógygimnastika* (Die schwed. Heilgymnastik, 1897), *A hidegvizgyógymód fürdőinkben massage és gyógygimnastikával kombinálva* (Die Kaltwasserbehandlung in unseren Bädern, mit Massage und Heilgymnastik kombiniert, 1898).

Kéler, Béla, Komponist und Kapellmeister, geb. 13. Feb. 1820 in Bártfa, gest. 20. Nov. 1882 in Wiesbaden, wollte ursprünglich Jurist werden, unterbrach aber seine Studien und begab sich 1845 nach Wien, wo er am Konservatorium ein Schüler Schlesinger's und Sechter's wurde. Seine Tänze und Märsche machten seinen Namen alsbald populär. Von seinen Tänzen bearbeitete Brahms in seinem Cyklus *Ungarische Tänze* mehrere. K. war erst am Theater an der Wien Geiger, 1854 wurde er Leiter des Berliner Gungl-Orchesters, 1855 wurde er an Stelle des verstorbenen Lanner nach Wien berufen, wo er bis 1863 blieb. Dann ging er nach Wiesbaden und war bis 1873 Leiter der Wiesbadener Kurkapelle. K. tat sehr viel zur Popularisierung der ungar. Musik im Auslande. Sein Geburtshaus wurde mit einer Gedenktafel bezeichnet.

Keleti, Arthur, Schriftsteller, geb. 1889 in Budapest, gehört zu den talentierten Jüngsten. Die ungar. Literatur verdankt ihm gediegene Übersetzungen des belgischen Dichters Rodenbach. Selbständige Werke: *Párisi útilevelek* (Pariser Reisebriefe), *Novellák* (Novellen), *Versek* (Verse).

Keleti, Gabriel, Maler, geb. 1870 in Budapest, absolvierte die Budapester Musterzeichnenschule und setzte seine Kunststudien in München, als Schüler Hollósy's, Herterich's und Liezenmayer's, fort. Er beschickt seit 1895 die ungar. Kunstausstellungen.

Keleti, Gustav, Maler, geb. 13. Dez. 1834 in Pozsony, gest. 2. Sep. 1902 in Budapest, befasste sich anfangs mit jurid. Studien, denen er jedoch bald den Rücken wandte, um sich der Kunst zu widmen. Er besuchte die Münchener Maler-

Krück I. Ale

Kelety Gábor

Pest

l. okt.

U. 1831

Gratianus V. 258.

Kaledi Gábor

szül., Budapesten 1870-ben
ág. hitv. 6 gimn.-
1887/88 I.-II. nakontáz

Harangtorony, regéczkei VIII. 217.

Keleti Gábor

Szül. Pest 1870 aug 18.

1887/88 II. I. osztály

1888/9 I. II. "

1888/89 II. " "

Tojásgyűjtemény, temesvári V. 190.

Kelety Lajos

Budapesti m. kir. állami
fels. ipariskola
rajztanára
1907-ben
de ma elött
is az volt

Keleti Gábor

Művészet 1906. 422

Kalety Gábor

Menüamok
1921. őszi évad - 456

Farák, brouzbot IV. 114.

Kelety Gábor

U. 1831.

Keleti Gábor

szül. 1870.

1889/90 I. III. osztály

1889/90 II

1890/91 I-II IV, „

1894/95 I-II. vendégl

Kard, tőrnai II.

A Muzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa.

E

H

..... sz. Érkezett .....

Előirat .....

191

Utóirat .....

191

A

A

Keleti Gábor

Nagybánya kiáll. kat. 1912

76

Tanyér, márcas VI. 175.

Keleti Gábor

illustrácinak Vas-Zs

1893. évf.

Kaleti Gábor

Pest
r. 1870.

rod
z

Krück I. 626. l.

Guido Reni II. 189

KELETI *Gábor*, festő, * Budapest 1870 aug. 18. Itt a mintarajziskolában, Münchenben és Nagybányán tanult, azután csakhamar mint karikatúrista és illusztrátor tűnt fel. A bpesti állami felsőipariskola rajztanára. A Műcsarnoknak 1895 óta kiállítója. 1919. a közerkölcsöket, politikát, művészetet szatirizáló műveiből Budapesten gyűjt. kiállítást rendezett. Újabban főleg hangulatos tájképekkel szerepel a tárlatokon.

E.g. I. 539 l

Ibrahim:

Egész alak, kissé j
non ülve. Jobb kezét n
ben kendő van, csipőjére
sa és szakála hosszú. Kö
prémes. Alól egymás fö
alatt három sorban:

„Ibrah
achtzehnter Kais
im Jahr

s fölül a jobb sarkon: „

Rézmetszet, méret

Keleti Pál

ökumenikus rajz tanára
1895–96.

Évinek 1930. 77. l.

Vogel Bernhard 253, 255.
Vögerl Rezső 216.
Voltz 239.
Vorstermann 333
Waldmüller 78, 79.
Wandza lásd Vandza.
Weber József *291.*
Weidner 70.
Wellmann Róbert 216, *217 m.*
Wenglein J. 67
Weninger Fere
Wessely Vilmo
Wüger 131.
Wurzinger Kar
Ybl Miklós *3*
46, 47.
Zala György 4
Zeitblom Barth

Kelety Gábor
1906
Nyomtatva van 500 ... November 20-án kiállítás nyílt meg Kelety Gábor műveiből, Tavaszmező-u. 1. sz. alatt.
Műegyetem 1906. évi.

335, 336.
182.
147.
421.
125, 126, 417.
7, 239.
1
, 163, 164, 165.
—231, *218*, *220*.
71.
23, 339, 417.
204.
nbo 270, 271,
12, *313*, 323.
200.
ő *389*, 422.
3.
3.
200, 202.

Tardos-Krenner Viktor 351.
Tarján Oszkár 130.
Tarvixio, Vincentius da 202.
Telcs Ede 71, 216, 422.
Telepy Károly 142, 424.
Temple János 356.
Teniers 272, 323.
Thék Endre 130.
Thoma Hans 63, 337.
Thorma János 212.
Tiepolo Domenico 416.
Tiepolo Giov. Batt 414, *415*, 416.
Tintoretto 331, 335, 413, 414.
Tiziano 189, 266, 267, 270, 322, 332—336, 337, 392, 394, 395, 402, 414, 416.
Tóásó Pál 130, 421.
Torbido 404, 408, 410.
Tőry Emil 71, 212, 421.
Tóth István 422.
Treviso, Dario da 182, 189.
Troyen 323.
Turchi Alessandro 411.
Tull Ödön *25*, 212, 421.
Tura Cosimo 333, 407.
Turner 368.
Turoni 403.
Uccello Paolo 177, 179.
Uhde Frigyes *17*, 19—34, *20*, *21*.
Ullmann 71, 144.

Keleti Gábor

A Fehérvári kapu
lebontása és
A vároldal szabályo-
zása a Bástya le-
bontása utáni a
Krisztina-városi
részen
c. rajzai
Repr.
Vas. Ujs.
1893. 313. l

Kleleti Gábor

1887/88 – 1890/91, 1894/95

Ferkèpzomfoiskèvk

99. l.

szőlőfürtöt utánoz és gazdag díszítésű fejezésű. A nyakdíszeken ugyanilyen, láncon függő motívumok vannak, a fejdísz főformája a pánt, vagy az aranypléhből kalapált levélkoszorú. Az egyszerű, harmonikus rajz, nemes formákkal és kiváló munkai sajátságokkal egyesülve, a görög É.-t az ötvösség remekévé teszik.

Erős görög befolyást mutatott az *etruszk* É., de formája kevésbbé szép, díszítményei sem oly finomak és gyakran kisázsiai és egyiptomi mintákra utalnak.

A *római* É. az etruszkból görög hatás alatt keletkezett, s annak formáihoz is alkalmazkodik. Új típusok az illatszerek és mérgek tartására való üres tűk, a bulla és a katonák által hordott széles aranykarperec, amely gyakran és szívesen veszi fel a kígyó formáját. Fülbevalók nem gyakoriak, ellenben a gyűrűnek, kivált a pecsétgyűrűnek igen nagy szerep jut. Itt igen jól érvényesül a vésett kövek általános divatja. Jellemző az É.-nek nagy mennyiségben való hordása. De maguk a formák a görögöl szemben egyszerűbbek, a síkokat nem plasztikus dísszel, de áttört motívumokkal, vagy egymás mellé rakott színekkel elevenítik meg; a lapos, metszett dísz, a kelta-római rekeszzománc, az üvegek és drágakövek rekeszes alkalmazása szolgálják a római stílust, mely nehezebb, merevebb és síkszerűbb, mint a görög.

A *bizánci* É. főérdeme, hogy az antik művészet hagyományait az utókor számára legtovább megőrizte, de azért a bizánci művészet korántsem a megmerevedett antik, hanem erős keleti és barbár hatások beolvasztásával keletkezett új művészet. Pompaszeretetének alkalmas tárgya az É. Itt is érvényesül művészeti elve: a síkszerűség, melynek leghathatósabb eszköze a rekeszzománc, mely az egymás mellé helyezett számos apró

Kelety Gábor

1922. máj. MROE

kiáll. Nemzeti szálonban

Őszi reggel, olajf. 1600.–

Első hó, olajf. 5000.–

Wicklburg, Bangraz, porovnj polgár

V. 120.

Keleti Gábor

1920. M Akv Pí Egy
kiáll. Nemzeti szalonban
Selmeci vár, vrt. 850.–
Selmeci kőrkapu, vrt
1800.–

Hálász Ferenc V. 61.

Kelety Gábor, Komjátszegi
rajztanár, festő
lőrd okv

Jesch. 105. l